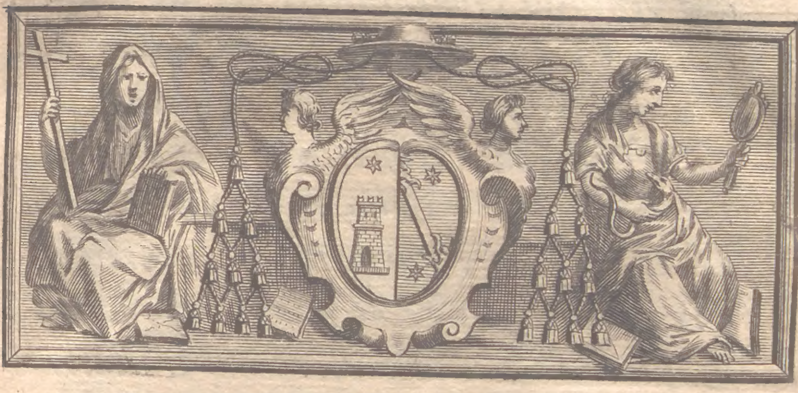
MARII MERCATORIS OPERA.

STEPHANVS BALVZIVS
Tutelensis ad fidem veterum codicum MSS. emendavit & Notis illustravit.

PARISIIS
Apud FRANCISCVM MVGVET Regis & illustrissimi Archiepiscopi Parisiensis Typographum.

MDCLXXXIV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EMINENTISSIMO
DOMINO
HIERONYMO CASANATÆ
S.R.E. CARDINALI.

R*Edit ad te Marius tuus,* EMINENTISSIME DOMINE, *tuus inquam jure meritòque, quia cùm antea editus in lucem fuisset mutilus & divisus in partes, tua nunc ope tuo-*

que beneficio prodit integritati suæ restitutus. Optandum sanè esset ut quemadmodum recepit pristinam formam, sic perfectam sanitatem recuperasset, neque ampliùs egeret auxilio medicorum. Tentavit quidem is qui primus eum emisit, vir summa pietate ac religione præditus & plurima bonorum librorum tractatione instructus, tot & tantis illius malis adhibere medicinam, sed adeo parum felici eventu ut post illius curas multa in eo supersint quæ medica manu indigere videantur. Quo factum est ut cùm veteris exemplaris Ecclesiæ Bellovacensis, in quo lucubrationes ejus continentur, copiam postea habuissem, & ex illius collatione cum editione viri clarissimi collegissem non aliter posse redintegrari statum Marii quàm si aliunde subsidia peterentur, ad te confugerim, CARDINALIS EMINENTISSIME, *ut apographum habere possem ejus exemplaris quod ex bibliotheca Palatina Romam olim transvectum, in Vaticana nunc asservatur.*

Tu verò pro tua ſingulari humanitate (ſic enim verè dicere liceat) & pro eximio illo tuo in has noſtras literas amore, quem ubique & in omnibus occaſionibus conſtanter & perpetuò patefacis, cum ſumma cura ſummaque cum diligentia id præſtitiſti quod petebaris, & operum Marii Mercatoris exemplum ad me miſiſti ex codice Vaticano deſcriptum cum nævis, ut optaveram, & mendis veteris librarii. Cum hoc ergo & cum Bellovacenſi collatus Marius nunc demum prodit qualis ad nos pervenit, lacerus ſanè crudeliter ora manuſque ambas, & toto corpore vulnus, imago veriùs & ſimulacrum hominis quàm homo, ſed tamen integer & ex inordinato in eum ordinem redactus quem priùs habuerat. Interim autem dum meliora exemplaria, quorum præſidio ſanari poſſit, nanciſcamur, habebit hæc editio ſuam utilitatem, & quidem, ut reor, maximam. Sunt enim permulta in eo ſcriptore digniſſima ſcitu quæ non alibi reperias, & quæ multùm illuſtrant hiſto-

riam ecclesiasticam illorum temporum. Ex quo facilè intelligent eruditi lectores & istarum pulcherrimarum rerum studiosi quantum tibi, EMINENTISSIME DOMINE, *debeat universa Ecclesia, quantum universus literatorum ordo, cùm tua nunc ope tuoque beneficio, ut antea dicebam; habeamus hunc auctorem integritati suæ restitutum. Ad me quod attinet, cui in primis hoc beneficium præstitisti, opus non est ut commemorem quid in mei studiorumque meorum gratiam feceris, cùm res ipsa clamet, omnesque qui libros à me editos tractant abundè noverint quis quantusve sit tuus in me amor & favor. Hunc optimum in rem publicam literariam affectum precor ut Deus conservet per multa tempora,* CARDINALIS EMINENTISSIME, *tibique prosperam & longam vitam tribuat Ecclesiæ nobisque futuram utilem.*

Lutetiæ Parisiorum
Kal. Augusti
MDCLXXXIV.

STEPH. BALUZIUS.

PRÆFATIO.

ANte hanc ætatem noſtram nullus inventus eſt qui mentionem faceret operum Marii Mercatoris, tamenetſi conſtet his uſos eſſe quoſdam veteres ſcriptores. Primus eorum notitiam habuit vir doctiſſimus Lucas Holſtenius bibliothecæ Vaticanæ præfectus; inter cujus ſchedas reperta ſunt, poſt mortem ejus, quædam eorum excerpta, & in his, commonitorium ſuper nomine Cæleſtii & aliorum illius opinionis hæreticorum, quod à R. P. Poſſino Preſbytero ſocietatis Ieſu, qui tum Romæ erat, miſſum eſt ad R. P. Philippum Labbeum tum incumbentem ampliſſimæ Conciliorum editioni. Eodem tempore Labbeus commodatò habuerat vetuſtiſſimum codicem actorum Concilii V. ex bibliotheca inſignis Eccleſiæ Bellovacenſis, in quo præterea deprehendit ejuſdem Mercatoris opera, ipſumque etiam commonitorium. Hoc indicio facto, ad Poſſinum miſit elenchum operum

Mercatoris quæ in codice Bellovacensi reperta fuerant, simul orans uti investigaret an eadem aut alia extarent in eo codice ex quo sua descripserat Holstenius. Possinus verò cùm in bibliothecam Vaticanam se propterea contulisset, illic inter codices qui fuerant Comitis Palatini reperit vetus exemplar operum Marii Mercatoris, ex eoque descripta misit quæ in Bellovacensi contineri significatum fuerat. Constituerat autem Labbeus, ut erat vasto animo & laboris appetens, illa dare in vulgus; sed interim morte præoccupatus, alii reliquit hanc curam. Fuit is R. P. Ioannes Garnerius ex eadem societate, qui per multos annos theologiam summa cum laude docuerat in collegio Parisiensi, adeoque multa & magna subsidia habebat ad parandam & ornandam editionem eorum operum in quibus habentur quamplurima adversùs hæreses Pelagii & Nestorii. Itaque is ea publici juris fecit heic Parisiis anno MDCLXXIII. divisa in duas partes; in quorum prima posuit quæ ad causam Pelagii pertinent, in secundam verò rejecit controversiam de incarnatione Domini nostri Iesu Christi, quam Nestorius exagitabat. Addidit annotationes & dissertationes amplissimas ac plurima eruditione refertas, quæ magnam lucem

afferunt ſcriptis Marii Mercatoris.

Eodem anno R. P. Domnus Gabriel Gerberonius monachus Benedictinus, aſſumpto nomine Rigberii, aliquam partem eorundem operum, quorum exemplum habuerat ex bibliotheca Vaticana, edi curavit Bruxellis, nimirum commonitorium adversùs hæreſim Pelagii & Cæleſtii vel etiam ſcripta Iuliani & cetera quæ ſequuntur uſque ad ſermonem tertium Neſtorii adversùs Dei genitricem Mariam. Deſinit enim hæc editio in ſermone ſecundo, cujus initium eſt iſtud: *Contumelias quidem*. Sequuntur autem ejuſdem viri clariſſimi annotationes doctiſſimæ ad eaſdem Marii Mercatoris lucubrationes.

Qua autem occaſione ego ad idem argumentum tractandum acceſſerim, quid in operibus Marii recenſendis præſtitum à me ſit, paucis expediam. Cùm anno MDCLXXVII. ſeriò cogitarem de edendo tomo primo novæ collectionis Conciliorum, qui anno præterito emiſſus eſt, mentionemque veteris exemplaris Bellovacenſis Concilii V. fieri animadvertiſſem à Labbeo, incenſus ſum deſiderio illius habendi. quod aſſecutum me fuiſſe beneficio viri doctiſſimi Godefridi Hermant ejuſdem Eccleſiæ Canonici lubens profiteor. Cùm autem illud evolverem, conjuncta cum eo reperi opera

Marii Mercatoris, eaque ſtatim contuli cum editionibus virorum clariſſimorum. Agnovi porrò ex collatione veteris exemplaris ordinem mutatum fuiſſe à Garnerio propter eas cauſas quas ſuprà commemoravi, tum multa ab eo mutata dum medicinam adhibere tentaret locis corruptis, denique nonnulla omiſſa quæ mihi videbantur eſſe magni momenti. Agnovi præterea codicem Bellovacenſem eſſe valde mendoſum ac mutilum, adeoque alio exemplari opus eſſe ut depravata poſſent emendari & omiſſa reſtitui. Quamobrem VI. Kal. Decembris anni MDCLXXVII. ſcripſi ad eminentiſſimum Cardinalem eundemque virum doctiſſimum ac ſtudiorum noſtrorum amantiſſimum Hieronymum Caſanatam, eumque rogavi ut in mei gratiam faceret exſcribi codicem Vaticanum in quo Marii Mercatoris opera extant & ad me mitti juberet. Ille verò ita ad me reſcripſit Idibus Martiis anni ſequentis. *Plura mihi occurrunt ſcribenda ut poſtulationibus tuis ſatisfaciam. Codex ille Marii Mercatoris Palatino-Vaticanus collatus cum Bruxellenſi ac Pariſienſi, inventus eſt longè ab utriſque diverſus. Primus ſiquidem voluminis illius exigua pars eſt. In altero verò, licèt mole majori, multa deſunt, & ea quæ continentur, ordine prorſus vario leguntur. Quare manus operi illico*

admotæ fuit, ut integra codicis Vaticani exscriptione votis tuis ſatisfacerem. Quoniam verò ea omnia quæ habentur in editione Bruxellenſi prorsùs conveniunt re & ordine cum manuſcripto Vaticano, nullatenus duxi in iis tranſcribendis tempus inſumere ac labore penitùs inutili tua deſideria protrahere; ſed ſatius exiſtimavi opus adoriri ubi deſiit Rigberius, ut ex quaternione quem tibi tranſmitto comperies, his plura brevi daturus. Barbaris ac truncis vocibus ſcatet hic codex. Et quamvis facilè potuiſſem ex ingenio illas vel ſupplere vel emendare, ex induſtria tamen omiſi, conſcius optare te genuinum ac fideliſſimum illius codicis, qualiſcunque ſit, exemplar.

Damus igitur tibi nunc, LECTOR, opera Marii Mercatoris qualia leguntur in antiquis exemplaribus Eccleſiæ Bellovacenſis & bibliothecæ Vaticanæ, & ea quidem fide ac diligentia ut errores etiam retinuerimus veterum librariorum. Exiſtimavit vir clariſſimus Ioannes Garnerius codicem Bellovacenſem Vaticano longè præſtare. At ego compertum habeo Vaticanum eſſe Bellovacenſi multò meliorem, non ſolùm quia eſt interdum emendatior, ſed etiam quia nonnulla habet quæ manifeſtò conſtat omiſſa eſſe ab eo qui Bellovacenſem deſcripſit, ut ſunt, exempli cauſa, tituli

quorundam fragmentorum excerptorum ex Theodoreto Episcopo Cyrensi, Theodoro Mopsuesteno, Diodoro Tarsensi, & Eutherio Tyanensi. Nam cùm tituli illi deessent in codice Bellovacensi, ex eo factum est ut Garnerius inciderit in ambages inextricabiles, & sic, ut cum Plinio loquar, torsit ingenia contemplantium. Optandum autem esset ut alia vetera ejusdem scriptoris exemplaria emendatiora reperirentur, quorum ope ea emendari possent quæ suprà diximus esse corrupta. Interim autem dum Deus opt. max. istud beneficium præstet mortalibus, his qualibuscunque utere.

Reliquum est ut nonnulla dicamus de auctore ipso, quis cujasve fuerit, & ad quæ studia semet applicuerit. Vir ille clarissimus de quo paulò antè memoravi, qui primus opera Marii Mercatoris emisit in lucem, existimavit eum Campanum fuisse aut Apulum, vel ex ea parte Italiæ quæ vergit ad Siciliam, quia Cælestii & Iuliani, quorum primum contendit fuisse Campanum, alium Apulum, res domesticas privatasque ita novit quemadmodum vix alteri licet quàm qui fuerit ejusdem aut civitatis aut saltem provinciæ. Verùm argumentum istud non importat necessariam evidentiam. Nam & Hieronymus, quam-

vis ipse Stridoniensis esset sive Dalmata, Pauli patria Thebani & Hilarionis Palæstini vitam sic descripsit tamquam sui essent, & Vigilantii hominis Galli ortum & natalia sic novit ac si ejusdem cum illo civitatis & provinciæ fuisset. Exemplis talibus plena sunt omnia. Itaque, quoniam mihi quoque fas est divinare, arbitror hunc nostrum Mercatorem fuisse Afrum, tum quia eundem esse illum reor cum eo qui fuit discipulus sancti Augustini, cujus hic noster se studiosissimum & admiratorem esse palam profitetur, tum ob modum scribendi quàm simillimum stylo scriptorum Africanorum illius ætatis, denique quia Facundus Episcopus Hermianensis ejus verbis interdum usus est in compositione librorum suorum pro defensione trium capitulorum.

Floruisse illum ab anno circiter CCCCXVIII. usque ad annum CCCCL. hinc rectè collegit vir doctissimus quòd accepit ab Augustino epistolam anno CCCCXVIII. & quòd hæresis Eutychianæ alicubi meminerit, quæ anno CCCCLI. damnata est. quod pluribus conficit idem vir clarissimus. Fallitur tamen, ut arbitror, in eo quòd existimat vel non pervenisse eum ad annum CCCCL. vel ex eo tempore nihil scripto mandasse quod ad nos pervenerit.

Nam cùm ex his quæ referuntur pag. 355. constet illum scripsisse post inventum nomen Eutychianorum, id est, aliquanto post habitam synodum Chalcedonensem, quæ damnavit impium dogma Eutychetis, manifestum est illum scripsisse aliquanto post annum CCCCLI. quo synodus illa habita est.

Atenim Mercator graviter insectatur Theodoretum Episcopum Cyrensem, non facturus haud dubiè si rescivisset eum receptum à tanta synodo post idoneam fidei suæ professionem. Ex quo colligi potest illum non pervenisse usque ad tempora synodi Chalcedonensis aut certè nihil ex eo tempore scriptis mandasse quod ad nos pervenerit. Sic enim argumentatur vir doctissimus. Ego verò hinc certissimè colligo superstitem fuisse Concilio Chalcedonensi quòd, ut antea dixi, mentionem facit Eutychianorum, Eutychianorum inquam, quorum nomen auditum non est in Ecclesia Dei ante tempora synodi Chalcedonensis. Illud ergo ex insectatione Theodoreti tantùm colligi posse mihi videtur, aut Mercatorem ista, quod facilè crediderim, adversùs illum scripsisse antè quàm Chalcedonensis synodus haberetur, aut si postea scripsit, tardè ad eum pervenisse gesta synodi, adeoque compertam ei non fuisse illam Theodoreti susceptionem.

Quamvis autem nemo veterum citaverit opera Marii Mercatoris, ea tamen cognita fuiſſe antiquitus hinc liquidò patet quòd ſcholia Cyrilli Alexandrini de incarnatione unigeniti non aliunde habemus quàm ex interpretatione Mercatoris, & quòd teſtimonia patrum relata in Concilio Epheſino adversùs Neſtorium reperiuntur etiam ex eadem interpretatione in codice 1868. bibliothecæ Colbertinæ. Præterea ejus verbis uſi ſæpe ſunt Facundus Epiſcopus Hermianenſis & Pelagius II. in epiſtola tertia ad Epiſcopos Iſtriæ, & quidem eo prorsùs modo quo lucubrationes ejus extant in antiquis codicibus. Quod argumento eſt illas corruptas jam tum fuiſſe, neque mirum ulli eſſe debere quòd eas hodie habemus depravatiſſimas.

ELENCHUS
Operum Marii Mercatoris.

MARII

MARII MERCATORIS OPERA.

COMMONITORIVM LECTORI adversùm hæreſim Pelagii & Cæleſtii vel etiam ſcripta Iuliani à Mario Mercatore ſervo Chriſti.

QUÆSTIO contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum & præcipuè in Cilicia à Theodoro quondam Epiſcopo oppidi Mamſiſteni jamdudum mota nunc uſque penes paucos eorum admodum roditur, nec ea palam præfertur; ſed ab ipſis qui de ea fornicantur, velut catholicis, intra Eccleſias interim retinentur, progenitores videlicet humani generis Adam & Evam mortales à Deo creatos, nec quemquam poſterorum ſui prævaricatione tranſgreſſi læſiſſe, ſed ſibi tantùm nocuiſſe, ſeque mandati reos apud

Deum fecisse, alterum penitùs nullum. Hanc ineptam & non minùs inimicam rectæ fidei quæstionem sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romam primus invexit, &, ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens, per se proferre non ausus, Pelagium gente Brittanum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem. Quique mox ausus in Apostolum Paulum commentarios condere, cùm ad illum locum notissimum ad Romanos venisset epistolæ ubi ita continetur, *Propterea sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit* &cetera, ibidem eos tantùm reos dixit atque obnoxios illa prævaricatione teneri qui hunc in prævaricandis Dei mandatis voluerint imitari, non omnes qui ex ejus sunt per successionum seriem semine generati; atque hinc latiùs de sequentibus locis hujus epistolæ disputat, & pronuntiat nullum hominum prorsùs per generationem læsum fuisse nec lædi Adæ peccati transgressione, sed imitatione, inquit, quia prior ille in genere humano peccavit, & illum reum & obnoxium fieri qui hunc propria voluntate, non nascendo, sed peccando, fuerit imitatus. Huic Pelagio adhæsit Cælestius, nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis scholasticus, sed naturæ vitio eunuchus matris utero editus. Hic à Pelagio prædicto institutus, sensum istum impiissimum meraciùs imbibit, ac multos incredibili loquacitate amentiæ hujus suæ participes & complices fecit; aususque palam publicèque his verborum senten-

tiis ejuſdem ſenſum paſſim diſſeminare per populos, id eſt,

Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, fuiſſet moriturus.

Quoniam peccatum Adæ ipſum ſolum læſit, & non genus humanum.

Quoniam infantes qui naſcuntur, in eo ſtatu ſunt in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur, quia nec per reſurrectionem Chriſti omne genus hominum reſurgit.

Quoniam infantes, etiamſi non baptizentur, habeant vitam æternam.

Quæ quinque capitula unam impiiſſimam & nefandam ſententiam generant.

Adjecit præterea poſſe eſſe hominem ſine peccato & facilè Dei mandata ſervare, quia & ante Chriſti adventum fuerunt homines ſine peccato, & quoniam lex ſic mittit ad regnum cælorum ſicut evangelium.

Hæc atque hujuſmodi etiam Iuliano & ceteris ejus commanipularibus placuere: quæ cùm cognita atque detecta eccleſiaſtica fuiſſent cum præfatis perſonis auctoritate damnata, librorum quoque numeroſitate ab eodem Iuliano defenſa ſunt, placuitque ei cum Cæleſtio & Pelagio in damnatione tertium numerari. Tunc contra pueriles auſus ejus ſanctæ recordationis Auguſtinus Epiſcopus diverſis temporibus diverſos condidit libros; ex quibus omnibus Iulianus unum de duobus primo tempore ad Valerium editis elegit cui quatuor libris à ſe ad Turbantium abſolutis contradiceret; ſequenti verò uni octo ultimis voluminibus ad Florum emiſſis reſpondiſſe ſe jactat, fin-

gens multos ejus ſancti viri ſuper hac re aliòs elaboratos penitùs ignorare. Quibus octo ultimis horrida loquacitate evagatus, diſertum ſe magis oſtentare & ſciolum volens, poſt innumerabilia convitiorum probra quæ in ſanctum ſupradictum virum eſt jaculatus, hæc impudenter immo jam impiè defendere auſus eſt quæ à Pelagio Cæleſtioque eum in perniciem ſuam didiciſſe ſuperiùs memoravimus; quamquam ſicut jam prioribus quatuor libris eadem & ſemper eadem volvens, & nullum prudenter inveniens exitum, injuriis & contumeliis magis membranas ſeu chartas quàm ulla fidei rectæ ratione complevit. Et cùm hæc ſumma brevitate & ſcripturarum ſanctarum atque divinarum auctoritate eſſet quæſtio pertractanda, plurimam ſibi diſtortam & omnino non neceſſariam loquacitatis conſcripſit materiam, de qua & impia cuderet & prorsùs ageret nihil. Nihil enim agit qui impietati operam navat. Sanctus tamen ſæpe dictus Epiſcopus Auguſtinus ex ſuis libris quatuor illius priores avertit, octo quoque poſteriores ſingulis reſponſionibus ſuis ad ſingula capitula ſubjectis, ac vanos ejus ac plumbeos pugiones malleo catholicæ veritatis obtudit, immo confregit. Quod utriuſque opus cùm in noſtras manus veniſſet, quia tota ſumma inepti & magis impii Iuliani laboris ad unam pravam redigi videtur ſententiam, Adæ videlicet & Evæ tranſgreſſionem eos non feciſſe mortales, nec noxam eorum ad poſteros originaria ſucceſſione tranſiſſe, ſola autem imitatione illorum qui divina mandata contempſerit effici reum. Hoc ergo, ut dixi, totum opus cùm ſtudioſiùs perlegiſſem, breviter pro noſtrarum virium facultate,

ſubnotationibus ex libris ejus, ubi ubi opportunitas exegit, appoſitis, ego quoque reſpondi, quo lector poſt tanti patris & magiſtri tubam, noſtram etiam palearem fiſtulam non aſpernatus aſſumere, tota intelligat brevitate Iulianum in elaborandis numeroſiſſimis libris inanem & plenam potiùs jactantiæ cum ſumma impietate operam impendiſſe. Sanè quoniam eaſdem ipſas, quas dixi, ſubnotationes in unum corpus redigere me debere tu quoque, venerande Presbyter Pienti, juſſiſti, parui imperatis, non ignorans in maledicta & effrænatæ illius linguæ nos convitia incurſuros. Sed quid poſſunt extra Dei Eccleſiam alligati rabidi canis latratus? Gloriemur nos tantis viris tantiſque eccleſiaſticis doctoribus toto planè orbe fulgentibus, in quos ille tam inaudita, tam nefanda, tamque obſcœna atque atrocia maledicta jaculatur, participes ac ſocios fieri. Scio ſanè quòd etiam de ordine capitulorum ſucceſurus ſit nobis, & plus loquendo quàm ſolet, inanem contra nos ſtrepitum verborum moturus, accuſans videlicet ordinem contra ſe noſtrorum nullum eſſe dictorum. Subnotationes, ut jam diximus, pravis nos ejus ſenſibus ſparſim appoſuimus vel admovimus; non ullum adversùs eum condidimus librum. Ille ſanè curet de nobis medio ceras implere capaces quadrivio. *Iuvenal. Sat. 1.* Nos cum ingenii tenuitate fide Chriſtiana fundata, à mundi ſanè ſapientibus longè ſemota, & exprobrationes ejus cum patribus noſtris & magiſtris patienter excipimus, & exorbitationes illius à catholica veritate divinis ſcripturarum noſtrarum eloquiis, non ſophiſmatum arte, confutamus, convincimus, & deflemus.

FINIT PROLOGVS.

Nunc verba Iuliani ex libro ejus primo ad Florum capitulo CXII. *ita.*

Verba Iuliani. *Matth.* 11.

SED currant ad eum qui clamat, *Iugum meum suave est & onus meum leve est*, qui & malè agenti veniam pro inæstimabili bonitate largitur, & innocentiam, quam creat bonam, facit innovando adoptandoque meliorem.

Responsio Mercatoris. *Ioan.* 3.

Ad hæc. Præter responsa sancti viri, omnes quidem innovat creando, sed non omnes renovat regenerando, nisi eos tantùm de quibus ipse ait: *Nisi qui renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum cælorum*, seu, ut idem ait, *Nisi quis natus fuerit denuo.* Vnde suspectus es fraudis & doli quòd nusquam in toto opere tuo renovationis tibi visa est mentio facienda, sed innovationis tibi sermo semper venit in mentem. Nam certum est inter innovationem & renovationem plurimùm interesse. Innovatum enim, sicut omnibus notum est, intelligi potest quod nunquam fuit & noviter extitit; renovatum verò id quod utique jam erat, in vetustatemque pervenerat; quod si renovetur, dicitur renovatum. Sed nec probari facilè poterit divinam scripturam usam esse hac locutione, innovatione videlicet; sed de renovatione ei creberrimus sermo est. Audi invitus Apostolum Paulum dicentem: *Sicuti est veritas in Iesu deponere vos secundùm pristinam conversationem veterem hominem qui corrumpitur secundùm desideria erroris, renovamini autem sensu mentis vestræ, & induite novum hominem qui secundùm Deum creatus est in justitia sanctitatis & veritatis.* Item idem: *Cùm autem benignitas & humanitas*

Ephes. 4.

Tit. 3.

inluxit ſalvatoris Dei noſtri, non ex operibus juſtitiæ, quæ nos fecimus, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis ſpiritus ſancti, quem ditiſſimè effudit ſuper nos in Chriſto. Item idem : *Etſi exterior noſter homo corrumpitur, ſed interior renovatur de die in diem.* Deinde audi qui etiam adoptentur. audi inquam non me, ſed Apoſtolum Petrum: *Vos,* inquit, *genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus in adoptionem, ut virtutes Dei annuntietis, qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen ſuum.* Audiſne quid dicat ? ſentiſne quid prædicet ? illos adoptari videlicet ut fiant in adoptionem populus Dei, qui ſunt de tenebris evocati in illud admirabile lumen. Vnde conſequens eſt ut niſi quis fuerit de tenebris evocatus in illud admirabile lumen, non ſit genus electum, non regale ſacerdotium, non gens ſancta, non populus in adoptionem eſſe mereatur. An dicturus es forſitan & juſſurus, majores tantùm homines, qui de tenebris in illud admirabile lumen tamquam peccatores evocantur, ipſi tantùm fiant populus Dei, parvuli verò ab ipſo ortu ſuo in lumine conſtituti, expertesque tenebrarum, quia tantùm, ut tu vis, innovati ſunt, non autem renovati ex aliqua vetuſtate peccati, non ſint ex populo Dei ? Quis te Chriſtianorum ferat iſta loquentem ? Quis te non exhorreat & tamquam lethale virus fugiat hæc ſcribentem ?

2. Cor. 4.

1. Pet. 2.

Item in libro I I. capitulo XVII. verba Iuliani.

Verba Iuliani.

VErùm imbecillum cœcæ opinionis patrocinium multiplicat peccata, non minuit. Hic igitur miserorum pruritus & sponte decrescentium nullum contra ipsam veritatis rationem valet pondus afferre, sed quia nonnullis scripturarum locis, & maximè Apostoli Pauli, confirmari asserunt naturale peccatum.

Responsio Mercatoris.

Ac hæc. Nemo dicit naturale vel naturam esse peccatum, sed originale, & id in natura esse, non exrra natum, nec absurdè abusivè dici posse naturale, non tamen naturam. Nam deceptus ipse decipis quos potes. Et tamen inter originale & naturale est nonnulla distantia; & quamvis quod naturale est, possit & originale dici, non tamen quod originarium est, & naturale cogit fateri. Et accipe exemplum. Natura est omnis homo, cujuslibet ætatis, sexus, atque conditionis origo, ut est senator, curialis, servus, colonus, barbarus. quæ naturæ non sunt nomina, sed originariæ conditionis. Ita nos non dicimus naturam aut naturale esse peccatum, sed originis causam addictæ serviliter per peccatum. Quamvis, ut jam diximus, præter naturam, in qua sit, esse non possit; nisi dementissimè quærendum id extra hanc existimes, suapte sit propriam habens substantiam vel naturam, & te ita sentientem devoret Manichæus, qui mali naturam sui juris, sui status, & originis principatum tenere ac habere cum impietate delirat.

Item in eodem capitulo paulùm infrà verba Iuliani.

OStensum est ergo nihil posse per scripturas sanctas probari quod justitia non possit tueri: quia si in lege Dei est perfecta forma justitiæ, nihil per eam adversaria ejus, id est, injustitia, sinitur virtutis adquirere; ac per hoc, quod ratio arguit, non potest auctoritas vindicare. Verba Iuliani.

Ad hæc. Vellem probares tua ratione puerperium virginis vel conceptum sine virili permixtione, Deum quoque hominem factum, & per ætatum incrementa ad crucem fuisse perductum: quod quia humana ratiocinatio nulla consignat, per fidem divinorum eloquiorum auctoritas vindicat. Ridendum ergo immo flendum in te est quod ais: *Quod ratio arguit, non potest auctoritas vindicare.* Quis autem numerat tam magna & ita frequentia contra hanc miseram declamatiunculam tuam testimonia scripturarum, in quibus quia ratio investigare nihil potest, ad fidem recurritur, ut ejus auctoritate salus æterna quæratur? Responsio Mercatoris.

Item in eodem libro capitulo LVIII. verba Iuliani.

AVt si fortè, quoniam aliter dogma tuum stare non potest nisi Adam ex se concepisse & peperisse responderis, Apostolum quidem non h. c sensisse nulli dubium erit, tu veró quid sexui tuo volueris evenire monstrasti. Verba Iuliani.

Ad hæc. Erubesce, infelicissime, in tanta lin- Responsio

Mercatoris.

guæ ſcurrilis vel potiùs mimicæ obſcœnitate. Vulgares tu dignus audire acclamationes: Vnus tu, unus Philiſtion, unus Latinorum Lentulus, unus tibi Marullus comparandus. namque Martialis & Petronii ſolus ingenia ſuperaſti. Te veriſſimè Amſanctinæ ſcaturiginis conregionalis tuæ teterrimus fœtor, te Averni lacus nocentiſſimus halitus, te poſtremò Atabulus provinciæ tuæ peſtifer flatus inflavit; quibus tot morbis turgidus & maleſanus immo inſanus effectus, hæc eructuares, hæc evomeres, hæc exhalares; atque utinam, quia hoc tibi fuiſſet utilius, vitalem ſpiritum exhalaſſes antequam tam obſcœna tamque plena dedecoris pleno ore proferres.

Quis ſcenicus turpio, quis durio, vel ſannio profeſſæ licentia turpitudinis publicè iſta proferret? Te matronæ caſtæ, te honeſti & ornati viri legant? Sed ſi honeſtatis ſint memores & pudoris, exhorrebunt, & velut monſtruoſam viperam, ut fertur hydra fuiſſe, diffugient. Tune ſanctæ ac beatæ recordationis Memoris Epiſcopi filius? Tu Iulianæ primariæ feminæ, & qua nihil honeſtius inter reverentiſſimas matronas invenias, utero editus? Abſit, abſit ut tibi iſtud credere auſim. Vernularum te eorum potiùs crediderim filium, ſuppoſitumque illis, ut ſæpe dicitur factum, & quod tu potiùs tanta oris tui petulantia & obſcœnitate approbas; aut ſi id non erit, degeneraſſe illos in te nulli dubium erit, qui ſanctos illorum hominum mores, ſanctam vitam, inſtitutumque noverunt, tuumque ſermonem in ſcriptis hiſque prudenter inſpexerint. Quorum ſanè poſt obitum ſanctorum hominum meritò tu duas ſorores tuas talibus diſciplinis tui oris erudiſti. Novimus, no-

vimus quid tibi una earum, cùm tu nimis severus in ejus ruinam pudoris insurgeres, objecerit vel exprobraverit, atque tu mutus ilico non ausus es ulteriùs censuræ tuæ ullas dolori ejus inferre molestias.

Item in eodem libro capitulo LVII. verba Iuliani.

NOn enim dictum est, *Erunt duo homines in uno homine*, sed *Erunt duo in carne una.* quo unitionis nomine voluptas illa coeuntium & libido, quæ sensim adficiens membra consternat ac, sicut ille prudens intellexit, unam carnem gestit efficere, à Deo instituta, & corporibus ante peccatum docetur inserta. Verba Iuliani. *Genes. 2.*

Ad hæc. Eleganter scurra loqueris more tuo, & more quo theatrum Arbitri Valeriique detristi. Constat in illis prosatoribus generis humani fuisse libidinem insitam eorum naturæ, quam quidem divinæ scripturæ non, ut tu vis, libidinem solent sed carnis concupiscentiam nominare, de qua illud implerent: *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Et illud: *adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Sed si mandatum divinum servassent, non eis fuerat immodesta stimulatrix, infesta & importuna inritatrix, cùm non quæritur opus ejus, qualis nunc est, trahens vi sua, & magna vasa plerunque de castitatis arce deiciens. Ergo si talis non est, sicut nec est, qualis naturaliter, sobolis tantùm causa, divinitus fuerat data, vitiata est: quo vitio suo cùm generat, quod nascitur ex vitio, vitiatum est, & jure medico & redintegratore indiget Christo. Responsio Mercatoris. *Gen. 1. & 2.*

Item in eodem libro capitulo LXII. verba Iuliani.

Verba Iuliani. ILle quippe non dixit peccatum transisse, sed mortem, mortem utique judicii illatam severitate, prævaricationis ultricem, non corporum semina sed morum vitia persequentem.

Responsio Mercatoris. Ad hæc. Bardissime, tuo te pugione feristi. Vis enim non peccatum sed mortem transire per semina, quam tamen ais judicii illatam severitate, prævaricationis ultricem. Referatur igitur tibi de tuo. Quid hoc ad posteros, qui omnes omnino mortui sunt, moriuntur, atque morientur, illa utique morte quæ per omnes homines pertransiit, ultrixque prævaricationis, ut dicis? Nam illud aliud ridendum est quod ais mortem, quam pœnam dixisti esse peccati, solam transisse in genus, absque illo quod hujus tanti mali extitit causa. En egregius justi judicii Dei defensor, qui pœnam prosatoris transmittis in posteros pœnæ ejus causam non habentes!

Delectat autem quod subnectis: *non corporum semina, sed morum vitia persequentem.* Tamquam jubeas potiùs quàm doceas nullum esse mortuum neque mori nec moriturum nisi qui Adæ prævaricationis extiterit imitator. Non pudeat tantæ vanitatis? Itane nullus fuit, vel est futurus, vel est, saltem secundùm magistri tui Pelagii definitionem, quæ à te tot libris defensa est, qua ambo decernitis posse esse hominem sine peccato & facilè Dei mandata servare? Vt ergo dicebamus, vel secundùm vos ipsos nullus fuit per tot secula qui alienus hujus vestræ imitationis inventus

hanc in se Adæ pœnam non mereretur excipere quam dicis prævaricationis ultricem, & quæ non semina sed morum vitia jussa est persequi. Et certè hi quos dicitis posse esse sine peccato & facilè Dei mandata servare, esse sine vitiis debent. Postremò tot milia infantum absque vitio ullo secundùm vos nascuntur, nati sunt, atque nascentur. Cur itaque hæc quæ judicii severitate ultrix illata est morte plectuntur, quam nec causa sua secuta est, nec, ut dicis, transiit in quemquam lapsum?

Hic tibi de manibus, ut ita dixerim, cecidit illud condiscipuli tui Cælestii egregium definitum: *Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.* Hic est Cælestius unus ex illis quibus in tui operis libro primo de quatuor ad Turbantium hæc ais: *Doctores nostri temporis, frater beatissime Turbanti, & nefariæ, quæ adhuc fervet, seditionis auctores ad hominum, quorum sanctis studiis uruntur, contumelias & exitium decreverunt per ruinam totius Ecclesiæ pervenire, non intelligentes quantum his contulerint honoris quorum ostenderunt gloriam nisi cum catholica religione non potuisse convelli.* Itane oblitus amicitias, itane consuesti defendere? An nunc tibi ipsi patrono opus est, & decepti sunt qui te sibi paraverant defensorem?

Et hæc à me, tamquam qui te nimis callidum & disertum non intellexerim, dicta sint. quod & tu sine ulla dubitatione jactabis. ubi si hoc tibi persuaseris, plurimùm falles. Ego enim te intellexi, & quid contra fidem tenacem recti ineptissimè sentias novi, & quibus verborum hic modo utaris ambagibus memoria teneo; & paulùm nos patere, hæc probabimus.

Abuteris videlicet Christianorum simplicitate qui in hos libros tuos legendos inciderint. Tua verba ista sunt nempe, *In omnes verò homines non peccatum transisse, sed mortem, illatam utique severitate judicii, prævaricationis ultricem.* Hic hic te interim aliquantulùm teneam, hic tecum moras aliquas utiliter teram. Rogo si simpliciter & non dilemmatus, tamquam ad Cræsum & Pyrrhum Loxias unus & tu nunc erroris spiritu loqueris, quomodo non & tu traducianus es, ut tibi libet & adhuc licet nomen imponere catholicis Christianis? Neque enim saltem mors ipsa, quam tribuis, aliter, ut etiam tibi placet, nisi per transitum seu traducem venit atque ventura est, quam & tu vis pœnam esse sine merito pœnæ.

Ad has igitur tu effugiendas angustias, quas tibi, loquax magis quàm disertus, ipse fecisti, replicas in consequentibus ac disseris de illa te hic morte dixisse qua multatus Adam est post prævaricationem, quæ non corpora perimit, sed quæ per scelera, contemptu Dei, fit in anima, & est æterna, quippe ad æternum supplicium trahit, quam etiam scriptura sancta significat, *Vidua*, inquiens, *quæ in deliciis agit, vivens mortua est.* & in evangelio: *Sine mortuos sepelire mortuos suos.* Et hanc talem dixi, inquies, transisse & transire in posteros Adæ, non omnes omnino, sed illos tantùm qui imitatores prævaricationis ejus, divinorum fuerint, sicut & ille, immemores mandatorum. ceterùm illa, inquies, quæ resolutio corporis est vel animæ à corpore separatio, fuisset in Adam, etiamsi non peccasset.

1. Tim. 5. *Matth. 8.* *Luc. 9.*

Vnde illa tibi commanipularis & condiscipuli tui Cælestii & utriusque vestrum magistri Pelagii

egregia definita sunt, quæ cum personis dudum toto orbe ecclesiastica auctoritate damnata sunt: *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, esset moriturus, & quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum, & quòd infantes in eo statu sint in quo Adam fuit ante prævaricationem.* Vnde illud quoque natum est ultimum vobis, quod in malum vestrum non timuistis evomere: *Infantes, etiamsi non baptizati moriantur, habent vitam æternam.* Et illud plusquam sacrilegium: *Neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia nec per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.*

Hæc sunt nempe magisterii vestri magnifica scita, hæc eruditionis, ut dicitis, Christianæ. sed nos Christiani non dicimus dogmata veritatis? *Ad populum phaleras. Ego te intus & in cute novi.* Quid tibi prodest, ut idem poëta ait, *astutam pavido servare in pectore vulpem?* Ego te sanè, effossis tortuosissimis & fœtidis foveis tuis, diligenti investigatione in lucem pertraham Christianis populis exponendum.

Persius sat. 3. & 5.

Audi nunc & tu & qui me & te dignanter habuerint legere quid contra hunc sensum tuum impiissimum, pravissimum, impudentissimum, petulantissimum, quæ olim ipse pronuntiaveris, in epistola videlicet tua quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere quando conventus detrectasti cum universa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare; quæ antequam in manus sanctæ illius Romanæ Ecclesiæ veniret antistitis, te agente à nonnullis à te deceptis per totam penè Italiam circumlata est & tamquam magnum aliquid multorum au-

rit æmulatos : quæ prævaricatio licèt non sit facta naturalis, fuit tamen forma peccati; atque ob hoc, licèt non aggravet nascentes, tamen accusat imitantes. mors autem judicialis transit in eo in quo peccaverunt omnes, sed libera voluntate.

Responsio Mercatoris.

Ad hæc. Si judicialis est ista qua multatus Adam est, & ipsa est quæ transiit & transit in posteros, non, ut ais, omnes omnino, sed ad solos imitatores, quæ vel qualis erit illa alia quæ animam à corpore separat? Hic artatus, *Naturalis*, inquies, *quia Adam, sive peccaret, sive non peccaret, moriturus fuisset.* En stemma christianum, en ecclesiastica antiqua traditio. Sed vides nempe quomodo te ipsum in dictis tuis contrariis tibi tamquam vipera lanies, cùm verborum crepitaculis magis quàm ullis declamationibus studium inane dependis.

Vellem autem te pressiùs interrogare de morte cujusque modi quid sentias, qui earum unam quamlibet saltem transire permittis. Velim ergo dicas mihi quid sit mors quæ tuo judicio transit. Substantia est vel natura, an res aliqua accidens? Meminimus enim tempore quo præsens in urbe Roma cum principibus hujus amentissimi erroris tui in nonnullis simplicioribus Ecclesiam ventilabas, qualiter interrogabas: *Quid est peccatum,* inquiens, *malumne aliquid, an bonum?* Malum utique respondebatur tibi. Ad hæc addebas: *Deusne hujus mali auctor & opifex?* Absit, absit, exclamatur tibi, longè quàm longè sit ista dementia. Hoc nec impiissimus profiteri ausus est Manichæus, qui mali auctorem Deum non sentit nec profitetur; sed id proprium habere à sempiterno principium, propriam essentiam, propriam

que naturam ſceleſtiſſimè flagitat : ubi mox tunc ipſe quærendum eſſe dicebas utrum peccatum ſubſtantia eſſet, an natura, an res aliqua accidens. Vbi cùm paululùm hæreret Chriſtiana ſimplicitas, taliter inferebas, *peccatum nullo modo poſſe eſſe ſubſtantiam vel naturam ; quia ſi haberet*, aiebas, *Deum habet opificem & auctorem. nulla enim eſt natura quam non condidit Deus. Sed quia ſuprà conſtitit auctorem Deum mali non eſſe, non eſt ergo ſubſtantia vel natura peccatum, quod malum eſſe apertiſſimè claruit : & quod ſubſtantia non eſt*, inquis, *in ſubſtantiam ſeu naturam quod homo eſt tranſire nullo jure, nulla ratione credendum eſt.* atque concludebas : *Malè igitur & ſtultè traducianum ex Adam creditur eſſe peccatum.*

Vt ergo ſuprà dicebam, patere me ut ego quoque hac via te & iiſdem argumentorum interrogem lineis, ut nos doceas reſpondendo. Mors, ſaltem hæc quæ ſecundùm animam eſt, & eſt æterna, quamque Adam tranſgreſſor excepit & tranſmiſit in poſteros, quam tu ſolam ad quantoſcunque, non omnes omnino homines generaliter, ſicut Apoſtolus ait, ſed ad paucos admodum imitatores tranſire definis, (nam de illa altera, quæ à corpore animam ſeparat, tibi nulla fit mentio) ſubſtantia eſt aliqua vel natura, an res quædam ſubſtantiæ accidens ? Tu ſi adhuc aliquid in te luminis habes, reſpondebis, & dices eam naturæ ſubſtantiæ accidiſſe, nec poſſe dici ſubſtantiam quæ pœnalis data eſt primo tranſgreſſori & deinceps generi humano ; nemoque prudentium, inquies, pœnam dixerit eſſe ſubſtantiam vel naturam. ubi tu mox tuis caſſibus concludendus es. Nullo pacto mortem illam judicialem, quia pœ-

nalis est, quæ substantia nulla est, quam tu in posteros, saltem imitatores Adæ, transmittis, nunquam de substantia in substantiam vel natura, quod homo est, posse transire declaratum est.

Quid est, egregie perditorum magister & dialectice disputator, videsne quò cecideris? sentisne nunc saltem quantum à veritatis tramite deviaveris? Sed tibi interim, si ullus pudor est, nunc ista sufficiant. Si autem Deus vitæ commeatum dederit, & ad retractandos hos optimos libros tuos & illam sapientissimam epistolam tuam relegendam tempus indulserit, quando Dominus voluerit, tibi iterum respondebimus. Proferamus interim & alia tua, quæ cum magna exsecratione vitemus.

Item ex libro tertio de quatuor ad Turbantium editis prope principia capituli tertii, verba Iuliani.

Verba Iuliani. QVia gratiam baptismatis dicimus non pro causis esse mutandam, quod ipsa dona sua pro accidentium capacitate dispensat; ideoque Christus, qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia, & quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.

Responsio Mercatoris. Vellem prius doceres & probares parvulis, quos opus Dei fateris & negas reos, unde illis captivitas adfuerit ut opus habeant redemptore? Nemo enim pretium redemptionis importunè pro libero offert. Ex qua etiam renovandi seu, ut tu vis, innovandi sunt vetustate hi quos esse dicis imaginem Dei, si progenitoris Adæ non sunt, ut

putas, vetere peccati fœditate turpati? Sed te de baptiſmo parvulorum ad hoc magis artabo, ut te convincam definitionibus tuis, illud magis ſentire quòd eo opus non habeant, ſed verbo te tantùm, propter eludendos ſimplices, baptizari oportere cenſere, rebus verò per diſputationum ſententias denegare. Qui enim ſecundùm te ſtatum habent nativitatis immaculatum, unde mundandi ſunt cùm lavantur? & cùm nullo, ut vis, originis ſuæ reatu naſcantur obnoxii, unde liberandi ſunt ut verè & propriè Chriſtus ſit eis etiam Ieſus, quod in Latinum eloquium ſalvator exprimitur? & qui nullum generationis ſuæ vitium trahunt, unde regenerandi? Poſtremò, innumerabilibus interim omiſſis, illud adversùm te dicendum eſt, ſi hunc ſtatum, ut dicis, innocentiæ & puritatis, quem Adam habuit ante peccatum, parvuli in ſuo ortu ſortiti ſunt, quos nulla, ut tu decernis, ejuſdem progenitoris aſperſit macula, contagio nulla fœdavit ut creſcens cum libero voluntatis arbitrio, quod eſt in natura uſque ad ultimum vitæ exitum, nunquam ab ingenitis vel congenitis ſibi bonis ſunt delapſi, quid eis fuit Chriſti baptiſma neceſſarium?

An fortè dicas propter regnum cælorum & in filios adoptionem? Cur enim talis ſtatus tantaque poſtea actibus propriis vitæ ſanctitas adquiſita ſervatæ naturæ non eos vel ad regnum illud admitteret, vel in filios adoptaret; ſed tamquam ab æditio quodam & pervigili præſule inruentes audiant item: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt intrare in regnum Dei.*

Et videamus baptiſma ipſum cujus virtutis ſit, quotve & quantas habeat vires & effectuum cau-

Tit. 3. ſas. Dicit de illo Paulus Apoſtolus: *Qui nos redemit, ſalvos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis.* Ergo & ſalus & redemptio & renovatio eſt. Nullane ergo pœna erit non baptizatis parvulis, non habere ſalutem, redemptionem, renovationem, non poſtremò intrare in regnum cælorum, non erui de poteſtate tenebrarum, & transferri in regnum filii caritatis Dei, non manducare carnem Domini & bibere ſanguinem ejus? De quo ſacramento vox ſalvatoris eſt: *Niſi manducaveritis carnem meam & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobiſmetipſis.* quod certè abſque ulla tergiverſatione ſine baptiſmo nullus uſurpat, nec fit illius particeps ſacramenti.

Joan. 3.
Col. 1.
Joan. 6.

An jubes, ut ſoles, etiam hic tergiverſando dicere hanc, de carne & ſanguine Domini ſumendo, non eſſe ſententiam generalem, ſed ſpecialem, ad eos videlicet quibus præſentibus tunc loquebatur? Audiant, audiant, ſi ad hoc proſilieris, Chriſtiani, & tibi referant hoc pacto dominicam cœnam, in qua cum ſolis tantùm Apoſtolis contitus de eodem, de corpore ſuo & ſanguine ſacramenta obſervanda condebat. Ipſis ſolis eſſe mandatum & ad nullum alium qui vel tunc in illa cœna non interfuit, vel nos omnes poſteros pertinere pronuntias? Videſne quibus laqueis, quibus anguſtiis ſuffoceris, cùm negas originis vinculum, de quo omne prorsùs genus humanum, omnem ætatem, niſi per hæc ſacramenta in quibus lavacrum priùs eſt regenerationis & renovationis Chriſtus abſolverit, magnum eſſe malum, magnam pœnam, & inevitabilem damnationem?

Quibus collectis contra tantam & tam manife-

ſtam impiiſſimam audaciam tuam, conſtat te magis, utpote ſequacem Cæleſtii, qui definivit infantes, etiam non baptizatos, habere vitam æternam, negare parvulos baptizari debere, ſed, ut jam dixi, tantùm verbis illudere, ſenſu verò apertam cum paganis & Iudæis impietatem tenere. Quod ut luce clariùs probemus, audi quibus nominibus cum cauſis propriis, quæ Chriſtus in ſuis beneficiis humano generi contulit, parvulos facias alienos, ipſumque Dominum Chriſtum Ieſum horum nihil his debere nihilque præſtitiſſe.

Nempe, vis non vis, vivificator eſt Chriſtus. Hic interrogabo, & animæ & corporis? Tu, invitus licèt, ita fateberis. Repetam interrogationem: Totius omnino ætatis? Reſpondebis, totius. Preſſius exigam: & parvuli? Dices, etiam. Sed audi, dicam tibi quo modo iſte &, ut ita dicam, qua arte vivificet? *Deus autem*, inquit præco ejus & vas electionis Paulus Apoſtolus, *qui dives eſt in miſericordia propter multam caritatem qua dilexit nos in Chriſto, cujus gratia ſalvi facti ſumus*. Quid nunc cenſes? Connumeravit & connuncupavit & parvulos, an foris ſunt ab iſta miſeratione & dilectione, quia non ſunt mortui peccatis, & expectant te vaniſſimum janitorem, ut tunc eos admittas ad miſericordiam vivificandos quando à miſerando ceſſaverit peccatores, ut eos aliter quàm alios vivificet? *Epheſ. 2.*

Sed tranſeamus hinc ſtudio brevitatis ad aliud vocabulum, quod de ſalvatore in evangelio ita ſcriptum eſt: *Natus eſt vobis hodie ſalvator in civitate David.* *Luc. 2.* Vnde & Græco eloquio Ieſus propriè & ad Zachæum: *Salus hodie domui huic facta eſt, quoniam & iſte eſt filius Abrahæ.* *Luc. 19.* Item: *Venit fi-*

lius hominis quærere & salvare quod perierat. Audisne quid dicat? *quod perierat*, inquit. Tu sine dubio, quia parvulorum greges non perisse pronuntias, non salvantur, non requiruntur, hoc
Luc. 15. & de ove perdita audi quæsita & inventa, hoc & de dragmate vel manipulo qui perierat. Item Apostolus: *Humanus sermo & omni acceptione dignus,*
Tim. 1. *quia Christus Iesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus sum ego.* Hinc, egregius magister, amolire parvulorum catervas ut ad hunc non currant qui venit salvare quod perierat, qui non venit vocare justos, sed peccatores in pœnitentiam, qui baptizat in remissionem peccatorum, qui ovem quærit quæ aberravit, qui dragma, id est, manipulum qui perierat, qui pro peccatoribus mortuus est, qui fudit sanguinem in remissionem peccatorum, qui pro peccatis hominum traditus est, qui vulneratus est propter iniquitates nostras, qui peccata nostra portavit in corpore suo super lignum, qui tamquam ovis occisionis pro peccatis oblatus est nostris, qui delevit chirographum debitorum, qui, secundùm Apostolum Petrum, passus est justus pro injustis, ut nos adducat ad Deum, cujus sanguis, secundùm Iohannem evangelistam, purgat nos ab omni delicto, qui, cùm infirmi essemus, secundùm tempus pro impiis mortuus est, ut Paulus Apostolus dicit, qui in similitudine carnis peccati de peccato damnavit peccatum in carne, ut idem Paulus est testis, qui reconciliavit nos ex offensa Deo patri, ut idem denuo dicit Apostolus, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, & unus pro omnibus mortuus est ut nos eriperet de præsenti seculo malo. Et quis finis erit, si hic

omnia recenseamus à quibus hic doctor egregius abigit innumerabilem multitudinem parvulorum?

Quòd inluminat nos, Iohannes Apostolus ita dicit: *Quòd si in lumine ambulaverimus, sicut ipse est in lumine, societatem habebimus in invicem; & sanguis Iesu filii ejus purgabit nos ab omni delicto.* Rogo, quibus auribus, qua fronte audis sanguine nos Iesu filii Dei ab omni delicto purgari, cùm tu nullum infantes delictum habentes, ut dicis, ab hoc sacrosancto sanguine arceas? *1. Ioan. 1.*

Quòd redemptor est, audi. *Gratias*, inquit Apostolus, *agentes Deo & patri, qui nos idoneos fecit in parte sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii caritatis suæ, in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum.* Putasne evigilabis tanto somno depressus, & audies quid dicat, & senties quo pudore dixisti de parvulis, *Christus qui est operis sui redemptor*, cùm hic tantus præco dicat redemptos & redimi qui sunt extracti vel extrahuntur de potestate tenebrarum & transferuntur in regnum caritatis filii Dei, redemptionisque munus nisi cum peccatorum remissione non obtineri? Audi adhuc, vis non vis, & invitus: *Qui dedit semetipsum ut nos redimeret ab omni iniquitate & mundaret sibi populum æmulatorem bonorum operum.* Abige ergo hinc infantes, quia ab iniquitate, quam non habent, non redimuntur nec mundantur, quia unde mundari, ut dicis, non habent, ut Dei populo æmulatori bonorum operum socientur. Et in isto quidem capitulo redemptionis, si omnia persequamur ut possimus ostendere barathrum vanissimæ impietatis tuæ, quando finiemus? Vnde commodius esse arbitror, *Col. 1.* *Tit. 2.*

vitandæ prolixitatis causa, congerere quanta possumus beneficiorum nomina salvatoris, & de paucioribus eorum rara & pauca scripturæ testimonia subdere, à quibus tua impietas excludere conatur infantes, ut qualis quàmque sis noxius, sanæ & rectæ fidei inimicus omnibus pateat.

Quòd liberator est Christus, quòd mediator, quòd propitiatorium, velim dicas causam mediationis pro parvulo, quem causam habere negas offensæ. Diceres etiam propitiationis aditum, quem nullam culpam, pro qua remissæ propitietur Deus, habere decernis.

Marc. 2. Quòd medicus, qui nonnisi malè habentibus necessarius est.

Quòd reconcilians, Paulum audi dicentem:
Rom. 5. *Si enim, cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus, multò magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* Item idem: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis*
2. Cor. 5. *peccata eorum.* Et post paululum idem ipse: *Non*
Rom. 5. *solùm autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.* Tu ad hanc reconciliationem qua fronte non vis parvulos pertinere?

Quòd circumcisor, in consequentibus audies. Interim da huic infanti præputium, quod esse illi negas, ut circumcidatur.

Col. 2. Quòd pastor, sed nullam ovem in ovile suum
Matth. 15. recipit quam non priùs circumciderit; & hanc utique circumcidit quæ mortua est in delictis & præputio carnis suæ, quia & ad oves perditas venit.

Ephes. 2. Quòd misericors & miserator est, audi Apostolum Paulum. *Eramus*, inquit, *& nos filii iræ, sicut*

& ceteri. Deus autem, qui dives est in misericordia, propter multam caritatem qua dilexit nos, & cùm essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo.

Quòd testator, quòd consolator, quòd advocatus, quod adoptans vel adeptator. qui quos vel quales adoptet, quia tu nimis obsurduisti, audiant catholici Christiani Petrum Apostolum dicentem: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus in adoptionem, ut virtutes Dei adnuntietis ejus qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen suum.* 1. Petr. 2.

Quòd regenerator, sed nullum regenerat nisi qui vitium in prima generatione contraxit: aliqui bene se habent, &, ut tibi placet, generatione, quæ justa causa regenerationis existat? aut quid est quod in illa debeat emendari vel corrigi, nisi quod forsitan pravum est?

Quòd justificans vel justificator est, audi Apostolum Paulum: *Sicut est veritas in Iesu deponere vos secundùm pristinam conversationem veterem hominem qui corrumpitur secundùm desideria erroris. renovamini autem sensu mentis vestræ, & induite novum hominem qui secundùm Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis.* Hi quos vetustate nulla indutos esse pronuntias, quid facient, si te audient? non accedent ad renovatorem; non eo induentur, deposita vetustate, ut renoventur spiritu mentis suæ. Ephes. 4.

Quòd de tenebris transferuntur ad regnum qui fuerint baptizati, audi Apostolum Paulum. *Gratias*, inquit, *agentes Deo & patri, qui idoneos nos fecit in parte sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii caritatis suæ, in quo habemus redemp-* Col. 1.

tionem, remissionem peccatorum. Rogo, quo ore, qua potiùs impudentia ista tibi aliter visa sunt consideranda, ne tantæ lucis veritate & rationis Christianæ pondere premereris? Separabis igitur etiam ab hoc capitulo parvulos, ne insontes secundùm te, & qui in luce sunt merito innocentiæ constituti, extrahi videantur de potestate tenebrarum. Sed, vecordissime mortalium, non aliter nec priùs transferuntur in regnum filii caritatis Dei nisi priùs extracti fuerint de potestate tenebrarum, & nisi habuerint redemptionem, remissionis scilicet peccatorum. Et nota hic redemptionem, quam & tu dices & concedes, sed nescio quam confictam & alteram, quam Apostolus non dicit esse principe loco, nisi peccatorum remissionem.

Ioan. 1. Quòd mundator seu expiator est, audi Baptistam Iohannem: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Quid hic, quæso, agnus iste significat nisi victimam pro peccatis, qui pro suis certè, quos expiat, cùm oblatus est, & quotidie in suis sacramentis offertur, remissionem præstat præteritorum & præsentium peccatorum?

Iubesne igitur ut parvuli, obnoxii in nullo peccato, hanc sibi dicant hostiam minimè profuisse quæ tantùm pro peccatis vel pro peccatoribus mactata cognoscitur? Quia audire debes quid præco hujus victimæ in consequentibus epistolæ
1. Ioan. 1. prædicet: *Et sanguis Iesu filii Dei mundavit nos*
Tit. 4. *ab omni delicto.* Item idem: *Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos ab omni iniquitate redimeret, & mundaret sibi populum æmulatorem bonorum operum.* Quò te vertes? Quò fugies ut hos laqueos evites? Videsne, impudentissime, hostiæ hujus san-

guinem mundatorium esse peccatorum, redemptionem quoque ab omni iniquitate, per quem sibi præpararet populum æmulatorem bonorum operum? Et tu fronte ferrea & corde saxeo separas parvulos à populo Dei, qui expiatus & redemptus tot & talibus divinis præmiis gaudet.

Quòd deletor chirographi est, audi Paulum Apostolum: *Et vos, cùm essetis mortui delictis & præputio carnis vestræ, vivificavit cum illo, dolens quòd adversum vos erat chirographum in sententiis decretis, quod erat contrarium vobis, tollens illud de medio, adfixit cruci, exuens se carnem, principatus & potestates traduxit fiducialiter triumphans eos in semetipso.* Quid hic astrues, doctor egregie? Delet in baptismo etiam chirographum parvulorum? An nullum habentes chirographum, nec proprium, nec paternum, ad hanc largitoris gratiam non curas admittere? Audiant hic quid sentias catholici Christiani; & quem te esse intelligere debeant, ipsorum permitto judicio. Col. 2.

Quòd vita est Christus, audi Iohannem Apostolum: *Et hoc testimonium est, quia vitam æternam dedit nobis Deus, & hæc vita in filio ejus est. Qui habet filium, habet vitam; qui non habet filium, non habet vitam, sed judicium Dei manet super eum.* Eia præceps admitte ut sine baptismo parvulus hanc habeat vitam. Hæsisti, ut credo, hic, & in eodem luto hærendo versuram solvis. Si igitur non habet sine hoc sacramento vitam, judicium Dei manet super eum. Unde hoc, non quæro; legentium prudentia intelligat. 1. Ioan. 5.

Quòd reficiens & relevans, Dominus in evangelio: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego vos reficiam: tollite jugum meum super* Matth. 11.

vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, & onus meum leve est. Numquid & hic erit ulla dubitatio, nullum ad illum concionatorem properare nisi qui oneratus aliqua sarcina, labore conficitur, qua deposita, tollat lene jugum ejus super se mitis & humilis corde? Et quid est aliud nisi, ut diximus, sarcina peccatorum: quæ quia, ut te delectat, parvulis nulla est, non audiant hunc concionatorem, quem Græci ecclesiasten nuncupant, & intelligere non curent de tollendo miti & leni jugo ejus: quia nullum, quod exponerent, onus habuere? Hæccine Christianos audire non nefas est, vosque adhuc pati garrire ex negligentia sacerdotum non ultima pœna est?

Habes, ut credo, quod te tangat & stimulet. Sed si te iterum commoveris, scio quòd, donante Deo, ulteriùs, ut te non commoveas, artiùs colligaberis. Adhuc tamen necessaria consideratione ad superiora teneam, pressiùs explorans quid de pœna quam progenitorum prævaricatio divino judicio meruit sentias; & ad hanc te quæstionem reducens, patefaciam iterum tuum barathrum: quæ enodata cùm fauces tuas divinarum auctoritas presserit scripturarum, scies te gentilibus & Iudæis ex omnibus libris tuis arma ministrasse, sed sanè plumbea. non enim ad expugnandam in Christo fidem ullas vires habere potuerunt. Et quæ vel cujusmodi sint iterum iterumque videamus, in quibus quis iste, quæso, error est inexplicabilis labyrinthi, quæ inexsolubilia Thebani monstri problemata? In epistola tua, quæ, ut memoravimus, ad sanctæ memoriæ Papam Zo-

ſimum miſſa eſt, diſplicet tibi, eumque condemnas qui ſentit Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, fuiſſet moriturus. & ais nec hoc eſſe ratione ſubnixum. credo enim eſſe, inquis, immortalem quidem factum, ſed qui, ſi non peccaſſet per guſtum ligni vitæ, poſſet virtutem immortalitatis adipiſci. Adjungis etiam jure improbandum qui prædicanti Apoſtolo contradicit dicenti : *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita omnes in Chriſto vivificabuntur.* Moxque hoc aliud teſtimonium ſubdis : *Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.* Quæ cùm ſimplex Chriſtianus audit, nihil doli, nihil credens adferri fallaciæ, more quo ab Apoſtolis doceri ſolita eſt Eccleſia, optimum & ſuum arbitratur magiſtrum, intentaſque ad reliqua ejuſdem Apoſtoli, quæ in hac cauſa proſequeris, audienda decernit. At tu aliud clauſum in pectore, aliud promptum habens in lingua, novus atque egregius diſputator, id nunc in iſto opere tuo poſt tam longum tempus elaborato in Cilicia ingeris. Neceſſaria igitur capituli repetitione, quid mari exarato & oriente luſtrato novum inauditumque inde adtuleris, denuo perſcrutemur. *Intravit igitur*, inquis, *ſecundùm Apoſtolum per unum hominem peccatum in hunc mundum, & per peccatum mors, quoniam illum & reum & damnationi mortis perpetuæ deſtinatum mundus aſpexit.* Et ſubjungis : *In omnes autem homines ſola mors pertranſiit, quia una forma judicii prævaricatores quoſque etiam reliquæ comprehendit ætatis : quæ tamen mors nec in ſanctos nec innocentes ullos ſævire permittitur, ſed in eos*, inquis, *tantùm pervadit quos prævaricationem viderit æmulatos : quæ prævaricatio, licèt non*

1. Cor. 15.

ſit facta naturalis, fuit tamen forma peccati; atque ob hoc, licèt non aggravet naſcentes, tamen accuſat imitantes. mors autem judicialis tranſit in id quòd peccaverunt omnes, ſed libera voluntate. Hæc inde ſunt probabiliora & eliquatiora ſenſa doctrinæ; illorum verò ſuperioris temporis definitorum facta jactura eſt? An eſt tibi aliquid latens profundum, quod nobis fortè à Bragmanis, Gymnoſophiſtis, vel Hyperboreis, aut ſi quæ ſunt aliæ gentes noſtri orbis ſapientiores, ſit exponendum?

Veniamus ergo ad iſtud recentius definitum, per quod placuit intraſſe per unum hominem peccatum, & per peccatum mortem, in omnes autem homines mortem ſolummodo pertranſiſſe. Rogo, nolo abutaris tarditate vel tenuitate ingenii mei. Duo quædam dicis ingreſſa, peccatum & mortem; ſed ſolam vis pertranſiſſe in omnes, ſed non omnino omnes homines, mortem, perſtulte, quia ſi intravit peccatum, & non pertranſiit, ubi remanſit quod intravit? Credo expectando ſociam, donec exeat, & illud aliquo peracto negotio. Quòd ſi ſeriè agimus, & ridendum de tanta re non eſt, ſecundùm te ipſum, ſi intrare potuit peccatum, pertranſiit; ſi autem tranſire non potuit, nec intravit. An ad hoc intravit ut ſtaret? Quod ſi abſurdum eſt etiam dicere, pertranſiit; & quò niſi in omnes homines potuit pertranſiſſe? Deinde quomodo imitativum, ut tibi placet, peccatum tranſitum habeat, & originale non habeat, nunquam poteris explicare. Hæc ſine cachinno immo ſine fletibus legere non poſſum, quia potiùs Chriſtianis deflendus es quàm ridendus. Legentibus te igitur, ſed Chriſtianis & prudentibus, quid de vanitate tua ſentire

debeant permittamus. Quis enim te in superiore sententia tua vel suspicari posset aliud sentire quàm illi omnes qui, sanctæ memoriæ Papa Zosimo præsidente, Dei sacerdotes Pelagium Cælestiumque teque damnarunt super his omnibus de Adam capitulis quæ à te antea improbata sunt & condemnata, & nunc tamquam recollecta & recondita, in fidem tuam recipi meruerunt. Deinde super hac quæstione, mortis videlicet, videamus quid Ecclesia universalis, quam Græco sermone catholicam dicimus, dicat & sentiat suosque filios doceat, quanam sciat morte Adam & Evam post prævaricationem fuisse multatos, illane quæ à corpore animam separat, quamque communem omni prorsùs humano generi ex illo novimus & videmus, an illa quæ secundùm animam dicitur, & est æterna, de qua scriptum est : *Vidua quæ in deliciis agit, vivens mortua est.* & iterum : *Sinite mortuos sepelire mortuos suos.* & si qua alia ad hanc intelligentiam proferri possunt? Sed dubium non est utraque eos esse multatos & utrique Christum remedium attulisse. Nam cùm per lavacrum regenerationis & renovationis & peccata remittat & immortalitatem per resurrectionem carnis, quam nunc in spe per fidem tenemus, uno omnibus tempore conlaturus sit, non aliter prosatores generis humani prædictos condemnatos fuisse quàm gemina morte credendum est & in genus utrumque transire.

1. Tim. 5. *Matth. 8.*

Sed quia hanc corporalem mortem eruditissimus hic magister naturalem illis extitisse nobisque esse pari modo naturalem sentit ac docere conatur, nec eam per peccatum aliquando tran-

ſiſſe, nec tranſire poſſe per ſemina, videamus, ut dixi, quid de ea interim Paulus Apoſtolus ſenſerit atque prædicaverit. Ad Corinthios namque ſcribens, cùm de reſurrectione corporis ageret, cui à contrario mors iſta eſt, id eſt, reſolutio corporis vel ſeparatio ab eo animæ eſt,
1. Cor. 15. ita latiùs loquitur: *Notum autem vobis facio evangelium, fratres, quod prædico vobis, quod & accepiſtis, in quo ſalvamini, qua ratione prædicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi, quia Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundùm ſcripturas.* Eia devie, pronuntia, ſi audes, Chriſti mortem, qui pro peccatis mortuus eſt, ad parvulos, quos eſſe ſine peccatis defendis, non pertinere, aut eos in morte Chriſti non baptizari. *& quia ſepultus eſt*, inquit, *& quia reſurrexit tertia die ſecundùm ſcripturas, & quia viſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim. Deinde viſus eſt pluſquam quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem & dormierunt. Deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus. Noviſſimè autem omnium, tamquam abortivo, viſus eſt & mihi. Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei. Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantiùs illis omnibus laboravi, non ego autem, ſed gratia Dei mecum. Sive ego enim, ſive illi, ſic prædicavimus, & ita credidiſtis. Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quia reſurrectio mortuorum non eſt? Si autem reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit. Si autem Chriſtus*

non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides nostra; invenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversùs Deum quòd suscitaverit Christum, quem non suscitavit. Si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quòd si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, & adhuc estis in peccatis vestris. Ergo qui dormierunt in Christo, perierunt. Si in hac vita tantùm in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit, primitiæ dormientium. Quoniam enim per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum; & sicut in Adam omnes moriuntur, ita omnes in Christo vivificabuntur, unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus, deinde hi qui sunt Christi, qui in adventum ejus crediderunt, deinde finis, cùm tradiderit regnum Deo & patri, oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus; novissima autem inimica destruetur mors. Item idem post pauca: *Ecce mysterium vobis dico. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In novissima tuba, canet enim, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria.* Osee. 13.
Vbi est, mors, aculeus tuus? ubi est, mors, contentio tua? Stimulus autem carnis peccatum, virtus verò peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

Audistine, insanissime, sentisne nunc saltem singulari impudentia & furore rabidissime? *Per*

hominem mors, inquit. Quæ hic mors eſt, dicito nobis, quæ per hominem percurriſſe prædicatur? Tuane illa, an quam novit Eccleſia jam Chriſti reſurrectione devictam, in nobis etiam in finem devincendam? Sed admoneo, præbe aurem, & audi ſequentia. *Sicut enim in Adam*, inquit, *omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes vivificabuntur.* Quis unquam dubitavit hic vivificationem ullam aliam niſi carnis reſurrectionem in omnibus hominibus futuram intellexiſſe Apoſtolum? Iubeſne igitur ſoli admodum pauci reſurgant, & in ipſis tantùm mors devicta atque in fine vincenda ſit qui prævaricantem Adam non ſunt vel fuerint imitati, in quos tua iſta, quia tua ſemper dicenda eſt, mors potuit pertranſire, & non omnes omnino homines qui ex Adam & Eva primis tranſgreſſoribus mortalitatis, non illis ingenitæ, ſed per peccatum quæſitæ, originem ducunt. Et quid ſibi vult tanti hujus præconis tam prolixa, ſana tamen & ſalutaris ſuper hoc doctrina verborum, ſi tu novus, quem Deus avertat, erroris ſpiritus audiaris? Nec tibi calumniandi nobis aditus ullus patebit, tamquam dicamus & ſentiamus æqualem reſurrectionem, id eſt, unius meriti, omnibus eſſe præſtandam: quia omnes, licèt diverſo exitu, una tamen morte moriamur, cùm evidens Apoſtoli nos doceat ſermo dicentis: *Unuſquiſque in ſuo ordine.* Et iterum: *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.*

Repetat quoque proximè lector ſuperiora contra te dicta noſtra, ubi diximus proſatores noſtros utraque morte eſſe multatos, & videat quid ſenſerim ſuper iſto capitulo, tuaſque lapide

illo angulari, tibi sanè in offensione & petra scandali posito, fauces obtrudat.

Audi tamen adhuc quod te in majorem rabiem contra nos & Dei Ecclesiam concitet. *Sive* 2. *Cor.* 5.
enim mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Caritas enim Christi, inquit, *urget nos judicantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, [ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus] ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed illi qui pro ipsis mortuus est & resurre-* *Rom.* 14.
xit, ut & vivorum & mortuorum dominetur. Obmutesce, nullus nisi per Adam, sed pœnaliter, mortuus est neque moriturus est; nullus nisi per Christum resurget, sed alius ad regnandum, alius ad pœnas æternas luendas. *Unusquisque*, ut 1. *Cor.* 15.
ait scriptura, *in suo ordine*, dummodo, ut sæpe diximus, & tibi cum Apostolo reclamamus, ut nullus omnino hominum in omni prorsùs ætate præter Adam mortuus, nullus redivivus in carne futurus sit præter Christum.

Illud quoque memineris nos tenere & in fidem nostram habere cœptum de duabus mortibus, de quibus superiori loco ut potuimus diximus, unam quæ secundùm animam est Christum non habuisse. quod oramus ut ne quisquam dementissimè dicat & sentiat; quia non ita natus est ut ceteri omnes homines de voluptate carnali, sed nova in eo generatio ex immaculata ante partum & post partum virgine sine libidine adfuit. Intende, lector. Illam autem alteram, id est, animæ à corpore separationem, voluntariè suscepit indebitam: qui si scelere Iudæorum non fuisset occisus, potuit fieri ut senectute longævus, quia hoc illi semel placuerat, sponte sus-

ciperet, pro nobis, id eſt, pro noſtro quod contraximus in Adam fœnore, & noſtris propriis quæ addimus, indebitè moreretur. quamquam magis omnium de illo præſagia prophetarum & inferenda ei cruce parricidali Iudæorum furore complenda fuiſſe Chriſtianorum nullus omnino debeat dubitare.

Nunc in malam crucem cum iſta verborum tuorum magnificentia, fugitive. Nemo te rabioſum audit latrantem, nemo ab Eccleſia ſequitur devium, nemo tam inſano conſentit. Nos ſuper mortalitate, quæ ex progenitorum prævaricatione pœna humano generi data eſt, & in naturam per ſemina percurrit, & in finem uſque curſura eſt, donec divinæ illius tubæ clangore dicatur, *Abſorpta eſt mors in victoria, ubi eſt, mors, aculeus tuus, ubi eſt, mors, contentio tua*, cum univerſa Dei Eccleſia, cum patribus noſtris inluſtribus Eccleſiæ doctoribus, in hunc divinarum ſcripturarum ſenſum, in hæc verba juravimus.

Oſee 13.

Salva ſanè reverentia & debita honorificentia ſanctæ ac beatæ memoriæ Epiſcopi Auguſtini, qui te paſtorali clava ab Eccleſia deterruit, proturbavit, atque confregit, etiam hæc à me, toto iſto opere tuo perlecto, ſicut præfati ſumus, ſparſim & ubi ubi commodum viſum eſt, certis fragorum tuorum capitulis, in codicibus quos legi appoſita vel admota, vel tu noveris, vel qui voluerit lector advertat.

Nec tibi de tanta hujus noſtri opuſculi erit brevitate ridendum, cùm te de tam numeroſis libris horridæ magis loquacitatis quàm ullarum rerum, ſaltem conſideratione dignarum, tu

jactare non debeas. Nolo in hanc partem ignorantiam fingas. Scis namque in ista quæstione, quæ inter nos vertitur, de mortalitate scilicet generis humani, quæ per primos transgressores divini mandati generaliter per semina percucurrit & currit & in finem usque cursura est, quæ totam prorsùs causam tuam consumit, tamquam ad validissimum stipitem alligandum: quam si inter nos causam, immo in te extinctam esse Christianus prudensque lector advertet, nihil tibi, sed prorsùs nihil ulteriùs vel unde mutire debueris vel modò debeas remansisse cognoscet; tibique de toto sermone tuo, quem summam esse eloquentiam jactas, magis illud competere aptiusque quàm de quo dictum est judicabit: *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Vastus animus immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat.* De sensibus autem tuis, quibus vagus ac vanus attolleris, alterius prudens seculi ore pronuntiabit, tibique coaptabit dictum hoc, parturisse te montes, unde nasceretur ridiculus mus.

Saluſt. in Catil.

Horat. in poëtic.

MARIVS MERCATOR Christi servus lectori conservo suo salutem.

GRæcus sermo Theodori est quondam Episcopi oppidi Mamsisteni provinciæ Ciliciæ. Hunc ergo pro facultate qua valeo in Latinum sermonem, verbum de verbo, transferre conatus sum, pravum ejus de dispensatione dominica & à fide catholica alienum ac satis extorrem sensum, quo Nestorium Constantinopolitanæ urbis quondam Episcopum secum malè decepit, Latinis volens auribus insinuare, cavendum modis omnibus, non sequendum, simul admonere volens Iulianum exepiscopum oppidi Eclanensis, hæreticum Pelagianum seu Cælestianum, hunc secutum esse Theodorum, ad quem peragratis terris & exarato mari atque oriente lustrato cum sociis & participibus & συνταλαιπώροις suis magno nisu tamquam ad Christianorum dogmatum prædicatum magistrum tetendit ut de hæresi Pelagiana seu Cælestiana, quam defendendam & sequendam suscepit, ab ipso confirmaretur, atque inde velut instructior, octo contra fidem catholicam potiùs quàm contra sanctæ memoriæ Augustinum volumina illa, ut putat, prudentissima conderet. Agnoscat igitur supradictus Iulianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa qua eum diximus mala fide secum Nestorium decepisse, etiam sibi magis suoque dogmati, de quo malè turgidus & malesanus libros confecit, esse contrarium, se-

que etiam, post de Cilicia abscessum, ab eo, in Episcoporum provinciæ suæ conventu, anathemate esse damnatum. Non itaque irascatur vel succenseat nobis si eum cum Theodoro, cujus in libris suis infinitas laudes exequitur, cujusque se niti auctoritate sententiæ in suo errore gloriatur, alienum à fide catholica esse justèque damnatum detegimus, convincimus, atque deflemus: quia magis deflendus est quàm ullo odio persequendus.

Nunc expositio pravæ fidei Theodori suprascripti.

Qui autem nunc primùm in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus liquidò cognoscendis, aut ab hæretico errore converti decreverint ad veritatem, doceri eos oportet quoniam credimus in unum Deum patrem sempiternum, non qui postmodum cœperit ut esset, sed qui ab æterno sit sempiternus Deus, nec qui postea factus sit pater, quoniam semper erat Deus, semper erat pater. Credimus & in unum filium Dei unigenitum, qui est de substantia vel essentia patris, tamquam verè filius, & ejusdem essentiæ in id quod est & creditur esse filius. Et in spiritum sanctum, qui sit de Dei substantia vel essentia, non qui filius sit; Deus autem essentia, tamquam qui sit illius essentiæ cujus est Deus pater, ex quo secundùm essentiam est. Nos enim, inquit scriptura, non spiritum mundi hujus accepimus, sed spiritum qui ex Deo est. ab omni eum creatura alienans, Deo verò conjungens & copulans, ex quo vel de quo est secundùm essentiam, speciali videlicet ratione, supra omnem omni modo creaturam,

Symbolum Theodori Mopsuesteni.

1. Cor. 2.

quæ non ſecundùm eſſentiam Dei, ſed ſecundùm quod factura eſt, cauſam habens, ex Deo eſſe putatur; quem neque filium neque per filium exiſtentiam accepiſſe putamus. Confitemur autem patrem in perſona perfectum, & filium ſimiliter quoque, ſanctum ſpiritum pari modo; ſalva nobis ratione pietatis in qua patrem & filium & ſpiritum ſanctum non tres aliquas diverſas putemus eſſentias, ſed unam, quam in deitatis unitate & parilitate cognoſcimus. Oportet autem & de diſpenſatione, quam ſecundùm Dominum Ieſum Chriſtum pro noſtra ſalute conſummavit Dominus Deus, noſſe nos quoniam Dei verbum hominem ſuſcepit, perfectum ex ſemine Abraham & David ſecundùm ſcripturarum divinarum eloquia, hoc extantem ſecundùm naturam quod erant & illi quorum erat ex ſemine, hominem natura perfectum, ex anima rationali & carne humana conſtitutum, quemque hominem ſecundùm nos naturaliter virtute & potentia ſpiritus ſancti in virginis utero figuratum, Gal. 3. *factum ex muliere, factum ſub lege, ut omnes nos ex maledicto legis & ſervitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædeſtinatam recipientes inenarrabiliter copulavit ſibi atque conjunxit, mortem quidem eum ſecundùm hominum legem præparans experiri, ſuſcitans verò à mortuis, & in cælum ſublevans, ſedere fecit ad dexteram Dei. propter quod ſuper omnem principatum & poteſtatem & dominationem & virtutem & omne nomen quod nominatur, non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, ab omni creatura adorabilis ſuſcepit venerationem, tamquam inſeparabilem cum divina natura habens conjunctionem, & tamquam Deo ſupra omnem cogitationem & intellectum univerſa illi creatura reverentiam exhibente. Et neque duos dicimus*

filios nec duos dominos, quoniam unus filius secundùm eſsentiam verbum Deus, unigenitus filius patris, cui iſte conjunctus, particeps geniti, communem habet filii nuncupationem & honorem; nihilominus & qui Dominus ſecundùm eſſentiam Deus verbum eſt, cui conjunctus iſte & ſociatus eſt, communionem habet honoris cum illo. Et propterea neque duos dicimus filios neque dominos duos, quoniam in manifeſto exiſtente qui ſecundùm eſſentiam dominus & filius eſt, inſeparabilem habens ad eum conjunctionem & ſocietatem is qui pro noſtra ſalute adſumptus eſt, conrefertur tam nuncupatione quàm honore & filii & domini, non ſicut unuſquiſque noſtrum, ex ſe exiſtens, appellatur filius Dei, unde & plures filii Dei dicimur ſecundùm beatum Apoſtolum Paulum; ſed is ſingulariter hoc habens in id quod Deo verbo conjunctus eſt, dignitatis filii & dominationis particeps, aufert quidem omnino duorum dominorum & filiorum intelligentiam, præſtat autem nobis in conjunctione Dei verbi omnem habere fidem omnemque intellectum & contemplationem, ob hæc & venerationem ex Dei ſocietate ab omni percipit creatura. Gal. 3.

Unum igitur Deum dicimus & Dominum Ieſum Chriſtum, per quem omnia facta ſunt, principaliter quidem Deum verbum intelligentes, qui ſecundùm eſſentiam filius Dei eſt & Dominus; pariter etiam cogitantes eum qui ſuſceptus eſt, Ieſum à Nazareth, quem unxit Deus ſpiritu ſancto & virtute, tamquam ad Deum verbum habentem conjunctionem, & participantem filii & Domini dignitati: qui & ſecundus Adam appellatur, ſicut beatus Apoſtolus teſtis eſt Paulus; qui tamquam ejuſdem ſit naturæ cujus eſt Adam, manifeſtavit nobis quidem futu- Act. 10. 1. Cor. 15.

rum statum, & tantam ad illum Adam habens differentiam quantam esse oportuit inter eum qui largitor & minister erit tantorum bonorum status futuri & eum qui præsentium tristium nobis initium intulit. Hinc simili modo & secundus Adam appellatur, tamquam qui secundum enuntiaverit statum. Et quoniam prioris illius mortalis & passibilis & pleni multorum malorum, in quo ad eum accepimus similitudinem, cujus status initium factus Adam est, secundum statum demonstravit futurum Dominus Christus de cælis apparens, qui omnes nos in suam adducet familiarem communitatem. Primus enim homo, *inquit*, de terra terrenus, secundus homo Dominus de cælo, *hoc est, inde visendus, ut nos ad sui imitationem adducat. Unde & adjungit:* Qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cælestis, tales & cælestes. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. *In isto, inquit, qui paret & videtur ab omnibus, eorum verò qui judicandi sunt invisibilis faciet judicium divina natura, secundùm Apostolum Paulum, qui ait:* Et tempora quidem ignorantiæ nostræ despiciens Deus, nunc mandat ubique omnibus hominibus pœnitentiam agere, quia statuit diem in qua judicaturus est orbem terrarum in justitia, in viro in quo definivit, fidem præstans, suscitans eum à mortuis. *Hæc*, inquit, *ecclesiasticorum dogmatum doctrina; atque adeo omnis qui contra hæc sentit, anathema sit.*

1. Cor. 15.

Act. 17.

Verba Mercatoris.

Immo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore impurissimo & lingua scelestissima protulisti, incessabiliter anathema & omnibus consentaneis tuis. Vide enim, si evigilare volueris, quid mali coneris inducere; imperitia, an ma-

litia, tu videris. Perjura quippe verba tua ſunt iſta cum ſenſu praviſſimo & inimico catholicæ veritatis, Dei verbum hominem ſuſcepiſſe ex ſemine Abraham & David perfectum, ex anima rationali & corpore conſtitutum, quemque hominem, inquis, ſecundùm nos naturaliter virtute & potentia ſpiritus ſancti in virginis utero figuratum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut omnes nos ex maledicto legis & ſervitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædeſtinatam recipientes, inenarrabiliter copulavit ſibi atque conjunxit, mortem eum ſecundùm legem hominum præparans experiri, ſuſcitans verò à mortuis & in cælum levans, ſedere fecit ad dexteram Dei. Et poſt paululum ibi: *Ab omni creatura nunc adorabilis ſuſcepit venerationem, tamquam inſeparabilem cum divina natura habens conjunctionem.* Vis igitur hoc ex iſto ſenſu conficere, quod ſanè tuo adſuas capiti, natum jam Chriſtum ex virgine per ſpiritum ſanctum adhæſiſſe vel conjunctum eſſe, ut ſæpiſſime garris, verbo Dei Deo, atque ex illius ſocietate meritum & vocabulum conquiſiſſe, vocabulo autem tantùm, non natura, appellandum eſſe filium Dei, & cetera habere privilegia, non genuina, ſed per gratiam præſtita, diſſimulans quod ſcriptum eſt: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* *Ioan. 1.* Quod cùm audis ab obicientibus tibi, calumniaris tamquam Deum in carnem verſum eſſe ſentientibus. quod abſit ut vel quiſquam hoc dementiſſimus dicat & ſentiat. Factus eſt enim homo, quod non erat, filius Dei Deus verbum, non deponens quod erat, ſed manens Deus in divinitatis cum patre & ſpiritu ſancto

substantia vel natura. Numquid enim anima, saltem hominis cujuslibet, mixta & connexa corpori amittit vel immortalitatem naturæ suæ vel quòd invisibilis quòdque incorporea est? Non utique. Huic vanissimæ atque inani calumniæ opponenda etiam trium angelorum in Sodomorum eversione descendentium illa fidelissima & sacratissima historia, quæ eos exceptos ab Abraham priùs & manducasse & pedes lavisse designat. Num illi in adsumptione illa corporum ex angelica versi & commutati esse substantia in corporum naturam dicendi sunt? Avertat hanc dementiam Deus. Non utique, quia manentes in immortali & incorporea sua natura & substantia, in corporibus constituti ad tempus, divinitus imperatum sibi officium impleverunt. Quis ergo ferat ista garrientem & audiat duos Dei filios cum verbis tantummodo, ad decipiendos simplices, protestari non dicere, apertis verò sententiis duos palam ostendere diversi meriti, diversæ dignitatis, diversi status, diversæ naturæ? Fallit autem ac decipit, ut diximus, imperitos. Quomodo enim dicit duos se non dicere filios neque sentire, dividens unum ab altero, unum temporalem, alterum verò ab æterno secundùm essentiam & naturam, & illum temporalem participatione & tantùm vocabulo honorandum, non autem ex natura esse filium Dei & Deum? Nam singulorum status & merita dividit, alterum natura esse volens, alterum conjunctione & societate illius qui natura est Deus & filius Dei; cùm utique recordari debuisset Pauli dictum Apostoli, quo ait: *Optabam ego ipse anathema esse à*

Gen. 10. (margin, beside "niæ opponenda etiam trium angelorum")
Rom. 9. (margin, beside "li, quo ait")

Christo pro fratribus meis secundùm carnem, qui sunt Israelitæ, quorum est adoptio filiorum, & testamenta, & legis constitutio, & obsequia, & gloria, & promissa; quorum patres, & ex quibus Christus secundùm carnem natus est, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Vtique super omnia Deus qui secundùm carnem ex Israelitis, ex semine Abraham & David, per virginis uterum, originem habet. Verbum enim carnem factum esse evangelio teste didicimus. Ex quo tempore neque quæ infirma sunt & fragilia humanitatis, neque quæ divina atque sublimia & æterna sunt, ab ulla sunt persona vel substantia separanda. Et audi per Esaiam prædicantem: *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, cujus principatus super humerum ejus. Hic vocabitur admirabilis, magni consilii nuncius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Multiplicabitur regnum ejus, & pacis non erit finis, super sedem David patris sui & super regnum ejus, ut confirmet illud & corroboret in judicio & justitia amodo & usque in æternum. Zelus Domini exercituum faciet hæc.* Hic Deus fortis, utique puer, sine dubio pannis in Bethleem involutus & in præsepio positus adoratus à magis, Ægyptum postea cum parentibus petiit, ut ex Ægypto secundùm alium prophetam præcanentem vocaretur dicentem: *Ex Ægypto vocavi filium meum.*

Ioan. 1. *Isai. 9.* *Osee 9.*

Obiciendus quoque ei in faciem Hieremias vociferans: *Hic Deus noster, & non æstimabitur alius præter eum Deus, qui invenit omnem viam justitiæ, & dedit eam Iacob puero suo & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & inter homines conversatus est.* Dicatur, quæso, nobis

Baruch. 3.

quis iste est qui postmodum in terris visus est, & inter homines conversatus est. Vtique verbum Dei, Deus homo, & homo Deus, Iesus Christus, filius unigenitus patris; qui cùm in terris in carne constitutus esset, & in ipsa visibilis conversaretur inter homines, ab hominibus in ipsa passus, crucifixus in ipsa, mortuus in ipsa, resurrexit tertia die, cum ipsa judex venturus totus. Hic natura filius Dei est ex Deo verbo & homine cum anima rationali & carne solida atque perfecta; & hæ tres substantiæ una jam substantia, una quoque persona. Substantialiter enim Deus hominem, indemutabiliter caro factus, suscepit & gessit, nec deposuit nec depositurus est unquam conregnantem & condominantem, venturus judicare vivos & mortuos. Quid dualitas naturarum, quid substantiarum diversitas in uno Domino Christo magna & impia loquacitate nobis adfertur? Nempe ut duos Christos & duos diversos esse Dei filios audiamus. Et certè homo communis ex anima & corpore constitutus, ex diversis sine dubio substantiis & naturis, corporali videlicet & spiritali, crassa & subtili, & visibili & invisibili, mortali & immortali, convenit in unum, non contra naturam, sed naturaliter & Dei institutione, qui ita ut esset semel & ab initio & in perpetuum sanxit atque disposuit. Homo ergo cùm est & enunciatur homo, una natura est & una substantia unaque persona.
1. Cor. 15. Nec Paulus Apostolus cùm diceret, *Primus homo de terra terrenus, secundus homo Dominus de cælo*, & cetera quæ in eadem circumstantia latiùs exequitur, duplicem eum vel duas naturas esse

esse signavit; nec qui dixit, *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*, duarum in eo fecit naturarum mentionem. Illud quoque prætermittendum non est quod dictum est in Genesi: *Descendit Iacob in Ægyptum cum filiis suis, omnes animæ septuaginta quinque.* Item propheta: *Omnes animæ meæ sunt. sicut anima patris, ita anima filii mea est; & anima quæ peccat, ipsa sola morietur. Et is qui uvam acerbam manducavit, ipsius obstupescent dentes.* Item alius propheta: *Lauda anima mea Dominum:* & : *omnia ossa mea laudem dicent tibi.* Item à parte corporis: *Non permanebit*, inquit, *spiritus meus cum hominibus istis, quoniam sunt caro.* Item alius: *Caro mea exultavit in spe.* & alibi: *Videbit omnis caro salutare Dei.* Numquid eis sine animis ista contingent? Aut quia superiùs animæ tantùm nominatæ sunt, corporis societate vel in bonis vel in malis meritis separatæ sunt? Quis hoc dementissimus dixerit? Non utique, sed naturaliter, quandiu utrumque sibi connexum & cohærens est, non in dualitate sed in unitate enuntiatur, & significatur natura, id est, hominis seu humana natura. Nemo igitur sanus mente, cùm homo vivus vel adversa sustinet vel optatis exultat, dicat non ex utraque constitutum vel dolore affligi vel lætitia exultare, cùm animam nullus dubitet & in sua natura & propria substantia dolore non adfici. quod etiam scriptura divina nos super hoc evidentiùs docet dicens: *Nolite timere eos qui corpus occidunt, animæ autem quid faciant non habent.* Quid opus est testimonia plura congerere? Aut qui finis erit in his exquirendis?

Psal. 48. Genes. 46. Ezech. 18. Psal. 145. Psal. 34. Gen. 6. Psal. 15. Luc. 3. Matth. 6.

Aut cui eſt vel fuit vel erit aliquando poſſibile perſcrutari omnia & omnia commemorare quibus probetur non novella hunc, ſed vetere, partim Pauli Samoſateni, partim Ebionis, partim Marcelli Galatæ & Photini eſſe eum impietate diſtortum? Vnum tamen pro innumerabilibus evangelicum ſibi audiat trabalem: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo filius hominis qui eſt in cælo.* Et certè adhuc crucifigendus Chriſtus iſta dicebat, qui deſcendit de cælo, inquit, & qui eſt in cælo filius hominis. Ita ergo verbum Deus homo & homo Deus verbum, & ſicut in gloria & majeſtate Dei unum, ita & his quæ ima ſunt, ſecundùm hominem unum. Et unus Dominus Ieſus Chriſtus ex utero, qui ſubſtantialiter filius Dei unum cum patre & ſpiritu ſancto, Deus unus in trinitate, ſemper in ſecula. *Finit.*

Ioan. 3.

Item alia epiſtola.

Item Marius Mercator ſervus Chriſti lectori conſervo ſalutem.

SAMOSATENI Pauli atque Neſtorii eſt iſta non minùs impia quàm vana doctrina. Neſtorius verbum Dei non ut Paulus ſentit, qui non ſubſtantivum, ſed prolatitium potentiæ Dei efficax verbum eſſe definit. Confitetur tamen idem Neſtorius in verbo ſubſtantivo ipſum filium raró, licèt argutè, quia non expreſsè ab æternitate filium dicit verbum eſſe, ſed verbum tantùm, quod in ſubſtantia patris manens, Deus

ſit conſubſtantivus, quem Græci ὁμοούσιον dicunt; filium verò illum eſſe & dici debere adſerit qui ex Maria ſit natus. Atque ita dividit æternum à temporali, illi tamen Deo & Dei verbo quæ majeſtatis ſunt, huic verò alteri quæ humanæ infirmitatis ſunt deputans, propter individuam autem atque inſeparabilem connexionem dignum fuiſſe habitum nuncupatione filii Dei, qui hoc ipſum pro meritis ex adoptione habeat, non ex natura. Verùm cùm ei à catholicis obicitur, cur per hunc ſenſum duos Ieſus Chriſtos & duos filios ſentiat, pro ſe ita reſpondet. Ego, *inquit*, unum Chriſtum definio, qui à chriſmate unctus ſit dicendus, unum hunc ipſum eſſe filium Dei, qui, ut ſuperiùs dictum eſt, indiviſibili ſocietate Deo verbo conjunctus eſt, nonnunquam ſanè propter hanc ipſam inſeparabilem conjunctionem vel connexionem etiam verbum illud iiſdem cognominibus connuncupari quæ ab ejus natura ſunt penitùs aliena, ex merito ſanè hujus Ieſu Chriſti ſingularis nativitatis & incomparabilis vitæ dignum fuiſſe habitum, tamquam templum, tota plenitudine divinitatis ab hoc Deo & Dei verbo inhabitari.

In eo igitur Paulo conjungitur in quo habitatorem & habitaculum pro meritis ſeparat, dividens quod unicuique eorum ſit proprium ex diverſitate naturæ. quod quidem illis ambobus cum Ebione & Photino & Galata Marcello commune eſt. In id quòd verò ſubſtantiale verbum Dei confitetur & eſſe ab æterno cum patre Deum adſerit, à memoratis rectè diſſentit, & fidei rectæ conjungitur. Sed quòd iterum idem verbum Deum naturaliter Dei patris non eſſe

filium dicit, ſed tantùm verbum, ut ſuperiùs expoſuimus, & nihilominus dividit merita uniuſcujuſque ſubſtantiæ, impietatis magnum crimen incurrit, & hinc tamquam alienus & extorris ab eccleſiaſtica fide jure damnatus eſt. *Finit.*

Item alia.

Item Marius Mercator ſervus Chriſti lectori conſervo ſuo & parens in Domino fidei ſalutem.

NESTORII quondam Epiſcopi Conſtantinopolitanæ urbis nonnulla ad plebem blaſphemiarum dicta vel ſcripta ex Græco in Latinum ſermonem, fervore catholicæ fidei incitatus, curavi transferre, à fidelibus linguæ meæ fratribus cognoſcenda atque vitanda: in quibus verbum de verbo, in quantum fieri potuit, conatus ſum tranſlator exprimere, ne priùs falſarius magis quàm verus poſtea probarer interpres. Da igitur veniam, pie lector, ſi aut minùs oratio luculenta eſt aut verborum ubicunque præſumptorum novitas aurem fortè perculerit. Elegi obtrectatorum linguis magis exponi quàm à veritate ſenſuum exprimenda, ubi eſt omne de falſitate periculum, longiùs aberrare. Occupent igitur ſe ex hoc idem iſti noſtri diſertuli ad ſingulas ſyllabas noſtras ſcrutandas & verba rimanda. Non id curo, nec magni pendo, ſecurus quòd mihi de hoc opere nullus falſarii nomen imponat. Scio etiam ab iſtis ex-

probranda nobis esse aliqua dicta vitiosa, quæ nobis vis servandæ Græcæ proprietatis extorsit. Dicat hinc de nobis quisque quod volet, sentiat quod placet. Ego sapientum judicio fretus sum, quibus absque lenocinio fucoque verborum & scholaribus nugis simplex veritatis semper grata est pulcritudo. Nunc hic ejus primus impietatis in Ecclesia ad populum sermo est, in quo de incarnatione dominica malè lapsus infeliciter corruit.

Doctrina pietatis est sensatorum in Ecclesia intentio; pietatis autem doctrina providentiæ cognitio est. Cognoscit namque Dei providentiam qui Deum cognoverit corporum animorumque esse tutorem. Quotquot igitur id nescientes adorant Deum, ignorare eos manifestum est veritatem. Deum enim confitentur se nosse, factis verò, ut scriptum est, negant. Oportet autem creatorem horum curam gerere quos creavit, oportet dominum iis quibus dominatur sollicitudinem impertiri, oportet patremfamilias domus suæ esse defensorem. Impar est vita nostra ad hujus tanti regiminis dignitatem. Fingit me denique in materno utero opifex Deus, & in illis mihi viscerum secretis conservandi me prima & summa tutela est. Nascor, & fontes lactis invenio. Incipio opus habere ciborum sectione, & cultris quibusdam, dentibus videlicet, armatus invenior. Virum ago, & vectigalis mihi efficitur creatura. Deorsum namque me pascit terra, & de cælo mihi lucerna accenditur sol, flores mihi verni tempus attribuit, offert mihi æstas spicam, hiems pluvias generat, autumnus tributum in vino dependit. Quàm

Sermo primus Nestorii.

Tit. 1.

inæqualem ex paupertate & divitiis consistentem ducimus vitam! Non enim subsistere aliter mortalia potuissent. Vide namque in his ipsis quanta nostri tutela sit. Facilis frumenti putredo cogit divitem timore corruptionis indigentibus vendere, mutabilis vini natura possessorem mercaturam inire damni terrore compellit. Imputribile ideo est & repugnans tempori aurum, quia retentum nihil pauperi nocet. Quid enim me lædunt divitiæ, si aurum suum restringant, cùm ea quæ me pascunt, vendere divites compellantur? Decem millibus donis humanum genus honoratum ultimo & finitimo dominicæ incarnationis munere decoratum est. Quoniam enim homo divinæ imago naturæ est, hanc autem impulit ac dejecit diabolus in corruptionem, doluit pro sua imagine tamquam pro propria statua rex, & corruptum renovat simulacrum, sine semine fingens de virgine naturam, sicut & Adam, qui & ipse sine semine figuratus est, humani generis operatur suscitationem per hominem; *quoniam*, inquit, *per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* (1. Cor. 15.)

Audiant hæc qui in dispensationem dominicæ incarnationis cœcati non intelligunt neque quæ loquuntur neque de quibus adfirmant: (1. Tim. 1.) qui, sicut modò cognovimus, in nobis invicem frequenter sciscitantur. Θεοτόκος, inquit, id est, puerpera Dei, sive genitrix Dei Maria, an autem ἀνθρωποτόκος, id est, hominis genitrix? Habet matrem Deus? Ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. Paulus ergo mendax de Christi deitate dicens, ἀπάτωρ, (Heb. 7.) ἀμήτωρ, ἄνευ γενεαλογίας, id est, sine patre, sine

matre, ſine generationis narratione. Non, vir optime, Maria peperit Deum. Quod enim de carne natum eſt, caro eſt. Non peperit creatura eum qui eſt increabilis, non recentem de virgine Deum verbum genuit pater. *In principio erat enim verbum*, ſicut Iohannes ait. Non peperit creatura increabilem, ſed peperit hominem deitatis inſtrumentum. Non creavit Deum verbum ſpiritus ſanctus. Quod enim ex ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. ſed Deo verbo templum fabricatus quod habitaret, ex virgine. Eſt & non eſt mortuus incarnatus Deus, ſed illum in quo incarnatus eſt ſuſcitavit; inclinatus eſt elevare quod ruerat, ipſe verò non cecidit. *Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum*; ne me inclinans reum levare qui cecidit, tamquam ille coruerit, vituperatur. Videt Deus naturam conlapſam, eamque deitatis potentia apprehendit eliſam, & illam tenens, & manens quod erat, in altum ſublevavit. Exempli cauſa quod dicitur noſce. Si jacentem elevare volueris, nonne continges corpus corpore, & te ipſum illi conjungendo eliſum eriges, atque ita illi conjunctus ipſe manes quod eras? Sic & illud incarnationis æſtima ſacramentum. Propter utentem illud indumentum quod utitur colo, propter abſconditum adorans quod foris videtur; inſeparabilis ab eo qui oculis paret eſt Deus. Quomodo igitur ejus qui non dividitur honorem ego & dignitatem audeam ſeparare? Divido naturas, ſed conjungo reverentiam. Intende in hæc quæ dicuntur. Non per ſe ipſum Deus eſt qui in utero figuratus eſt; (Nam ſi ſic eſſet, eſſemus hominis verè cultores) ſed quoniam in adſumpto Deus,

Ioan. 3.
Ioan. 1.
Matth. 1.
Pſal. 13.

Vide infrà pag. 107. ex illo qui adsumpsit qui adsumptus est appellatur Deus. Dominicam itaque incarnationem intremiscamus, τὴν θεοδόχον τῷ θεῷ λόγῳ συνθεολογῶμεν μόρφην, id est, susceptricem Dei formam unam ac pari qua Deum verbum deitatis, tamquam divinitatis verè inseparabilis simulacrum, tamquam imaginem absconditi judicis, duplicem confiteamur, & adoremus ut unum. duplum enim naturarum unum est propter unitatem. Audi Paulum utrumque clamantem, & deitatis unigenitæ æternitatem, & humanitatis ortum, recentem, & societatis vel conjunctionis unam factam esse dignitatem: *Iesus*, inquit, *heri & hodie, idem ipse & in secula seculorum.* Finit. *Heb. 13.*

Item tractatus alius.

Sermo II. Nestorii. *Vide infrà pag. 104.* CONTUMELIAS quidem in me hæreticorum arbitror tamquam infantum apinas & horum in mare comminatas submersiones, perturbationum quoque desideria, & persecutionum nova quæ intenduntur molimina, & indigentium negligentiam, quam nobis obiciunt, & aliorum in nos garrulitatis deliramenta tamquam ranarum ego strepitus rideo, aut certè quantum infantum jacula seu castra contemno, qualia propheta quondam deridebat dicens: *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum.* *Psal. 63.* Nihil autem illo est pastore miserius qui luporum laudibus gloriatur, quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna pernicies. Nullus igitur pastorum placere lupis & grecibus ovium potest. Illorum

ergo, ſicut prædixi, deſpiciam voces, Domini contra eos proferens dicta: *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali?* Matth. 12. His ſanè ſenſibus, quibus contra Deum armantur, obſiſtere & adverſari neceſſarium eſt. Mortalem enim vivificatricem deitatem appellant, & in theatricas fabulas Deum verbum audent deducere, tamquam idem ſit pannis involutus & mortuus, proh nefas! Vt Dominus Chriſtus in nos benignitatem ſuam extenderet, periclitatur apud eos de deitatis dignitate decidere.

Lauda miſerrime, quamvis rabidus, & curam ad te ſanitatis admitte. Non occidit Pilatus deitatem, ſed deitatis veſtimentum; non Deus verbum ſindone à Ioſeph involutus ſepulturæ mandatur. Quomodo enim ille hoc poterat pati qui tenet circulum terræ & omnes habitantes in ea tamquam locuſtas, ſicut ait propheta? Iſai. 40. Sed quis ille eſt qui involvitur linteis ſepulturæ? Audi evangelicis vocibus perſonari: *Venit homo dives ab Arimathia, cui nomen erat Ioſeph, qui & ipſe fuerat diſcipulus Ieſu. Hic adiit Pilatum, & poſtulavit corpus Ieſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus; & accipiens corpus illud Ioſeph involvit in ſindone mundo, & poſuit illud in monumento.* Matth. 27. Ter dixit *corpus*, & nec ſemel meminit deitatis. nec enim vulneraverant milites lancea deitatem. Sed quid eſt quod ab illis eſt vulneratum? A Iohanne docere. *Vnus*, inquit, *militum lancea ſua pupugit latus ejus.* Ioan. 19. Et audi adhuc argumentum quo conſtat deitatem minimè vulneratam. *Exiit*, inquit, *ſtatim ſanguis & aqua.* Ibidem. Nam ſi ipſe mortuus eſt qui vivificat, qui ſubſiſteret qui mortuum ſuſcitaret? Venit homo

mortuos suscitare, non ipse mortuus inveniri, auxilium ferre jacentibus, non ipse tamquam jacens auxilii inops. Non est mutatus conjunctione seu societate hominis Deus. Ipse enim
Mal. 3. est qui per prophetam clamat: *Ego sum, ego*
Psal. 101. *sum, & non sum mutatus.* Et iterum: *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Sed unitus humanæ naturæ, & deitatis eam complexibus stringens, in altum levavit, manens id quod existebat. Ipse propterea Petrus de primitiis nostris prædicans, & illam altitudinem narrans
Act. 10. quam huic naturæ visibili contulit Deus, *Hunc,* inquit, *Iesum suscitavit Deus.* Non ergo mortuus est Deus, sed suscitavit. Audi Petrum dicentem, ô Apollinaris. Audi cum Apollinare tu quoque impietas Arriana. *Hunc,* inquit, *Iesum suscitavit Deus*, hunc qui paret, hunc quem oculi intuentur, qui adfixus est ligno, qui palpatus est manibus Thomæ, qui ad eum clama-
Luc. 24. vit: *Palpate, & videte quia spiritus ossa & carnem non habet, sicut me videtis habentem.* Et his certior vocibus factus, ipsius palpati & crucifixi corporis certior resurrectione, mira hæc fa-
Ioan. 20. cientem glorificabat Deum, *Deus meus*, dicens, *& Dominus meus.* non illud quod palpaverat appellans Deum. nec enim indagatur deitas isto palpatu. Si enim Deum verbum cognoscere vel addiscere palpatu isto Thomas inciperet, dixisset & sine dubio ad eum Dominus: Contrecta, & vide quia spiritus sum & Deus. Nunc autem è diverso, palpa, inquit, & vide quia
Luc. 24. spiritus non sum. nam *spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habentem*, me scilicet, quem secundùm id quod videtur & paret videtis

esse compositum, & secundùm corporis substantiam esse contrectabilem cernitis. Non enim, Apollinaris, ossa & caro est deitas verbi paterni. De isto palpabili clamat Petrus : *Hunc Iesum suscitavit Deus.* Dextera itaque exaltatus est Dei, non tamen dextera adjuvante verbum. O insania Arriana! Promissione quoque sancti spiritus accepta à patre effudit hunc quem vos videtis & auditis. Et audi Paulum de Deo ratiocinantem & illam inconvertibilem Dei & hominis exponentem conjunctionem. *In forma*, inquit, *Dei constitutus, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Sic & in aliis quidem, inquit, *locutus est nobis in filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit & secula, qui est splendor gloriæ*, ponens filium cautè eum, & splendorem gloriæ nuncupat & positivum heredem, heredem quidem positivum secundum carnem, splendorem autem gloriæ paternæ secundùm deitatem; quia nec discessit incarnatus à similitudine quæ ei cum patre est. Propter quod & Paulus inquit : *qui est splendor gloriæ*; ne fortè cùm audisset quispiam, erat in forma Dei, tamquam transeuntis & commutatæ suspicaretur eum esse naturæ. Iohannes quidem verbi & patris adinvicem coæternitatem describendo, utebatur his dictis : *In principio erat verbum*; EST prætermittens. Non enim dixit: In principio est verbum, & verbum est apud Deum; sed : *In principio verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Quærebatur enim quæ prima esset existentia sive essentia ejus quæ hominem gessit. Paulus autem omne simul quod accidit

Act. 10.
Act. 2.
Heb. 1.
Ioan. 1.

narrat, & incarnatam essentiam, & incarnatæ deitatis, post unitionem, incommutabilem eam semper manentem. propter quod & scribens clamabat: *Hoc sentiatur in vobis quod & in Christo Iesu; qui cùm in formia Dei esset semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Non dixit: Hoc sentiatur in vobis quod & in Deo verbo; qui cùm in forma Dei esset constitutus, formam servi accepit. Sed accipiens Apostolus Christi nomen, tamquam duarum naturarum appellationem significativam, absque sui periculo cum & servi formam & Deum nuncupat irreprehensibiliter, his divisis quæ ad naturam duplicem significandam dicuntur; & non hoc solùm Christianis prædicantibus quia incommutabilis est Deus Christus, sed & benignus, formam servi accipiens, & quòd subsistebat existens; ut noveris non mutatum pòst unitionem, sed visum simul benignum & justum. Mors enim pro impiis sine peccato carnis est ejus; & quòd eam pro inimicis non refugit, inæstimabilis benignitatis est gratia. *Vix enim*, secundùm Paulum, *pro justo quis moriatur?* Suscipere autem humanum genus per hominem & reconciliare Adam multa justitiæ circumspectio est. Iustum enim erat naturam, quæ offenderat, hanc denuo Deo placitam liberare; & justum est obnoxiam quondam, quæ debitum incurrit, absolvere. irreprehensibilem namque & sine querela hominum natura debebat Deo conversationem, sed deficiebat in exsolutione. Negligentiæ enim passionis animam huc atque illuc trahentes, nudam eam à virtutibus impellebant, & rari erant pietatis ac justitiæ possessores; & tunc illi, ad

Philipp. 2.

Rom. 5.

illius temporis paupertatem, qui viderentur vel putarentur esse possessores? Per universum autem terrarum orbem debitum erat. *Omnes enim,* inquit, *peccaverunt, & egent gloria Dei.* Peccati fœnus quoque crescebat. Quid ergo Dominus Christus? Peccatis obligatum videns genus humanum & indignum ad redhibitionem, non imperio exsolvit debitum, ne justitiam benignitas læderet; & hujus rei testis Paulus Apostolus clamans, *Christus,* inquit, *quem proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ ejus.* Vt ostendatur, inquit, benignitas justa, non sine judicio passim & utcunque donata, propterea Christus debentis suscepit personam naturæ, & per eam debitum tamquam Adæ filius reddidit. Oportebat enim debitum luentem ex genere deduci ejus qui id aliquando contraxerat. Ex muliere debitum, ex muliere absolutio. Sed disce debitum, ut discas retributionem. Escæ causa Adam pœnæ debitor factus est. Solvit hanc Christus in deserto esuriens, diaboli super escæ refectione consilium spernens. Ille divinitatis contra Deum appetitæ reatum incidit, cùm audisset à diabolo, *Eritis tamquam dii*; & escam promptus invasit. Sed hanc Christus exsolvit quando dæmoni potentiam promittenti (hæc enim ad eum dicebat: *Omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me*) & ejus vocem ipse respuens respondebat: *Vade, satana. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Ex inobedientia in ligno pœnæ Adam debitor fuit. Reddidit & hanc Christus in ligno obediens factus. Propterea & Paulus ait: *Chirographum peccatorum nostrorum, quod erat nobis*

Rom. 3.
Ibidem.
Genes. 3.
Matth. 4.
Philipp. 2.
Col. 2.

contrarium, tulit de medio, adfigens illud cruci. Et quidem qui reddebat pro nobis, Christus est; in ipso autem nostræ debitum naturæ solvebat. personam enim ejusdem naturæ susceperat cujus passiones in sua passione solvebat; quia enim habemus redemptionem in sanguine ipsius, ut dictum est à Paulo.

Ephes. 1. & Col. 1.

Vide nunc naturam nostram in Christo apud Deum causam adversùs diabolum perorantem & justis hisce utentem allegationibus: Injuria opprimor, justissime judex, diabolus me iniquus impugnat, evidenti adversùs me utitur impotentiæ tyrannide. Esto, priorem Adam tradiderit morti, quia ejus peccati occasio fuerit. Secundum jam, quem ex virgine figurasti, ob quam, Rex, noxam crucifixit? Qua etiam causa latrones cum ipso unà suspendit? Cur qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus, cum iniquis est deputatus? An fortè execranda ejus intentio manifesta est? Apertè tamquam imagini tuæ, Domine, invidet. Sine ulla occasione irruens in me, subvertere me nititur; sed tu mihi justum te judicem tribue. Iratus es mihi causa prævaricationis Adæ; pro quo si habes Adam sine peccato tibi conjunctum, ut propitieris exoro. Esto, propter illum corruptioni tradideris, propter hunc de incorruptione participa. De mea uterque eorum natura est. Sicut prioris in morte particeps fui, & immortalis vitæ secundi particeps fiam. Indubitatis & inexpugnabilibus firmor allegationibus. Omnifariam adversarium supero. Si de corruptione quæ ex Adam mihi facta est controversiam moverit, ex illius qui peccatum non fecit vita

1. Petr. 2. Luc. 22.

ego è diverſo perſcribam. Et ſi me ille ex illius accuſat inobedientia, ex hujus eum obedientia reum ego conſtituam.

Hunc de diaboli victoria Chriſtus agens triumphum, *Nunc judicium*, inquit, *eſt mundi hujus, nunc princeps mundi mittetur foras.* Sicut enim protoplaſti tenuit diabolus culpam adversùs omnem ejus poteſtatem, & originariam habuit actionem, ſic inculpatas in Chriſto primitias maſſæ ſuæ natura cùm poſſediſſet, adversùs diabolum nitens ipſis vincebat defenſionibus de quibus adverſarius præſumebat. in Chriſto enim juſtiſſimè primitiarum ſuarum contra eum inculpatam originem profert, ſi priores ex Adam reatus cauſas diabolus ingerit. Et hoc eſt quod Paulus ait: *Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris; immo qui & reſurrexit, qui eſt in dextera Dei, etiam interpellat pro nobis.* Interpellat namque à Chriſto induta maſſa noſtra, libera prorsùs ab omni peccato; & oritur injuſta defenſio contra pœnam noſtram, quam ex initio ille qui prior figuratus eſt ſuo generi intulit. Hæc ſuſcepti hominis occaſio, ut homo per carnem diſſolveret quæ per carnem orta eſt corruptio. Hujus hominis, non deitatis, tertii diei ſepultura eſt. Hujus pedes tenti ſunt clavis. Hunc ſpiritus ſanctus in utero figuravit. De hac carne Dominus ad Iudæos: *Solvite*, inquit, *hoc templum, & in triduo ſuſcitabo illud.*

Ioan. 12. *Rom. 8.* *Ioan. 2.*

Numquid ego duplicem Chriſtum ſolus appello? Nonne ſemetipſum & templum ſolubile & Deum nuncupat ſuſcitantem? Si autem Deus erat qui ſolvebatur, (quæ in caput Arrii blaſphemia convertatur) dixiſſet Dominus: Solvite

Deum iſtum, & in triduo ſuſcitabitur. Si Deus mortificatus eſt in ſepulcro, mentitur Chriſtus, qui dixit: *Quid me quæritis occidere hominem qui vera locutus ſum vobis?*

Ioan. 8.

Sed non nudus homo Chriſtus, ô calumniator, ſed homo ſimul & Deus. Si autem Deus tantummodo exiſteret, oportebat eum ſecundùm Apollinarem dicere: Quid me quæritis occidere Deum, qui vobis veritatem locutus ſum? Nunc autem dicit: Quid me quæritis occidere hominem iſtum qui ſpinis coronatus eſt, iſtum qui dixit, *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti,* iſtum qui triduanam ſuſtinuit mortem. Adoro hunc autem cum deitate, tamquam divinæ cooperarium auctoritatis. *Manifeſtum ſit enim,* inquit ſcriptura, *viri fratres, quia nobis per Chriſtum remiſſio peccatorum adnuntiatur.* Tamquam dominicæ bonitatis veneror inſtrumentum. *Eſtote enim,* inquit, *invicem benigni & miſericordes, ſicut & Deus in Chriſto donavit nobis.* Honoro tamquam conſiliorum Dei curiam: *Volo enim vos ſcire cognitionem ſacramenti Dei patris & Chriſti, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.* Suſcipio tamquam formam pro Deo apud nos ſpondentem. *Qui me miſit,* inquit, *verax eſt, & ego quæ ab ipſo audivi, hæc loquor.* Beatifico tamquam obſidem pacis æternæ. *Ipſe enim,* ait, *pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens inimicitias in carne ſua.* Colo tamquam divinæ indignationis propitiatorium. *Chriſtum,* inquit, *propoſuit Deus propitiatorium fidei per fidem in ſanguine ipſius.* Amo & revereor tamquam mortalium immortalitatis initium. *Ipſe enim,* inquit, *caput corporis Eccleſiæ,*

Matth. 27. Act. 13. Epheſ. 4. Col. 2. Ioan. 8. Epheſ. 2. Rom. 3. Col. 1.

Ecclesiæ, qui est initium, primogenitus ex mortuis. Amplector tamquam speculum deitatis resplendentis. *Deus enim*, inquit, *erat in Christo mundum reconcilians sibi.* Adoro ta quam animatam Regis purpuram. *In forma enim*, ait, *constitutus Dei, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, & habitu inventus ut homo.* Laudo tamquam manum deitatis in vitam me eripientem de morte. *Cum enim exaltatus*, inquit, *fuero de terra, tunc omnes ad me adtraham.* Et quis ille exaltatur, ostendens scriba fidelis, ita: *Hoc enim dicebat significans qua morte esset moriturus.* Admiror tamquam januam ad divina introitus. *Ego enim sum janua*, inquit, *per me qui ingressus fuerit, liberabitur, & intrabit, & exiet, & habitationem inveniet.* Adoro tamquam omnipotentis imaginem deitatis. *Superexaltavit enim eum*, inquit, *Deus, & donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine ejus omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum.* Propter occultum adoro quod oculis paret. Inseparabilis est Deus. Ejus qui paret dignitatem non separo. inseparabilis est enim. Separo naturas, sed conjungo reverentiam. Non per se ipsum Deus est quod in utero figuratum est, non per se Deus est quod creatum est ab spiritu sancto, non per se Deus est quod in monumento sepultum est. sic enim essemus hominis & mortui manifesti cultores. Sed quoniam in adsumpto Deus, ex adsumente, qui adsumptus est, tamquam adsumenti conjunctus, appellatur Deus. Propterea & crucifixæ carnis dæmones vocabulum perhorrescunt, crucifixæ scilicet carni conjunctum, non compassum, scientes Deum. Ideo

2. Cor. 5.

Philipp. 2.

Ioan. 12.

Ioan. 10.

& judex venturus est iste qui visui paruit, quo-
Matth. 24. niam omnipotenti conjungitur deitati. *Tunc enim*, inquit, *parebit signum filii hominis in cælo, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute & gloria multa.* Sicut enim Rex parta victoria cum his in civitatibus videtur armis cum quibus hostem in bello superavit, & se cum iisdem conspicuum vult esse, sic & omnium dominus Rex cum cruce & carne in suam veniet creaturam, cum his armis videndus quibus impietatem superavit, & judicabit orbem in hominis forma, omnipotenti virtute, secun-
Act. 17. dùm Pauli præconium, qui ait: *Tempora enim ignorantiæ despiciens Deus, qui nunc sunt omnibus hominibus præcepit pœnitentiam agere. siquidem statuit diem in quo judicaturus est orbem in viro in quo constituit fidem præstare omnibus, suscitans eum à mortuis.* Quod ideo dictum est ut nullus mortuam suspicetur esse deitatem. Nam etsi omnem omnino simul novam scripturam perscruteris, non apud eam usquam invenies mortem Dei esse, cùm scriptum est, sed aut filio aut Christo aut Domino adsignari. Christus enim & filius & Dominus in unigenito in scripturis acceptus, duarum significatio est naturarum; & aliquando quidem deitatem vel humanitatem, aliquando simul utrumque designant. verbi cau-
Rom. 5. sa, cùm Paulus scribens prædicat, *Qui cùm essemus inimici, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus*, humanitatem ejus demonstrat. Quando
Hebr. 1. iterum ipse dicit ad Hebræos, *Deus locutus est nobis in filio, per quem fecit & secula*, indicat & filii deitatem. Nec enim caro opifex est seculorum, post multa secula fabricata. Ecce filii Dei

& deitatis & humanitatis essentiæ appellationis conveniens documentum.

Interrogemus jam si nomen hoc, id est, Christus, etiam filius accipiatur, & hoc ipsum ad utraque designanda pertineat. *Iesus Christus*, inquit, *heri & hodie, ipse idem in secula.* Sicut enim Deus existens & homo idem ipse secundùm Paulum, & novissimus & ante secula, sicut homo quidem recens, sicut Deus autem ante secula. Hebr. 13.

Ostensum est igitur tibi quia Christi appellatio modò templum, modò inhabitantem Deum in illo demonstrat. Exige ubi etiam Dominus in filii persona ponatur, & nunc quidem hominem illum, nunc Deum ostendit. *Venite*, inquit, *videte locum ubi positus erat Dominus.* Et iterum mulieres tamquam furto à Iudæis deflentes ablatum corpus Domini: *Tulerunt*, ait scriptura, *Dominum meum.* Et ad Galatas Paulus: *Alium*, inquit, *Apostolorum vidi neminem nisi Iacobum fratrem Domini.* Et iterum ipse ad Corinthios: *Quotiens hunc panem manducatis & hunc calicem bibitis, mortem Domini adnuntiatis donec veniat.* Et iterum: *Domine, ut video, propheta es tu.* Hæc omnia dominicæ incarnationis sunt documenta quia neque Deus verbum erat in monumento projectus. Quomodo enim resurrexit qui universitatem sustentat verbo potentiæ suæ, si jacebat secundum Arrium? Sed neque Dei essentiam flebant mulieres, tamquam quæ esset de sepulcro furto subducta. Quis enim suspicetur deitatem furacibus manibus capessibilem esse? Nec iterum Iacobum deitas habuit fratrem; nec Dei verbi mortem nos adnuntia-

Matth. 28. Ioan. 20. Gal. 1. 1. Cor. 11. Ioan. 4.

mus cùm Domini corpore & sanguine pascimur. Deus enim natura sacrificium suscipit, non ipsa sacrificio immolatur; nec propheta Deus, sed dator prophetiæ, ut sit hoc loco, Dominus, sicut dixi, carnis expressio tamquam habentis dominicam dignitatem, quæ tamen temperamento vel admixtione minimè in substantiam transierit deitatis. Alibi enim, Dominus, de-

1. Cor. 8. monstrativum est deitatis, sicut est illud: *Unus Deus pater, ex quo omnia; & unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia.* Ex deitate enim opifex omnium Christus, non ex humanitate, quæ post creaturam condita invenitur. Alibi autem, sicut dixi, Dominus, utrarumque rerum signi-

Act. 7. ficativum est, sicut est: *Domine Iesu, ne statuas*

Matth. 7. *eis hoc peccatum.* Et: *Multi mihi dicent in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia*

2. Tim. 4. *ejecimus?* Et Paulus: *Quam mihi reddet Dominus justus judex in illa die, non solùm mihi, sed & omnibus qui piè diligunt adventum ejus.* Vidisti quemadmodum Christus & filius & Dominus est. Quando de unigenito meminit scriptura, modò humanitatis, modò divinitatis, modò autem utriusque vult existere significativa vocabula. Quid ergo confundis quæ sunt inconfusa? Quid Dei nomen deputas morti, quod à divina scriptura nusquam in mortis commemoratione profertur? Quid Paulo clamante, cùm au-

Act. 17. dias, *in viro definivit Deus, suscitans eum à mortuis*, tu natam & mortuam inani imaginatione judicas deitatem?

Bene autem & judicem esse venturum Paulus hunc virum qui visibilis fuit designat, quoniam ad imaginem suam ab eo figuratum & reg-

no terræ honoratum hominem eſcam vermium diabolus præparavit. Venit ſecundùm futurum Chriſtus in hominis forma omnipotentis, ut experimento agnoſcat ipſe quoque diabolus, qui cum omnibus etiam ipſe erat ſub dominatione Dei, quia verè homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus, & Rex terræ ac dominus conſtitutus, auctor merito ad cælorum etiam regna eſt ſublimatus.

Sed noſtrum ſermonem veſtra audientia vincit; & me vinci confeſſus ad taciturnitatem confugio, optans ſemper hac cupiditate veſtræ audientiæ ſeparari. Dominicæ itaque humanitatis ſuſceptionem colamus, incarnationis ſacramentum hymnis inceſſabilibus extollamus, ſuſceptricem Dei virginem cum Deo ratiocinemur, cum Deo ad divina non elevemus. Θεοδόχον dico, non Θεοτόκον, δ literam, non κ exprimi volens. Vnus eſt enim, ut ego ſecundùm ipſos dicam, pater Deus Θεοτόκος, id eſt, genitor Dei, qui hoc nomen compoſitum habet. Viſibilem igitur cum inviſibili conjunctam formam cum Deo ad divina deputemus: τὴν φορουμένην τῷ φοροῦντι συντιμῶμεν φύσιν, id eſt, naturam quæ indumentum eſt Dei cum eo qui ea utitur honoremus, tamquam radium deitatis, ut ita dicam. incarnationem formidemus tamquam divinæ auctoritatis inſeparabile ſimulacrum, tamquam occulti imaginem vel ſtatuam judicis. Dividentes naturas, conjungamus honorem; confiteamur duplicem, & adoremus ut unum. Duplum enim naturarum unum eſt ſecundùm unitatem.

Si hæreticus tibi ex perſona eccleſiaſtica mortuum Deum tuum exprobraverit, iratus tu ad

Hebr. 13. dictum reclama: Deus est qui suscitavit de mortuis pastorem ovium magnum; non ipse mortificatus est & sublevatus. Si te Iudæus hominem colere dixerit, apostolicam responde traditionem: *Deus erat in Christo mundum reconcilians.*
2. Cor. 5. Si gentilis causam susceptæ humanitatis adsertionem fit remissio peccatorum, responde ei
1. Cor. 15. quæ Pauli sunt: *Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.* Ipsi gloria in secula seculorum. *Finit.*

Item tractatus alius Nestorii.

Sermo III. Nestorii.

PLausus amatores Christi populos plausus his conferre qui pro beata Maria impendunt sermonis officium non est mirandum. Hoc ipsum enim quod templum facta est illius dominicæ carnis, excedit omne quod est laude dignissimum. Sed in illud vestra amabilitas debet intendere, ne cùm plusquam oportet aut debet, circa illius beatæ honorem laudemque versamur, dignitatem Dei verbi confundere videamur, bis eum faciendo generatum. Et ut simpliciore sermone fungamur, ne auditorum quod dicitur excedat auditum, utar eloquio omnibus ad capessendum facillimo.

Qui Deum simpliciter dicit de Maria natum, primò omnium nobilitatem gentilibus prostituit dogmatis, atque exponens in medium, vi-
Num. 2. tuperandum id ridendumque proponit. Statim enim paganus cum reprehensione accipiens, quia de Maria Deus natus est infert adversùs

Christianum. Necessariò enim qui dicit similiter de Maria natum Deum, & non illum conjunctione duarum naturarum, divinæ scilicet & humanæ, esse reputaverit, audiet: Ego natum & mortuum Deum & sepultum adorare non queo. Liquida autem divisio dogmatis ista est. Qui natus est, & per partes incrementorum temporibus eguit, & mensibus legitimis portatus in ventre est, hic humanam habet naturam, sed Deo sanè conjunctam. Aliud est autem dicere quia nato de Maria conjunctus erat Deus ille qui est verbum patris, quod est liquidissimum ac firmum atque inreprehensibile gentilibus, & aliud, quia ipsa deitas indiguit nativitate mensibus decurrente. Verbum enim Deus temporum est opifex, non in tempore fabricatus.

Divisionem igitur super hoc præcedentis magistri valde sum admiratus dicentis quia neque Deum oportet dicere nudè & utcunque generatum, (Nemo enim qui se est antiquior generat) nec iterum humanitatem nudam esse profitendum est, sed humanitatem conjunctam Deo esse generatam. In illud autem adtractos vos, qui estis intenti examinatores religionis, (hanc enim & de vobis quam de Antiochenis habeo opinionem) in illud ergo, ut dicebam, adtractos vos esse volo. Quia Deus pontifex factus est, ferre non possum. Si enim Deus opifex & pontifex est, cujus à pontificibus legatio exhibenda est? Hæc ad vestram dilectionem sermocinatus sum, & dicerem plura, nisi hoc subintrasset animum meum quòd Ecclesiæ doctoribus videor contraria disputare. Volo igitur vos perspicaces esse in examinando dogmatibus, & neque susceptam

humanitatem à Deo verbo confundere, neque hominem nudum eum qui natus est dicere, sed nec Deum verbum contemperatum vel commixturam propriam amisit essentiam. Propterea enim discipulis in stupore constitutis tempore quo sublevatur in cælum, & apud se, quantum arbitrandum est, hoc reputantibus, putasne resoluta est humana natura, putasne in cælis in eadem essentia permanet, & eis de hac visione stupentibus, advenientes angeli dicebant : Hic
Act. 1. Iesus qui videtur, hic qui mensium incrementis indiguit, hic qui mortuus est, hic qui crucem pertulit, *sic veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum.* Et iterum beatus Paulus in
Ibidem. actibus Apostolorum : *In viro*, inquit, *in quo decrevit Deus judicare orbem terræ, fidem præstans omnibus, suscitans eum à mortuis.* Numquid verbum Deus à mortuis surrexit? Si autem vivificator mortificatus est, quis erit qui conferat vitam? Nam præter hoc & Arrianis hinc valde reprehensibiles sumus. Si enim utcunque Deum verbum & simpliciter nominemus, vide ex hoc quid conficiatur. Dicis simpliciter : Deus est qui natus est de Maria. Statim hæreticus infert reprehendens : Ergo apud vos etiam hoc in confessione est, inquiens verbum Deum esse qui natus est de Maria.

Audi quæ idem Deus verbum de se ipse tes-
Ioan. 20. tatur : *Euntes renuntiate fratribus meis : Vado ad patrem meum & patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum.* Sed cùm hoc dixerit, quia natus est de beata Maria, humanitate quidèm nobis consubstantialis erat; in eo autem quòd conjunctus Deo, à nostra erat longè, quia Deus, substantia melior.

Tunc illorum blasphemia liberaberis, & facilè ac breviter sacramentum religionis edices hoc modo: Alius quidem Deus verbum est qui erat in templo quod operatus est spiritus, & aliud templum præter habitantem Deum. Templi est morte dissolvi; inhabitantis autem templum, id ut resuscitet proprium est. Non hic meus sermo, sed vocem dominicam lego: *Solvite templum*, inquit, *hoc, & in triduo suscitabo illud.* *Ioan. 2.*

Conjunctionis igitur confiteamur dignitatem, naturas autem & substantias duplices. alioquin invenietur verbum Deus esse sancti spiritus creatura. Quid enim ait evangelista de eo qui in ventre creatus est? *Quod in ea natum est, de spiritu sancto est.* Quòd si verbum Deus nudus ac solus erat qui natus est, creatus est? dicit evangelista quia spiritus creavit illud templum in beata Maria, & invenietur Deus verbum sancti spiritus opificium. Fugiamus itaque hujus confusionis errorem. Dominum nostrum Christum secundùm naturam duplicem dicamus, secundùm quod est filius, unum. *Matth. 1.*

Ego autem quibusdam mihi & illud renuntiantibus, cum lætitia sæpius risi, quoniam, inquit, Episcopus quæ Photini sunt sapit, nescientes neque quæ loquuntur, neque de quibus adfirmant. Hoc enim quod à me dicitur, Photini dogmatis eversio invenitur. Photini enim sensus à partu Mariæ verbo dat Deo principium, me autem dicente Deum verbum semper existere ante secula. Ad illos mihi quidem proverbialis sermo sufficiat: *Noli respondere imprudenti secundùm imprudentiam ejus.* Vos autem *1. Tim. 1.* *Prov. 26.*

volo perspicaces examinatores dogmatum, neque plausibus utcunque adtrahi sermonis illecebra, neque dogmatum aliquid examinatamque rationem novitatis præsumptionem putare, sed veritatis eam magis gloriam judicare. *Explicit.*

Item ejusdem sermo in Ecclesia habitus postquam litteras Cælestini Romani Episcopi & Cyrilli Alexandrini denuntiationis accepit, VIII. *Idus Decembris, conss. Theodosii XIII. & Valentiniani III. Aug. post sextum diem quàm easdem litteras sumpsit.*

Sermo IV. Nestorii.

DVlcem nobis præcedens doctor mensam caritatis apposuit. Non enim habet fraterni amaritudinem odii, non habet venenum livoris, non habet simulatæ fraternitatis rubiginem. Sic sunt dulcia caritatis ut ea & omnium dominus diligat. Amat caritatem Deus tamquam suæ benignitatis ingenitum bonum, & ex hac omnibus gentibus beneficas necessitates instruit. Quoniam enim multa erant quæ hominum amicitiam dividebant, inseruit Deus necessitates invitis, quæ eos in amicitam mutuam copularent. Alia denique penes Dalmatas habentur terræ germina, alia penes Gothos rerum indigenarum ubertas; alia iterum Hispaniæ terræ fœcunditas, altera locuples & opulenta Africæ latitudo terrarum, ad hoc ut quæ unicuique desunt, sumat à proximo, & horum quæ non habet inops, aliunde petens, necessitate in amicitia proximi fœderetur. Propterea & om-

nium dominus indutus est nostram naturam, nunquam spoliabile videlicet deitatis vestimentum, inseparabile indumentum divinæ substantiæ, speculum domini omnium, quod cùm naturæ dignitatem propriam perdidisset, tametsi decies millies irascatur audiens Manichæus, non ad usum naturalem accepit hoc vestimentum, sed in sempiternum, ut id etiam suæ divinitati faceret consedere. Nihil sine isto suo vestimento viventibus donat; non judicat mortuos sine isto. unum esse novit cum isto deitatis suæ regnum. In stupore remaneat dentium Paulus Samosatenus, qui nobis dominicam humanitatem nudam à deitate delirat, qui solam, præter divinitatem, fabulatur hanc quæ sempiterno conjuncta est atque connexa, quæ eadem ac pariter potest quæ Deus. Donavit enim illi Deus omne nomen. Et ut nemo miretur carnis cum divinitate audiens regnum, præmonuit per scripturam spiritus, quod videtur incredulum, in habitaculo habitantem demonstrans, ex quo & unde honor circa id quod videtur & paret adcrevit. *Donavit illi*, inquit, *omne nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur Deo, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris.* Non depretiavit, inquit, divinam substantiam circa illud quod invisibile est honor cuncta præcellens, quia demonstratur quemadmodum filius diligatur à patre. Vnus enim filius, quod visibile est & invisibile, unus Christus; & iste qui utitur & id quo utitur, naturæ duplices, sed filius singularis.

Philipp 2.

Ibidem.

Quid sermonem in calumniam vocas? Quid me latenter sagittis aureis jacularis? Quid in me sagittas aureas absconditus mittis? Experiamur nostra certamina, causas invicem vitæ nostræ religionisque præstemus. Pius est Imperator, Reginæ Deum amant. Esto in disputando vir fortis. Quid prohibet in disputationem venire? Quid perturbationes ferinis rugitibus adferre conaris? Novi & ego cum propheta clamare:
Psal. 118. *Paratus sum, & ne conturbatus.* Docuit me & Moyses non conturbari, siquidem experimentum acceperit prophetæ prædicti Ægyptiaca desperatio; nec beatum quondam Flavianum terruisti, cùm tyrannico spiritu epistolas mitteres; nec eum qui ante hunc inter sanctos numeratur Meletium perturbasti. Tu quæ habes
Matth. 26. & donas, (*bonus homo de bono thesauro profert bona*) & beato Nectario talium munerum tuorum gustum dedisti. Taceo de Iohanne, cujus nunc cineres adorando veneraris invitus. Me episcopatus cura nulla sollicitat, nec mihi de eo nullus est sermo. donec spiro, sano dogmati adsum.

Sed elegantem & speciatam eorum auferam occasionem. *Non dicit*, inquiunt, Θεοτόκον, *id est, genitricem Dei*; & hoc est totum quod nostris sensibus ab illis opponitur. *Nemo enim*, aiunt, *rectam fidei gloriam sequens vocem hanc aliquando declinavit.* Multa dogmatum ibi experimenta suppeditant, maximè quidem quæ sunt Apollinaris sectæ & Arrii vel Eunomii. Si investiges, unusquisque eorum Θεοτόκον, id est, Dei genitricem appellavit virginem sanctam. Tu verò intende quæso in hæc quæ dicuntur, ut contra

hæc ipſamque etiam quam eſcam hamo apponentes loquuntur, defenſionem paratiſſimam habeas. Scis hoc Apollinarem dicentem. Scis hanc vocem, id eſt, Θεοτόκον, apud Arrium plauſus maximos excitare? Scis hanc quoque apud Eunomium frequentari? Etiam, inquis, ſed non ſecundùm filium hanc ait vocem enuntio. Laudo inficias tuas. Interim arguo te ipſum in id quòd dicis vocem hanc ſolam eſſe veritatis tenacem. Sunt enim & dicentes Θεοτόκον, & tamen ſecundùm ſuam confeſſionem eos eſſe hæreticos conſtat. Sed quoniam illi dicentes Θεοτόκον, hinc naturæ utriuſque conficiunt permixtionem ſeu temperamentum, ut quæ ſunt humilia, non videantur de carnis dicta eſſe ſubſtantia, nec quæ alta ſunt, de domino & Deo omnium intelligantur expreſſa; ideoque damna eos qui dicunt, ſecundùm Apollinaris & Arrii ſenſum, genitricem Dei, & ego unà tecum clamo Θεοτόκον. ſed & Θεοτόκον dico, & addo & hominis genitricem, hoc eſt, ἀνθρωποτόκον. hoc enim hæreticus non patitur dicere propter eam diviſionem quæ ex diſtinctione facta eſt quoque verborum.

Igitur ut eorum conciones etiam elegantes & ſapidulas ſuperemus, dicamus Θεοτόκον. Sciebat namque etiam Paulus talia facere, ne ſciſſuræ fierent per aliquam juſtitiam coloratam; ut puta tunc beatus Paulus Apoſtolus jam gratiam prædicabat, legiſque inutilitatem confidenter arguebat; ſed Hieroſolyma veniens docetur ab Apoſtolis condeſcendere debere ibidem habitantibus, ut non fierent ſciſſuræ in Eccleſia, quæ habere videntur ſpeciem pietatis. Quid igitur

facit? Suscipit legis observantiam, ita ut & purificaretur & raderet caput, omnia faciens propter ædificationem Ecclesiæ. quod postea hoc ipsum in Ecclesiarum institutione exponens at-
1. Cor. 9. que doctrina dicebat: *Factus sum Iudæis tamquam Iudæus ut Iudæos lucrifaciam; his qui sub lege sunt, tamquam sub lege essem, cùm ipse sine lege Dei non essem, sed in lege sim Christi, ut eos qui sine lege sunt lucrer; omnia factus sum omnibus, ut omnes lucrifaciam.*

Si igitur & tu non secundùm Apollinaris morbum Θεοτόκον divulgas Mariam, abscondens in persona catholica rabiem Apollinaris, confitere mecum quæ apud omnes catholicos dicuntur. Hoc enim catholicorum est proprium eorum qui hanc vocem, id est, Θεοτόκον, emittunt, ut & ἀνθρωποτόκον, id est, hominis genitricem pronuntient virginem sanctam. Genitrix Dei propter unitum verbum templo. Genitrix Dei, non propter nudam humanitatis divinitatem, sed propter unitum templo Deum verbum. Hominis verò genitrix, id est, ἀνθρωποτόκος, propter templum quod substantiale est naturaliter virgini sanctæ. quamquam & Χριστοτόκον, id est, Christi genitricem dicere nihil aliud sit quàm communem deitatis & humanitatis rem confiteri. Et hoc Paulus docet, qui de una ea-
Heb. 13. demque persona clamans, *Iesus*, inquit, *heri & hodie, idem ipse in secula.*

Soluta sit interim hæc eis & ablata rationis speciem habens occasio. Confitere utrumque, appellans sanctam virginem Θεοτόκον pariter & ἀνθρωποτόκον. Noli eam Θεοτόκον tantummodo appellare. Hoc enim Apollinaris vociferatur, hoc

etiam Arrius prædicat ac veneratur. ſed adde vocem pariter catholicorum, quæ & genitricis Dei præmuniat intellectum. θεοτόκος virgo ſancta ſecundùm unitatem; ἀνθρωποτόκος, id eſt, hominis genitrix, ſecundùm parem naturam. Sic & quæ Apoſtolorum ſunt prædicabis, & quæ hæreticorum prudenter effugies, & maximè quæ ſunt Samoſateni Pauli atque Photini; quæ te ſcire confingens, prorsùs ignoras. Nam Paulus atque Photinus neſciunt filii deitatem. Veſtram autem caritatem oportet hæc noſſe, ut ab his quæ à prædictis dicuntur minimè rapiamini. Paulus ac Photinus, ô omnium imprudentiſſime, neſciunt filii duas naturas, neſciunt Deum & hominem; diſſentiunt autem ſibi invicem ita. Paulus quidem in eo quòd dicit Chriſtum hominem ſolum & tunc ſolum initium habere ex quo de virgine natus eſt. Ego autem tibi ideo hic reſiſto ut deitatem, quæ æterna eſt, carni contemporalem non audeas facere. Quid arguis eum tanquam Pauli doctrinam aſſerentem qui quæ ſunt Pauli ſubvertit? Quis eſt hic qui Pauli aſſerit ſenſum? Qui dicit deitatem contemporalem corpori, an qui dicit deitatis in filio eſſentiam ante ſecula genitam eſſe de patre? Et hæc quidem peſſima Samoſateni Pauli eſt ſecta. Photini verò ad hanc diſtantia, non quia deitatem filio dicit, ſed quia dicit verbum aliud præterquàm quod ultimis temporibus venit, quia dicit verbum præter templum, ...

Oportet autem manifeſtiùs dicere, ut liquidiùs & apertiùs unicujuſque morbum quid interſit inter Photinum & Paulum ſectæ poſſitis

agnoſcere. Et Paulus & Photinus hanc inter ſe differentiam habent. Vnus eorum Chriſtum ſolum hominem dicit. Alter verò dicit quidem verbum; non autem hoc confitetur & Deum, ſed dicit verbum iſtud aliquando quidem patris nomine vocitari, aliquando autem verbi nomine nuncupari. Vnde etiam hoc appellat λογοπάτορα, hoc eſt, verbum & pater, ſive, ſi dici poſſit, verbipater, accipiens ad hoc, pro ſui ſenſus nequitia, illud bene in evangelio dictum:
Ioan. 1. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Vides*, inquiens, *quia Deum verbum aliquando Deum, aliquando verbum appellat, tamquam extentum atque collectum.* Non autem introducit Deum verbum hominem factum. Neſcit Chriſti divinitatem, neſcit divinam ſubſtantiam hominem ſuſcepiſſe, neſcit prorsùs verbi exiſtentem ante ſecula deitatem.

Hanc ergo Photinus adversùs Paulum diſtantiam habet; iſtam verò Sabellius ad Photinum: quia Sabellius υἱοπάτορα dicit ipſum filium quem patrem, & ipſum patrem quem & filium, Photinus verò λογοπάτορα. Photinus verò, ſicut prædixi, deitatem verbi non habet. Sabellius autem dicit quidem filium, non autem dicit ſubſtantiam filii in proprietate conſiſtere. Vnde & υἱοπάτορα dicit, hoc eſt, ipſum patrem eſſe quem filium, propterea quòd & unam ſubſtantiam ſomniat. Sed ideo divina ſcriptura contra eorum morbum præmuniens exponit verbi incarnationem: *In principio*, inquit, *erat verbum*, & cetera quæ ſequuntur Deinde ſcandens ait: *Et verbum caro factum eſt*; ut oſtendat ſubſtantiam

tiam filii proprietate ſua exiſtentem propter ſubſtantiam patris. Deinde cogitur Photinus artatus verbum dicere, non autem verbum hoc filium confitetur. Hæc ſpiritus prævidens cordi ſcriptoris hujus infudit ut catholicorum animas muniat. Et quid ait? *Et verbum caro factum eſt.*

Ecce agnoviſti interim verbi ſubſtantiam propriam, quomodo etiam agnoſcamus unigenitum, quia pater non eſt ſecundùm Photinum, nec λογοπάτωρ, ſed Deus verbum & filius. *Et verbum*, inquit, *caro factum eſt*, *& habitavit in nobis*, hoc eſt, in noſtra habitavit natura. *Et verbum caro factum eſt.* Bona etiam locutionis ipſius deſignatio, ut undique virorum inanium vanitas auferatur. *Et verbum caro factum eſt.* ſuſcepit, inquit, noſtram naturam. Deinde ut benignitas amplior eſt & admiratio, à viliore parte naturæ nominat humanitatis ſuſceptionem, *Verbum*, dicens, *caro factum eſt*; non quod de ſua eſſentia deceſſerit, propter hoc ergo & adjecit: *& habitavit in nobis*; ut oſtendat ſuſceptæ humanitatis inhabitationem. *& verbum*, ait, *caro factum eſt.*

Quoniam autem non demutationem demonſtrat dicendo *factum eſt*, & ex aliis verbis divinæ ſcripturæ evangeliſtæ vocem agnoſcere poſſumus. Videatur Apoſtolus Paulus de Domino vociferans: *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Certè ſi ſecundùm mutabilitatem dictum eſſe intelligeretur quod factum eſt, non poterat benedictionem donare quod maledictum eſt, non poterat maledictum à maledictione liberare. Quid ergo eſt quod factum eſt? Nobis debitum maledictum in ſe

ipse suscepit. Nobis, inquit, peccatoribus crucis pœna debebatur, nos manebat judiciaria condemnatio, nobis omnis pœnæ genus debitum erat, nos omnis excessus supplicii expectabat; sed venit ipse, & eam quæ nobis pœna debebatur innoxia carne suscepit, ut peccatum ipsum tamquam injustè inruens condemnaret, ad diabolum peccati patrem ista vociferans: Latrones tamquam peccati reos cruci tradidisti, me autem quam ob causam cum latronibus patibulo adfixisti? Hoc & Paulus demonstrans, peccati scilicet per dominicum corpus condemnationem, *Deus*, inquit, *filium mittens in similitudinem carnis peccati*. Bene quòd *in similitudinem carnis*, quoniam corpus, quod parebat, peccatricis similitudinem carnis circumferebat. *Deus filium suum misit*, nomen commune naturarum, hominis scilicet & Dei. Non dixit, Deus Deum verbum mittens, ut accepta hac voce hæreticus insiliat & dicat: Vides quemadmodum alius mittit, alius autem mittitur. Filius, ô Arriane, mittitur secundùm humanitatis naturam, non autem mittitur secundùm essentiam deitatis. Non enim est ullus locus à Dei potentia separatus.

Rom. 8.

Inter plausus interea Photinus, cùm arguitur, non debet effugere. De hoc enim disputans, doctrinam Pauli Apostoli interposui, attendens quòd verbum sit filius: *Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati*. Non dixit: Deus Deum verbum misit. Et certè verbum Dei non erat à templi separatum natura. Statim ex imperitia in clamore insiliunt dicentes: *Quomodo alterum esse dixit Deum verbum & alterum filium*

qui missus est? Non dixi alterum filium aut alterum Deum verbum; sed dixi Deum verbum naturaliter & templum naturaliter alium filium conjunctione unum. sic & alibi dixi subripio.

Prodito in medium, & voces has argue. Noli me sagittis aureis vulnerare; non sunt mihi sagittæ aureæ. Dico ego ad te beati Petri verbis: *Aurum & argentum non est mihi; sed quod habeo, do tibi. in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni.* Disce hominem & Deum. *Act. 3.*

Sed id quod dicebam, missionem à patre nusquam divina scriptura divino verbo consignat, sed filio, qui est Deus verbum & homo. Sic & alibi: *Misit Deus filium suum.* Non dixit: Misit Deus Deum verbum. Ambo enim, si ita diceret, invenirentur locales & in parte. Si divinitatis erat natura quæ mittebatur, & qui mittebat localis & in parte. & quia enim & qui mittitur, illuc mittitur ubi non est. *Misit Deus filium suum.* Quoniam inconveniens erat deitatis naturam inter missos videri, Paulus senex omnium dominum possidens Christum veriùs ac liquidiùs de se ipso noscentem, *Misit*, inquit, *Deus filium suum factum ex muliere.* Filius Dei natus est, Deus verbum & homo. Ergo quæ peperit, propter unitatem dicatur genitrix Dei, id est, θεοτόκος; propter naturam verò hominis, hominis genitrix, hoc est, ἀνθρωποτόκος. Quoniam utrumque una locutione dicere refugis, & Deum & hominem dico, Χριστοτόκον ne dixeris, ecce voce distinguor à te tantùm, ut cùm Dei genitricem, hoc est, θεοτόκον vocas, memineris & hominis genitricem, hoc est, ἀνθρωποτόκον, vocare, ne dispensationem auferas, quæ est *Gal. 4.* *Ibidem.*

caput nostræ salutis. *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Qui erat factus sub lege? Deitatis natura? Quomodo? tamquam posset legis præcepta servare? Quomodo? tamquam posset ostendere sacerdotibus legis prævaricationem se non incurrisse, purificationes quoque legales suscipere habuit deitatis natura in templum ascendens hostias immolare. Et quis audebat deitatis naturam non fuisse in legem prævaricatam sacerdotibus persuadere? Sic filius sub lege factus est, & non est factus. factus quidem est, humanitate suscepta; non est factus, majestate deitatis. deitas enim, quæ legem promulgavit, cui alteri tamquam legislatori habuit quæ sunt legis offerre? *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Propter hoc eum qui non noverat peccatum,*
Gal. 3. *pro nobis peccatum fecit.* Sicut illud, *Factus est pro nobis maledictum*, non benedictionem illam quæ est deitatis naturæ in maledictum versam conscriptor nobis exposuit; sed quia suscepit in se naturæ nostræ peccatum, improbam in eum pœnam inruisse significavit, sic & quod pro nobis peccatum fecit, videri eum fecit conspectibus hominum reis æqualia sustinere & æqualiter cum latronibus crucifigi, sed non pro se. Sed pro quibus, ô Paule? *Eum qui non noverat peccatum, peccatum fecit?*

Sed id quæritur, unde verbum filius. Vt Photinum maximè convincamus, verbum quidem confitentem, non autem dicentem Deum verbum filium:
Ioan. 1. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Vide quomodo & susceptionem ho-

minis demonſtrat, cum ait: *& habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus.* Cujus? Verbi ſine dubio: *gloriam tamquam unigeniti à patre.* δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. Vides quòd alius quidem unigenitus, alius verò à patre. Ergo Dei verbum filius. Quomodo igitur, Photine, ſubvertis ſubſtantiam deitatis?

Sed ſi reſpicimus ad aviditatem ſtudii veſtri, hic nos ſol ipſe deficiet, & ad alteram doctrinam tendere forſitan non valebimus. Hæc igitur apud vos conſervate. Scit enim diabolus hominibus & de bonis nociva moliri. Bonæ quidem de Deo diſputationes, vitæ enim in ſe effundunt unguentum; ſed diſputationes generant contentiones, contentiones iracundiam movent, iracundia provocat manus, manus provocatæ moventur ad vulnera, vulnera verò, abſit experientia ab ipſo ſermone quid faciant & quem habeant finem? Namque aliquoties ultimam generant mortem. Quod, Ægyptiis quidem curantibus, in nullo continget. Nullus enim locus eis inſolentiæ datur in civitate quæ regnat. Vna namque illis cura eſt, totum ubique turbare. Sed nos aliis contra eos armis certemus, Pauli videlicet mandata ſumentes. *Oportet,* 1. *Tim.* 3.
inquit, *Epiſcopum inreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, pudicum, decentem, ornatum, docibilem, amplectentem eum qui ſecundùm doctrinam eſt fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana & eos qui contradicunt arguere.* Non dixit *eos qui contradicunt potens ſit vulnerare*; ſed, *ut potens ſit eos qui contradicunt redarguere* & ſanam defendere atque amplecti doctrinam. Nam quid ergo ſi ille irritaverit, in-

quies? Oportet mansuetudine docere contradicentes, *ne quando det illis Deus recognoscere, & resipiscant de diaboli laqueis, à quo captivi tenentur secundùm ejus voluntatem.* Nemo perturbationes perturbationibus sedat, nullus medicus vulnera vulneribus sanat. Propterea tyrannidis temeritatem tolero, contra calcitrantem non calcitro. Calcitrabatur Christus aliquando, sed ipse non calcitrabat. Sed quid ad calcitrantem dicebat: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare?*

2. Tim. 2. — *Act. 5.*

Hæc igitur apud nosmetipsos memoriter, ut dixi, servemus, omnem hæresim aversati odio habeamus. Cum Paulo Samosateno Photinum, Arrium cum Apollinari detestemur; & ad omnem prorsùs sectam pravæ fidei implacabiles, fidem Ecclesiæ amplectentes, ad membra propria non conturbemur. Et qui dicunt θεοτόκος tantùm, tametsi desit eis quod postea fortè suscipient, circa rectam fidem claudicent, veruntamen membra sunt Ecclesiæ. Et qui dicunt tantùm hominis genitrix, id est, ἀνθρωποτόκος; & isti sunt membra Ecclesiæ, sed spiritalis inopes medicinæ. Non ergo in fratres fraternitas inruat. *Frater fratrem adjuvans exaltabitur sicut civitas firma.* Et iterum Paulus: *Fratres*, inquit, *etsi præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, instruite hujusmodi in spiritu mansuetudinis.* Puta qui dicit θεοτόκος, si & Χριστοτόκος dicat, quòd nomen sit duarum significatio naturarum. Et oportet ad ædificationem Ecclesiæ omnia facere. Est quidem, ut dixi, vox ista, id est, Χριστοτόκος, significativa duarum naturarum, & deitatis, & humanitatis. Quando autem cum simplicioribus agitur, opus est voce

Prov 18. — *Gal. 6.*

manifestiore. Quid impedit intellectum Χριστοτόκον dici & θεοτόκον & ἀνθρωποτόκον, sicut qui dicit, Christus, confitetur quia Deus & homo, sic & θεοτόκος & ἀνθρωποτόκος si dicas, utrumque confessus es.

Deponamus igitur quæso utrinque adversùs membra nostra aciem contentionis; & si quisquam impudentior fuerit, ignoscamus; & si quislibet subtilibus dicat, venia similiter dignus habeatur; unum tamen prospicientes, ne creaturam verbum Deum quispiam dicat, ne humanitatem, quæ suscepta est, imperfectam. Si quis dicat hæc, justa adversùs hunc ista suscipiatur. Si verò in his quæ tu confiteris distantiam adfert, quid non ad eum dicis: Si locutio fratrem meum offendit, non eam proferam in æternum. Quòd si ego alicui ad pacis consilium minùs idoneus videor, audite ad vos Paulum clamantem: *Quæ didicistis & audistis & accepistis & vidistis in me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.* Finit. *Philipp. 4.*

Item incipit ejusdem die altera, id est, dominica.

ALiis in terra sit aliarum utilitas rerum; & quibusdam quidem in militia degere magna videtur utilitas, quibusdam verò in foro rerum venalium convenit mercatura. Item aliis optabile est arti maritimæ studium commodare, nonnullis alterius cujuslibet terrestris conversationis inire negotium. Pietatis autem scientia in commune omnibus hominibus, Regibus Sermo V. Nestorii.

ſcilicet & ſacerdotibus, popularibus ac potentibus, utilis ac neceſſaria eſt. Quæ eſt autem ſcientia pietatis? Si quis velit compendio diſcere, (parco enim & mihi, qui feſſus ſum, & vobis, qui conſtipatione laboratis) ſi quis ergo, ut dicebam, ſi quis velit compendio diſcere ſcientiam pietatis & de conſubſtantivæ trinitatis divinitate rectam inire rationem, divinam naturam corporatum hominem adſumpſiſſe, de his quæ frequenter dicta ſunt, tamquam dicta non ſint, urgetis, & circa exactionem vehementer inſiſtitis. Quoniam igitur neceſſe eſt violentiæ veſtræ ſuccumbere, quæ impiam in nobis poſſidet tyrannidem, iterum apud vos eadem verba repetemus. Servate igitur compendio hanc ſcientiam pietatis. Quæ eſt autem iſta niſi conſubſtantivæ divinæ ratio trinitatis, & adſumentis hominem divinæ naturæ & in virgineo utero carnis ſuſceptæ, perfectèque hinc hominis adſumptio deitatis, perfectæ deitatis & perfectæ humanitatis in unum filium excellentior contemplatio, duarum jus naturarum in unam auctoritatem ratione divina conveniens. Hinc vobis ſæpe diximus quomodo Chriſtus nominis utriuſque ſit appellatio ſignificativa, id eſt, humanitatis & divinæ naturæ. Hinc ſi quis dicat Chriſtum tantummodo expreſſiſſe, ſciat in iſto nomine utramque ſignificari & connuncupari naturam. Hinc beatus Matthæus evangeliorum conſcriptor, cùm ad generationis veniſſet arcanum, à neutra natura generationis facit narrationem, ſed magis à Chriſti vocabulo. Oportet autem expreſsè dicere, ut omnibus ad perſpiciendum fiat facilior intellectus. *Liber*,

inquit, *generationis Iesu Christi.* Non dixit: *Liber generationis Dei verbi*, neque *Liber generationis hominis.* Si enim dixisset, *Liber generationis hominis*, Christum nobis solum hominem demonstraret. Item si diceret, *Liber generationis Dei verbi*, solam nobis sine humanitate introduceret deitatem. In Christi ergo appellatione complectitur utramque naturam, ut nihil sine altera possit intelligi. Hinc & sanctæ virgini, eò quòd eam Christi genitricem dicimus, nomen geminæ appellationis convenienter aptamus, id est, Θεοτόκος, quod est genitrix Dei. Quoniam autem oportet, propter eos qui lucidiorem requirunt intellectum, maximè cùm sint Ecclesiæ filii, uti manifestiore locutione, propterea & modò eadem definitione, quia priùs breviter de illa beata Maria semper virgine prædicabam, etiam nunc evidentiore sermone summa voce proclamo quoniam sancta virgo & Dei est & hominis genitrix, id est θεοτόκος & ἀνθρωποτόκος; genitrix quidem Dei, propterea quòd templum quod in ea creatum est à spiritu sancto unitum est deitati; hominis verò genitrix, propter susceptas à divinitatis natura nostræ naturæ primitias. Matth. 1.

Hæc sunt in compendio dogmata pietatis. Hæc per omnia retinentes memoriter servate, ubique hæreticorum pravam gloriam declinantes; non quòd apud illos θεοτόκος detrita locutio est, ita putandum est etiam Ecclesiam dicere θεοτόκος; quia neque cùm illi filium dicunt, & Ecclesia filium confitetur, filii apud utrosque par & similis intellectus est; sed apud illos quidem filii nudum vocabulum est, non habens

patri consubstantivum aliquid; apud nos verò filii apellatio cum causa vel re vel opere est. Sic apud illos iterum omnium Dominus Christus Deus nominatur, nominatur apud nos quoque; sed apud illos creatus, apud nos verò cum eo qui genuit increatus. Non igitur ex una eademque appellatione in unum deducamur cum hæreticis intellectum; sed confiteamur simul humanitatem & deitatem in una generatione filii esse conjunctam, neque deitate in carnem decidente, (immutabilis est enim divinitas; & hoc Deus Iudæis manifestans dicebat: *Ego sum, ego sum, & non sum mutatus*) neque incarnatione in carnem commutata. Non enim pudet Deum naturæ quam suscepit, non pudet possidere sibimet conregnantem. Nam si puderet, non eam susciperet. Susceptam autem propter humani generis dilectionem, habet naturam nostram deitatis inspoliabile vestimentum. Horum memoriam per omnia possidete in Christo, cui est gloria in secula seculorum. *Finit.*

Mal. 3.

Item ejusdem Nestorii epistola ad Cyrillum Alexandrinum Episcopum rescribentis, similiter ex Græco translata.

INjurias quidem adversùm nos admirabilium litterarum, tamquam medicinali dignas patientia, ad has opportunam responsione relinquam. Quod verò silentium non patitur, quia adfert periculum si taceatur, prout sum & mihi facultas adest, ad tui prolixitatem sermonis ex-

tentus tentabo breviter & compendio respondere, refugiens & declinans tenebrosum indigestumque longi sermonis horrorem. Incipiam namque sapientissimæ caritatis tuæ vocibus, ipsas interponens, vel potiùs ad verbum instruens. *Sanctum namque*, ais, *& magnum Concilium ipsum ex Deo patre genitum secundùm naturam unicum filium, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia creavit pater, descendisse, incarnatum esse, atque hominem factum, passum, resurrexisse definivit.* Hæc tuæ religionis verba sunt, & recognoscis profectò tamquam tua. Audi nunc & nos fraternam pro pietate offerentes exhortationem, hanc videlicet quam senex ille Paulus carissimo suo Timotheo protestatus est dicens: *Adtende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Hoc enim faciens, & te salvabis & eos qui te audiunt.* Quid igitur mihi tu sanctorum illorum in superficie legens traditionem, venia dignam tibi inesse ignorantiam ignorasti, passibile eos dixisse arbitratus verbum quod patri est coæternum. Attentiùs ergo, si placet, hæc verba rimare, & invenies divinum illum patrum conventum non illam consubstantivam deitatem dixisse esse passibilem, neque de recenti natam hanc quæ patri est consempiterna, neque istam resurrexisse quæ templum suscitavit solutum. Et si mihi medicinam fraternam offerenti aures admoveas, ipsas tibi voces illorum interponens patrum, à calumniæ te nexu, quam illis ingerere niteris, & per illos scripturis moliris, absolvam. *Credimus*, inquiunt illi, *& in Dominum nostrum Iesum Christum filium ejus unigenitum.* Prævide quomodo Domini & Iesu Christi & uni-

geniti filii priùs communia deitatis & humanitatis nomina tamquam fundamenta ponentes, tunc ſuſcepti hominis & reſurrectionis & paſſionis ſuperædificant traditionem ; ut nominibus quibuſdam utriuſque naturæ communibus & ſignificativis poſitis, neque quæ generationis filii & dominationis dijudicentur, neque quæ naturarum ſunt propria, in ſingularitate nativitatis filii ulla confuſionis abſolutione periclitentur nomine unionis. In hoc apud illos Paulus doctor eſt factus : qui cùm divinæ incarnationis memoriam faceret, incipiens ſubjungere quæ ſunt paſſionis, priùs poſuit *Chriſtus*, commune, ut paulò antè dixi, nomen naturarum ; tunc decentem infert ſermonem ſive rationem utriuſque. Etenim ait : *Hoc ſentiatur in vobis quod & in Chriſto Ieſu, qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo :* ſed ne ad unumquodque loquar, *factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Quoniam igitur cœperat mortis facere mentionem, ut ne quis hinc verbum Deum paſſibilem ſuſpicetur, poſuit *Chriſtus*, tamquam impaſſibilis & paſſibilis eſſentiæ in ſingularitate perſonæ ſignificativum vocabulum, ut impaſſibilis & paſſibilis Chriſtus ſine periculo nominetur, impaſſibilis quidem deitate, paſſibilis verò natura corporea. Multa ſuper hoc cùm poſſim dicere, & primò omnium, quòd nec divinitatis, in diſpenſatione, ſed ſuſceptionis humanitatis tantùm emiſiſſe ſanctos illos patres oſtendere valeam ; at recordor brevitatem orationis in præfatione promiſſam, & eam ſentio frænare ſermonem. Venio nunc & ad ſecundum caritate tua capitulum mo-

tum, in quo naturarum quidem laudabam factam discretionem secundùm deitatis & humanitatis rationem & in una persona consortium, necnon & illud quod Deum verbum secunda nativitate ex muliere minimè diceret eguisse, quòdque passionis incapacem profitetur deitatem. Catholica enim revera sunt hæc & omnino sectis omnibus contra Domini naturas adversa. In reliquis verò si aliquam latentem & profundam atque incomprehensibilem rationem legentium auribus adferebas, tuæ sit examinatæ prudentiæ scire. Enim mihi priora videbaris destruere. Eum enim qui in primis impassibilis & secundam non recipere nativitatem fuerat prædicatus iterum passibilem & noviter creatum nescio quomodo inferebas, tamquã quæ Deo verbo naturaliter inessent, consortio templi corrupta sint, aut forsitan paulo minùs ab hominibus putari illud ipsum absque peccato templum & inseparabile divinæ naturæ nativitatem & mortem pro peccatoribus non pertulisse, tamquam voci dominicæ ad Iudæos clamanti, *Solvite templum hoc, & in triduo suscitabo illud*, non debeat credi. Non dixit: Solvite deitatem meam, & in triduo suscitabitur. Iterum me hic orationem dilatare cupientem ad professionem brevitatis promissæ recordatio revocat. Dicam tamen aliquid. Vbique per divinas scripturas, quoties meminerunt dominicæ dispensationis, non dinitatis Christi, sed humanitatis ejus passio & nativitas traditur, ut magis secundùm liquidissimam rationem convenientius aptiusque sit sanctam virginem non genitricem Dei, id est, θεοτόκον, sed Christi genitricem, id est, χριστοτόκον vocari, ad hæc evangelista quoque vociferante:

Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham. Evidens est quia Deus verbum David non erat filius. Accipe, si videtur, & aliud testimonium: *Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus qui dicitur Christus.* Intende etiam in aliud dictum: *Christi autem generatio sic erat. Cùm esset desponsata virgo Maria, inventa est in utero habens de spiritu sancto.* Creaturam autem spiritus sancti unigeniti deitatem quis vel debeat suspicari? Quid etiam his superfundi debeat audi. *Et erat mater Iesu ibi.* Et iterum: *cum Maria matre Iesu.* Illud quoque: *Quod in ea natum est, de spiritu sancto est.* Et iterum: *Accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.* Et illud. *de filio ejus unigenito, qui factus est ei ex semine David secundùm carnem.* Et iterum de passione ejus. *Quia Deus suum filium misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.* Et iterum: *Christus mortuus est pro peccatis nostris.* Et denuo: *Christo passo in carne.* Et illud. *Hoc est corpus meum, & hic sanguis meus.* Non dixit: Hæc est deitas mea. Et decem millia alia sunt, aliis atque aliis vocibus protestantibus humanum genus in eo non filii deitatem recentem putare aut novellam aut corporalium passionum esse capacem, sed illam divinæ naturæ conjunctam carnem ex qua filium se David nominat Christus. Quid enim ait? *Quid vobis videtur de Christo? cujus est filius? Responderunt: David. Respondit Iesus & dixit: Quomodo ergo David in spiritu Dominum eum vocat dicens: Dixit, inquit, Dominus Domino meo, sede ad dexteram meam.* tamquam filius profectò David secundùm carnem, secundùm divinitatem verò Dominus. Esse

quidem templum divinitatis filii corpus & templum secundùm excellentem quandam & divinam unitum conjunctionem certissimum est; ita ut ea quæ sunt Dei adsciscere sibi & ad se revocare divinam naturam profiteri sit bonum & dignum evangelica traditione. Hujus autem familiaritatis nomine confricare & conjunctæ carnis proprietates, generationem scilicet & passionem & mortalitatem, Deo tribuere, aut errantis gentilitatis, frater, est sensus, aut mente capti Apollinaris & Arrii, aut reliquarum pestium hæreticarum, & his aliquid pejus. Necesse est enim hujusmodi homines adtractos familiaritatis nomine, & lactationis socium propter familiaritatem, & ætatis quæ paulatim accessit incrementorum participem Deum verbum facere, & passionis in tempore ex timiditate auxilii angelici indigentem. Taceo circumcisionem & sacrificium & sudorem & famem, quæ quidem carni pro nobis evenerunt. Hæc tamen, cùm illi conjunguntur, & adoranda sunt. In deitate autem ista etiam mendaciter accipiuntur, nobisque tamquam calumniatoribus justas damnationis causas important. Hæ sanctorum patrum traditiones, hæc scripturarum mandata sanctarum. Sic aliqui quæ sunt divinæ misericordiæ & auctoritatis secundùm Deum ratiocinantur. *Hæc meditare, in his esto, ut profectus manifestus sit.* Paulus ista omnibus dixit. Bene autem facis, eorum qui de nobis offenduntur curam gerens, & de his sollicitudinem habere qui apud nos sunt. Vnanimitati tuæ gratiam habeo. Scito autem seductum esse te ab his qui à sancto Concilio depositi sunt propter quod

morbo Manichæorum essent repleti, aut quod potissimum est, à clericis magis affectionis tuæ. Nam quæ ad Ecclesiam nostram pertinent, quotidie augentur in melius, & quæ ad plebem pertinent, noveris in majorem extendi profectum per gratiam Christi, in tantum ut multitudo hæc vocibus Prophetæ clamet, *Replebitur terra scientia Domini, sicut aqua multa cooperies maria*, regiamque domum, dilucidato dogmate, in magno gaudio degere; & ut paginæ finem faciam, illam apud nos super omnibus hæresibus quæ adversùs Deum litigant vocem vide impleri: *Ibat domus Saül, & infirmabatur; ibat domus David, & confortabatur.* Hæc nostra tamquam fratris ad fratrem consilia. Quòd si quis contentiosus esse vult, clamabit per nos ei Paulus: *Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Ipsi gloria in secula seculorum.

Nunc exemplum epistolæ Cyrilli Alexandrini ad eundem Nestorium ex Græco in Latinum; cui impiissimè contradicens idem Nestorius respondendum esse putavit sicut superiùs continetur.

GArriunt quidem, sicut audio, quidam de existimatione mea apud religionem tuam, & hoc frequenter, processionum videlicet conventuum opportuna tempora occupantes, & eò magis forsitan arbitrantes delectare se aures tuas, adversùm nos inconditas voces emittunt: qui

qui læſi quidem in nullo ſunt, objurgati autem à nobis, & hoc leniter, unus eorum quòd cœcos & pauperes vexabat injuria, alter quòd contra matrem evaginaverat gladium, tertius verò quia cum ancilla aurum furatus eſt alienum, & qui talem ſemper habuerit exiſtimationem qualem nullus ſaltem provenire vel graviſſimis inimicis optaverit. Verùm non mihi de talibus ſermo eſt, ut neque ſupra dominum & magiſtrum neque ſupra patres puſillitatis quæ mihi ineſt modus excreſcat. Non enim facile eſt cuiquam, licèt vitam ſuam habeat circumſpectam, nequam hominum maledicta vitare; ſed illi maledictione & amaritudine plenum os habentes, reddent quandoque omnium judici rationem. Convertar autem nunc ego ad id quod me maximè decet, commonebo te etiam nunc tamquam fratrem in Chriſto de doctrinæ ratione & ſenſu fidei cum omni cautela plebibus prædicando. Exhortabor quoque cogitare debere quia ſi offendatur unus de puſillis qui credunt in Chriſtum, quàm ſit intolerabilis indignatio Dei. Si verò ſit multitudo læſorum, quomodo quæſo non omni arte ſtudendum eſt ut prudenter auferatur offenſio & ſanæ fidei ratio inſinuetur expoſcentibus veritatem? Eſt autem hoc rectè faciendum, ſi ſanctorum patrum libros legentes, magni eos momenti eſſe fateamur, & probantes noſmetipſos ſi ſumus in fide ſecundùm quod ſcriptum eſt, illorum dictis & inreprehenſibilibus definitis noſtros ſenſus bene atque optimè roboremus. Sanctum ergo illud & magnum patrum Concilium ipſum de Deo patre genitum ſecundùm naturam, unicum filium, Deum de Deo vero, lu-

men de lumine, per quem omnia creavit pater, descendisse, incarnatum esse, atque hominem factum, resurrexisse tertia die, & in cælum ascendisse definivit. Hæc etiam nos scita hac ratione sequentes, quid significet incarnatum esse illud Dei verbum de Deo videamus. Neque hoc dicimus, quia Dei natura transformata facta sit caro, neque quia in totum hominem, qui est ex anima & corpore, commutata est, sed illud potiùs sentiendum, quòd carnem animatam, anima videlicet rationali, uniens sibimet substantialiter vel essentialiter Dei verbum, inenarrabiliter atque inscrutabiliter factus homo, appellatus est filius hominis, non tantùm secundùm voluntatem aut bonum placitum, nec sicut in personæ tantummodo susceptione, sed quia diversæ ad veram unitatem convenere naturæ, unus autem ex utraque Christus & filius, non quasi natura earum per unitatem diversitate consumpta, sed magis hisdem naturis perficientibus nobis per ineffabilem & secretum ad unitatem concursum unum Dominum & Christum & filium deitatis & humanitatis. Sic quamvis ante secula habeat existentiam, quia est natus ex Deo patre, dicitur natus etiam ex muliere secundùm carnem; non quòd ejus divina natura, in qua consubstantivus vel coëssentialis, id est, homousius, est patri, in sancta virgine initium, ut esset, acceperit, neque ex necessitate propter se ipsum secunda eguerit nativitate post patrem, (quod est æquè impium imperitumque sentire, ante secula existentem & consempiternam patri divinitatem, ut esset, secundo dicere initio eguisse) sed quòd propter nos & prop-

ter nostram salutem substantialiter vel essentialiter, unito sibi homine, ex muliere processerit, hoc modo dicitur natus esse etiam carnaliter. Non enim de sancta virgine homo est natus aut etiam in illa conceptus, atque ita in eum supervenit verbum patris; sed ex ipso atque in ipso utero unitum sustinuisse creditur & dicitur nativitatem carnalem, propriam ejusdem carnis nativitatem sibimet deputans. Sic eum dicimus & passum esse & resurrexisse, non quòd verbum Dei in sua natura sit passum aut plagas aut clavorum vim senserit aut cetera vulnerum tormenta pertulerit, (impassibilis est quippe divinitas, siquidem etiam incorporea) sed quoniam quod ei proprium factum est, corpus est passum, hæc ipse pro nobis dicitur passus. Erat enim ille, qui impassibilis est, in eo corpore quod patiebatur. Hoc modo & mortuum intelligimus, quamvis immortalis sit secundùm naturam & incorruptibilis & vita & vivificator Deus Dei verbum, sed quoniam iterum proprium ejus corpus gratia Dei, sicut dixit Apostolus Paulus, pro omnibus gustavit mortem, non quòd ad ejus hæc pertinebant naturam, namque hoc sentire vel dicere summæ dementiæ est, sed quia, sicut paulò antè dixi, caro ejus gustavit mortem. Sic etiam resurgente carne, iterum ejus resurrectio dicitur; non quòd inciderit in corruptionem, absit, sed quia quod resurrexit, corpus ejus. Sic unum Christum & Dominum confitemur, non tamquam coadorantes eum in verbo Dei, ne unius syllabæ occasione, id est, con, sectionis intellectus vel cogitatio nobis obrepat, sed tamquam unum & eun-

dem in utroque adoramus, quia non est alienum corpus à verbo, cum quo sedet ad dexteram patris. Non iterum tamquam duobus considentibus filiis, sed tamquam uno secundùm unitatem cum carne. Si enim illam substantialem unitatem tamquam ordinatam vel impossibilem vel indecentem declinemus, incipimus duos filios confiteri. Omnino enim necesse est separare & dicere hominem quidem speciali vocabulo filii honoratum, illud verò Dei verbum propriè filii nomen re ipsa naturaliter possidere. Non igitur in duos filios dividendus est unus & idem Dominus noster Iesus Christus. Nullo enim modo rectam fidei rationem sic se habere & sic sentire adjuvat quemqùam, etiamsi personarum diffamandam putaverit unitatem, quia non dixit scriptura quòd Dei verbum hominis sibi personam univit, sed quia factum est caró. Factum autem esse verbum carnem nihil est aliud nisi quia nobis comparatus, carne quoque & sanguine particeps factus est noster, suumque fecit corpus nostrum, & processit homo. Super hoc legatione fungitur ubique sanæ ac liquidissimæ fidei ratio. Sic invenimus sanctos sapuisse patres. Sic fidenter Dei puerperam, id est, θεοτόκον, pronuntiaverunt virginem sanctam; non quòd natura Dei verbi vel divinitas ejus ex illa, ut esset, initium sumpserit, sed tamquam ex ipsa sanctó corpore cum ratione animato, cui secundùm essentiam unitus Deus verbum est, secundùm carnem creditur natus. Hæc atque hujusmodi ex caritate Christi scribo, deprecans tamquam fratrem; & obtestans in conspectu Dei & electorum angelorum, hortor hæc te nobis-

eum & ſapere & docere, ut Eccleſiarum ſalva ſit pax & concordia, caritatiſque vinculum indiſſolubile permaneat inter ſacerdotes Dei.

Item ejuſdem ad eundem Neſtorium epiſtola ſecunda ex Græco ſermone.

VEnerabiles viri ac fide digni Alexandriam venientes retulerunt nobis ægrè ferre religionem tuam valde & ad lædendum me cuncta movere & modis omnibus niti; meque doloris tui volente cauſas addiſcere, dixerunt quòd epiſtolam meam ad ſanctos monachos factam circumferant Alexandrini quidam, & odii adversùm te excitati & ad faſtidii tædia hæc fecerit cauſam. Miratus ſum igitur cur non magis tua apud ſe veneratio reputavit quia non priùs epiſtola ſcripta de fide ſed quædam dicta religionis tuæ occaſionem perturbationis attulerint. Namque non ſolùm chartulas ſed etiam expoſitiones tuas circumferunt multi, & laboramus corrigentes quicunque ex his ſunt depravati. Propè enim fuerunt quidam ut jam confiteri minimè patiantur quia Deus eſt Chriſtus, ſed potiùs ὄργανον καὶ ἐργαλεῖον τῆς θεότητος καὶ ἄνθρωπος θεοφόρος. quæ Latinè inſtrumentum, magis autem armamentum vel ferramentum deitatis, & homo indutus ſeu utens Deo, vel portans Deum, poſſumus dicere. Quid autem non horum & ulterius? Noſtrum ergo erat iraſci ſuper his quia dixit ſive non dixit religio tua. Chartulis enim quæ circumferuntur valde non credo. Quomodo igitur, quæſo, nobis tacendum eſt cùm recta

vulneratur fides, & tanti quotidie depravantur? Annon ſtabimus ante tribunal Chriſti, aut rationem non reddemus, tamquam præpoſiti ad loquendum, de ſilentio non opportuno? Quid poſtremò faciam? Tempus enim loquendi eſt vel conferendi cum veneratione tua indicante de chartulis quibuſdam quæ neſcio quomodo Romam perlatæ ſunt reverendo ac religioſiſſimo Romano Epiſcopo Cæleſtino, cum omnibus qui cum eo ſunt Epiſcopis venerandis, quia utrum ſint religionis tuæ, an non, habetur incertum. Scribunt enim nobis inde vehementer offenſi. Quo pacto etiam de oriente ex omnibus Eccleſiis venientibus ſatisfaciemus, eoſque curabimus qui contra eaſdem chartulas murmurant? Aut arbitraris parvam Eccleſiis eſſe ortam de hujuſmodi tractatibus perturbationem? Omnes ſumus in ſollicitudine & in procinctu laboris conſtituti ad hos corrigendos, ut eos ad rectum tramitem revocemus quibus neſcio quomodo perſuaſum eſt aliter ſapere. Cùm igitur harum ſuſurrationum neceſſitatem & cauſam tua religio magis intulerit, quomodo nos jure exiſtimas arguendos? vel quo jure adversùm me vociferaris in vanum, & non potiùs ſermonem tuum corrigis, ut totius orbis de te offenſio conquieſcat? Si in plebe lapſus eſt ſermo, in retractatibus corrigatur. Dignare unam locutionem donare offenſis auribus, Dei puerperam, id eſt, Theotocon, pronuntians virginen ſanctam; ut curatis his qui triſtitia nubilati ſunt, rectam apud omnes de religione gloriam tenentes, in pace & unanimitate cœtus plebium celebremus. Quod verò pro fide quæ in Chriſto

eſt omnia ſumus parati tolerare & vincula & carceres experiri, & ipſam mortem libenter ſubire, non ambigat religio tua. In veritate autem dico, quòd adhuc beato Attico conſtituto in rebus humanis, de ſancta mihi & conſubſtantiali trinitate liber eſt elaboratus, in quo etiam de incarnatione dominica tractatus uberior continetur, & his quæ nunc ſcripſi conſonus invenitur. Relegi hunc Epiſcopis & clero necnon & ſtudioſis auditoribus plebis. Edidi verò nulli. Forſitan, ſi edidero eum, eſſe me iterum arbitror accuſandum, quia librum compoſui etiam ante ordinationem venerationis tuæ. Saluta fraternitatem quæ apud te eſt. Te in Domino qui nobiſcum ſunt ſalutant.

Item ejuſdem epiſtola Cyrilli ad clericos ſuos Conſtantinopolim conſtitutos ex Græco ſermone.

LEgi litteras miſſas à vobis, quibus didici quia invidi noſtri conveniendo vos fingebant ſe pacem atque amicitiam quærere, & dicere quia ſicut ſcripſi ad monachos, ſic ſe fidem tenere, deinde ad proprium ſenſum reſpicientes, dicere eoſdem quia & ipſe dixerim ſanctum Concilium non meminiſſe illius locutionis, dico autem puerperæ Dei, id eſt, θεοτόκος. Ego autem ſcripſiſſe memini quòd etiamſi non poſuit illud Concilium gloſſulam hanc, nihil horum tunc fuerat motum, nec in medium fuiſſe opus afferri quod illo in tempore minimè quærebа-

tur. Veruntamen potentia & vi intellectus arbitror genitricem Dei, id est, θεοτόκον, ab illis sanctam virginem dictam. Ipsum enim dicit qui natus est de Deo patre, per quem omnia facta sunt, incarnatum, hominem factum, passum, surrexisse à mortuis, in cælum ascendisse, judicem quoque esse venturum. non quòd omnimodo verbum quod secundùm naturam de Deo genitum est mortuum esse credendum sit, aut lancea in latere vulneratum; (quod enim habet latus incorporea natura, aut quo pacto mortua est vita vitarum?) sed quoniam unitum carni hoc verbum est, ideo ea carne patientiam quam proprio ejus videlicet corpore in se hanc revocat inire passionem. Argumentantur igitur & se ipsos seducunt cùm dicunt pacem se velle, & sensibus mentiuntur. Habere enim eos proprium virus in corde ex eo facile est intelligere. Miserunt etenim etiam huic Diacono qui rerum ecclesiasticarum curam gerit duas chartulas, unam quidem compositam à Photino forsitan aut ab alio quolibet adversùs librum meum quem ad monachos edidi, aliam veluti in speciem quaternionis inconvenientem habentem etiam titulum hoc modo. *Ad eos*, inquit, *qui propter conjunctionem, deitatem vel societatem filii mortificati aut humanitatem in Deum transferunt.* Præfatio autem ejus sic habet: *In contumelias quæ ab hæreticis durissimè inrogantur.* Deinde conatur ostendere quòd corpus passum sit, & non Deus verbum, quasi vel nobis vel quibuslibet dicentibus verbum illud quod est impassibile passibilitatis capax esse potuisse. Nemo est qui sic prorsùs insaniat; sed, sicut sæpe diximus, sanctum Con-

cilium ipſum verbum dixit carne ſua eſſe paſſum ſecundùm ſcripturas; per quod facta ſunt omnia. Corpore ejus patiente, ipſe dicitur paſſus: quia & anima hominis, cùm nihil in ſua ſubſtantia & natura patiatur, pati tamen ipſa dicitur ſuo corpore patiente. Sed quoniam propoſitum illis eſt duos filios & duos Chriſtos introducere, unum quidem ſpecialiter hominem, alterum verò propriè Deum, in perſonis tantùm faciunt vel ſentiunt unitatem, Deum Dei verbum nolentes propriè & ſubſtantialiter unitum homini, hominem factum, hominem ſuſcepiſſe. Propterea & tergiverſantur, & excuſationes, ſicut ſcriptum eſt, fingunt in peccatis. Vos igitur convenientes cum eis hæc dicite, facere eos malè quòd introducant quoſdam loquaces & garrulos adversùm nos, & hos fovendo ac defendendo, cauſa ſiunt malignitatis ſuæ. Sed non hæc propriè noſtræ læſionis eſt cauſa. Sed nec huic dicite qui degens præeſt eſſe me inimicum. Lædit autem hoc tam orientales quàm occidentales venerandos Epiſcopos, quòd rectus de Chriſto doctrinæ ſermo non fiat, ſed omnino perverſus. Sufficit autem hoc documentum ad confutandos eos, quòd nunquam à quoquam tale quid in Eccleſiis dictum ſit quod in ejus expoſitionibus continetur, quod ſic habet: *Non clamoribus approbo erga me ſtudium veſtrum, ſed laudo circa dogmata deſiderium, in quo deitatis & humanitatis Domini meminiſtis.* Et poſt pauca: *Et aſpicio populos multam quidem reverentiam & pietatem prudentiſſimam poſſidere, ignorantia verò dogmatis cæcutire. Hoc autem non crimen eſt plebium, ſed ut verecundè aut decenter dicam, propterea quòd doctores eli-*

matiùs & liquidiùs vobis aliquid etiam de dogmatibus tempus non habuerint apponendi. Rogo, dicatur quomodo non habuerint tempus docendi præcessores ejus? Eloquentior Iohanne est, aut beato Attico comparandus, aut æqualis eis aut prudentior invenitur? quod est hoc supercilium? Aut quomodo non evidenter confitetur, hæc dicens, novam se & inconsuetam afferre doctrinam & prorsùs ignotam præcessoribus suis & hoc ipsum nefandam in Ecclesiam hanc velle introducere. Mihi autem nullus adversùs eum sermo de aliis causis est. Sed contingat eum pœnitere & rectam aliquando confiteri fidem; & de his quæ adversùm me molitur, irritans inimicos & provocans, satisfaciet Deo. Nihil autem mirum si malè de nobis loquantur sterquilinia civitatis Chæremon & Victor & Sophronas, & decoctoris & Flaviani mancupium. Semper enim & circa se fuerunt & erga alios nequam. Noverit autem qui eos irritat quòd nos nunquam formidavimus peregrinationem nec illorum intentionibus respondere, etiamsi tempus hoc exigat. Potest enim venire, salvatoris Dei nostri dispensatione faciente, ob leves fortè etiam & vilissimas causas ad purgandam Ecclesiam juberi Concilium convocari. Non igitur speret, etiamsi adhuc nos plures & velut fide digniores accusent, se nostrum judicem fore: quia etiamsi jubeatur illuc nos venire debere, refutabimus audientiam vel judicium ejus, & Dei favore dilucidabimus res magis, quatenus de suis blasphemiis debeat satisfacere. Neque igitur refugimus pacem, sed & cupimus, si fides recta fuerit adnuntiata atque professa, vel si talia cesset tandem

aliquando prædicare. Tantam enim perversitatem ille ejus quaternio habet ut meritò de his qui eum scripserunt dicatur quia principatum in blasphemiis tenet. Nam quia causatur locutionem inconsuetam flagitari, Dei puerperam, id est, theotocon, virginem sanctam, dicat nobis ipse interrogatus ubi genitricem Christi, id est, χειστοτόκον, scriptura loquatur? Aut ullum episcopale Concilium est quod θεοδόχον, id est, susceptricem vel capacem deitatis formam nominaverit Christum? In illo enim quaternione quem huc misit, nosque vehementer offendit, ita est. τὴν θεοδόχον τῷ θεῷ λόγῳ συνθεολογῶμεν μόρφην, id est, susceptricem Dei formam una ac pari qua Deum verbum deitatis ratione veneremur. Similiter de illa quoque venerabili semper virgine ita posuit. τὴν θεοδόχον τῷ θεῷ μὴ συνθεολογῶμεν παρθένον, id est, susceptricem deitatis virginem cum Deo ad divina non attollamus, nesciens quid loquatur. Si enim virgo, ut vult, non peperit Deum, ne sit θεοτόκος, neque suscipere potuit Deum in utero, qui est Christus, quomodo saltem θεοδόχος est, ut ipsi iterum placet qui in dictis suis patrem θεοτόκον dici mavult quàm illam virginem sanctam, qui rectiùs & competentiùs est θεογενήτορ, ut & Latini Dei genitorem dicerent, enuntiare debuerit? Dicat ergo nobis ubi legerit hæc verba, vel à quibus audierit. Multa sunt quidem crimina expositionum ejus; sed servabuntur & proferentur in tempore opportuno, nisi forte pœnitudo aliqua subsequatur. Oportet autem & meum vobis propositum facere manifestum, & ideo iterum scribo. Nam ego sum valde pacificus & litium satis ignarus, sed opto Eccle-

ſias quietem habere & ſacerdotes Dei in pace degentes noſtri memores eſſe, dicente omnium ſalvatore Domino Ieſu Chriſto: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Si quid ergo eſt quo ſtabilitas roboretur, (Verè enim dico quia ſic adopto mihi ſanitatem & me probum inveniri apud Deum ſicut etiam omnes Epiſcopos) in colloquiis ergo hoc dicite, quia multa ab eis quæ nos læderent præceſſerunt. Veruntamen erit pax, dicite illi, cùm docere deſtiteris talia vel ſentire. Fides enim cum læditur, inimicitias quæ putantur excitant & exaggerant. Si rectam fidem profiteatur, fiet plenaria & firmiſſima pax: quam ſi in voto gerit, ſcribat catholicam fidem, & mittat Alexandriam. Si hæc ex affectu cordis intimi ſcribantur, paratus ſum & ego pro viribus meis ſimilia ſcribere & edere librum ac dicere nullum debere gravari conſacerdotum noſtrorum, quia ejus voces, dicimus, habent intentionem & propoſitum manifeſtum. Sin verò in pravitate inanis gloriæ permanet & petit pacem, nihil reſtat niſi ut nos conſentire illi putemur & quæ ſunt nefanda ſentire. Nam mihi pro fide quæ in Chriſto eſt & laborare & vivere & mori maximum votum eſt. *Explicit.*

Item Nestorii de diversis ejus libris vel tractatibus excerpta ab Episcopo Cyrillo capitula, ex Græco à nobis in Latinum versa ita.

I. DE *codice confecto quaternione* XXVI. *inter cètera.* Oportet nosse nos. *Et infrà:* Modò enim venio in recordationem concilii Nicæni, quod nusquam ausum est dicere quia verbum Deus natus est ex virgine Maria. Ait enim: *Credimus in unum patrem omnipotentem, & in unum Dominum Iesum Christum.* Attendite quia priùs, cùm posuisset Christum, quod duarum nomen naturarum demonstrat, non dixerunt *in unum Deum verbum*, sed acceperunt nomen quod significaret utrumque, ut non subdescendendo, cùm audis mortem, ulla novitate turberis, cùm crucifixum & sepultum, tamquam deitate ista patiente, non vulnereris auditu. Deinde, videamus quod illi subjungant, ait. *Credimus & in unum Dominum Iesum Christum unigenitum, qui de Deo patre natus est, consubstantivum patri, qui propter nos descendit, incarnatus est de spiritu sancto.* Non dixerunt, inquit, quia natus est de spiritu sancto. Vides quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerunt hominem factum. Hunc, inquiunt, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carne sustinente divina natura, sed inhabitationem quam gessit in homine demonstrantem.

II. *Et post aliquanta in eodem.* Hoc retinete

mihi, inquit quoniam prætermittentes dicere, *Credimus in Deum verbum filium ejus unigenitum*, dixerunt: *Credimus in unum Dominum Iesum Christum consubstantivum patri, Deum verum de Deo vero, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines & nostram salutem descendit, atque incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est*. Nusquam dixerunt, *natus est*. Cur, putamus? Vt non duas nativitates introducerent deitatis.

III. *Item in eodem post aliquanta volens liquidò demonstrare quoniam quando filii nomen ponitur, non omnimodo verbum illud significet quod Deus est, sed tamquam commune nomen introducatur.* Sic enim, *inquit*, dicit scriptura: *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Hic quidem duas demonstrat naturas; quod autem tantùm circa hominem contigit narrat. Exige certè a contentioso quis sub lege sit factus. Verbum Deus? Nequaquam.

Gal. 4.

IV. *Item ex codice altero, in quaternione primo, cujus initium tale est:* Adhuc vobis multa habeo dicere. *Et post aliquanta.* Illic unigeniti glorificatio aliquando quidem patri deputatur, (sicut est illud, *inquit*: *Pater est meus, qui me glorificat*) aliquando verò spiritui deputatur, (ait enim: *Spiritus veritatis qui me glorificabit*) nonnumquam verò Christi potentiæ adsignatur, sicut scriptum est: *Exeuntes*, inquit, *prædicabant verbum ubique, Domino cooperante & verbum confirmante, consequentibus eos signis.*

Ioan. 8.
Ioan. 16.

V. *Item in quaternione octavo de dictis epistola Apostoli ad Hebræos.* Apostoli enim nomen in Christo audientes, Deum verbum malè intelli-

gunt apoſtolum eſſe. Item legentes pontificis vocabulum, Deum eſſe imaginantur pontificem, mira dementia. Quis enim apoſtoli officium audiens, non ſtatim videat hominem demonſtrari? Quis ſummi ſacerdotis nomen audiens, divinitatis naturam ad ſacerdotii miniſterium vocet? Si enim Deus pontifex eſt, quis erit qui officio ejus debeat coli? Si Deus oblaturus eſt ſacrificia tamquam pontifex, nullus erit cui offerantur Deus. Quid enim dignum jam divinitate eſt, ſi tamquam inferior offerat ſacrificia ſuperiori? *Et ſubjungit :* Vnde igitur eis Deus appellandus pontifex viſus eſt, quia ſacrificio, ſecundùm ſacerdotii ritum, ad provectum ſuum omnino non indiget. Perpetuæ quippe poſſeſſor eſt deitatis. Ex hominibus nempe electus atque ſuſceptus pontifex pro hominibus conſtituitur apud Deum. *Heb. 5.*

VI. *Et ſubjungit : Non angelos*, inquit, *apprehendit, ſed ſemen Abrahæ.* Numquid Abrahæ ſemen eſt deitas? Audite conſequentem etiam vocem : *Vnde debuit per omnia fratribus ſimilis fieri.* Numquid deitati? Quos enim Deus verbum habere potuit fratres ſimiles ſui? Reſpice etiam quod his dictis adjungitur : *Vt*, inquit, *miſericors fieret & fidelis pontifex ad Deum. In quo enim paſſus eſt ipſe tentatus, poteſt & his qui tentantur auxilium ferre.* Qui igitur paſſus eſt? Pontifex miſericors Deus. Paſſibile autem templum eſt, non hic qui ejus vivificator eſt, Deus. Semen Abrahæ heri eſt & hodie ſecundùm Pauli Apoſtoli vocem, non ille qui dixit : *Antequam Abraham eſſet, ego ſum.* Similis hic fratribus per omnia, qui humanæ animæ corporiſque ſuſce- *Heb. 2.* *Heb. 13.* *Ioan. 8.* *Heb. 2.*

Ioan. 14. pit fraternitatem, non qui dixit: *Qui me videt, videt & patrem.*

VII. *Item in quaternione decimonono, cùm velut adversùs Arrium diceret.* Et isti quidem, tamenetsi majoris paternæ deitatis verbum Deum minorem delirent, non tamen novellum fatentur. Hi autem eum etiam beatæ Mariæ secundum & posteriorem esse pronuntiant, & temporalem matrem opifici temporum divinitati consignant. Quin immo nec matrem Christi esse concedunt. Si enim non est hominis natura, sed Deus verbum erat quem illa pariebat quæ peperit, nequaquam ejus mater qui natus est invenitur. Quomodo enim fiet ejus aliqua mater qui à natura genitricis est alienus? Quòd si vera mater ab his appellatur, homo ergo qui editus, non divinitatis nata est. siquidem proprium omnis est matris consubstantivum sibimet parere. Ergo non erit mater, quæ consubstantivum sibi minimè peperit: quæ mater quia ab his dicitur, eum qui secundum substantiam sui esset similis genuit. Quis autem secundùm substantiam ejus erit similis? Is sine dubio qui spiritus sancti opificio extitit. *Quod enim in ea natum est*, inquit scriptura, *de spiritu sancto est*; cum quo erat indesinenter. Verbum Deus non est natus ex Maria, sed in illo qui ex ea natus manens, non ex virgine initium habens, sed illi qui crescendo per menses paulatim compositus in utero virginis est inseparabiliter omni tempore sociatus. Aliud est autem dicere illi qui natus est commanere, & aliud illum qui nato commanet hunc esse qui, ut nasceretur, mensium ei opus fuisse curriculo.

VIII. *Item ex alio tractatu, quaternione* XX.

Hunc,

Hunc, *inquit*, Iesum suscitavit Deus. Non est mortuus Deus, sed suscitavit. Apollinaris, audi Petri Apostoli dicta, audi & tu cum Apollinari impietas Arriana. Hunc Iesum suscitavit Deus qui visibilis oculis apparuit, hunc qui ligno confixus est, hunc qui Thomæ palpatus est manibus, qui ad eum clamavit, *Palpa & vide quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*; & his dictis discipulus credens, ipseque, palpato eo, de carnis quæ crucifixa est resurrectione certior factus, mirandorum glorificabat opificem Deum, dicens, *Deus meus & Dominus meus*; non utique illud quod palpaverat appellans Deum.

Act. 10. *Luc.* 24. *Ioan.* 20.

IX. *Item in quaternione vigesimonono.* In principio, *inquit*, erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Quærebatur enim quæ prima esset substantia existentiæ quæ hominem gessit. Paulus autem ex lege quod contigit narrat & incarnatam essentiam & incarnatæ deitatis, post unitionem, incommutabilitatem manentem. Propter quod & scribens clamat: *Hoc sentite in vobis quod & in Christo Iesu; qui cùm in forma Dei esset constitutus, formam servi accepit.* Sed accipiens Apostolus nomen hoc quod est Christus, tamquam duarum naturarum significativum vocabulum, absque periculo eum & servi formam accepisse & Deum nuncupat inreprehensibiliter, his divisis quæ ad naturam duplicem significandam dicuntur.

Philipp. 2.

X. *Et post plura in eodem libro.* Nostra enim natura pro nobis interpellat in Christi usu tamquam vestis constituta, inculpabilis originis suæ defensionibus nitens, & quia sicut ille ad pec-

catum qui prior figuratus est, totius generis extitit causa, huic suscipiendi hominis, ô homo, occasio fuit, ut per carnem destrueretur corruptio quæ per carnem contigerat. Hujus carnis est, non deitatis, diei tertiæ sepultura. Hujus pedes detenti sunt clavis. Hanc sanctus spiritus in utero figuravit. De hac Dominus ad
Ioan. 2. Iudæos, *Solvite*, dicebat, *templum hoc, & in triduo suscitabo illud.* Numquid ego duplicem quendam Christum solus appello, & non semetipsum & templum solubile & Deum se nuncupat suscitantem? Quòd si Deus erat qui solvebatur, ô Arriane, quod sanè in ejus caput blasphemium convertatur, oportuerat dicere: Solvite Deum istum, & in triduo suscitabitur. Si mortuus est Deus sepulturæ mandatus, est
Ioan. 8. inane illud in evangelio dictum: *Quid me quæritis occidere hominem qui verum locutus sum vobis?* Nunc autem ait: *Quid me quæritis occidere hominem cujus capiti spinea corona superposita est.*
Matth. 27. Hic qui dicit: *Deus, Deus meus, quare me dereliquisti?* & qui triduanam sustinuit mortem. Adoro autem hunc cum deitate, tamquam divinæ cooperarium auctoritatis.

XI. *Item post aliquanta in eodem.* Colo, *inquit*, eum tamquam omnipotentis imaginem:
Philipp. 2. *Exaltavit eum enim*, ait, *Deus, & donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu Christi omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus in gloria est Dei patris.* Propter utentem id quod ille utitur colo; propter latentem adoro quod foris patet; & in eo qui inseparabilis est non separo dignitatem, sed separo

naturas, sed conjungo reverentiam. Non per se ipsum Deus est quod depositum est in sepulcro. Sic enim essemus hominis & mortui hominis manifesti cultores. Sed quoniam in adsumpto Deus, ex assumente qui adsumptus est, tamquam adsumpto conjunctus appellatur Deus. propterea & crucifixæ carnis dæmones vocabulum perhorrescunt, crucifixæ carni conjunctum, non autem compassum scientes Deum. Ideo & judex venturus est iste qui visibilis paruit, quoniam omnipotenti conjungitur deitati.

XII. *Item post multa ibi.* Non deitas, inquit, Iacobum habuit fratrem, nec Dei verbi mortem nos adnuntiamus cùm dominico corpore & sanguine pascimur. Dei namque natura sacrificium suscipit, non ipsa in sacrificio immolatur.

XIII. *Item ex tractatu alio adversùs Arrianos, quaternione decimo.* Quis nunc benignitatis tam immensum aspiciat pelagus, naturam cum suo opifice dominantem, & conjunctam homini deitatem, nihil sine hac jubentem, nullum absque isto judicantem, cumque eo vivorum curam in summa providentia gerere, & cum ipso mortuos suscitare? Spes omnes has, quæ omnibus à fortissimo & benigno Domino gubernantur, hæretici debilitant atque convellunt.

XIV. *Item ejusdem in tractatu alio codicis quaternione quinto, de scripturæ sanctæ loco, ubi ait: Si recordatus fueris quod habet frater tuus aliquid adversum te.* *Matth. 5.* *Qui manducat*, inquit, *carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* *Ioan. 6.* Mementote de carne esse quod dictum est: *Sicut me misit vivus pater*, qui visibilis sum. Sed fortè pravè interpretor dictum. Ergo de con-

ſequentibus audiamus. *Sicut me miſit vivus pater, & ego vivo per patrem.* Ille hic deitatem intelligit, ego hominem dico. Videamus quis eſt ſcævus interpres : *Sicut miſit me*, inquit, *vivus pater.* Hic dicit hæreticus divinitatem miſſam, ſe profiteri Deum verbum dicere : *Sicut miſit me vivus pater.* Ergo & hoc ſecundùm ipſos ita erit intelligendum : *Et ego Dei verbum vivo per patrem.* Poſt hoc enim videtur dictum : *Et qui manducat me, & ille vivit.* Quem ergo manducamus ? divinitatem, an carnem ?

XV. *Item in quaternione ſexto ejuſdem in Iudam, adversùs hæreticos.* Libenter hic de illis hæreticis interrogans requirebam qui deitatis & humanitatis naturam in unam ſententiam miſcendo contemperant, quis ille hoc loco eſt qui proditur & traditur Iudæis ? Si enim temperatio vel admixtio utriuſque facta eſt, utrum à Iudæis eſt tentum & Deus verbum, an humanitatis natura ? Quis videtur occiſus ? Cogor enim inferioribus uti ſermonibus, ut fiat omnibus quod dicitur manifeſtum. In quem dicas velim ea quæ geſta ſunt cadant ? Numquid in Dei naturam, quam utroque confundens, contemperare præſumis ? Ergo verbum Dei capeſſibilis, cui nihil commune in occiſione cum carne eſt, à Iudæis in occiſionem ductus eſt ? Vt quid etiam temperans jam utriſque naturis ſecundùm te ſcripturam nuper audivimus de virtute ſacramenti narrantem quam Dominus tradidit diſcipulis ſuis dicens : *Quia in qua nocte* 1. Cor. 11.
tradebatur, accipiens panem, gratias agens, fregit diſcipulis ſuis dicens : Accipite & manducate ex eo omnes. hoc eſt enim corpus meum. Quare non di-

xit : Hæc est deitas mea, quæ pro vobis confringetur? Et iterum sumptum calicem porrigens, non dixit : Hæc deitas mea, quæ pro vobis effundetur in remissionem peccatorum; sed hoc magis : *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.* Separa naturam, sed unitionem conjunge Filium Dei Christum confitere, sed filium duplicem, hominem & Deum, ut passio quidem humanæ deputetur naturæ, passionis verò absolutio, quæ in homine qui passus est facta est, solius sit deitatis. *Matth. 26.*

XVI. Item alibi in quaternione nono adversùs Iudæos. Separantes, *inquit*, propriam naturarum dignitatem conjunctionis unius.

XVII. *Item ex alio tractatu in quaternione vigesimoquinto.* Propterea vos volo cautos favere vel plaudere. Divisio non est conjunctionis deitatisque neque potentiæ. Cùm filius Christus est, in his divisio non est; in deitate verò & humanitate divisio est. Secundùm quod est Christus, indivisus est filius; secundùm quod est filius, indivisus est. Non enim habemus duos Christos & duos filios, neque est apud nos primus Christus & secundus, neque alter & alter, neque iterum alter filius & iterum alter filius, sed idem ipse, ipse filius est duplex, non dignitate, sed natura.

XVIII. *Item quaternione* XXVI. *quasi adversùs Apollinarem.* Reverentia, *inquit*, duarum naturarum una propter dignitatem ejus qui utraque conjunxit.

XIX. *Item alibi ex alio tractatu in quaternione* XXXI. *idem de Christo inquit :* Tametsi dicamus templum, sed minimè à deitate separabile

& conjunctum Deo, totam possidens operationem divinam, & nunc coopificem Dei, & quod cum eo omnium dominetur.

XX. *Item idem in tractatu alio in id quod scriptum est, [Si habere aliquid recordatus fueris adversùs fratrem tuum,] veluti contra hæreticos.* Audite, *inquit*, dictis intenti: *Qui manducat*, ait, *carnem meam.* Memento quoniam de carne est quod dicitur. Numquid à me carnis nomen appositum est, ut me malè interpretari querantur? *Qui manducat*, inquit, *carnem meam, & bibit sanguinem meum.* Numquid, *qui & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo?*

XXI. *Item ex alio tractatu quaternione* XXXI. Hoc atem dico ut noveritis quàm superexcellens & summa quædam deitatis conjunctio existebat etiam in infante ipso, cùm dominica caro conspicitur. Erat enim ipse & infans & infantis ipsius dominus. Laudastis vocem, sed indiscussè nolo faveatis. Dixi enim: Ipse erat infans & infantis habitator.

XXII. *Item ex altero codice quaternione* II. *veluti contra Arrianos & Macedonianos.* Ampliorem, *inquit*, in Christum injuriam excogitantes, spiritum sanctum à divina dissecant natura, qui ejus humanitatem figuravit in utero virginis.
Matth. 1. *Quod enim*, inquit scriptura, *inde natum est, de spiritu sancto est*; qui secundùm justitiam quod
1. Tim. 3. figuratum est reformavit. *Manifestum enim*, inquit, *in carne, justificatum est in spiritu*; qui eum terribilem & formidabilem dæmonibus faciebat.
Luc. 11. *Ego enim*, inquit, *in spiritu Dei ejicio dæmonia*; qui ejus carnem templum est fabricatus.
Joan. 1. *Vidi enim spiritum*, inquit, *descendentem*

tamquam columbam & manentem super eum; qui ei in cælum ascensionem donavit. *Præcipiens enim*, inquit scriptura, *Apostolis quos elegit per spiritum sanctum, elevatus in cælum est*. Hic inquam spiritus, qui tam magnam gloriam donavit, esse ab his asseritur servus. *Act. 1.*

Præfatio Marii Mercatoris in tractatus Nestorii adversùs hæresim Pelagianam.

ITem ejusdem contra hæresim Pelagii seu Cælestii; contra quorum pravam & impiam definitionem quamvis rectè sentiret & doceret, Iulianum tamen ex Episcopo Eclanensi cum participibus suis hujus hæresis signiferum & antesignanum, olim ab apostolica sententia exauctoratum atque depositum, in amicitiam interim censuit suscipiendum. Spem enim absolutionis promittens, ipsum quoque Cælestium litteris suis, quarum exemplaria subdidimus, consolatus est. Quod utrum malitia an vecordia fecerit, non facilè nosci potest; ut contra quorum distortas sententias, præter propriam impietatem, quæ illum ad damnationem usque perduxit, rectissimè sentiebat & docebat, eos & amicos haberet, spe vanæ promissionis fovendos & lactandos putaret; quique cum patrono memorato in Ephesiensi Concilio à ducentis septuaginta & quatuor Episcopis iterum iterumque damnati sunt. Nunc itaque hic contra eos, eodem Iuliano cum complicibus suis in Constantinopolitana urbe constituto, & eum tractantem publicè in Ecclesia audiente, primus

ejus habitus est sermo, de Græco in Latinum à nobis verbum de verbo translatus.

Nestorii sermo I. contra Pelagium.

» Multis, *inquit*, & de frequenter angorum im-
» bribus inundatus, atque hoc apud memetipsum
» revolvens, in vestram respiro amabilem audien-
» tiam. Abjecta enim mœrorum sollicitudine,
» illud quod mihi ex vobis est recipio gaudium,
» quo vos video in divinis rebus extentos hanc
» capere voluntatem quæ in tot festivitatum cir-
» circuitu non obtorpescat, quarum omnium ori-
» go dominicæ bonitatis adventus est. Ante hunc
» in mœrore & gemitu universum erat constitu-
» tum genus humanum, sub sententiæ illius cla-
» mante contra originem maledicto: *Multipli-* (Genes. 3.)
» *cans multiplicabo tristitias tuas & gemitus tuos.*
» Propter hoc dominici adventus & tantorum
» bonorum ille primus est gaudiique nuntius:
» *Ave gratia plena.* quæ vox ad virginem facta est. (Luc. 1.)
» *Dominus tecum. propterea quod ex te nascetur san-*
» *ctum vocabitur filius Dei. Tecum*, inquit, & *ex*
» *te*; *tecum*, deitatis videlicet adventu; *ex te* au-
» tem, per formam susceptæ humanitatis ex illa.
» Quando igitur infantem; ô gentilis, in præ-
» sepio positum audieris pannis involutum, noli
» in carnem quæ videtur offendere, sed illius in-
» fantis cogita dignitatem, matrem quæ se genuit
» deitate procreantem, humanitate verò in illa for-
» matum, & eam formasse divinitus, involutum
» secundùm carnem pannis, deitatis verò provi-
» dentia omnia continentem, pro corporis natu-
» ra lactari, divinitate autem omnibus qui nas-
» cuntur lactis nutrimenta uberrimè largientem.
» Forsitan super tali munere Gabriel ad virginem
» ideo exclamabat: *Ave gratia Dei plena.* Mox

"enim omnium dominus Christus huic vitæ natus est, omnium tristium capitulum dissolvebat, mutans naturæ fœtus maledictos, absolvit nativitatem illam quondam in corporibus condemnatam; delevit quoque illius sententiæ edictum quod naturæ connascitur, id est: *Multiplicans multiplicabo tristitias tuas & gemitus tuos. in mœroribus paries filios*. Sed illud quidem quod dictum est *paries filios*, fœcunditatis erat benedictio. Genitrix enim est incrementi providentia. *Crescite & multiplicamini, & replete terram. In mœroribus* autem *paries filios*, peccati fructus ostenditur. Nam sicut edere vivificatorium donum est generi à creatore collatum, (Ante peccatum enim de cibo ad protoplastum Dei constitutio loquebatur: *Ex omni ligno quod est in paradiso ad escam manducabis*) sic in mœroribus manducabis, ex maledicto introitum habuit. Non enim dixit Adam Deus: *Quia audisti vocem mulieris tuæ, & quia manducasti, idcirco te damno*. sed: *Quoniam manducasti ex ligno de quo solo præceperam tibi ne manducares, propterea in sudore manducabis panem tuum*. Indoloræ enim primæ illæ protoplasti fuere deliciæ & laborum agriculturæ penitùs liberæ. Sic & de filiorum procreatione non absolutè ad Evam Deus post peccatum dicebat *paries filios*, sed *in mœroribus paries filios*. Nuptiæ namque divinæ munus sunt bonitatis, ubertas naturæ, machina repugnans contra mortem omnia consumentem, castitatis contra libidinem fræni, inculpabilis voluptatis potestas. Multiplices autem gemitus in parturitione feminarum, pœna peccati est. Et parere quidem non est maledictum. Non enim benedictio in maledictum daretur. In tristitia autem parere,

Genes. 3. Genes. 1. Genes. 3. Genes. 3.

" hoc ex maledicto illo onus trahitur post peccatum. Parere namque naturam doloribus partuum punctam, angoribus tabescere, acerbi partus metum sustinere, immaturos nonnunquam fœtus excutere, excedere aliquoties prægnantes partubus tempora constituta, & onus uteri diutiùs circumferre, contabescere ipsis sæpe fœtibus, interdum etiam post fœtum sollicitam esse ne fortè quod natum est, lactis nutrimentorum ex aliqua inopia non perfruatur, curare ne adversi alicujus desiderium patiatur, ne doctrinam aliquam infructuosam concupiscat, ne dæmonum incursione vexetur, ne morbo hujusmodi maceretur qui sanitatem difficulter admittat, ne alicujus amaro jugo paupertas aliquando rapiatur, horum tristium omnium naturæ sermo magister est brevis: *In tristitia paries filios.* Miserabilis est ista infelicitas. Quod votivum enim & optabile fuerat, fit postea fugiendum. Desponduntur generandorum filiorum habentes cupiditatem, & hos in mœroribus pariunt. Desiderant fœtus, & contra mensium, quibus hi sustinentur, vociferantur decursum. Optant, gaudent fieri matres, eorum qui geniti sunt simulatæ sepulturam diem illam sui partus causam fuisse præsentis queruntur mœroris, planctibus illud videlicet confirmantes: *In mœroribus paries filios.* Huic sententiæ socium est quod nascitur & quod parit; unum eorum in mœroribus pariens; alterum verò in mœroribus nascens. Sed miserator Dominus non despexit illos naturæ fœtus condemnatos; sed feminæ in uterum adveniens, vertit in illa matre consuetudinem pariendi, & mutavit in illa partuum leges; (par-

turitiones enim ſanctæ virginis immunes à mœroribus præparaverat) & naturæ humanæ matrem donavit innuptam , non ſpernens fœtus nuptiarum , neque deſpiciens. *Et poſt aliquanta ibi.* Hoc modo natus Chriſtùs vitam terrenam in cæleſtem converſationem transferre dignatus eſt. Acerbiſſimæ namque naturam ſententiæ conſtringebant. Quid enim amarius iſta ſententia? *Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas & gemitus tuos , in mœroribus paries filios.* Et denuo : *Maledicta terra in operibus tuis. in mœroribus manducabis panem omnibus diebus vitæ tuæ.* Et iterum : *ſpinas & tribulos eiciet tibi.* quorum ſingula non aliter medicinam ſunt conſecuta quàm unicuique vulneri , quod erat proximum & familiare, à contrario remedium afferretur. Et reſpice omnium harum triſtium ſententiarum à Chriſto præſtatam reſolutionem. *Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas & gemitus tuos* per hoc ſolvit ubi dictum eſt : *Ave gratia Dei plena. In triſtitia paries filios* ſolvit per id quod ſcriptum : *Benedictus fructus ventris tui. Maledicta terra in operibus tuis* ſolvit per illud : *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax. Spinas & tribulos terra eiciet tibi* ſolvit per ſpinarum coronam capiti ſuperpoſitam. Eradicatione enim dignæ fuerant , quia tanto capiti propinquaverant. *In ſudore vultus tui manducabis panem* ſolvit per id quod ait : *Panem quem ego dabo vobis , caro mea eſt , quam ego dabo pro ſeculi vita.* Solvit quod adverſum nos ſerpenti dictum eſt , *Tu obſervabis ejus calcaneum* , per hoc quod dictum eſt : *Dedi vobis poteſtatem calcare ſuper ſerpentes & ſcorpios.* Solvit illam quæ poſt peccatum facta eſt nuditatem per reſurrectionis glo-

Geneſ. 3.
Luc. 13.
Ioan. 19.
Ioan. 6.
Luc. 10.

„ riæ incorruptibile veſtimentum. Horum omnium
„ in nullo nulli pars eſt catechumino. Et quoniam
„ appropinquat baptiſmi tempus, bonum eſt &
„ hos breviter commonere ut non ſe talibus pri-
„ vent muneribus, morte præventi, quin immo,
„ ne quibus malis obligatus Adam eſt, ipſis & tan-
„ tis etiam iſti mergantur. Auferet enim ſecum
„ unuſquiſque pœnales ſententias adversùm natu-
„ ram prolatâs. Non enim eſt particeps corporis
„ ejus & ſanguinis qui per baptiſmum has ſenten-
„ tias ſolvit, & figurarum ſocius non factus vero-
„ rum exemplariorum, non replebitur perfruitio-
„ ne. *& reliqua ad rem præſentem minimè perti-
nentia.*

---

*Item ejuſdem in Adam tractatus, cujus ini-
tium iſtud eſt, in Eccleſia publicè habitus.*

Neſtorii Sermo II. contra Pelagium.

SOl quidem ſupra terras altior factus, & ad nos uſque ex oriente diſcurrens, noctem mutat in diem, ſomnos excutit, & nos operibus reddit: lumen tradit autem ſcientiæ Dei, de ſomno deſidiæ animum ſuſcitat, cogitationes inluminat, & eas erigit ad virtutes. Hanc nobis lucem illuceſcere erit ſemper optabile. Et ſolem quidem iſtum viſibilem ſi quis non videat, vivit; (ſiquidem vivit cœcus, auditu tantùm ſolis notitiam habens) animæ verò ſi ignorent Deum, ſine ſole ſunt prorsùs mortuæ, tametſi quiſpiam eas vivere ſuſpicetur, de quibus etiam Dominus ait: *Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos.*

Et poſt aliquanta ibi. Sed ille qui cum morta-

litatis genitore luctatus est, & ex utraque vita mortalitatem redemit. Duplex enim in nos mortalitas crassabatur, una quidem accidens mortali ex peccato factæ naturæ, altera quæ scientiæ abjectione contingit. ignorare enim Deum insensibilitatis quæ ex morte evenit similitudinem gerit. Vtriusque ergo mortis opifex diabolus factus est; quem Christus elidens, ex utraque vita nostram mortificatione levavit, animam videlicet præceptis vivificantibus erigens, resurrectione verò & quod mortale est recreans atque restituens. impulsore enim conlapso, quod ab eo impulsum fuerat sublevatur.

Et post aliquanta ibi. Hujus nobis luctaminis vitæ imago relicta est. Respice in deserto. Ibi hominem elevavit divina natura, tyrannicida imagine tyrannum per deserta terendo.

Item post aliquanta ibi. Dedit quidem hominibus victum per cibos & corpori stabilitatem per escam. Docuit autem me scriptura divina Deum naturæ terminos superare. Memini enim vocis clamantis divinæ famem & deserta homines non formidare, sed etiam ibi hoc respondere debere. Ferat opem Deus, & pereat panis; quia etiam sine cibo vivificator est Deus, absque esca quoque vivet caro, si eam vivere præcipiat Deus. Sic, inquiens, scriptum est, & sic credo, de divinis eloquiis fiduciam gerens, nec expecto vitam quæ ex solo cibo contingit.

Item post aliquanta ibi. Per quæ offendit Adam, per hæc reconciliat Christus. Quoniam ex infidelitate & esca corruerat, non credens Deo, & cecidit cùm manducasset, veniens Christus ad fidem & à continentia incipit, unde fuerat conlapsa natura, eam inde restaurans.

Item ejusdem in eo quod scriptum est, Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me, *cujus istud initium est.*

Nestorii sermo III. contra Pelagium.

IN alium sermonem lingua perurgente, re promissionum mearum præcedens magister memor luctam me vobis dominicam debere submonuit, & ad hujus redhibitionem coarctat.

Inter cetera & infrà. Habeo gratiam commonentibus, & in exsolutione debiti magnam fiduciam gero. Qui enim chirographum peccatorum pro nobis exsolvit, reddet pro me quoque apud vos contractum de eodem luctamine debitum meum.

Item post aliquanta ibi. Cùm calorem fidei diabolus in corde perspexit, tunc nocivus laudator aggreditur, & nocturna visa machinatur accipiens dormientis sensum dormitatione lassatum, tamquam angelus lucis alloquitur. Cùm jam vigilantis oculis quadrigas objecerat, vocem quoque per aërem emiserat clariorem, rectum, inquiens, ô homo, judicium Dei, thesauros accipere.

Item post aliquanta ibidem. Eadem arte suspicatus est quòd potuisset etiam Dominum inretire. Erant autem illorum omnium præsentium quæ tunc gerebantur præfigurationes rerum omnium futurarum & Ecclesiæ ædificandæ munimina. Sicut enim in Adam hominum natura accipiens fundamentum, ejusdem fundamenti ruina conlapsa est, & facta est sub manum & po-

ſtatem diaboli, qui dejecit Adam, ſic Dominum Chriſtum Eccleſiæ fides habens fundamentum, manet ejuſdem fundamenti virtus immobilis & ſecura atque inconcuſſa ſui capitis firmitate, quæ divelli non poſſit.

Item ejuſdem ibi inter cetera & infrà. Hac omnia, inquit ad Dominum, *tibi dabo ſi procidens adoraveris me*. Ex dimidio invitus prædivinas, diabole. Reddes enim mundum Domino, quem iniquè tibi addixeras in ſervitutem, ſed verberatus, non adoratus. Ne te arbitreris cum Adam habere ſermonem. Promiſſione enim inlexit Adam, ac ſuaſit Deum illum eſſe futurum, & hac perſuaſione dejecit. Modò quoque Chriſto omnipotentiam promittebat, quòd ſpe altitudinis eum deiceret arbitrans. Sed dignam repulſa meruit reſponſionem: *Vade retro ſatana. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Matth. 4.

Item ibi inter cetera & infrà. Et ecce, inquit, *angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.* Et nos igitur cum angelis Domino ſervitium dependamus. Exiliamus in cælum, miniſterium in terris implentes angelicum. Indefeſſis alis animam ſubiciamus; qui conlapſam erexit noſtram naturam tota virtute diligamus; adoremus eum qui noſtrum inexorabilem inimicum dejecit atque proſtravit.

Item ejusdem tractatus alius ad populum in Adam.

Nestorii sermo IV. contra Pelagium.

ET auditorum me expetentium doctrinam desiderium movet, & imbecillitas ad silentium magis impellit; attamen vim ægritudinis sacerdotalis officii debitum vincit. Mox enim, mandato præcedente, tamquam ex eo ostendens naturæ humanæ in sapientia profectum, affert Adæ conspectibus animalia: qui ad uniuscujusque naturam singulis ex tempore vocabula imponebat, & fontes nominum, scaturiens quodammodo, effundebat. Et erat quidem Deus vocans quæ non erant tamquam quæ essent, Adam autem quæ non vocantur tamquam jam vocarentur. O quantorum donorum gratiarum actionem, Adam, Deo non reddidisti! Fictus es ex pulvere, in paradiso habitabas, in abundantia deliciarum degebas, expers dolorum voluptate fruebaris, absque cura ulla tibi divitiæ influebant. Dei quoque discipulus eras. *Et post pauca ibi.* Conscriptor primus nominum factus es; adstitit tibi fera bestiarum natura rationabilibus obedientior. Legem tulisti in nominibus animalium imponendis. Sermone cum creatore mutuo utebaris.

Rom. 4.

Et post aliquanta ibi. Angeli ad peccatorum offensi corruptelam, pœnam nostram ut difficile sentientes, non mediocriter movebantur, & adeuntes Deum clamabant: *Vis euntes colligamus zizania?* Dæmones nihilominus sperabant velut sodomiticam

ſodomiticam totius mundi conflagrationem, aut diluvium Noë temporum vehementius expectabant. Diabolus autem proferebat, quod eſt adversùs naturam, illud chirographum quod ſcriptum eſt : *Terra es, & in terram ibis.* Et Gen. 3.
inſtabat ex hoc, generationes hominum morte conſumens. In tanta itaque rerum difficultate, cùm eſſemus ſpebus melioribus deſtituti, fit naturæ reconciliationum maxima copia. Naſcitur enim mediator orbis & Dei, non ſicut Hieremias aut quilibet alius prophetarum, qui contempti ſunt, ſed qui habet horum quæ vult datricem conjunctam ſibimet deitatem, non unius gentis mediator, ſicut Moyſes Iudæorum, ſed, ſicut Paulus inquit, *Unus Deus & mediator Dei* 1. Tim. 2.
& hominum, homo Chriſtus Ieſus, homo perſona, qua videtur & paret, Deus autem conjuncta deitatis natura mediatrix, pro natura noſtra adversùm diabolum ſuſcipiens cauſam. Ille peccatum ex Adam tamquam chirographum proferebat. Et è diverſo Chriſtus, ex carne ſine peccato, debiti hujus evacuatione nitebatur. Ille condemnationem quæ per Evam adversùs totam naturam proceſſerat relegebat. Chriſtus verò juſtificationem quæ per beatam Mariam generi obvenerat referebat. Intendebat in paradiſo eſcam incontinentium. Chriſtus à contrario aceto potatam in ſe humanam naturam nullum ob peccatum eſſe monſtrabat. Solvit omnia quæcunque adversùm nos diabolus allegabat, & cauſæ hujus victoriam prædicabat dicens : *Nunc judicium eſt mundi hujus.* In me, inquit, Ioan. 12.
judicatur hic mundus, de mea incarnatione ſuperatur. *Nunc*, inquit, *judicium eſt hujus mundi*,

& princeps hujus mundi mittetur foras. Tamquam de judicio improbus calumniator, exſolutum chirographum proferens, & in non debentes infeſtus inſiliens. Sed hoc beneficium omnibus confert lavacri ſalutaris neceſſarium ſacramentum. Qui enim ablutus eſt baptiſmo, fit illius domeſticus & concorporatus & familiaris qui illud chirographum ſolvit, & cum ipſo cælorum efficitur incola. *Ubi enim ego*, inquit, *illic & miniſter meus eſt.* Manet autem debitor catechumenus, tamquam ejus qui evacuavit chirographum alienus; cujus anima cùm de carne migraverit, angelis perductoribus animarum ſe interponens diabolus, Hanc, inquit, meam extantem cur eripitis animam? Meum jus, meam invaditis poſſeſſionem, meos invaditis debitores. Et ſicut etiam videtur apud homines melior hæc de catechumenis oratio, obtinet hæc addente diabolo: Illi eis in terris Eccleſiarum januas claudunt, vos autem ad eorum ſuſceptionem de cælis occurritis. Iuri meo, ô angeli, vim inferre conamini. Quid enim vobis cum catechumenis videtur eſſe commune? Non ſunt renati ex aqua & ſpiritu, ut perducantur à vobis ad regna cælorum. Hereditati quæ obnoxia mihi eſt non renuntiaverunt. Evectionem regiam non habentes, curſu regali iter quo pacto conficient? Sed hæ nunc diaboli adversùs naturam obmutuere allegationes, cui cum fiducia reclamat illa baptizata natura: Coexcitavit nos, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto, cui eſt gloria in ſecula.

Ioan. 12. *Epheſ. 2.*

Nunc exemplum epistolæ ejusdem Nestorii ad Cælestium rescribentis de Græco in Latinum translatæ.

HOnorabili & religiosissimo presbytero Cælestio Nestorius in Domino salutem. Noli ægrè ferre, venerabilis, perferens ab his qui ea quæ inferuntur facere debent, & præsertim asserentibus veritatem & refugientibus pollutorum vel contaminatorum communionem, quia & sanctis qui ante nostram ætatem extiterunt gratæ fuerunt ærumnæ; & ipsæ quidem temporales erant, veritas autem æterna est. Sic Iohannes Baptista de peccato arguens Herodem, & quidem Regem existentem, capite condemnatus est; sed non formidavit. Christum enim habebat caput, quod non posset abscidi. Sic Paulus, hoc modo quoque & Petrus sunt interfecti. Et quid amplius dici opus est? Ita actum est, per diversas tentationes semper pietate currente. Noli igitur à veritate deficiens eam prodere. Siquidem & epistolæ missæ Concilii Episcopis occidentis & Alexandrino & multis rescriptis manifestam nobis nostram fecere sententiam, prudentibus scilicet ejusdem orthodoxæ professionis. Forsitan enim utile aliquid Ecclesiis rectæ fidei proveniet, Domino cooperante. Omnem fraternitatem salutamus. *Et alia manu.* Incolumis & forti animo & plurimùm orans pro nobis doneris nobis, religiosissime frater.

Item exemplum commonitorii quod ſuper nomine Cæleſtii Græco ſermone à Mercatore datum eſt, non ſolùm Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſed etiam plurimis religioſiſſimis viris, oblatum quoque piiſſimo Principi Theodoſio ſemper auguſto, idipſum ex Græco in Latinum tranſlatum per eundem Marium Mercatorem Chriſti ſervum in conſulatu Florentii & Dionyſii VV. CC. per quod commonitorium cognito funeſtiſſimo errore, imperiali præcepto tam Iulianus defenſor & ſequax ejus cum ceteris ſociis & participibus ſuis quàm poſtea idem Cæleſtius de Conſtantinopolitana urbe detruſi, in ſynodo quoque Epheſienſi ducentorum ſeptuaginta quinque Epiſcoporum ſententia poſtmodum in præſenti damnati ſunt.

CÆleſtius quidam eunuchus matris utero editus, ante viginti plus minus annos diſcipulus & auditor Pelagii egreſſus ex urbe Romana, Carthaginem Africæ totius metropolim venit, ibique de infraſcriptis capitulis apud Aurelium Epiſcopum memoratæ urbis per libellum à quodam Paulino Diacono ſanctæ memoriæ Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi eſt accuſatus, ſicut geſtorum confectio ſe habet, quibus idem libellus inſertus eſt, (quorum geſtorum exemplaria habemus in manibus,) tamquam

hæc non solùm ipse doceret, sed & per provincias conspirantes sibi diversos, qui hæc per populos disseminarent, misisset, id est, Adam mortalem factum; qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus fuisset. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum. Quoniam parvuli qui nascuntur, in eo statu sunt in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne hominum genus resurgat. Quoniam lex sic mittit ad regnum cælorum quomodo & evangelium. Quoniam & ante adventum Domini fuerunt homines impeccabiles, id est, sine peccato. De quibus omnibus capitulis suprascriptis septem paribus synodalium gestorum patres & Episcopi regionis illius restiterunt Cælestio, & jusserunt ut eadem condemnaret, quia essent hæretici sensus. Sed Cælestius nullo modo acquiescens, quin immo resistens actis iisdem quibus frequenter auditus est, ecclesiastica communione privatus est; à qua sententia ad Romani Episcopi examen credidit appellandum. Qua mox idem ipse appellatione neglecta, Ephesum Asiæ urbem contendit, ibique ausus est per obreptionem locum presbyterii petere. Inde post aliquantos annos, sub sanctæ memoriæ Attico Episcopo, urbem Constantinopolitanam petiit; ubi in similibus detectus magno studio sancti illius viri, ex prædicta alma urbe detrusus est, litteris super ejus nomine & in Asiam & Thessalonicam & Carthaginem ad Episcopos missis, quarum exemplaria habentes proferre sumus parati.

Prædictus tamen Cæleſtius etiam hinc ejectus, ad urbem Romanam ſub ſanctæ memoriæ Zoſimo Epiſcopo tota feſtinatione perrexit : ubi actis, quorum exemplaria habemus, interrogatus, cùm ab illo cognitore aliquatenus terreretur, crebris reſponſionibus & proſecutionibus ſuis ſpem præſeminavit, condemnare ſe illa capitula de quibus apud Carthaginem fuerat accuſatus promittens. Id enim & inſtantiùs jubebatur, ab eoque vehementiùs ut id faceret expectabatur, atque ob hoc ipſum nonnulla illius ſancti ſacerdotis humanitate dignus eſt habitus: & ſic epiſtolam quandam benignitatis plenam ad Afros Epiſcopos meruit, qua ille abuſus eſt vel adhuc abutitur ad multorum ignorantium deceptionem.

Epiſcopis verò ex Africa reſcribentibus omnemque cauſam quæ apud eos facta fuerat exponentibus, miſſis etiam geſtis exinde quæ fuerant tunc cum illo vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorem, ut quæ promiſerat feſtinaret implere, id eſt, ut damnatis prædictis capitulis, ſententia Afrorum Pontificum qua fuerat communione privatus, abſolveretur, non ſolùm non adfuit, ſed etiam ex memorata Romana urbe profugit; atque ob hoc à beatæ memoriæ prædicto Zoſimo Epiſcopo ſcriptis ampliſſimis vel longiſſimis perdamnatus eſt, in quibus & ipſa capitula de quibus accuſatus fuerat continentur, & omnis cauſa tam de Cæleſtio ſupraſcripto quàm de Pelagio magiſtro ejus praviore videtur eſſe narrata; quorum ſcriptorum & nos hic habemus exemplaria, quæ ad orientales Eccleſias, Ægypti dioceſim,

Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolyma, similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.

Vt autem & Pelagius cum isto pariter damnaretur, istud in causa est. Ausus est memoratus ante vastationem urbis Romæ in Apostolum Paulum commentarios condere & his edere de quorum amicitia præsumebat. Explanare autem se putavit singula Apostoli verba vel sensus. In epistola igitur quæ est ad Romanos, cùm ad illa loca venisset ubi vas electionis ita loquitur, *Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit*, hactenus credidit exponendum. quem librum ejus habemus, & proferimus ad convincendum inimicum ejus errorem. Ita ergo idem ait: PER UNUM HOMINEM PECCATUM INTRAVIT IN MUNDUM, ET PER PECCATUM MORS *Exemplo*, inquit, *seu imagine usus est: quia sicut cùm non esset peccatum, per Adam subintravit, sic & cùm non remansisset justitia apud aliquem, vita per Christum reparata est.* ET IN OMNES HOMINES MORS PERTRANSIIT. *Cùm sic*, inquit, *qui peccant, similiter & moriuntur. Neque enim aut in Abraham aut Isaac aut Iacob mors pertransiit, de quibus Dominus ait, Hi omnes vivunt. Hic autem*, inquit, *propterea dicit omnes mortuos, quoniam multitudine peccatorum non excipiuntur pauci justi; sicut & ibi inquit: Non est qui faciat bonitatem, non est usque ad unum. Et iterum illud inquit: Omnis homo mendax. Aut certè in illos omnes pertransiit*, inquit, *qui humano ritu, non cælesti, sunt conversati.* Et post pauca.

Rom. 5.

Luc. 20.

Psal. 52.

Psal. 115.

Rom. 5. SED REGNAVIT MORS AB ADAM USQVE AD MOYSEM, ETIAM IN EOS QVI NON PECCAVERVNT IN SIMILITVDINEM PRÆVARICATIONIS ADÆ. *Sive cùm non eßet*, inquit, *qui inter justum & injustum discerneret, putabat mors se omnium dominari, sive in eos qui mandatum tamquam Adam prævaricati sunt, hoc est, de filiis Noë, quibus præceptum est ut animam in sanguine non manducarent, & de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est, sed & in eos qui præter mandatum legem contempserant naturalem.* QVI EST FORMA FVTVRI. *Quoniam*, inquit, *sicut Adam præter coïtum à Deo formatus est, sic & Christus ex virgine, fabricante spiritu sancto, processit; sive, sicut quidam dicunt, forma à contrario, hoc est, ut sicut ille caput peccati, sic iste caput justitiæ est.* SED NON SICVT DELICTVM, ITA ET DONVM. *Ne in forma*, inquit, *æqualitas putaretur.* SI ENIM IN UNIVS PRÆVARICATIONE MVLTI MORTVI SVNT, MVLTÒ MAGIS DONO ET GRATIA DEI PER UNVM HOMINEM CHRISTVM IN MVLTOS ABVNDAVIT. *Plus valuit, inquit Apostolus, gratia in vivificando quàm peccatum in occidendo: quia Adam se solum & suos posteros interfecit; Christus verò & eos qui tunc erant in corpore, & eos qui postea futuri erant, liberavit.*

Hic sollicitus catholicus lector notet quid dicat Adam non sibi soli sed & posteris suis nocuisse. Tene superiorem definitionem ejus. Posteros enim hic dicit, non omnes omnino & ubique totos homines læsos illius peccato, sed

illos tantùm qui per imitationem similiter suis peccatis & propriis facti sunt rei prævaricationis, sicut Adam, qui sine dubio ii ipsi pronepotes ejus & posteri esse inveniuntur.

Hi autem, inquit, *qui contra traducem peccati sentiunt, aliter eos qui defendunt traducem impugnare conantur. Si peccatum*, inquit, *Adæ etiam non peccantibus nocuit, ergo & Christi justitia non credentibus prodest; quoniam similiter immo plus dicit Apostolus per unum liberari quàm per unum antè perierunt. Deinde dicunt*, inquit: *Si baptismus mundat antiquum illud veternosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato. Non enim potuerunt ad posteros transmittere quod ipsi minimè habuerunt. In hoc addunt*, inquit, *quoniam si anima non ex est traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola & pœnam meretur. Injustum est enim ut hodie nata anima non ex massa Adæ tam antiquum peccatum portet alienum: quia nec rationabile est ut Deus, qui propria peccata dimittit, unum imputet alienum.*

Et iterum in alio sermone suo idem Pelagius. *Si peccator genuit*, inquit, *peccatorem, ut parvulo ejus peccatum originale in baptismi acceptione solvatur, justus ergo justum gignere debuit. Si parentes*, inquit, *post conversionem propria peccata non lædunt, multò magis filiis eorum per eos nocere non potuerunt. Si priorem hominem contigit causam mortis fecisse, ergo per Christi adventum mori jam non oportebat. Si per peccatum Adæ mors orta esset, numquam post remissionem peccatorum, quam nobis liberator donavit, moreremur. Plus ergo valuit peccatum Adæ om-*

nes omnino homines occidendo quàm Christi gratia in salvando, quæ non omnibus, sed tantùm credentibus profuit. Neque enim omnes qui nascuntur ex Adam, ii etiam renascuntur in Christo. Reliqua.

Quæ omnia suprascripta capitula, ut jam superiùs dictum est, continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi epistola quæ tractoria dicitur, qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt; quæ & Constantinopolim & per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum patrum est roborata: cui Iulianus & reliqui complices ejus subscribere detractantes, consentaneosque se nolentes iisdem patribus facere, non solùm imperialibus legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositi atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt; ex quibus plurimi resipiscentes, & à prædicto errore correcti, regressi sunt supplices ad sedem apostolicam, & suscepti suas Ecclesias receperunt. Prædicti sanè Cælestius & Pelagius non tunc primò à sanctæ memoriæ Zosimo videntur esse damnati, sed ab ejus decessore sanctæ recordationis Innocentio, à quo & Iulianus fuerat ordinatus, quique post illorum dãmnationem usque ad prædicti Innocentii Episcopi excessum è vita in ejus communione permanens, & perseverans in sincera sententia, & communicans damnatori prædictorum, ipse quoque sine dubio Pelagium Cælestiumque damnavit, & quid nunc desiderat aut de quo queritur ignoramus.

Vt autem à sanctæ recordationis Innocentio damnarentur, talis extitit causa. Post Romanæ urbis vastationem in Palæstina degebat Pelagius. Inventi sunt à quibusdam studiosis Episcopis li-

bri ejus, in quibus multa & varia adversùs fidem catholicam conscripta esse videntur. Hi cum litteris in Africam patribus & Episcopis missi sunt; ubi tribus Conciliis congregatis, memorati lecti sunt libri. Exinde relationibus Romam missis, ipsis quoque libris pariter destinatis, apostolica sententia rescribentis ad prædicta Concilia emanavit, quæ eosdem ipsos Cælestium Pelagiumque ecclesiastica communione privavit; quorum scriptorum exemplaria habemus in manibus. Adhuc etiam Hierosolymis constitutus Pelagius accusatus fuit apud synodum. Et primò quidem tergiversando, ambiguis quibusdam se professionibus tegens, & prosequens dubia, vel respondens, illam tunc videtur Episcoporum audientiam delusisse. Sed postmodum evidenter deprehensus, insistentibus accusatoribus à posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit Episcopus, atque detectus, à sanctis quoque ac venerabilibus Hierosolymorum locis est deturbatus; ejusdemque sancti Theodoti ad reverentissimum urbis Romæ Episcopum & sanctæ recordationis Praylii Hierosolymitani Episcopi missa scripta testantur; quorum exemplaria ad documentum habemus in manibus.

In ipsa autem accusatione capitulorum quæ eidem tunc Pelagio objecta sunt etiam hoc continebatur, cum aliis execrandis quæ Cælestius tamquam ejus discipulus sentiebat, id est, infantes, etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam. Illud quoque quod superiùs positum est capitulum, sentiri à Cælestio & esse consentaneum magistri sui doctrinæ memoravimus, id

eſt, legem ſic mittere ad regnum cælorum ſicut evangelium, Pelagius quibuſdam ſcriptis ſuis apertè confirmat atque pronuntiat. Denique libellus eſt ejus, quem habemus in manibus, ad quandam Livaniam viduam, ſermonem continens exhortatorium, in quo ita habetur. *Simplicitatem*, inquit, *ſequi Chriſti famulam decet, non hanc quæ ſtultitia magis eſt quam ſimplicitas, ſed illam*
Prov. 11. *de qua ſcriptura dicit: Benedicta anima omnis ſimplex;*
Deut. 27. *dicente alibi ſcriptura: Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea. Hinc*, inquit, *oſtenditur hanc eſſe ſimplicitatem veram quæ Dei mandata non inſenſata ſecuritate contemnit, ſed eam quæ legis præcepta ſapienti timore cuſtodit. Dicendo enim maledictum eſſe eum qui non permanet in his quæ ſcripta ſunt, à contrario benedictum eſſe non vult qui non omnia præcepta ſervaverit. & ſi omnis ſimplex benedictus eſt, ergo ſimplex ille eſt qui non omnia præcepta legis impleverit.*

Aſſerere hunc illud quod totiens jam ſuperiùs dictum eſt, ad regnum cælorum libros Moyſi ſicut evangelium mittere, nullus catholicorum, qui hoc capitulum legerit, dubitat, nec intelligendo difficultatem aliquam poterit ſuſtinere, & quia indiſcretè legem in eodem impiiſſimo capitulo nominavit, ſi Moſaicam, cujus teſtimonium maledicti poſuit, apertè nos in Iudaiſmum attrahere tentat. Quòd ſi, ad tegendum ſe per fallaciam, legis nomine evangelium ſe dixerit nominaſſe, in id quidem quòd legem evangelium appellat, non errat; ſed in eo eſt impius in quo ſub ſimiliætate quali nos maledicto qui ſub evangelio ſumus conſtituere non pertimeſcit,

exæquans legi circumcisionem & omni Iudaismo evangelicam gratiam. Vnde etiam discipulus ejus Cælestius apertè ausus est pronuntiare legem sic mittere ad regna cælorum sicut evangelium. Manifestum est enim secundùm Pelagium quia si sub eodem vel simili adhuc sumus vinculo, etiam sub evangelii tempore, ut si tamquam homines erraverimus, aut unum de præceptis evangelii non impleverimus, esse nos maledictos. Quòd si ita est, quod absit, tamen ut ille vult sit dictum, exæquatum est legi veteri evangelium. Et ubi erit dictum Pauli Apostoli: *Christus nos redemit de maledictio legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.* Quinetiam subdescendens hunc ipsum sensum latiùs in eodem sermone libelli hujus exsequitur, & latiùs eum commendat. Post multa enim ibi ait: *Odisse, maledicere, & invidere, mentiri, detrahere, & detrahentibus credere, leve aut nullum putatur esse peccatum; sed hi qui hoc putant, obliti sunt quoniam & levis præcepti obnoxios gehennæ legimus esse mancipandos. Dixisse enim*, inquit, *Deum manifestum est: Quicunque dixerit fratri suo, fatue vel racha, reus erit gehennæ.*

Gal. 3.

Deuter. 27.

Hos igitur in ejusmodi impiissimis erroribus deprehensos, Pelagium scilicet & Cælestium, ad satisfactionem Ecclesiæ Iulianus & ceteri sui participes vel modò condemnent; & si quos confidunt adversùs catholicam fidem non rectè sentire, nominatim designare non dubitent, & ecclesiastico ordine à nobis accipient pro nostra possibilitate responsum, aut ab eo certè quem

dicunt à sensu catholico deviare. Sicut enim in supernis præfati sumus, jam multi qui Cælestium & Pelagium cum eo fuerant secuti, Iuliani quoque participes & socii facti, derelicto eo, Pelagioque damnato, sedi apostolicæ se subeo mittentes, & pœnitere super his quæ malè senserant profitentes, à sanctis patribus digni habiti miseratione suscepti sunt.

Item Nestorii blasphemiarum capitula, quibus litteris ad se missis à sanctis Cælestino Romanæ urbis Episcopo & Cyrillo Alexandrino contradicit, & disputationibus brevissimis respondendo, duodecim capitula fidei quæ ad se missa fuerant refellit.

NVnc Episcopi Cyrilli priora posuimus, quæ Romana Ecclesia approbavit vero judicio, & posteriora Nestorii, ex Græco in Latinum utraque versa.

CYRILLVS DIXIT: Si quis non confitetur Deum esse secundùm veritatem qui est Emmanuel, & propter hoc ipsum Dei genitricem sanctam virginem, (peperit enim carnaliter verbum quod ex Deo est, carnem factum, secundùm quod scriptum est: *Et verbum caro factum est*) anathema sit.

Ioan. 1.

CONTRA HÆC NESTORIVS DIXIT. Siquis eum qui est Emmanuel Deum verbum esse dixerit, & non potiùs nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam quæ secundùm nos est naturam per id quòd unitus est massæ nostræ, quam de Maria virgine suscepit, matrem etiam Dei verbi, & non

potiùs ejus qui Emmanuel est sanctam virginem nuncupaverit, ipsumque Deum verbum in carnem versum esse quam accepit ad ostentationem deitatis suæ, ut habitu inveniretur ut homo, anathema sit. *Philip. 2.*

HIS PRAVIS DICTIS CATHOLICVS CONTRADICIT ITA. Sic dicit iste, tamquam Deus verbum non habitaverit in nobis. quod à pio sensu satis alienum est etiam dicere. Singulari autem stultitia & impietate plenum est dicere verbum patris Emmanuel non esse, sed eum qui natus est ex Maria, quia inhabitaverit massæ nostræ naturam, quam suscepit ex virgine; cùm omne humanum genus in confessione habeat Emmanuel, sicut non ipsi finximus, sed magistra & interpreta didicimus, significare nobiscum Deum. Rursum quid hoc intelligi debeat, id est, *nobiscum Deus*, quæ mens hominis ambigat? Deum namque nobiscum esse cùm optamus & invocamus, quid aliud quàm ejus potentiæ majestatem: quæ quamvis ubique tota sit, & nusquam divisa, tamen auxilio ejus juvari nos petimus, & volumus nobiscum sit, adjuvans scilicet nos. Igitur si secundùm hunc egregium immo pravum magistrum istud Dei verbo non competit, id est, ut sit quod invocatur, nobiscum, cum sua viderit ipse blasphemia. Sed si, ut vult, iterum iste est nobiscum, cui Emmanuel vocabulum competat, id est, qui massæ nostræ primitias habuit, duo erunt sine dubio secundùm prudentissimam immo vecordissimam & impiissimam definitionem ejus, unus qui non sit Emmanuel, id est, nobiscum Deus, & alter qui ab annis quadringentis & eo quod excurrit recens

Contradictio Mercatoris.

quidam & novellus Deus cœperit esse nobiscum. Addit quoque ut matrem Dei verbi si quis dixerit sacram virginem, anathema sit. Multùm, ut volunt fautores ejus, post admonitionem iste correxit sceleratam primam sententiam suam, qua universo mundo scandalum generavit, negans eam esse Θεοτόκον. Dicunt enim eum post admotionem dixisse vel pronuntiasse Θεοτόκον. Claruit igitur & ibi tunc quomodo dixerit, & nunc quantum in pejus profecerit. Non ergo, ut vult, Dei verbi, sed Emmanuelis est mater virgo. Ergo secundùm sapientissimam disputationem ejus hunc ideo vult dictum *nobiscum*, quia massæ nostræ unitus est, quam suscepit. Quid faciet cùm dicitur Deus? Neque enim *Emmanu* tantum dictus est, non etiam *hel*, id est, nobiscum & Deus. Ergo iste quem nos confiteri compellit magister erroneus, cujus auctoritatis, cujus erit potentiæ, temporarius & recens, scriptura clamante: *Israel, non erit in te Deus recens & novellus.* Deinde antiquum illum suum, quem nobiscum esse non vult, Deum dicit, an verbum tantummodo patris? Forsitan non substantiale, ut Samosatenus olim Paulus, sed prolativum atque imperativum intelligat. Quis ergò ex hoc intelligat, non advertat ejusdem Pauli eum hæresim evitendissimè sapere, qui sub occasione unius prædicandi Dei, id est, monarchiæ, Deum patrem solum definit Deum verum, verbum autem ejus, verbum, quòd operationibus ex imperio præsit, sicut hominis prolativum verbum, quod implet opera quæ statuerit? Emmanuelem autem, non natura, sed Dei gratia, dicit Deum illius verbi participa-

tione

tione seu societate &, ut expressiùs dicere solet, conjunctione, vel etiam unitione, & interdum unitate. Quam unitatem perrarò cùm dicit, ad decipiendos imperitos auditores, salvo sibi sensu suo, ita intelligit sicut illud in evangelio dictum est: *Pater sancte, fac ut & isti unum sint in nobis, sicut & nos unum sumus.* Ioan. 17. Quæ ejus arguta unitas cùm sonuerit in auribus populi imperiti, acclamatur, nosque sycophantæ & invidi dicimur: Ecce, inquiunt, unum dixit. Quid vultis amplius?

Accedit vanum ejus illud argumentum quo putat se excludere catholicam fidem quæ secundùm evangelistam Iohannem dicit & sentit, *Verbum caro factum est*; ut illam hinc putet confici, quia si hoc dicatur, versum esse pronuntietur in carnem Deum verbum. quod & re vera fidei rectæ valde alienum est. Manens enim Dei verbum semper in natura & essentia patris, in una eademque qua est & erat essentia & est incommutabiliter, pro nostra salute factus est homo, quod non erat, ut nos singulos, quod non eramus, faceret filios suos. Hoc etiam symboli ratio Nicænæ fidei, hoc veterum tractatorum omnium definitio tenuit & ad nos usque transmisit.

Addit autem iste, ad ostentationem sui, massam suscepisse Dei verbum, id est, ut habitu, inquit, inveniretur ut homo, ostentatione Deus. Et hæc vana impia Græcus ejus sermo declarat. αὐτόν τε τοῦ Θεοῦ λόγον εἰς σάρκα ἐάντις εἴποι τετράφθαι, ἣν ἔλαβεν ἐν σχηματισμῷ τῆς θεότητος ἑαυτοῦ, ἵνα σχήματι εὑρεθῇ ὡς ἄνθρωπος, ἀνάθεμα ἔστω. quod est. *ipsumque Dei verbum versum esse in carnem, quam acce-*

pit ad ostentationem deitatis suæ, ut habitu inveniatur ut homo, anathema sit. σχηματι μὸν & σχῆμα habere differentiam omnes Græci cognoscunt, σχηματισμὸν namque illum Græci intelligunt ubi non veritas, sed prestio ad fallendos sensus aliquos assumitur simulatio est vel pigmentum, σχῆμα autem ipsam habitus significare veritatem, quæ nos ostentationem & habitum dicere possimus; ut ostentatio deceptoria sit, habitus verò naturæ omnis ostensio. Quid sibi ergo novus & vanus iste vult magister. Scire vellemus quo se σχηματισμῷ videri se fecerit iste novus Deus ejus? Ipsius enim dicendus est, non Christianorum. Quo verò schemate inventus est tamquam homo? Videtisne hunc, seu voluntate nequissima, seu stulta ignorantia, in Manichæistam esse prolapsum, qui Deum non vult verum hominem, sed phantasticum id est putativum Christum Dei filium credere?

CYRILLVS DIXIT. Qui non confitetur carne substantialiter unum esse verbum patris, unum quoque esse Christum cum propria carne, & eundem ipsum sine dubio Deum simul & hominem, anathema sit.

NESTORIVS DIXIT. Si quis in verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum mutationem divinæ essentiæ dixerit factam, ejusque divinæ naturæ carnem capacem dixerit ac partiliter unitam carni, aut iterum in infinitum incircumscriptam divinæ naturæ coextenderit carnem ad capiendum Deum, eandemque ipsam naturam & Deum dicat & hominem, anathema sit.

CONTRADICITVR A CATHOLICO.

Quasi hæc consequatur & cogat intelligi ut si quis dixerit substantialiter esse unitum filium Dei massæ nostræ, statim eum illa absurditas premat qua corporum more demutationem Dei & protensionem & inclusionem cogat fateri. Sed non ita est, cùm nec hominis humana anima hoc in suo corpore patiatur. Quanto magis istud de divina natura minimè sentiendum est. Deinde dicit eundem Christum naturaliter Deum & hominem non esse, sed unum filium Christum. Quæ est ista novitas tam inaudita, quæ tantis labyrinthi quodammodo anfractibus obscuretur? Vnum dici filium debere definit, & invito illo, immo suffocato, hac sapidula ejus disputatione duo procedunt. Nam si Christus, quem esse etiam Emmanuel vult, Dei filius naturaliter non est, sed verbum patris secundùm naturam est filius, duo sunt sine dubio, unus naturaliter, alter non natura, sed gratia; unus ex æterno, alter ex tempore. *Sed unus*, inquit, *ideo quia ab illo qui est natura adscitus est in societatem seu conjunctionem, alter ab altero.* Quod totum quàm vanum quàmque impium sit, quicunque catholicus legit, advertat. Et tamen secundùm rectàm & veram fidem unus est filius Dei Deus verbum cum homine suo, quem, quando voluit, ex anima rationali & corpore vero ac solido assumpsit; nec divisus nec duplex est, ut hic somniat, sed unus &, ut ita dicam, totus atque idem Deus & homo, immo, ut signatiùs dicam, Deus homo, & homo Deus.

Contradictio Mercatoris.

CYRILLVS DIXIT. Siquis in uno Christo dividit substantias post unitionem, sola eas societate connectens secundùm dignitatem, auctoritatem,

aut potentiam, & non magis conventu ad unitatem naturalem, anathema ſit.

NESTORIUS DIXIT. Si quis non ſecundùm conjunctionem unum dixerit Chriſtum qui eſt etiam Emmanuel, ſed ſecundùm naturam, (Ex utraque etiam ſubſtantia tam Dei verbi quàm etiam aſſumpti ab eo hominis unam filii connexionem, quam etiam nunc inconfusè ſervant, minimè confiteatur) anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

CONTRADICITUR. Sequitur ſe prorsùs, & nunquam à propria peſſima intentione diſcedit, qua unum naturaliter filium introducere molitur, alterum ſocietate conjunctum, qui non naturaliter, ſed poſitivè, vel filius vel Deus eſſe dicatur, nec tamen veritate ſit Deus.

CYRILLUS DIXIT. Si quis duabus perſonis aut ſubſtantiis decernat eas voces quæ tam evangelicis quàm apoſtolicis litteris continentur, aut etiam eas quæ de Chriſto à ſanctis dicuntur, vel ab ipſo Chriſto de ſe ipſo, & aliquas quidem ex his tamquam homini præter Dei verbum, qui quaſi ſpecialiter intelligi debent, applicandas crediderit, aliquas verò, tamquam Deo dignas, ſoli verbo Dei patris deputaverit, anathema ſit.

NESTORIUS DIXIT. Si quis eas voces quæ tam evangelicis quàm epiſtolis apoſtolicis de Chriſto, qui eſt ex utraque, conſcriptæ ſunt, accipiat tamquam de una natura, ipſique Dei verbo tribuere paſſiones tentaverit tam carne quàm etiam deitate, anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

CONTRADICITUR. Conſequens eſſe putat & tamquam coartetur confiteri divinam naturam eſſe paſſibilem. Si quis dixerit quia filius Dei

Deus passus est pro nobis. Et nescit quia totus homo communis ex anima & corpore cùm patitur, nihil in animæ natura ex dolore patiatur? Deinde non est is prudentior patribus in Nicæno Concilio constitutis, qui fidem symboli ab Apostolis traditi nobis propter Arrii impietatem, quæ tunc emerserat, latiùs exponentes, ita pronuntiaverunt, *Credimus*, dicentes post Dei & patris confessionem, *& in unum Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, consubstantivum patri, quod Græci* ὁμοούσιον *dicunt, natum, non factum, per quem omnia fecit Deus pater; qui propter nos & propter nostram salutem ultimis temporibus descendit de cælis, incarnatus est, passus, crucifixus, mortuus, sepultus, resurrexit tertia die. venturus judicare vivos & mortuos.* & reliqua. Numquid isti Iesum Christum, qui Emmanuel & passibilis esset, alterum verò patris verbum impassibilem intellexerunt, sed unum eundemque Deum æternum cum assumpto ultimis temporibus corpore suo impassibilem deitate, passibilem corpore, in quo pro nobis, & cum quo, tamquam proprio, nasceretur, videretur, pateretur, & resurgeret tertia die, iterum cum ipso venturus de cælis judicare vivos & mortuos.

CYRILLUS DIXIT. Siquis audet dicere ἄνθρωπον θεοφόρον, id est, hominem Deo utentem seu portantem Christum, & non potiùs Deum esse secundùm veritatem, tamquam unicum filium, qui naturaliter, secundùm quod verbum caro factum est, participaverit nobis similiter carne & sanguine, anathema sit.

NESTORIUS DIXIT. Si quis post assumptionem

hominis naturaliter Dei filium unum esse audet dicere, cùm sit & Emmanuel, anathema sit.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Ergo duo sunt, stultissime & impiissime, secundùm te, unus qui sit naturaliter, & alius positione. Et quomodo hoc non impium est?

CYRILLVS DIXIT. Siquis dicit Deum vel Dominum esse Christi verbum patris, & non magis eundem ipsum confitetur Deum & hominem simul, tamquam verbo carne facto secundùm scripturas, anathema sit.

NESTORIVS DIXIT. Siquis post incarnationem Deum verbum alterum quempiam præter Christum nominaverit, servi sanè formam cum Deo verbo initium non habere & hanc increatam, ut ipse est, esse dicere tentaverit, & non potiùs ab ipso creatam confiteatur, tamquam à naturali domino & creatore & Deo, quam suscitare propria virtute promisit, *Solvite*, dicens ad Iudæos, *templum hoc, & in triduo suscitabo illud*, anathema sit.

Ioan. 2.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Stultorum struthionum videtur hic sermo recelare, qui collo tenus absconditos se putant, & reliquum periculis corpus exponunt. Vnum dicit esse Christum, & suas superiores sententias impiissimas non videt, citò oblitus Emmanuelis sui. Denique à quo unquam audivit corpus Domini consempiternum ei esse; quamvis ex quo id dignatus assumere est perpetuum, tamquam quòd sit ejus, coæternumque sit ei. Vtinam sic saperet unum filium Dei Deum verbum, secundùm symbolum fidei, unà cum assumpto perfecto homine ex anima rationali & corpore,

(qui, ut scriptum est, *ægritudines nostras ipse portavit, & pro nobis dolet, eas* videlicet *suspendens in corpore suo super lignum*) & non ad hanc vanam impietatem Pauli Samosateni descenderet, duarum naturarum & personarum merita dividendo. Isai. 53. 1. Petr. 2.

CYRILLVS DIXIT. Si quis dicit in Iesu tamquam in homine Deum Verbum fuisse inoperatum, & unigeniti dignitatem tamquam alteri præter ipsum existenti tribuendam esse, anathema sit.

NESTORIVS DIXIT. Si quis hominem qui de virgine creatus est, hunc esse dixerit unigenitum qui ex utero patris ante luciferum natus est, & non magis propter unitionem ad eum qui est unigenitus naturaliter patris, unigeniti eum appellatione confiteatur eumque participem magis factum, Iesum quoque alterum quempiam præter Emmanuel dicat, anathema sit. *Psal. 109.*

A CATHOLICO CONTRADICITVR. Eadem & per eadem volens, in eodem luto versuram solvit. Prodit enim iterum de tortuosis cavernis sibilans patris sui more serpentis. Producit namque unigenitum, quem natura filium Dei vult intelligi; quem tamen nobiscum Deum esse non censet, quia ei nomen Emmanuelis naturale non tribuit, sed significativam solius vocabuli appellationem; sicut & temporali Emmanueli suo unigeniti nomen minimè naturale largitur, sed propter copulationem seu conjunctionem illius naturalis unigeniti inanem nuncupationem relinquit. Contradictio Mercatoris.

CYRILLVS DIXIT. Si quis audet dicere assumptum hominem coadorari cum Deo verbo oportere & connuncupari Deum tamquam alterum cum

altero, (adjectio enim hujus syllabæ hoc cogit intelligi) & non magis una reverentia veneratur Emmanuelem, unamque glorificationem dependit, secundùm quod verbum caro factum est, anathema sit.

NESTORIUS DIXIT. Si quis servi formam per se ipsam, hoc est, secundùm propriæ naturæ rationem, colendam esse dixerit & omnium rerum dominam esse, & non potiùs per societatem qua beatæ & ex se naturaliter dominicæ unigeniti naturæ conjuncta & connexa est, veneratur, anathema sit.

Contradictio Mercatoris.

CONTRADICIT CATHOLICVS. Nullus unquam christianorum separavit & divisit per distantiam seu differentiam meritorum unum & eundem Deum Dei filium Iesum Christum, ut eum sibi ipsum diversa dignitate duplicem, ac si disparem, demonstraret.

CYRILLVS DIXIT. Siquis eum qui unus est Dominus Iesus Christus glorificatum esse ab spiritu sancto tamquam aliena potentia, qua per eum uteretur, ab eoque meruisse operari posse adversùs immundos spiritus, & per ipsum implesse divina signa, & non magis proprium ejus esse spiritum sanctum dicat, sicut & patris, per quem signa operatus est, anathema sit.

NESTORIVS DIXIT. Siquis formæ servi consubstantialem esse dixerit spiritum sanctum, & non potiùs per illius mediationis quæ est ad Deum verbum ab ipsa conceptione habuisse dixerit copulationem seu conjunctionem per quam in homines communes simul nonnunquam miserandas curationes exercuit, & ex hoc fugandorum spirituum eveniebat esse potestatem, anathema sit.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Quam mediationem inter Deum verbum & ſpiritum ſanctum affert, inauditam ſeculis omnibus & omnibus hominibus, ſcire non poſſumus, cùm unam eſſe mediationem ſcripturæ divinæ teſtentur, his Pauli Apoſtoli dictis: *Unus enim mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus.* Et iterum: *Ipſe enim, qui fecit utraque unum, & medium parietem ſolvens, inimicitias in carne ſua, legem mandatorum in decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in uno novo homine, faciens pacem.* & cetera quæ inſerere longum eſt. Quid ergo ſibi vult iſta novitas inaudita, niſi vult etiam ab ſpiritu ſancti ſubſtantia Chriſtum ſeparare nec eum ex ſe potuiſſe ſigna & virtutes ſine hujus ea mediatione, vel etiam auxilio operari?

Contradictio Mercatoris.

1. *Tim.* 2.

Epheſ. 2.

CYRILLVS DIXIT. Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ Chriſtum factum eſſe ſancta ſcriptura deſignat. Obtulit enim ſe ipſum pro nobis Deo patri in odorem ſuavitatis. Siquis ergo Pontificem noſtrum & Apoſtolum alium dixerit eſſe factum præterquàm ipſum Deum Dei verbum, quando factum eſt caro & ſecundùm nos homo, ſed quaſi alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere, & ſi quis dicit quia pro ſe obtulit ſemetipſum oblationem, & non magis pro nobis ſolis, (non enim indiguit oblatione qui peccatum neſcit) anathema ſit.

Epheſ. 5.

NESTORIVS DIXIT. Si quis illud in principio verbum Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe ſeque ipſum obtuliſſe pro nobis dicat, & non Emmanuelis eſſe apoſtolatum potiùs dixerit, oblationemque ſecun-

dùm eandem dividat rationem, ei qui univit & illi qui unitus eſt ad unam ſocietatem filii, hoc eſt, Deo quæ Dei ſunt, & homini quæ ſunt hominis non deputans, anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Ecce iterum cum ſuo, quia ipſius ſemper dicendus eſt Emmanuel, quàm manifeſtus eſt apparuit; cui propria merita ſeparatim conſignat, tamquam infimo & longè inferiori quàm ille eſt alius quem decernit non eſſe nobiſcum Deum, naturaliter tamen Deum, qui illum dignatione conjunctionis, vocabulo ſeu nuncupatione, non autem natura, faciat Deum.

CYRILLVS DIXIT. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem eſſe tamquam propriam ipſius Dei verbi, ſed quaſi alterius cujuſpiam præter ipſum, conjuncti quem eidem ſecundùm dignitatem, aut ſecundùm quòd ſolam divinam inhabitationem habuerit, & non potiùs, ut diximus, vivificatricem eſſe, quia facta eſt propria verbi Dei, cui omnia vivificare poſſibile eſt, anathema ſit.

NESTORIVS DIXIT. Si quis unitam carnem verbo Dei ex naturæ propriæ poſſibilitate vivificatricem eſſe dixerit, ipſo Domino & Deo pronuntiante, *Spiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt*, anathema ſit. ET SVBIVNGIT. Spiritus eſt Deus, à Domino pronuntiatum eſt. Si quis ergo Deum verbum carnaliter ſecundùm ſubſtantiam carnem factum eſſe dicat, hoc autem modo, *inquit*, & ſpecialiter cuſtodite, maximè Domino Chriſto poſt reſurrectionem diſcipulis ſuis dicente, *Palpate & videte quoniam ſpiritus oſſa & carnem non habet, ſicut me videtis habere*, anathema ſit.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Claudendæ christianæ aures, ne tantam apertam blasphemiam audiant. Ait namque carnem Christi per suam naturam vivificatricem non esse, & adhibet evangelicum testimonium, & id impietati suæ existimat convenire. quod quàm scelestè & violenter attraxerit, ipsa veritas evangelica feriat oculos ejus. Namque ibi tunc dictum est, *Spiritus est qui vivificat, caro nihil prodest*, quando docebat Apostolos secundùm interiorem hominem, id est, non carnaliter, sed spititualiter vivere oportere, & secundùm hoc intelligere quæ audiebant. Vbi rectè convenit dictum: *Spiritus est qui vivificat, caro nihil prodest*. Et hic sanctissimus, ut inutilem & fragilem atque infirmam esse carnem Christi persuadeat, ad suum blasphemium sensum sententiam hanc salvatoris violenter attraxit; tamquam de sua carne ille divisset, *caro nihil prodest*. Et ubi est Domini item illud dictum? *Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobismetipsis*. Quam totam evangelicam circumstantiam ad confutandum eum vel sequaces ejus inserere necessarium & plus quàm utile duximus. Dixit ergo Iesus: *Amen amen dico vobis, non Moysès dedit vobis panem de cælo, sed pater meus dat vobis panem verum de cælo. Panis enim Dei est qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine: semper da nobis hunc panem. Dixit ergo ad eos Iesus: Ego sum panis vitæ. Qui venit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet unquam. sed dixi vobis quia & vidistis me & non credidistis. Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, & eum qui venit ad*

Contradictio Mercatoris.

Ioan. 6.

Ioan. 6.

me non eiciam foras; quia descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui me misit, ut omnis qui viderit filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo de eo Iudæi ad Iesum quia dicebat, Ego sum panis qui de cælo descendi, & dicebant: Nonne hic est Ioseph filius fabri, cujus nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit, quia de cœlo descendi? Respondit ergo Iesus, & dixit: Nolite invicem murmurare. Non potest ad me venire quisquam, nisi eum pater, qui me misit, attraxerit, & ego resuscitabo eum in novissima die. Scriptum est enim in prophetis: & erunt omnes docti Dei. Omnis ergo qui audit à patre, & didicit, venit ad me; non quia patrem vidit quisquam, nisi qui est à Deo, ipse vidit patrem. Amen amen dico vobis, omnis qui credit in me, habet vitam æternam. Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis qui de cælo descendit, ut qui manducaverit ex eo, non moriatur. Ego sum panis vitæ, qui de cælo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; & panis quem ego dabo, caro mea est pro seculi vita. Litigabant ergo Iudæi ad invicem dicentes: Quomodo potest iste dare nobis carnem suam manducare? Dixit ad eos Iesus: Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobismetipsis. Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die. caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in illo. Sicut enim misit me pater, & ego vivo per pa-

trem, qui manducat me, & ille vivet per me. Hic est panis qui de cælo descendit, non sicut manducaverunt patres vestri in deserto manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Hæc dixit docens in synagoga in Capharnaum. Multi ergo audientes de discipulis dixerunt: Durus est hic sermo. Quis potest audire eum? Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos offendit. Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat priùs? Spiritus est qui vivificat, caro nihil prodest.

Sed quid miramur eum hoc fecisse de evangelii testimonio, cùm & illud aliud similiter violenter attraxerit & abusus sit ad impietatem sensus sui, quo putavit evangelica auctoritate ei robur afferre, ubi dictum est: *Quod de carne natum est, caro est, quod de spiritu, spiritus est.* *Ioan. 3.* Namque hoc testimonium adhibuit in illo insipientissimo tractatu suo in quo primò de virgineo partu disputavit. Quo in loco sic dixit: *Non peperit Deum Maria, vir optime. Quod enim de carne nascitur, caro est, & quod de spiritu, spiritus est: sed peperit hominem deitatis instrumentum & hominem portantem Deum.* *Vide suprà pag. 55.* Cùm illo tempore ad Nicodemum archisynagogum tunc non credentem dictis salvatoris sermo esset, quia carnaliter saperet cùm audiret, *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest salvus fieri*, retulit ille: *Quomodo potest istud fieri? Numquid senex iterum introibo in uterum matris meæ, ut renascar?* Tuncque, notata stultitia ejus, qua, ut dixi, non spiritaliter sed carnaliter saperet, apertè audivit: *Nisi qui renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum Dei.* sive, ut alibi scriptum est:

Nisi quis renatus fuerit denuo. ubi subjunxit : *Quod de carne natum est, caro est.*

Hæc cùm ita sint, ubi & quando adhibendum iste putavit dictum hoc : *Quod de carne natum est, caro est?* scilicet ut Deum Christum ex virgine natum negaret. Hæc cùm ita sint, ubi & quando adhibendum iste putavit dictum hoc : *Quod de carne natum est, caro est.* Namque hoc testimonium quo ei proficit nisi ut qui ex carne virginis caro natus est, sicut homo sit tantùm, in quo Deus verbum habitare dignatus est.

CYRILLVS. Si quis non confitetur Deum verbum carne passum esse & carne crucifixum & mortem carne gustasse factumque primogenitum ex mortuis, secundùm quod est & vita & vivificator, tamquam Deus, anathema sit.

NESTORIVS DIXIT. Siquis confitens passiones carnis, has quoque verbo Dei & carni simul, in qua factus est, sine discretione dignitatis naturarum tribuerit, anathema sit.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Quid furit incassum? Quid insanit inaniter? Nemo mente captus, duntaxat Christianus, illi ineffabili divinæ naturæ secundùm ipsam vivam essentiam vel naturam quaslibet passiones vel quas caro nostra vel animus perturbationes & mobilitates vel ex lætis vel ex tristibus patitur tribuit, quia nec animæ humanæ corporeos dolores assignat. Est enim in his impassibilis, quia & immortalis; quamvis proprias suas, ut suprà memoravimus, habeat ex mobilitate passiones. Tamen quandiu in consortio carnis suæ degit, ut doloribus illius compatiatur ex tristitia necesse est, nihil ipsa, ut diximus, doloribus patiens ia

sua essentia vel natura. Ita incomparabiliter & inæstimabiliter atque inenarrabiliter illud verbum, Dei filius, Deus gerens hominem, passus ex anima & corpore, rectissimè dicitur passus quicquid illa suscepta humanitas pertulit. Ipsius enim propria tota illa humana substantia erat quam sanandam susceperat sibi conjungens, unum se totum cum illa faciendo, & cum illa Deus manens quod erat, existens etiam homo. Homo quoque Deus ad judicandum venturus, secundùm prophetæ dictum, quo visibilem dicit esse venturum, *Videbunt*, inquiens, *in quem compupugerunt.* Et alius propheta: *Et homo est, & quis agnoscit eum.* In actibus autem Apostolorum angeli ad eosdem Apostolos: *Viri Galilæi, quid miramini hunc virum quem videtis Iesum aspicientes in cælum, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet sicut vidistis eum euntem in cælum.*

Cùm autem illud ejus in superiore sermone vel tractatu legitur qui est circa finem quaternionis, ad locum ubi signum asteriscorum est, indiscussum remanere non debet, ubi magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur. Vult enim quòd Christus à Matthæo neutræ naturæ esse prædicatus est. Quod si ita est, quod absit, ergo nullius erit, nisi fortè, quod ejus capitis periculo dictum sit, beluinæ. Hanc autem illi cum impietate vecordiam ultimam parit pravus sensus ejus quo duplicem Christum pronuntiat, velut hominem & Deum à se natura divisos, cautissimus quasi & rationis liquidæ disputator; & non videt alterum orricum vaniore cautela occurrentem sibi, qui ei Christum apud se fabricatum triplicem ingerat, ex anima scilicet, &

corpore & Deo. Quid si ei Apollinaris quoque in faciem veniat, quemlibet communem hominem τριυπόςαῖον ex anima & corpore & mente definit, aliud mentem esse volens seu rationem, aliud animam, diversæ scilicet naturæ, diversæ substantiæ: qui quamvis in Christo mentem seu rationem non fuisse, sed animam sine mente, pro ea autem Domini verbum, qui officium mentis impleret, cum impietate deliret, tamen si quid ille prævaluisset, quod absit, ut homo communis, ut diximus, triplex esse crederetur, nonne hic insanissimus magister quadruplicem nobis intulerat Christum, ex anima, corpore, mente, & Deo? His igitur deliramentis omissis, Christum nos Deum ab æterno verbum apud patrem, carnem factum, id est, hominem factum, confitemur ex anima rationali & corpore manente in eo incommutabili atque inconvertibili cum patre & spiritu sancto divina natura, unum totum indivisum à sua carne & anima, ut diximus, rationali, non duplicem dicendum, non triplicem, qui nec homo communis unus ex anima rationali & corpore duplex aut triplex unquam dici potuit, sed in singularitate status sui unus & una substantia: ita & illa ineffabilis divina filii Dei majestas in sua persona & substantia una est cum assumpta anima sua compote mentis suæ sive rationis & solido ac perfecto corpore suo, nihil horum ab istis vanissimis & impiissimis dupli vel tripli in se appellationis admittens propter unitatem vel singularitatem in qua ei hominem suscipere & gerere placuit seque Deo & illo facere unum Dominum Iesum Christum cum patre & spiritu sancto in trinitate unum Deum manentem

nentem in ſecula; de quo Iohannes Apoſtolus in epiſtola ſua prima ita ait : *Quod fuit ab initio, quod audivimus, & vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ palpaverunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis; quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum patre & cum filio ejus Ieſu Chriſto.*

Quid etiam in ſecundo folio quaternionis noni codicis hujus ab illo ubi hoc ſignum eſt dictum contineatur, cautus & prudens lector attendat. Cùm enim miræ fatuitatis & dementiæ hic homo ſit, impietatis autem abruptiſſimæ, mirandum eſt hunc ita vecordem ſequaces vel auditores ſenſus alicujus homines habere potuiſſe. Ne igitur ſanctam virginem Mariam Θεοτόκον confiteatur, quid vanus dicat ſoliicitè videamus. *Nuſquam*, inquit, *Nicænum Concilium auſum eſt dicere quia verbum Deus natus eſt ex Maria virgine.* Ait enim hoc Concilium, inquit: *Credimus & in unum Dominum Ieſum Chriſtum*, cùm utique Ieſus Chriſtus non ſit huic ipſi aliud niſi Dominus, qui Dominus Dei verbum Deique filius ſine dubio eſt, quique cum aſſumpto ſuo corpore & anima rationali integer homo factus, in illius ſanctæ feminæ utero figuratus atque procreatus, procedenſque jam totus Deus atque homo, totum & totus inſeparabiliter unum atque unus eſt. Hic ipſe autem magiſter inſanus unde Ieſum Chriſtum ſaltem Dominum dicit, ſi ei & verbum Dei non eſt? Neque enim ulli creaturæ dominatio competit niſi ſoli Deo.

An nec hoc doctor hic egregius novit? Si igitur Iesus etiam Deus non est apud illum ab ipso & in ipso & cum ipso conceptu & partu, ut rectè genitrix Dei, id est, secundùm rectissimam veterum patrum definitionem Θεοτόκος sit, unde illi saltem Dominus visus est esse? Deinde Christi nomen quis ei dixit, vel ubi somniavit duarum esse nomen significativum naturarum. Magis hominem hoc nomen apud homines exprimat intelligendum ἀπὸ τῆς χρίσεως, id est, ab unctione unctum. quod Dei naturæ non competebat.

Accedit illud ejus inæstimabilis fatuitatis, quo dicat dixisse illud sanctum Concilium Iesum Christum, unigenitum, qui de Deo patre natus est, consubstantivum, id est, ὁμοούσιον patri, qui propter nos descendit. Iesus certè, ut ipse vult, homo est. Dicatur, quæso, quomodo ei vel apud eum patri Deo consubstantivus est, nisi tamquam Deus ex patre genitus Deo? Aut iterum quomodo ei Deus non est qui de Maria est? Si natus ita est quomodo sensit & pronuntiavit Concilium Nicænum, & huic verbo tantùm tenus placuit consistere, quid ergo solidum, quid sanum, quid integrum apud istum est?

Accedit etiam alius impietatis deliramentum dicentis prætermisisse illos patres pronuntiare credere se in Deum verbum filium unigenitum: sed dixerunt, inquit, unum se credere Dominum Iesum Christum, consubstantivum patri, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt; tamquam Deus verbum apud istum filius non sit, sicut inferiùs ejus sermone apertiùs declaratur. Quæ hujus hæc vani-

tas, quæve dementia, quodve ludibrium potiùs in tam inconstanti sermone non minùs stulto quàm impio ut verbum Dei filius ei non sit, ut Iesus ex medietate Deus, ex medietate homo, verbum tamen idem Dei filius esse non possit, modò consubstantivus natus ex Deo patre, Deus verus de Deo vero, lumen de lumine, postea verò horum nihil proprium naturaliter habens, sed sola nuncupatione alterius particeps divinæ dignitatis, tamquam homo natus ex tempore? Claudendæ sanè Christianæ aures cùm dicitur filii nomen non significare verbum illud patris quod ex ipso & in ipso est. Et quod testimonium inferat, esto lector attentus. *Misit*, inquit, *Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege*; videlicet ut quia natus ex muliere non est Deus, verbum filius ei non sit, sed alius qui potuit nasci partu mulieris. Certè superiùs placuerat illi patrum sententia, Iesum Christum patri Deo consubstantivum esse, Deum de Deo vero, lumen de lumine; & rectissimè placuerat. Quid illi de verbo Dei, quod in principio apud Deum erat, & Deus erat, subitò iterum visum est ut Dei filius non sit? Aut Iesum Christum, qui consubstantialis Deo patri est, & Deus verus de Deo vero, & lumen de lumine, sicut ei optimé placuerat patres Nicæni definiisse Concilii, Deum non esse, ut totus & totum, unus & idem & unumquicquid est, & de illo dicitur, & quo pacto enuntiatur, intelligi debeat & sentiri. Qui tamen si factus est homo, ut Iohannes evangelista fidelissimus & veracissimus testis est quia verbum caro factum est, & id dubium non est, non est negandum, (quod hic fictè *Ioan. 1.*

erubescit) factum esse sub lege & in se universa suscepisse quæ tamquam homo factus gerere debuit; sed sic non est negandum, immo totis viribus confitendum, ut manente apud eum deitatis impassibili ex omni parte natura, suscepta ab eo ista esse credantur.

Quis autem etiam hoc ejus aliud deliramentum æquo animo ferat quo ait Christum Iesum suum ipsius dominum esse, cujus verba sunt ista. *Hoc autem dico*, inquit, *ut noveritis quàm superexcellens & summa quædam conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cùm dominica caro conspicitur. Erat enim ipse & infans & infantis ipsius dominus.* Quis unquam suus esse dominus dictus est? Sed hic cùm vult & conatur quartam introducere in sancta trinitate personam atque substantiam, miræ stoliditatis & impietatis maculis inquinatus.

Quartum quoque tractatum ejus, qui in isto codice continetur, diligentiùs & sollicitiùs considerandum admonemus, cujus initium istud est: *Dulcem nobis præcedens doctor mensam caritatis apposuit &c.* Ad cujus loca pervidenda, quæ hic exponere curavimus, signa labyrinthorum apposita lector inveniet. Ibi namque inter Samosatenum Paulum & Photinum magistros suos, purgare perstudens, tamquam ab eorum doctrina alienus, differentiam quæ sit molitus ostendere est, atque ita ait: *Paulus quidem in eo quòd dicit Christum hominem solum & tunc initium habere ex quo de virgine natus est.* Quod totum impietatis malum Photini est magis ab Hebione Stoico philosopho tractum, tempore adhuc Iohannis Apostoli intra Asiam extitit, &

Suprà pag. 74.

Christum hominem communem ex Ioseph & Maria natum & eum vitæ merito omne humanum genus præisse, proque hoc in Dei filium adoptatum ausus est prædicare, asserens se Matthæi, Marci, & Lucæ evangelistarum auctoritatem secutum. Quo tempore Iohannes Apostolus contra hunc condidit evangelium, quo præfatus ait in principio esse verbum & verbum esse apud patrem & Deum esse verbum. Post quam præfationem subdescendens, ut ostenderet quem illi tres evangelistæ hominem scripserant, esse etiam Deum, ait: *Quod factum est in illo, vita est.* Et post pauca: *& verbum caro factum est.* Hunc itaque Hebionem philosophum secutus Marcellus Galata est, Photinus quoque, & ultimis temporibus Serdicensis Bonosus, qui à Damaso urbis Romæ Episcopo prædamnatus est. *Ioan. 1.*

Paulus autem Samosatenus, qui fuit Antiochiæ Episcopus temporibus Aureliani principis, verum est quidem quòd Christum communiter ut ceteri natum hominem ex utroque parente definit, verbum autem Dei patris non substantivum sed prolativum vel imperativum sensit atque pronuntiavit, non, ut fides habet catholica, verbum in substantia vel essentia consubstantivum, id est, ὁμοούσιον filium Dei patris.

Photinus autem huic insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit, verbum Dei quidem non negans esse in substantia, sed hoc extrinsecus in isto qui ex Maria more communi conjugum natus est Iesum inhabitasse peculiariter & omnia illa per hunc egisse in terris miracula quæ in evangeliis legimus. λογοπάτορα verò quod hic in-

ſaniſſimis dicit neſciens quid loquatur ὑοπατορα, Praxeas primus, inde poſt non multum Montanus cum ſua Priſca & Maximilla pronuntiant.

Poſt hæc autem Sabellius tempore quo impiſſimus Arrius extitit, monarchiam ſe in divinitatis ſubſtantia retinere debere putantes, nefando errore decepti, auſi ſunt Deum patrem ipſum ſibi filium, ipſum ſibi eſſe patrem, ipſum ſibi eſſe ſpiritum ſanctum, ipſum incarnatum, paſſum, crucifixum, ipſum à Iudæis omnia pertuliſſe, reſurrexiſſe à mortuis, & omnia peregiſſe quæ nos per Chriſtum in perſona propria ejus pro humani generis ſalute geſta eſſe credimus & confitemur.

Differentia itaque inter Samoſatenum & Photinum iſta ſola eſt qua Paulus verbum Dei προφορικὸν καὶ πρακτικὸν λόγον καὶ ἐνεργητικὸν, id eſt, prolativum & poteſtatis effectivum verbum ſenſit, non ſubſtantivum, quem Græci οὐσιον dicunt. Photinus autem Neſtorii magiſter verbum quidem hoc Dei eſſe in ſubſtantia non negat, ſed eſſe id Dei filium non vult; habitaſſe ſanè peculiariter vel adhæſiſſe Chriſto Ieſu de Ioſeph & Maria nato, nec quicquam hunc plus fuiſſe quàm hominem cum impietate delirat qui omnes omnino homines vitæ merito anteveneri. Quem Photinum Romana Eccleſia & ejus priores hujuſmodi pravitatis Homuncionitas nominat, Sabellianos verò cum antiquioribus ſimilioribus eorum Patripaſſianos appellat; quia, ut dictum eſt, ipſum patrem ipſum filium ſentiunt nomine unionis, qui aliquando pater, aliquando filius, unus atque idem ipſe ſit ſibi, etiam ſpiritus ſanctus ſit.

Nestorius sanè à Photino auctore suo in id tantùm dissentit quòd ex virgine Maria Christum asserit natum, in reliquis verò omnibus totus ipsius sequax, signifer, & antesignanus est, & in id maximè quod suprà memoratum est, Dei verbum Dei filium non esse nec dici debere nisi Iesum ex Maria natum filium Dei dicentem, qui templum habitantis in se & ex indivisa inter se & verbi Dei societate & conjunctione hoc dici meruit, non tamen esse natura filium Dei, & ex hoc universa divinitatis privilegia consecutus sit, non ea habens natura, sed gratia. Quod ejus impietatis genus non hic in isto capitulo, sed in aliis scriptis, in isto tamen codice insertis, & tractatibus continetur & legitur. Et inde est quòd catholicus, qui legit, cautus esse debet de varietate & constantia quam utrum astutia an vecordia ad alliciendum auditorem habeat non est facilè nosse. Quovis tamen pacto constat eum varium esse sibique contrarium. Quis autem non agnoscat hujusmodi hominem aut tamquam astutum captatorem esse fugiendum, aut tamquam excordem, utpote sibi adversantem, & ex varietate confusum, nullo modo esse sequendum?

In illis sane duodecim capitulis quibus ad hunc ipsum Nestorium sanctus Episcopus Cyrillus scribens rectam & sanam exposuit fidem, & hic à contrario singulis eis respondendo contradicendum putavit, secundum ejus contradictionis capitulum retractandum est. Ibi namque ita ait: *Siquis in verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum commutationem sive conversionem divinæ essentiæ dixerit factam, ejus-* Vide suprà pag. 146.

que divinæ naturæ carnem capacem dixerit, aut partiliter unitam carni, aut iterum in infinitum incircumscriptam cum divina natura coëxtenderit ad capiendum Deum, eundemque ipsum natura & Deum dicat & hominem, anathema sit. Quasi quisquam similis ejus insanus saltem angelos, qui, sicut scriptum est, igniti sunt spiritus. Dictum est enim de eis: *Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam urentem.* Angelos ergo, quos frequenter & diversis temporibus ad sanctos quosque missos esse, sicut legimus, credimus quoque, qui ut his ad quos missi sunt potuissent esse visibiles, humanum habitum gessisse sumptis corporibus certum est. Sed utrum tantùm corpora ab his suscepta sint, in quibus illi spiritus sancti pro tempore habitando, animarum rationalium ministerium impleverint, an animata corpora, vatum more, extrinsecus inspiraverint, non est facilè & temerè horum aliquid affirmandum. Quæ præsumpta incerta tamquam certa & scripturis minimè expressa opinio Apollinarem Laodicenum & postea Arrianos, non autem ipsum Arrium, & Eunomium quoque & ultimum Macedonium fortè decepit ut hinc sentirent & pronuntiarent Christum Dei filium corpus tantùm hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem spiritum Deum Dei filium verbum patris in illo suscepto corpore habitasse. Quod si ita est, stulto verè sensus sui errore decepti sunt. Illa enim salvatoris humana susceptio longè & ultrà quàm longè æstimari potest ab ista angelorum incomparabilis invenitur; quia hæc pro redemptione totius humani generis futura, oportebat ad totam ex

Psal. 103.

integra quæ ſalvanda erat atque in cælum ſublevanda cum ipſo, etiam inſeparabilis vita æterna manſura, totam pro ea humanam geſtare naturam. Hæc autem angelorum pro tempore corporalis aſſumptio ad exhibendum officium divinitus imperatum, quocunque modo de duobus, utrum ànimata an ſine animis corpora habuiſſe dicantur, in nullo fides catholica læditur. Quamvis poſtea Apollinaris in pejus velut emendans, animam quidem fuiſſe in Chriſto confeſſus, rationem autem ſeu mentem in ea hominis non fuiſſe, ſed pro ea Deum Dei filium extitiſſe cum impietate deliraverit.

Tot ergo & totiens, ut diximus, variis temporibus angeli, ſive corporibus tantùm ſumptis, ſive etiam animatis eis ſuſceptis, nunquid commutati & verſi ex illa ſpiritali & angelica ſua natura, corporei vel etiam animales facti eſſe unquam à quoquam dici vel credi potuerunt? Non utique. Quid ergo ad offundendas nebulas imperitis hic inſanus magiſter molitur ingerere, ita ut ſi quis dixerit filium Dei verbum ſecundùm evangelium carnem factum ſeu hominem factum, ſtatim, tamquam impiiſſimus, divinitatem in carnem verſam eſſe pronuntians arguatur.

Illud autem quod in iſto ipſo capitulo ultimum poſuit, quàm impium quàmque vanum ſit videamus. Ait igitur: *eundemque ipſum ſi quis natura & Deum hominem dixerit, anathema ſit.* Volens duplicem Chriſtum introducere vel incongruè ſapere, quid dixerit ignoravit. Non enim vidit ſtatim obici ſibi poſſe neque Deum illum neque hominem natura eſſe dixiſſe; quia idem Chri-

ſtus ipſe, cùm ſit Deus & homo, immo, ut ſignatiùs dicatur & cautiùs, homo Deus, & Deus homo non ſit niſi naturæ, & ſi ei, ut viſum eſt, natura non eſt, (quod in ipſius caput tale dictum & tam impium convertatur) nec aliquid eſſe, quia quod natura non poteſt eſſe, prorsùs eſſe nihil poteſt.

SYNODUS
EPHESIANA
INCIPIT.

Post consulatum DD. NN. Fl. Theodosii XIII. *& Fl. Valentiniani Imperatorum Augustorum* XI. *Kal. Augusti, qui dies est secundùm Ægyptios Epiphii* XXVIII. *jussu augustissimorum piissimorumque Principum synodo congregata in Ephesiorum metropoli, & sedentibus in episcopio reverentissimi & religiosissimi Episcopi Memnonis sanctissimis & Deo dilectissimis Episcopis, Cyrillo Alexandriæ agente etiam vicem sanctissimi & religiosissimi Episcopi Romanæ Ecclesiæ Cælestini, & Iuvenale Hierosolymorum, & Memnone Ephesiorum, & Flaviano Philipporum agente etiam vicem Rufi sanctissimi Episcopi Thessalonicæ, & Firmo Cæsareæ Cappadociæ primæ, & Theodoto Ancyræ Galatiæ, & Acacio Episcopo Melitines, & Perigene Corinthi Græciæ, & Cyro Aphrodisiados Cariæ, & Valerio Iconii, & Hesychio Parii, & Hellanico Rhodii, & Dinato Nicopoleos Epiri veteris, & Euthcario Dyrrachii Epiri novæ, & Perberbio Farmuli, & Eudoxio Comatus Lyciæ, & Silvano Cheretaponti Phrygiæ, & Vereniano Pergæ Pamphyliæ, & Amphilocio Sides, & Epiphanio Cratiæ Honoriados, & Gregorio Cessasunthis Ponti Polemoniaci, & Sinicione Codron, & Iconio Gortinos Cretæ, &*

Actio sexta Concilii Ephesini.

Dalmatio Cyzici, & Docimesio Maroneæ Thraciæ, & Iohanne Proconesi, & Daniele Coloniæ secundæ Cappadociæ, & Romano Raphiæ, & Pauliniano Majumæ, & Paulo Anthedonis, & Fido Ioppe, & Johanne Sycamazonis, & Theodoro Gadorum, & Letoio Lybiadis, & Apelle Iustes, & Theodoro Ariddelon, & Petro Parembolæ, & Ioanne Augustopoleos, & Saida Phœnus, & Rufino Gabon, & Anysio Thebarum, & Callicrate Naupacti, & Domnino Opuntis, & Nicia Megaron, & Agatocleo Coloniæ, & Felice Apolloniæ & Bellidis, & Theodoro Dodonæ, & Andario Cerronesi Cretæ, & Cyrillo Cydone Cherronesi, & Paulo Lappe, & Zenobio Cnosi, & Luciano Toperi Trachiæ, & Nepio Maximianopoleos, & Secundino Lamiæ, & Dione Thebarum Thessaliæ, & Theodoro Eschinei, & Martyrio Listron, & Thoma Derbes, & Athanasio Parosithi, & Themistio Iassi, & Aphetoneto Heracliæ, & Phileto Amyzonis, & Apella Cybiræ, & Spudasio Ceramon, & Archelao Myndi, & Fania Arpason, & Promachio Alydon, & Philippo Pergamorum Asiæ, & Maximo Cymæ, & Dorotheo Myrinæ, & Maximo Assi, & Euporo Pepon, & Alexandro Arcadiopoleos, & Euthico Theodosiopoleos, & Rodone Paleaspoleos, & Euporopio Evason, & Aphobio Coloes, & Nestorio Sion, & Heracleonte Tralleon, & Theodoro Myses, & Theodoro Anineti, & Timotheo Briullon, & Theodosio Maustauron, & Tichico Citeron, & Eusebio Clazomenon, & Euthalio Colophonis, & Modesto Aneon, & Theosebio Prienes, & Eusebio Prienes, & Eusebio Magnesiæ Sifilæ, & Sapricio Paphi Cypri, & Zenone Curii Ceretii Constantiæ, & Evagrio Solon, & Cæsario Chorepiscopo, & Triboniano As-

pendi Pamphiliæ, & Nucetio Seleges, & Solone Paraliæ, & Acacio Cotenon, & Nesio Corybrassi, & Matidiano Coracensium, & Nectario Senon, & Eutropio Ettennon, & Tariano Lyrbes, & Eusebio Asponon Galatiæ, & Philumeno Cinnes, & Strategio & Eusebio Heraliæ Honori, & Paralio Andrapone Hellespontiadis, & Silbano Ceratapon, & Hermogene Rinocuroron, & Evoptio Ptolomaidos Pentapoleos, & Eusebio Pelusii, & Adesphio Onopheos, & Paulo Phravoneos, & Phœbammone Copti, & Machario Metelos, & Adelphio Saeos, & Macedonio Xeos, & Marino Heliopoleos, & Metrodoro Leonthon, & Machario Anteon, & Petro Oxyrinchi, & Strategio Athribidis, & Athanasio Parali, & Silvano Cophriteos, & Iohanne Hephestii, & Aristobulo Thmueos, & Theone Sethroitu, & Lampetio Casii, & Cyro Achæorum, & Publio Olbiæ, & Samuele Dysteos, & Zenobio Barchæ, & Tenone Theucyron, & Sopatro Septimiaces, & Eusebio Nilupoleos, & Heraclida Heracleos, & Chrisadrio Aphroditus, & Andrea Hermupoleos magni, & Sabino Panos, & Abraam Ostracines, & Hierace Aphnau, & Alypio Selæ, & Alexandro Cleopatridos, & Isaac Tuna, & Ambone Butu, & Heracleo Thyneos, & Isaac Elearchiensi, & Heraclio Thamiatidos, & Theona Psincus, & Ammonio Panephysi, & Bessula Diacono Carthaginis, & Arcadio & Projecto sanctissimis Episcopis & Legatis, & sanctissimo Presbytero Philippo apostolicæ sedis Romanorum & Legato, Petrus Presbyter Alexandriæ & primicerius Notariorum dixit. Sancta & ingens synodus vestra omnem adhibens providentiam rectæ & apostolicæ fidei & dogmatum veritatis, consulens autem paci & statui Ecclesiarum, defi-

nitionem protulit, quam præ manibus habentes, ſi videbitur ſanctitati veſtræ, recitabimus.

Sancta ſynodus dixit. Definitio prolata à ſancta & mundana ſynodo percenſeatur & actis præſentibus inſeratur.

Nicenſis Synodus hanc fidem expoſuit.

CREDIMVS in unum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei, natum ex patre unigenitum, hoc eſt, ex patris ſubſtantia, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, ejuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt quæ in cælo & quæ in terra; qui propter noſtram ſalutem deſcendit, incarnatus & homo factus, paſſus, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in cœlos, venturus judicare vivos & mortuos. Et in ſpiritum ſanctum. Eos autem qui aiunt, Erat quando non fuerat, & antequam naſceretur non erat, & quòd ex nihilo factus eſt vel ex alia ſubſtantia, perhibentes eſſe aut viſibilem aut mutabilem filium, anathematizat apoſtolica Eccleſia.

Huic quidem ſanctæ fidei omnes convenit adſentiri. Habet enim propriè & ſufficienter ad utilitatem totius orbis terrarum. Quoniam verò quidam ſunt qui cùm hanc adſimulent confiteri & huic adſentiri, depravent tamen vim ſententiarum & ad ſuum interpretentur arbitrium, & corrumpant etiam veritatem, peſtilentiæ filii & erroris, opus fuit neceſſariò etiam ſanctorum patrum & orthodoxorum proferre ſententias, quæ

insinuare possent quemadmodum & ipsi intellexerunt fidem & aliis prædicare confisi sunt, ut fieret manifestum omnes qui rectam & immaculatam habeant fidem, eo modo oportere eam intelligere & interpretari & prædicare.

Petrus Presbyter Alexandriæ & primicerius Notariorum dixit. Quoniam præ manibus habemus libros sanctorum & religiosissimorum patrum & Episcoporum & diversorum martyrum, excerpsimus autem ex his pauca capitula, si videbitur, recitabimus.

Flavianus Episcopus Philipporum dixit. Hæc quoque perlecta inserantur. *Et recitata sunt hoc modo.*

Petri sanctissimi Episcopi & Martyris ex libro de deitate.

QVoniam certè gratia & veritas per Iesum Christum facta est. unde & gratia sumus salvati juxta apostolicum dictum. *Et hoc*, inquit, *non ex vobis, neque ex operibus, ne quis glorietur.* Voluntàte verbum caro factum est, & habitu inventum ut homo. Non est tamen à deitate destitutum. Neque enim ut à sua gloria & virtute desisteret, cùm esset dives, pauper est factus; sed & ut mortem pro nobis peccatoribus ipse sustineret, justus pro injustis, & ut nos offerret Deo, mortuus quidem carne, vivificatus autem spiritu. *Et post alia.* Vnde & evangelista adserit veritatem dicens: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Scilicet ex quo angelus virginem salutavit dicens: *Ave gratia plena, Dominus tecum. Dominus autem tecum* dixit Gabriel, pro eo quod est *Deus verbum tecum.* Demonstrat enim id

nasci in vulva & carnem futurum, juxta quod scriptum est: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur sanctum vocabitur filius Dei.*] *Et porrò post alia.* Deus autem verbum, viro absente, voluntate Dei, qui omnia facilè operatur, factum est in vulva virginis caro, non egens viri operatione aut præsentia. Viro enim efficacior fuit Dei virtus inumbrans virgini, superveniente etiam simul spiritu sancto.

Athanasii sanctissimi Episcopi Alexandriæ ex libro adversùs Arrianos.

MVlti igitur sancti fuerunt & puri ab omni peccato. Hieremias verò & ab utero sanctificatus est. Et Iohannes cùm adhuc esset in utero, exultavit in gaudio voce Mariæ theotoco. Et tamen regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ. Sic quoque nihilominus manebant homines corruptibiles & mortales & passionum naturæ suæ capaces. Nunc verò cùm Deus verbum factum est homo & sua fecit ea quæ sunt propria carnis nostræ, jam non passiones corpus contingunt propter verbum quod fuit in corpore, sed ab ipso quidem contritæ sunt; homines verò non juxta suas passiones peccatores sunt & mortales, sed juxta verbi virtutem resurgunt immortales & incorruptibiles & æterni. Vnde etiam carne nata ex Maria theotoco, ipse dicitur natus qui præstat ut alii nascerentur, ut nostram in se generationem transferret, & nos jam non ut terra tantùm abeamus in

in terram, ſed ut cæleſti verbo conjuncti, ab eo ipſo ſublevemur in cœlum. Rectè igitur etiam alias corporis paſſiones in ſemet tranſtulit, ut non ut homines, ſed ut verbo adhærentes, fieremus æternæ vitæ participes. Non enim jam juxta priorem generationem morimur in Adam, ſed noſtra generatione & omni carnali fragilitate tranſlata in verbum reſurgimus ex terra, ſoluta maledictione peccati propter eum qui pro nobis factus eſt maledictio.

Ejuſdem de epiſtola ad Epictetum.

Quomodo autem vel dubitare auſi ſunt qui dicuntur eſſe Chriſtiani, ſi Dominus qui proceſſit ex Maria filius quidem ſit Dei ſubſtantia & natura, carnaliter verò ex ſemine David & ex carne ſanctæ Mariæ? Qui porrò adeo audaces fuerunt ut dicerent Chriſtum, qui carne ſit paſſus & crucifixus, non eſſe Dominum & ſalvatorem & Deum & filium patris? Vel quomodo volunt ſe nominare Chriſtianos qui dicunt in hominem ſanctum quemadmodum etiam in unumquemque Prophetarum ſuperveniſſe verbum, ac nos magis ipſum hominem factum cùm corpus ſumpſiſſet ex Maria, & alium eſſe Chriſtum & alium Dei verbum quod ante Mariam & ante ſecula erat filius patris? Aut quomodo poſſunt eſſe Chriſtiani qui dicunt aliud eſſe filium & aliud Dei verbum? *Item poſt alia.* Abſit ut hæc putatione facta eſſe dicamus, ut nonnulli exiſtimarunt. Nam verè homine facto ſalvatore, totius hominis facta eſt ſalus. Nam ſi putatione verbum fuiſſet in corpore juxta quod illi dicunt, putatione autem

quod dicitur tantùm phantasia quædam est, invenietur salus nostra & resurrectio hominum facta per docesin, non veritate, juxta scelestissimum Manichæum. At verò si non per phantasiam salus nostra, nec corporis tantùm, sed totius hominis animæ & corporis salus est facta, humanum ergo natura quod ex Maria factum est juxta scripturas & verum erat salvatoris.

Iulii sanctissimi Episcopi Romæ epistola ad Prosdocium.

Prædicatur autem ad consummationem fidei & incarnatus ex virgine Maria Dei filius, qui habitavit in hominibus, non in homine operatus. Hoc enim de Prophetis est & Apostolis. Perfectus Deus in carne, & homo perfectus in spiritu. Non duo filii, unus quidem naturalis filius qui adsumpsit hominem, alter vero homo mortalis adsumptus à Deo, sed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra Deus.

Felicis Episcopi sanctissimi Romæ & martyris ex epistola ad Maximinum Episcopum & ad clerum Alexandriæ Ecclesiæ.

De incarnatione verò verbi & de fide, credimus in Dominum nostrum Iesum Christum natum ex virgine Maria. Hic enim est filius Dei æternus & verbum, & non ita homo à Deo adsumptus ut esset alius præter ipsum. Neque enim hominem adsumpsit Dei filius ut esset alius præter ipsum: sed cùm esset Deus perfectus, factus est simul & homo perfectus, incarnatus ex virgine.

Theophili sanctissimi Episcopi Alexandriæ ex paschali epistola quinta.

Sunt enim nunc miraculorum veterum reliquiæ, ne parum credant quòd Dei virtus potest facere ut virgo pariat, in qua fuit vivum Dei verbum propter nostram similitudinem. Aliter enim nos adloqui proprius ipse non poterat; & nec ex voluptate & somno, quemadmodum & in aliis hominibus, corpus accipiat, accepit ejus consimile, natus ex virgine, homo quidem apparens juxta nos & in forma servili, rebus verò probatur esse omnium artifex & dominus, opera faciens Dei.

Ejusdem ex epistola paschali sexta.

Quemadmodum summi artificum non in pretiosa tantùm materia vim suæ artis ostendunt, sed & si in luto vel cera solertiam suam demonstrent, multò magis videntur esse laudabiles, sic etiam Deus verbum, optimus omnium artifex, vivum efficax, qui ordinatione congrua cuncta composuit, non cælesti quadam corporis adsumpta materia ad nos venit, sed in luto magnitudinem suæ artis ostendit, corrigens hominem qui est fictus ex luto, ipse ex virgine homo novus procedens, generationis quidem ratione dissimilis, aliis verò omnibus absque peccato similis nostri, natus, pannis involutus, lacte nutritus, infans in præsepio repositus, naturæ nostræ fragilitatem sustinens propter priores causas; sed cùm adhuc infans esset, satanam & ejus perterrefecit exerci-

tum, magos provocans ad pœnitentiam, & eos armans ad contemptum ejus qui illos miserat Regis.

Cypriani ſanctiſsimi Epiſcopi ex libro de miſericordia.

Multa & magna ſunt, fratres cariſſimi, beneficia divina quibus in ſalutem noſtram Dei patris & Chriſti larga & copioſa clementia & operata ſit & ſemper operetur, quòd conſervandis ac vivificandis nobis pater filium miſit ut reparare nos poſſet, quòdque filius miſſus eſt & hominis filius eſſe voluit ut Dei filios faceret. Humiliavit ſe, ut populum qui priùs jacebat erigeret. Vulneratus eſt, ut vulnera noſtra curaret. Servivit, ut ad libertatem ſervientes extraheret. Mori ſuſtinuit, ut immortalitatem mortalibus exhiberet.

Ambroſii ſanctiſsimi Epiſcopi Mediolanenſis.

Si mihi non credunt, credant Apoſtolo dicenti. *Poſtquam verò venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Filium*, inquit, *ſuum*, non unum ex multis, non communem, ſed ſuum. Suum cùm dicit, generationis æternæ proprietatem ſignificavit. Hunc poſtea factum ex muliere aſtruxit, ut factura non divinitatis ſed adſumptionis corporis adſcriberetur. *Factum ex muliere* per carnis ſuſceptionem, *factum ſub lege* per obſervantiam legis. Generatio autem illa cæleſtis ante legem, iſta poſt legem.

Ejusdem.

Sileant igitur inanes de ſermonibus quæſtiones, quoniam regnum Dei, ſicut ſcriptum eſt, non in perſuaſione verbi eſt, ſed in oſtenſione virtutis. Servemus locutionem divinitatis & carnis. Vnus in utroque loquitur filius, quia in eodem utraque natura eſt, & non in uno ſemper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis paſſiones; quia quaſi Deus loquitur quæ ſunt divina, quia verbum eſt; quaſi homo quæ ſunt humana, quia in mea ſubſtantia loquebatur: *Hic eſt panis vivus qui de cælo deſcendit.* Panis hic caro eſt, ſicut ipſe dixit: *Hic panis quem ego dabo, caro mea eſt.* Hic eſt qui deſcendit, hic eſt quem pater ſanctificavit & miſit in hunc mundum. Et ipſa littera docet nos ſanctificatione non divinitatem eguiſſe, ſed carnem.

Gregorii majoris Epiſcopi Nazanzi.

Non decipiant homines nec decipiantur, hominem carentem ſenſu exiſtimantes dominicum, ut ipſi aiunt, immo verò Dominum noſtrum & Deum. Non enim hominem à deitate ſeparamus, ſed unum eundemque adfirmamus, antea quidem non hominem ſed Deum & filium duntaxat & ante ſecula ſine corpore & omnibus corporalibus, poſtea verò & hominem adſumptum pro ſalute noſtra, paſſibilem carne, impaſſibilem deitate, comprehenſibilem corpore, incomprehenſibilem deitate, eundem terrenum & cæleſtem, viſibilem, & intelligibilem, capabilem, & qui capi

non possèt,ut perfectum hominem,eundem etiam Deum, ut homo totus repararetur, qui cecidit in peccatum. Si quis Mariam non existimet theotocon,procul est à divinitate. Si quis per virginem tamquam per fistulam transcurrisse ac non in ipsa formatum divina simul humanaque ratione, divina quidem quòd absque viro, humana verò quòd more partus, si quis formatum dicit hominem, postea Deum induisse, detestandus est. Neque enim generatio Dei hæc est, sed generationis fuga. Si quis duos filios inducit, unum quidem ex Deo patre, alterum verò ex matre, ac non unum eundemque, excidat adoptione quæ est rectè credentibus promissa. Gemina enim natura Deus & homo, quia & anima & corpus. Filii verò non duo, nec Dei. Neque enim hic duo homines sunt, licèt Paulus ita quod est intra hominem & quod est extra appellarit. Et si est breviter dicendum, aliud quidem & aliud ex quibus salvator, (Neque enim idem est visibile & invisibile, nec temporarium simile est ei quod est ante tempora) non alius verò & alius, absit. Nam utraque in commixtione sunt, Deus incarnatus & homo deitate sacratus, vel quoquo modo quis voluerit nominare. Aio autem aliud & aliud, contrà quàm est in trinitate. Ibi enim alius & alius est, ne substantias confundamus, non aliud verò & aliud. Vnum enim idemque tria sunt & similia deitate. Si quis tamquam in Propheta per gratiam operatum dicit, ac non per substantiam conjunctum & concretum, inanis sit divinæ operationis, imo plenus adversæ. Si quis non adorat crucifixum, anathema sit & inter theoctonos numeretur. Si quis ex operibus consummatum aut post baptisma

aut post resurrectionem ex mortuis adoptionem meruisse dicit juxta paganos, qui naperpapot inducunt, anathema sit. Quicquid enim oritur aut crescit aut consummatur non est Deus, etsi propter incrementum quod paulatim fit ita dicatur.

Basilii sanctissimi Episcopi Cæsareæ Cappadociæ primæ.

Neque tantùm cælum & terra & æquorum latitudo, & quæ in aquis vivunt, nec terrestria animalia, nec stellæ, nec aër, nec horæ temporum, & elementorum varia diversaque ordinatio, virtutis ipsius eminentiam probare possunt quantum quòd potuerit Deus, qui capi non potest, absque carnis passione conjungi cum morte, ut nobis passione sua impassibilitatem donaret.

Gregorii sanctissimi Episcopi Nusæ.

Hoc, inquit, *sentite & de vobis quod etiam in Christo filio Dei; qui cùm esset in forma Dei, non rapinam arbitratus est ut esset æqualis Deo, sed se exinanivit formam servi accipiens.* Quid in Deo servi forma pauperius? Quid in Rege humilius quàm ad participatum nostræ naturæ pauperrimæ voluntariè devenisse? Rex regnantium & dominus dominantium servilem formam induitur. Iudex omnium dominantibus tributum penset, at dominus creaturæ deducitur in speluncam. Qui omnia comprehendit, cœnaculi non invenit locum, sed in præsepio mutorum animalium proici-

tur. Mundus & sincerus humanæ naturæ patitur sordem, & per omnem nostram gradiens paupertatem, usque ad experimentum pervenit mortis. Videtis modum voluntariæ paupertatis. Vita mortem gustare dignatur, judex adducitur in judicium, vitæ omnium dominus subit suffragium judicantis, Rex cælestium principatuum manus carnificum non repellit. Ad hæc, inquit, exemplum humilitatis videat modum.

Attici Episcopi Constantinopoleos.

Hodie Christus Dominus clementiæ generationem suscepit. Nam divinæ dignitatis jam antea habuerat, & adjecit porrò clementiæ. Verbum exinanitur, quod natura exinanibile est. Se enim exinanivit formam servi accipiens. Incarnabilis in carne fit. Nam verbum caro factum est. Qui tractari non potest propter incorporalem naturam, contrectatur. Qui initium non habet, fit sub initio corporali. Perfectus crescit, invertibilis proficit, dives in cœnaculo fit. Qui comprehendit nubibus cælum, pannis involvitur. Rex ponitur in præsepio.

Iconii Episcopi.

Nam quia idem est & Rex & Deus, & mortalitatem propter corporis dispensationem gustavit. Dona sunt argumenta mysterii. Aurum offerunt. agnoscunt enim Regem. Offerunt thus. Deus est enim cui offerunt. Adiciunt etiam myrrham propter eam quæ est in mysterio mortalitatem passionis.

Ejusdem.

Nam nisi ille fuisset carnaliter procreatus, tu nunquam fuisses spiritaliter recreatus; & nisi ille sustinuisset formam servilem, nunquam tu adoptionis esses gloriam consecutus. Ideo in terram cælestis ut tu terrenus recipiaris in cælum. Ideo Christus se evacuavit ut nos omnes ex ipsius plenitudine accipiamus. Illius mors tua immortalitas facta est. Domini passio servi facta est altitudo. Tu verò beneficium in blasphemiam rapis.

Attici Episcopi Constantinopoleos.

Siquidem dubium facit unigeniti incarnatio & virginis partus & communia passionum & patibulum & mors & passio, is doceatur & sciat hæc omnia causas fuisse salutis mundanæ, sed ne hæc quidem indigna esse divina clementia. Nam si turpe est Deo in virgine habitare, turpius etiam virginem facere. Si verò virginem fingere contumeliam esse non duxit, nec habitare in ea turpitudinem judicavit. Et si pati malum est, passionibus liberare quantum est? Igitur & mortuus est immortalis morte, & mortem morte damnavit, & resurrexit, resurrectionem largiens nobis. Et hæc omnia sustinet non natura deitatis, sed adsumptione carnis, deitate quidem manens intactus juxta suam naturam, omnia verò perferens & patiens ut vitæ æternæ nobis dux & auctor existeret.

ACTIO DE CONFESSIONE CHARISII PRESBYTERI.

IVxta piissimorum augustissimorumque Prin-
cipum Theodosii & Valentiani congrega-
Ephesiorum metropoli ex omni propè orbe ter-
rarum hac sanctissima synodo religiosissimorum
Episcoporum omnium sanctarum Ecclesiarum
agente Concilium & decernente ut firma man-
ret fides exposita per spiritum sanctum à sanc-
patribus qui tunc temporis Nicææ convenerant
numero trecenti decem & octo, & disponer-
quæ ad hanc rem pertinerent competentibus m-
dis, Charisius quidam nomine Presbyter & c-
pensator sanctæ Ecclesiæ Philadelphiæ civita-
adseruit quosdam ex Lydia oriundos hæretic-
voluisse quidem suum errorem deponere, co-
verti verò ad veritatis lumen & imbui cathol-
Ecclesiæ piis rectisque voluisse dogmatibus, d-
inde eos qui ad veritatem deducendi erant i-
pejorem inductos errorem & tamquam ex fov-
in profundiorem foveam cecidisse. Adseruit nam-
que Antonium & Iacobum habentes nomin-
Presbyterorum de Constantinopoli descendi-
cum epistolis commendatitiis Anastasii cujusd-
& Photii, qui tunc temporis hæretico Nesto-
adhærebant, qui & ipsi nomina habebant Pr-
byterorum; & cùm deceat magis apostolicam
evangelicam fidei traditionem, quam etiam p-
tres exposuerunt qui Nicææ convenerunt, t-
præponi qui ab errore convertuntur in verit-
tem & qui è tenebris in lucem cupiunt perve-
re, obtulisse nescio quam impiissimorum dogm-

tum expoſitionem tamquam ordine ſymboli compoſitam & ei ſubſcribere illos miſeros compuliſſe & in hoc omnem impietatis exceſſiſſe menſuram. Et ut hæc quæ dicta ſunt poſſint evidentiùs apparere, infrà ſcriptus eſt etiam libellus oblatus à memorato Preſbytero Chariſio & impiæ illius & peſſimæ fidei expoſitio de incarnatione unigeniti filii Dei cum ſubſcriptione etiam illorum qui decepti ſunt.

LIBELLVS CHARISII.

Sanctiſſimæ & Deo dilectæ ſynodo mundanæ quæ in Epheſiorum metropolim congregata eſt à Chariſio Preſbytero & diſpenſatore Eccleſiæ Philadelphiæ. Eſt quidem omnibus ſapientibus exoptandum honorem debitum & convenientem patribus & maximè ſpiritalibus & præceptoribus ſemper deferre. Si verò contigerit ut hi qui docere debeant ea diſcentibus de fide garriant quæ aures omnium menteſque lædere poſſint, neceſſe eſt ordinem commutare & eos qui perversè docere contendant à diſcipulis magis redargui. Sed quoniam inter eos eſt Neſtorius numerandus malæ ſuæ opinionis fructus decerpſit, & qui de fide Chriſti peſſimè exiſtimans & docens ſæpe quæ eum docere non convenit, omnem orbem terræ conturbavit, adeo ut etiam pii Principes cenſere cogantur hanc veſtram ſanctiſſimam ſynodum convenire & rectæ fidei dogmata confirmare, quod etiam ſua clementia Dominus Deus indulſit ut ob ſupradictam cauſam vos omnes huc, patres ſanctiſſimi, conveniatis, hujus cauſa ego ad veſtræ ſanctitatis genua pro-

volutus adfirmo quòd non solùm ipse Nestorius, verùm etiam impietatis ipsius particeps Anastasius & Photinus Presbyteri eandem etiam in aliis civitatibus fidem pessimam disseminari cupientes, Iacobo cuidam sui simili favorem præstiterunt & præstant, ad colloquii societatem eum adhibentes & mensæ, quem etiam per litteras tamquam orthodoxum gloriosissimis Lydiæ Episcopis commendarunt; qui talia admittit quæ sanctitatem vestram, si ea cognoverit, commovebunt justas in eum competentesque pœnas hæc ferre, necnon etiam in eos qui ei patrocinantur & favent. Nam cùm Philadelphiam civitatem Lydiæ adventasset, simpliciores quosdam Clericos decepit, & illam fidem spretam quam patres Nicææ ediderunt, fidei alteræ immo verò perfidiæ subscribere compulit, & hoc illi simplicitate sua facere & subscribere hoc modo: *Huic rectæ fidei adsentimur.* Quæ expositio hæreticæ blasphemiæ plenissima integra est cum subscriptione eorum quibus subreptum est; & quæso ut ea coram vestra sanctimonia recitentur, ut intelligatur quomodo illi rectam fidem vertere conati sunt, necnon etiam litteras supradictorum, per quas Iacobum quidem hæreticum, qui talia ausus est, orthodoxum esse testantur, me verò tamquam hæreticum communicatione & ministerio submoverunt pietatis dogmata retinentem, sicut in subditis apparebit. His etenim recitatis, sanctitas vestra comperiet qualia sint ea quæ illi adversùm rectam fidem scelera commiserunt, quæ per vestram sanctitatem penitùs destruet Deus.

CHARISII CONFESSIO.

Credo in unum Deum patrem omnipotentem, creatorem, omnium visibilium & invisibilium factorem, & in unum Dominum Iesum Christum filium ejus unigenitum, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, similis cum patre substantiæ, qui propter nos & nostram salutem descendit de cælis, incarnatus est, natus est ex sancta virgine, homo factus est, crucifixus est pro nobis, mortuus est, resurrexit tertia die, ascendit in cælos, venturus judicare vivos & mortuos; & in spiritum veritatis paraclitum, similis substantiæ cum patre & filio; & in sanctam Ecclesiam catholicam, & in remissionem mortuorum, & in vitam æternam. Ego Charisius obtuli libellum, sicut suprà dictum est, & subscripsi manu mea.

Exemplum expositionis symboli transformati.

SYMBOLVM NESTORIANVM.

Quisquis vel nunc primùm instituitur ecclesiasticorum dogmatum scientia, vel ex quolibet hæretico errore in veritatem desiderat commigrare, eum discere convenit & confiteri quòd credimus in unum Deum patrem æternum, qui neque postea cœpit esse, sed antea & semper erat Deus, neque postea factus est pater quod semper erat Deus & pater. Credimus autem & in unum filium Dei unigenitum ex substantia patris, ut certè filium, & ex substantia ejus cujus

eſt & eſſe creditur filius. Et in ſpiritum ſanctum, qui eſt ex Dei ſubſtantia; qui non eſt filius, ſed Deus per ſubſtantiam, utpote ejuſdem ſubſtantiæ cujus eſt Deus & pater, ex quo eſt per ſubſtantiam. Nos enim, inquit, non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiritum qui eſt ex Deo, ab omni quidem creatura eum ſeparans, Deo verò conjungens, ex quo eſt per ſubſtantiam præcipua quadam propriaque ratione præter omnem aliam creaturam; quam non ex ſubſtantia ſed ex cauſa operationis à Deo credimus factam. Et neque filium putamus, neque per filium eſſentiam cepiſſe. Confitemur autem ipſum per ſe patrem perfectum ſua perſona, & filium ſimili modo, & item ſpiritum ſanctum; ſalva manente nobis ratione pietatis, ut patrem & filium & ſpiritum ſanctum non tres diverſas ſubſtantias eſſe credamus, ſed unam eandemque ſimilitudinem deitatis. Scire autem convenit etiam de diſpenſatione quam pro noſtra ſalute in Domino Chriſto Dominus Deus implevit, quòd Deus verbum hominem perfectum adſumpſit ex ſemine Abraham & ex David juxta prædicationem ſanctarum ſcripturarum, ejus naturæ cujus & illi fuerant ex quorum ſemine erat, hominem natura perfectum, ex anima rationali & humana carne compoſitum; quem hominem noſtræ naturæ conſimilem ſpiritus ſancti virtute in vulva virginis fictum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut omnes redimat à legis ſervitute, conſecutos adoptionem quæ eſt olim repromiſſa, inæſtimabiliter ſibi conjunxit, & mortem quidem experiri more hominum fecit, ſuſcitavit verò à mortuis, & evexit in cælos, & ſedere

fecit ad dexteram Dei. Vnde cùm ſit ſupra omnem principatum & poteſtatem & dominationem & ſupra omne nomen nominandum, non in hoc tantùm ſeculo, ſed etiam in futuro, ab omni creatura accepit venerationem ei tribuente. Et neque duos dicimus filios neque dominos, quorum unus filius per ſubſtantiam Deus verbum unigenitus filius patris, cui iſte conjunctus, & habens filietatis participatum, etiam filii appellatione communicat, & Dominus per ſubſtantiam eſt Deus verbum, cui iſte conjunctus honori communicat. Et propterea neque duos dicimus filios neque duos dominos: quia cùm ſit manifeſtus is qui eſt per ſubſtantiam dominus & filius, inſeparabilem habens cum eo conjunctionem, hic quoque qui pro noſtra ſalute adſumptus eſt, conrefertur, id eſt, συναναφέρεται, nuncupatione filii & domini, non quemadmodum unuſquiſque noſtrum, qui per ſe ipſum filius eſt, (unde & multi filii juxta beatum dicitur Paulum) ſed ſolus is habens præcipuam conjunctionem ad Deum verbum, filietatis dominationiſque particeps, adimit quidem opinionem duorum filiorum & dominorum, præbet verò nobis conjunctionem ad Deum verbum omnem habere de eo fidem & opinionem; pro quibus & venerationem, utpote Dei relatio, ab omni accipit creatura. Vnum igitur dicimus filium & Dominum Ieſum Chriſtum, per quem omnia facta ſunt; primitus quidem Deum verbum intelligentes, qui eſt per ſubſtantiam filius Dei & Dominus; deinde inducentes etiam adſumptum filium de Nazareth, quem unxit Deus ſpiritu & virtute quaſi conjunctione ad Deum verbum

filietatis dominationisque participem; qui etiam secundus Adam juxta beatum Paulum vocatur, quasi ejusdem quidem naturæ qua Adam, demonstrans autem nobis statum futurum, & qui tantam ab illo habet differentiam quanta esse debeat inter eum qui futuri status arcana bona subministravit & inter illum qui præsentium malorum dedit initium. Simili modo etiam secundus homo vocatur, quasi qui secundum statum nobis monstrarit, quoniam prioris status princeps fuit Adam illius mortalis & passibilis & omnium dolorum plenissimi, in quo etiam similitudinem ipsius accepimus. Secundum verò monstravit nobis Dominus Iesus, qui de cælis in futurum apparens, omnes nos in communionem suam perducet. *Primus enim homo*, inquit, *est ex terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis*, id est, inde venturus ut nos omnes ad similitudinem sui perduceret. Vnde infert: *Qualis terrenus, tales etiam terreni; & qualis cælestis, tales etiam cælestes. Et sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis.* In eo apparens & in eo omnibus conspicienda qui judicandi sunt occulta & invisibili faciet judicium divina natura. Tempora enim ignorantiæ despiciens Deus, nunc adnuntiat hominibus ut omnes pœnitentiam agant, eò quòd statuit diem in qua judicaturus est orbem in viro quem statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis. Hæc est ecclesiasticorum dogmatum adsertio; & quisquis contra hæc credat, anathema sit. Quisquis non accipit salutarem pœnitentiam, anathema sit. Qui sanctum diem Paschæ non facit juxta morem catholicæ Ecclesiæ, anathema sit.

Budius

Budius Vicini Philadelpheus Tessarescædecatites agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogavi sanctissimum Episcopum Theophanium, & accessi ad sanctissimam & catholicam Ecclesiam, & anathematizo omnem hæresim, & maximè Tessarescædecatitarum, in qua antè errabam, & assentio suprascriptæ expositioni rectæ fidei, anathematizans & eos qui non faciunt sanctum diem Paschæ juxta morem catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ. Et juro per sanctam & homousion trinitatem & per pietatem & victoriam DD. NN. Fl. Theodosii & Fl. Valentiniani perpetuorum augustorum. Et si quid ex his labefactavero, subjacebo legum severitati. Et recitatæ mihi expositioni subscripsi per Esycum Philadelphium curialem, propterea quòd litteras nescirem.

Esytius Cerdanepi Philadelpheus curialis Tessarescædecatites agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogans accessi ad sanctam catholicam Ecclesiam; & anathematizo omnem hæresim, & maximè Tessarescædecatitarum, & adsentio supra scriptæ expositioni rectæ fidei, anathematizans & eos qui non faciunt sanctum diem Paschæ juxta sanctam & catholicam & apostolicam Ecclesiam. Et juro per sanctam & homousion trinitatem & pietatem & victoriam Christi amantium Principum Fl. Theodosii & Fl. Valentiniani perpetuorum augustorum. Si quid autem ex his labefactavero, subjacebo legum severitati. Et subscripsi manu mea.

Rufinus Philadelpheus Tessarescædecatites agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogans accessi ad sanctam & catholicam Ecclesiam, anathematizans omnem hæresim, & maximè Tessarescæde-

catitarum, & adſentio cum omni familia ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, anathematizans eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta ſanctam & catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & per pietatem & victoriam Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Si quid autem labefactavero, ſubjacebo cum omni familia legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione explicita, ſubſcripta meo arbitrio & voluntate.

Eugenius Diſphiladelpheus Teſſareſcædecatites agnovi cum omni familia veram fidem orthodoxiæ, & rogavi ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſi ad ſanctiſſimam & catholicam Eccleſiam; & anathematizo omnem hæreſim, & maxime Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta ſanctam & catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Et aſſentio cum omni familia ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & pietatem & victoriam Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Si quid autem ex his labefactavero, ſubjacebo cum omni familia legum ſeveritati. Recitata mihi & placita expoſitione, ſubſcripſi manu mea.

Fauſtinus laicus Diſphiladelpheus Teſſareſcædecatita agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogavi ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſi ad ſanctiſſimam & catholicam Eccleſiam: & anathematizo omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabam. Et aſſentio ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, ana-

thematizans etiam eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem ſanctæ catholicæ Eccleſiæ. Et juro per ſanctam homouſion trinitatem & per pietatem & victoriam Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Si quid autem ex his labefactavero, ſubjacebo legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione, acceſſi cum omni familia; & ſubſcripſi manu mea.

Damalius & Alexander per manum Euprepii filii Theodori reverentiſſimi Diaconi agnovimus orthodoxiam, & rogavimus ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſimus ad catholicam Eccleſiam, anathematizantes omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabamus, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et recitata nobis expoſitione, juravimus per venerabile jusjurandum ſanctiſſimæ trinitatis & per victoriam & ſalutem Dominorum noſtrorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum nihil ex ſupraſcriptis labefactaturos. Et credentes cum familiis noſtris ſubſcripſimus.

Fl. Nymphidianus Diſphiladelpheus ſcholaſticus omnibus dogmatibus & moribus Teſſareſcædecatitarum, qui non admittunt dogmata orthodoxorum, renuntio, & profiteor communicare fidei orthodoxorum in omnibus & eam admittere.

Polychronius Tatiani & Philadelpheus per manum Fl. Eſyci Cerdaliheli Philadelphei curialis, propterea quòd tardè ſcriberem, agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium acceſſi ad catholicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim & maximè Teſ-

ſareſcædecatitarum, in qua antè errabam, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et recitata mihi expoſitione, juravi per venerabile jusjurandum ſanctiſſimæ trinitatis & per victoriam & ſalutem Dominorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum nihil me ex ſupraſcriptis labefactaturum. Et credo cum omni familia, & placent mihi omnia ſupraſcripta. Polychronius mutuatus ſum manum [Eſycii.]

Euſtathius Marcelli Philadelpheus aurifex Teſſareſcædecatitarum agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Theophanium Epiſcopum, acceſſi meo arbitrio & voluntate ad ſanctiſſimam Dei & catholicam & orthodoxorum Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid ex ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi manu mea.

Eutytius Diſphiladelpheus agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi meo arbitrio & voluntate ad ſanctiſſimam Dei & catholicam & orthodoxam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid ex his ſupraſcriptis labefactavero,

ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi manu mea..

Stratonicus Emonii Philadelpheus Teſſareſcædecatites agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiani perpetuorum auguſtorum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi per nepotem meum Alexandrum, propterea quòd litteras neſcirem.

Theodoretus & Alexander & Philadelpheus ſubſcripſimus per unum ex nobis Alexandrum, & agnovimus orthodoxiam; & rogantes ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſimus ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam orthodoxam Eccleſiam. Et anathematizamus omnem hæreſim, & maximè eorum qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravimus per ſanctam trinitatem & per pietatem & victoriam Dominorum noſtrorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactaverimus, ſubjacere nos legum ſeveritati. Et recitata nobis hac expoſitione, ſubſcripſimus.

Marinus Evethi per manum Neorii lectoris orthodoxorum agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Et anathematizo omnem hæreſim, & eos qui non

faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem & victoriam Dominorum noſtrorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, & juravi per venerabile jusjurandum ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi.

Padicius Philadelpheus ſubſcripſi manu mea, & agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam orthodoxorum Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per venerabile jusjurandum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione, ſubſcripſi manu mea.

Cyriacus Philadelpheus, unus de hæreſi Novatianorum, agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Catharon. Et juravi per venerabile jusjurandum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione, ſubſcripſi per Euſebium Galliopiſtri.

Euſenius Philadelpheus nauta agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam orthodoxorum Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim. Et juravi per venerabile jusjurandum nihil me de ſupraſcriptis labefactare. Et ſubſcripſi manu mea.

Diomedes habitans in vico Caccaba agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi voluntate mea ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam orthodoxorum, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antea errabam. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & per victoriam & per pietatem Dominorum perſeveraturum me in ſupraſcriptis & nihil labefactaturum & in omnibus ſervaturum orthodoxorum fidem. Et ſi fuero deprehenſus labefactans aliquid de placitis, ſubjacebo legum ſeveritati. Et audita expoſitione, ſubſcripſi manu mea.

Iulianus Diſphiladelpheus agnovi orthodoxiam, & acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum. Et juravi venerabile jusjurandum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ægrotans ſubſcripſi per Martyrium lectorem.

Eutychius de vico Aulacis, primus Teſſareſcædecatitarum hæreſcos, agnovi veram fidem orthodoxiæ; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium & reverentiſſimum Epiſcopum Iacobum & reverentiſſimum Preſbyterum & diſpenſatorem Chariſium, acceſſi ad ſanctam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabam; & aſſentio ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, anathematizans eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem catholicæ & apoſtolicæ ſanctæ Eccleſiæ. Et juravi per ſanctam & homouſion trinitatem &

per pietatem & victoriam Dominorum Flavii Theodosii & Flavii Valentiniani perpetuorum augustorum, si quid verò de suprascriptis labefactavero, subjacebo legum severitati. Et subscripsi manu mea.

Patricius Presbyter de vico Parazioxili per manum Maximi compresbyteri, eò quòd litteras nescirem, agnovi veram fidem orthodoxiæ; & rogavi religiosissimum Episcopum Theophanium & reverentissimum Presbyterum Charisium, & rogavi quàm maturiùs communicare sanctæ Dei catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ orthodoxorum; & anathematizo omnem hæresim, & maximè Tessarescædecatitarum, eos qui non faciunt sanctum diem Paschæ juxta morem Ecclesiæ. Et juravi per sanctam & vivificam trinitatem & per pietatem & victoriam DD. NN. Fl. Theodosii & Fl. Valentiniani perpetuorum augustorum, si quid de his labefactavero, subjacere me legum severitati.

Zenon de territorio Sagari poëta Tessarescædecatitarum hæreseos agnovi veram fidem orthodoxiæ; & rogans sanctissimum Episcopum Theophanium & reverentissimum Chorepiscopum Iacobum & reverentissimum Presbyterum & dispensatorem Charisium, accessi ad sanctissimam & catholicam Ecclesiam, anathematizans omnem hæresim, & maximè Tessarescædecatitarum, in qua antè errabam. Et assentio superscriptæ expositioni orthodoxorum, anathematizans eos qui non faciunt sanctum diem Paschæ juxta mortem catholicæ Ecclesiæ. Et juro per sanctam & homousion trinitatem & victoriam DD. NN. Fl. Theodosii & Fl. Valentiniani perpetuorum

augustorum. Si quid autem de suprascriptis labefactavero, subjacebo legum severitati. Hanc manum ei commodavit Flavius Palladius, quòd præsens litteras nesciret.

His igitur recitatis, decrevit sancta synodus aliam fidem nulli licere proferre vel conscribere vel componere præter illam quæ constituta est à sanctis patribus qui Nicæa in sancto spiritu convenerunt, illos verò qui audeant fidem alienam vel componere vel proferre volentibus convertere ad agnitionem veritatis ex paganismo, sive ex Iudaismo, sive ex aliqualibet hæresi, eos, sive Episcopi sint aut Clerici, alienos esse Episcopos episcopatu, Clericos clericatu; si verò laici sint, anathema esse. Simili modo si qui deprehensi forent, sive Episcopi, sive Clerici, vel laici, vel credentes vel docentes ea quæ scripta sunt in expositione quæ à Charisio Presbytero prolata est de incarnatione unigeniti filii Dei aut certè scelerata & perversa Nestorii dogmata, quæ etiam infrà scripta sunt, eos subjacere sententiæ sanctæ & mundanæ synodi; ut sit perspicuum Episcopum quidem alienum futurum episcopatu & fore depositum, Clericum verò simili modo à clericatu summovendum; si verò laicus sit, & eum fore anathema, sicut suprà dictum est.

Ex libro ipsius Nestorii, ex quaternione XVI. *dogmate.*

Quotiens igitur sancta scriptura dictura est vel generationem Christi ex beata virgine vel

mortem, nuſquam Deum dicit, ſed aut Chriſtum aut Ieſum aut Dominum; quoniam hæc tria naturas indicant duas, modò hanc, modò illam, modò utramque. Eſt autem tale quod dico. Quotiens nobis generationem ex virgine ſcriptura commemorat, quid dicit? *Miſit Deus filium ſuum.* Non dicit: *Miſit Deus verbum.* Sed utitur eo nomine quod naturas indicat duas. Quia enim filius homo eſt & Deus, dicit, *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere*; ut ſi audieris factum ex muliere, videas etiam nomen poſitum quod naturas indicat duas, ut generatione quidem ex beata virgine filium voces. Filium enim peperit Dei virgo Chriſtotocos. Quoniam verò filius Dei duplex eſt in naturis, peperit quidem filium Dei, ſed peperit hominem qui eſt filius propter conjunctum filium.

Ejuſdem ex quaternione XXI.

Vide quid accidat, hæretice. Non invideo nomen virgini Chriſtotoco. Fateor enim reverendam eam eſſe quæ conceperit Deum, per quam tranſierit dominus omnium, per quam juſtitiæ ſol inluxerit; ſed porrò ſuſpicor plauſum quomodo hoc quod dixi *tranſierit* acceperitis. Non dixi *tranſiit* pro eo quod eſt natus. Neque enim tam citò meorum egomet obliviſcor. Tranſiſſe Deum per virginem χειστοτόκον à ſcriptura perdoctus ſum, natum [verò Deum ex ipſa nunquam didici.] Nuſquam divina ſcriptura Deum ex virgine Chriſtotoco aſſerit natum, ſed Ieſum Chriſtum, filium, Dominum. Hæc omnes confiteamur. Quæ enim docuit divina ſcriptura qui

non statim accipit, miser est. *Surge & accipe puerum & matrem ejus.* Hæc angelorum vox est, immo tua. Fortasse generationem ipsius noverant archangeli. *Surge & accipe puerum & matrem ejus.* Non dixit : *Surge, & accipe Deum & matrem ejus.*

Ejusdem ex quaternione XIX.

Quid igitur dicebamus ? *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum est.* Sive natum sive factum dixerimus, sensui nihil nocet. *Quod enim in ea natum est, ex spiritu sancto est.* Si dixerimus quòd Deus verbum natum est in utero. Est enim aliud simul esse cum nascente, aliud nasci. *Quod enim in ea natum est, ex spiritu sancto est*, hoc est, spiritus sanctus creavit id quod est in ea. Viderunt igitur patres, utpote scientes sanctarum scripturarum, quòd si eum qui incarnatus est natum dixerimus, invenietur Deus verbum creatura spiritus sancti, aut duos patres habens. Si verò factum dixerimus, invenietur Deus verbum creatura spiritus sancti. Fugientes igitur generationis dictionem, dixerunt ita : *Qui descendit propter nostram salutem & incarnatus est.* Quid est *incarnatus?* non conversus à deitate in carnem. Quod dixit *incarnatus ex spiritu sancto*, secutus est evangelistam. Nam cùm evangelista venisset in ἐνανθρώπησιν, fugit generationem de verbo dicere, & dixit incarnationem. Audi ubi : *Et verbum caro factum est.* Non dixit verbum per carnem factum. Vbi enim aut Apostolus aut evangelistæ filii faciunt mentionem, non dicunt natum ex muliere. Adverte quæso ubi dicunt nomen filii, & quod natum

est ex muliere, dicunt natum; ubi verò verbi faciunt mentionem, nemo audet dicere generationem per humanitatem. Audi beatus Iohannes evangelista cùm venisset in verbum [&] ἀνθρώπινον ejus, audi quid dicat: *Verbum caro factum est*, hoc [est,] adsumpsit carnem; & *habitavit in nobis*, hoc est, nostram induit naturam; & *habitavit in nobis, & vidimus gloriam ipsius*, filii. Non dixit: *Vidimus generationem verbi.*

Ex quaternione XV.

Ita etiam Christum secundùm carnem propter conjunctionem quam habet cum Deo verbo, Deum nominamus, scientes esse hominem qui apparet. Audi utraque Paulum prædicantem. *Ex Iudæis*, inquit, *Christum secundùm carnem, qui est supra omnes Deus.* Priùs hominem confitetur, deinde conjunctione ad Deum dicit Deum eum qui apparet, [ne] quis Christianitatem hominis putet esse cultricem.

Ejusdem ex quaternione XXVII.

Sed quemadmodum dicebamus Deum omnium opificem & Deum Mosen, *Deum enim*, inquit, *posui te Pharao*, & filium Dei, *Filius enim*, inquit, *primogenitus mihi Israhel*, & quemadmodum dicimus Christum Saul, *Non enim*, inquit, *imponam manum meam super ipsum, quòd Christus Dominus est*, similiter & Cyrum, *Hæc dicit*, inquit, *Dominus Christo meo Cyro*, & Babylonium sanctum, *Ego enim*, inquit, *præcipio ipsis sanctificatis, & ego duco ipsos*, ita dicimus & Domi-

num Christum & Deum & filium & sanctum; sed communio quidem omnium similis est, dignitas verò non eadem.

Ejusdem ex quaternione XV.

Hoc autem sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, se exinanivit formam servi accipiens. Non dixit: *Hoc sentite in vobis quod & in Deo verbo, quod cùm in forma Dei esset, formam servi accepit.* Sed cùm dicat Christum quasi duarum naturarum appellatione, sine periculo eum & formam servi quam accepit & Deum nominavit, cùm ea sine peccato dicatur de naturarum duplici & separabili ratione.

Ejusdem ex quaternione XVI.

Ut in nomine, inquit, *Iesu omne genu flectatur cælestium & terrenorum & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris.* Propter illum qui portavit, eum qui portatus est colo. Propter invisibilem veneror eum qui apparet. Nunquam ab eo qui apparet Deus separatur. Ideo nec ego honorem separo. Separo naturas, sed unam facio venerationem.

Ejusdem ex quaternione XVII. *de dogmate.*

Erat quidem Deus verbum & ante incarnationem filius & Deus cum patre. Sumpsit verò novissimis temporibus servi formam. Sed cùm sit & antea filius, & ita vocatur post adsumptio-

nem. Non poteſt vocari diviſus filius, ne duos filios conſtituamus. Sed quia illi conjunctus eſt qui erat à principio filius, non poteſt ſecundùm dignitatem filietatis, aio, non ſecundùm naturas. Propterea & Chriſtus Deus verbum nominatur, quia habet conjunctionem cum Chriſto perpetuam.

Ejuſdem ex quaternione XV.

Inconfuſam igitur ſervemus naturarum conjunctionem, confiteamur in hominem Deum, colamus quadam divina conjunctione cum Deo omnipotenti coadorandum hominem.

Ejuſdem ex quaternione VI.

Conſiderate & quid his continuò inferatur, *Vt miſericors*, inquit, *fieret & fidelis Pontifex ad Deum, qui in eo quod paſſus eſt ipſe tentatus, potens eſt illi qui tentatur auxiliari.* Ergo qui paſſus eſt, Pontifex miſericors. Paſſibile autem templum vivificus Deus templi ejus quod paſſum eſt.

Ejuſdem ex quaternione XVII.

Vt ſciatis, *inquit*, quanta erat conjunctio deitatis, cùm etiam in infante caro dominica cerneretur. Erat enim idem infans & infantis dominus. Laudaſtis vocem; ſed nolite eam parum curioſè laudare. Dixit enim quòd idem erat infans & habitator infantis.

Ejuſdem ex quaternione I.

Communes enim ſunt trinitatis operationes

& tantùm ſubſtantiis dividendæ. Vnigeniti verò præclara gloria aliquando patri adſignatur, *Eſt enim*, inquit, *pater meus qui clarificat me*, aliquando ſpiritui, *Spiritus enim*, inquit, *veritatis clarificavit me*, aliquando Chriſti poteſtati.

Ejuſdem ex quaternione XVI.

Hic eſt qui dicit: *Deus Deus meus, ut quid me dereliquiſti?* Hic eſt qui tridui guſtavit mortem. Adoro verò eum cum deitate, quaſi divinæ auctoritatis cooperationem. *Et poſt alia.* Propter illum qui portavit eum qui portatus eſt colo, & propter occultum veneror apparentem. Nunquam ab eo qui apparet Deus ſeparatur. Ideo nec ego ab eo honorem ſeparo. Separo naturas, ſed unam facio venerationem. Non eſt Deus ipſe per ſe qui eſt fictus ex ſpiritu, non Deus ipſe per ſe qui eſt ſepultus in monumento. Nam ſi ita eſſet, eſſemus certè hominum mortuorumque cultores. Sed quia in adſumpto Deus eſt, ex eo qui adſumſit is qui adſumptus eſt, quaſi aſſumenti conjunctus, nuncupatur Deus.

Ejuſdem ex quaternione tertio in hæreticis, cùm de ſpiritu diceret.

Quomodo enim ſit ſervus, *inquit*, qui cum filio operatur & patre? Et ſi quis requirat opera ſpiritus, inveniet ea non diſtantia operibus patris & filii; non quia una deitas dividatur; ſed quia divina ſcriptura ea quæ ſunt unius virtutis ſingulis ſubſtantiis diſpertiat, ut trinitatis ſimilitudo ex temporibus operum cœperit, Deus

verbum factum est caro & habitavit in nobis, consídere sibi fecit adsumptum hominem pater. *Dixit* enim *Dominus Domino meo, sede ad dextu-ram meam.* Ejus qui adsumptus est gloriam cla-rificavit spiritus. *Quando enim venerit spiritus ve-ritatis, ipse me clarificabit.*

Ejusdem ex quaternione VI.

Cùm de Christo diceret quòd missus esset de-nuntiare captivis remissionem, quasi Apostolus addidit hoc etiam & dixit: *Hic qui fidelis factus est Pontifex.* Factus est enim hic, non perpetuè anteà fuerat. Hic qui paulatim in Pontificis pro-fecit, hæretice, dignitatem. Audi vocem tibi hoc evidentiùs declamantem. *Qui in diebus*, in-quit, *carnis suæ preces supplicationesque ad eum qui posset salvum à morte facere cum clamore valido & lachrymis offerens, & exauditus pro sua reverentia, quidem cùm esset filius, didicit ex illis quæ passus est obedientiam, & consummatus, factus est omni-bus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.* Con-summatur autem id quod paulatim proficit, hæ-retice. De quo etiam & Iohannes in evangeliis clamat: *Iesus proficiebat ætate & sapientia & gra-tia.* Quibus congruè etiam Paulus dicens, *Con-summatus*, inquit, *factus est obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, appellatus à Deo Pontifex se-cundùm ordinem Melchisedech.* ET POST ALIA Pontifex, *inquit*, vocatur. Quur igitur diversè sentis Paulo? Quur impassibilem Deum verbum corpore terreno commiscens, passibilem Pon-tificem facis?

Ejusdem

Ejusdem ex quaternione VII.

Vnde, fratres, sanctæ vocationis cælestis participes, considerate Apostolum & Pontificem confessionis nostræ Iesum fidelem ei qui fecit ipsum. ET POST ALIA. Cùm sit igitur nobis hic solus Pontifex, condolens sive cognatus & firmus, de ejus fide nunquam depellamini. Ipse enim nobis ex promissa benedictione ex semine Abrahæ missus est, utpote pro se & suo genere corporis sacrificium offerens. Notandum quòd confiteatur omnem Pontificem sacrificio indigere, & cùm excipiat Christum quasi non indigentem, in his inquit eum pro se offerre & gerere sacrificium.

Ejusdem ex quaternione.

Audite igitur & dicta diligenter inspicite. *Qui manducat*, inquit, *carnem meam.* Memento quòd de carne dicamus, & quòd non à me carnis nomen fingitur, ne videar illis falsus interpres. *Qui manducat*, inquit, *carnem meam & bibit sanguinem meum.* Numquid dixit: Qui manducat deitatem meam, & qui bibit deitatem meam? *Qui manducat carnem meam, & qui bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso.* ET POST ALIA. Sed ad procimenum veniamus. *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso.* Mementote quòd de carne dicamus. *Sicut misit me vivus pater*, me qui appareo. Sed fortasse ego non rectè interpretor. Videamus ex his quæ sequuntur. *Sicut misit me vivus pater.* Ille dicit deitatem, ego humanitatem. Videamus qui

ſit pravus interpres. *Sicut miſit me vivus pater.* Hæreticus dicit quòd deitatem hic miſit me Deum verbum. *Sicut miſit me vivus pater*, juxta illos, *& ego vivo* Deus verbum propter patrem. Quid poſtea. *Qui manducat me*, *& ille vivet.* Quid manducamus? Deitatem, an carnem?

Ejuſdem ex quaternione XVI.

Et tamen, *inquit*, ſi totum novum ſcrutatus fueris teſtamentum, nuſquam in eo invenias mortem Deo adſignatam, ſed aut Chriſto, aut filio, aut Domino. Nam Chriſtus & filius & Dominus, cùm de unigenito à ſancta ſcriptura dicitur, naturas duas oſtendit, & aliquando ſignificat deitatem, aliquando humanitatem, aliquando utrumque. Vt cùm Paulus ſcribens prædicat, *cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus*, humanitatem ſignificat filii. Porrò cùm idem dicat ad Hebræos, *Deus loquutus eſt nobis in filio, per quem & ſecula fecit*, deitatem filii ſignificat. Neque enim caro fecit ſecula, quæ poſt multa ſecula facta eſt. ET POST ALIA. Non deitas fratrem habuit Iacobum, nec Dei verbum denuntiamus mortem dominicum ſanguinem & corpus manducantes.

Ejuſdem ex quaternione.

Video, *inquit*, populum noſtrum habere ingentem reverentiam & ardentiſſimam pietatem, ſed in dogmate theognoſiæ ignorantia labi. Id autem non eſſe crimen populi, ſed ut honeſtè dicamus, non habuiſſe retro doctores tempus accu-

ratè vobis dogmata demonſtrandi.

Ecce hic planè confitetur neminem ante ſe talia populo prædicaſſe.

Cyrillus Epiſcopus Alexandriæ ſubſcripſi.

Arcadius Epiſcopus & Legatus ſedis apoſtolicæ ſubſcripſi.

Iuvenalis Epiſcopus Ieroſolymorum ſubſcripſi.

Projectus Epiſcopus Legatus ſedis apoſtolicæ ſubſcripſi.

Philippus Preſbyter ſedis apoſtolicæ & Legatus ſubſcripſi.

Firmus Epiſcopus Cæſareæ ſubſcripſi.

Theodotus Epiſcopus Ancyræ ſubſcripſi.

Berenianus Epiſcopus Pergeorum metropoleos ſubſcripſi per Timotheum Epiſcopum.

Severus Epiſcopus Synnandon ſubſcripſi.

Perigenes Epiſcopus Corinthi ſubſcripſi.

Iconius Epiſcopus Cortines Cretes ſubſcripſi.

Mennon Epiſcopus Epheſi ſubſcripſi.

Reginus Epiſcopus Conſtantiæ Cyprius ſubſcripſi.

Acacius Epiſcopus Militenſis ſubſcripſi.

Palladius Epiſcopus Amaſiæ ſubſcripſi.

Herennianus Epiſcopus Myron ſubſcripſi.

Valerianus Epiſcopus Iconii ſubſcripſi.

Pius Epiſcopus Piſſinontiorum metropoleos ſubſcripſi.

Cyrus minimus Epiſcopus Aphrodiſiados ſubſcripſi.

Amphilocius Epiſcopus Sidenorum metropoleos ſubſcripſi.

Mæonius Epiſcopus Eccleſiæ quæ eſt Sardibus Lydiæ ſubſcripſi.

Hellanicus Epiſcopus Chrodiſus ſubſcripſi.

Dalmatius Epiſcopus Cizyci ſubſcripſi.

Flavianus Episcopus Philipporum subscripsi.
Aristonicus Episcopus Laodociæ subscripsi.
Paralius misericordia Dei Episcopus Andrapon subscripsi.
Olympius Episcopus Claudiopoleos subscripsi per Episcopos Epiphanium & Thersebium.
Dinastus Episcopus Nicopoleos Epiricus subscripsi.
Domninus Episcopus civitatis Cutiæ subscripsi.
Eustasius Episcopus civitatis Docimi subscripsi.
Epiphanius Episcopus Gratiæ subscripsi.
Gregorius Episcopus Cæsarasunitis subscripsi.
Helladius Episcopus Cadramiti subscripsi.
Anisius Episcopus civitatis Thebarum Græciæ subscripsi.
Domninus Episcopus civitatis Opunti subscripsi.
Callicrates Episcopus civitatis Magnerensium subscripsi.
Nitius Episcopus civitatis Magnarensium subscripsi.
Callinicus Episcopus Apamiæ subscripsi.
Petrus minimus Episcopus civitatis Prutes subscripsi.
Euprepius Episcopus Byses subscripsi.
Dio Episcopus civitatis Thebarum subscripsi.
Perebius Episcopus saltuum Thessalonicensium subscripsi.
Paulus Episcopus civitatis Anthedonis subscripsi.
Theodorus Episcopus civitatis Aninesiorum subscripsi.
Eusebius Episcopus Heracliæ subscripsi.
Iohannes Episcopus Lesbi Selenicatorum subscripsi.
Theonas Episcopus civitatis Hierbæ subscripsi.

Sinecion Episcopus Codrinæ civitatis subscripsi.
Tribonianus Episcopus Ecclesiæ quæ est in Primopoli subscripsi.
Martyrius Episcopus civitatis Illistron subscripsi.
Nesius Episcopus Corybrasi subscripsi.
Acacius Episcopus Cotennensis subscripsi.
Ablabius Episcopus civitatis Amorii subscripsi.
Heracleon, qui & Theopanius, Episcopus Trallion subscripsi.
Philippus Episcopus Pergami subscripsi.
Daphnus Episcopus civitatis Magnesiæ Mæandri subscripsi.
Eusebius Episcopus Magnesiæ civitatis Sipili subscripsi.
Anderius minimus Episcopus Cherronensis subscripsi.
Paulus minimus Episcopus civitatis Lampenes subscripsi.
Eutropius Episcopus minimus civitatis Evazon subscripsi.
Severus minimus Episcopus provinciæ Pisidiæ civitatis Sozopoleos subscripsi.
Silvanus Episcopus civitatis Chæretapon subscripsi.
Commodus minimus Episcopus Tripoleos subscripsi.
Constantius Episcopus civitatis Diocletianorum subscripsi.
Nestorius Episcopus Sponsus subscripsi.
Aphobius minimus Episcopus Coloe subscripsi.
Phoscus Episcopus civitatis quæ est in Thyatireno subscripsi.
Paulus Episcopus Daldianorum subscripsi.
Limenius Episcopus civitatis Ettenorum subscripsi.

Dorotheus Episcopus civitatis Myrenes subscripsi.

Theodorus Episcopus Attaliæ subscripsi.

Aphonetus minimus Episcopus Heracleotanorum Lamtupoleos subscripsi.

Spudasius minimus Episcopus Cerami subscripsi.

Philetus minimus Episcopus Amizonis subscripsi.

Docimasius Episcopus civitatis Maroniæ subscripsi.

Ennepius Episcopus civitatis Maximianupoleos subscripsi.

Euthalius Episcopus civitatis Colophoniæ subscripsi.

Lucianus Episcopus civitatis Toperi subscripsi.

Rufinus Episcopus civitatis Gaborum subscripsi.

Romanus Episcopus civitatis Raphiæ subscripsi.

Phidus Episcopus Præ subscripsi.

Esicius Episcopus civitatis Parii subscripsi.

Timotheus Episcopus civitatis Termæ & Eudociados subscripsi.

Eucharius Episcopus civitatis Direci subscripsi.

Evagrius Episcopus civitatis Selorum Cypri subscripsi.

Nectarius Episcopus civitatis Nasorum subscripsi.

Agathocles Episcopus civitatis Caronię subscripsi.

Ianes Episcopus Cicazonis subscripsi.

Ædesius Episcopus Syndorum subscripsi.

Secundianus Episcopus civitatis Calamiæ subscripsi.

Nunechius Episcopus civitatis Elegen subscripsi.

Matidianus Episcopus Coracessii subscripsi.

Cyrillus Episcopus Cælorum subscripsi per manum Hellesponti Presbyteri.

Sapritius Episcopus Paphi Cypri subscripsi.

Themistius minimus Episcopus civitatis Hiasi subscripsi.

Promachius minimus Episcopus civitatis Liundorum subscripsi.

Eudoxius Episcopus civitatis Homati subscripsi.

Libanius Episcopus civitatis Paleaspoleos subscripsi.

Trajanus Episcopus civitatis Lyrbæ subscripsi.

Alexander Episcopus Arcadiopoleos subscripsi.

Theodorus Episcopus Nisæ subscripsi.

Titius minimus Episcopus civitatis Erlidetorum subscripsi.

Eugenius Episcopus civitatis Apolliniados subscripsi.

Actius Episcopus civitatis Pœoniorum Hellesponti subscripsi.

Timotheus Episcopus civitatis Germæ Hellesponti subscripsi.

Archelaus Episcopus Myndri subscripsi.

Apellas minimus Episcopus Cybræ subscripsi.

Philadelphius minimus Episcopus Gratianupoleos subscripsi.

Euterius minimus Episcopus Strationiceorum Lydæ subscripsi.

Iohannes minimus Episcopus Aureliopoleos subscripsi.

Maximus minimus Episcopus Cymæ subscripsi.

Modestus Episcopus civitatis Aneatorum subscripsi.

Theodosius minimus Episcopus civitatis Mastauron subscripsi.

Thomas Episcopus Valentinianopoleos subscripsi.

Eusebius Episcopus Aspanorum subscripsi.

Euporius Epiſcopus civitatis Pepon ſubſcripſi.
Sadus Epiſcopus Phœnus ſubſcripſi.
Rhodon Epiſcopus Paleaſpoleos ſubſcripſi.
Domnus Epiſcopus civitatis Orciſtis ſubſcripſi.
Iohannes Epiſcopus Auguſtopoleos ſubſcripſi.
Petrus Epiſcopus Parembolarum ſubſcripſi.
Necyras Epiſcopus Gazæ ſubſcripſi.
Zeno Epiſcopus Cyri Cypris ſubſcripſi.
Evoptius Epiſcopus Ptolomaidus Pentapoleos ſubſcripſi.
Macarius Epiſcopus Metoliton ſubſcripſi.
Euſebius Epiſcopus Peluſii ſubſcripſi.
Hermogenes Epiſcopus Rinocororus ſubſcripſi.
Marinus Epiſcopus Heliopoleos ſubſcripſi.
Iohannes Epiſcopus Epheſtus ſubſcripſi.
Heraclius Epiſcopus Thamuateos ſubſcripſi.
Theon Epiſcopus Heracleus & Thoitus ſubſcripſi.
Solo Epiſcopus civitatis Corallion ſubſcripſi.
Alypius Epiſcopus civitatis Seuleus ſubſcripſi.
Macedonius Epiſcopus Xoeos ſubſcripſi.
Petrus Epiſcopus Oxyrinchi ſubſcripſi.
Metrodorus Epiſcopus Leonton ſubſcripſi.
Paulus Epiſcopus Fraboneoneos ſubſcripſi.
Amnonius Epiſcopus Panephiſi ſubſcripſi.
Publius Epiſcopus Olbiorum ſubſcripſi.
Iaracis Epiſcopus Aphau ſubſcripſi.
Samuel Epiſcopus Diſtheos ſubſcripſi.
Sopater Epiſcopus Lybiæ Septimiacæ ſubſcripſi.
Iſaac Epiſcopus Tavæ ſubſcripſi.
Heraclius Epiſcopus Tineo ſubſcripſi.
Thonas Epiſcopus Pſinchus ſubſcripſi.
Cyrus Epiſcopus Achæorum ſubſcripſi.
Eulogius Epiſcopus Achæorum ſubſcripſi.
Alexander Epiſcopus Cleopatridos ſubſcripſi.

Silvanus Episcopus Copritheos subscripsi. Ego autem Heraclius Episcopus pro eo subscripsi quòd ægrotaret.

Adelphius Onupheus Episcopus subscripsi.

Abraham Episcopus civitatis Ostracines subscripsi.

Athanasius Episcopus Paraliæ subscripsi.

Adelphios Episcopus Cæos subscripsi.

Lampetius Episcopus Casii subscripsi.

Chrysaorius Episcopus Aphroditus subscripsi.

Amon Episcopus Butus subscripsi.

Euthitius Episcopus Theodosiopoleos subscripsi.

Venantius Episcopus Hierapoleos metropoleos subscripsi per Notarium meum Theodorum.

Zenobius civitatis Barchæ subscripsi.

Zeno Episcopus civitatis Theucyron subscripsi.

Eusebius Episcopus Nilupoleos subscripsi.

Heraclides Episcopus Heracleus ulterioris subscripsi.

Marius Episcopus Anteusus subscripsi.

Sabinus Episcopus Panosus subscripsi.

Athanasius Episcopus civitatis Cepheorum subscripsi.

Philumenus Episcopus Cinnes subscripsi.

Felix Episcopus civitatis Apolloniensium subscripsi.

Timotheus Episcopus provinciæ Scythiæ civitatis Tomorum subscripsi.

Zenobius Episcopus civitatis Conosi subscripsi.

Paulinianus Episcopus Majumæ subscripsi.

Phœbammon Episcopus Coptu subscripsi.

Pabiscus Episcopus Apollonos subscripsi.

Andreas Episcopus Thermupoleos subscripsi.

Fanias minimus Episcopus civitatis Arpason subscripsi.

Theosebius Episcopus civitatis Prienes subscripsi.
Maximus Episcopus Casiæ subscripsi.
Theoctistus Episcopus Photiæ subscripsi.
Hermolaus minimus Episcopus Attudeorum subscripsi.
Theodorus Episcopus Gadaron subscripsi manu Ætheri Archidiaconi.
Athanasius Episcopus Pari insulæ subscripsi.
Paulus Episcopus Orimnorum subscripsi.
Timotheus Episcopus Briulorum subscripsi.
Daniel Episcopus Coloniæ Cappadociæ subscripsi.
Asclepiades Episcopus Trapezolitarum subscripsi.
Theodorus Episcopus civitatis Escinei subscripsi.
Bessula Diaconus Ecclesiæ Carthaginensis subscripsi.
Stephanus Episcopus Cajupoleos Asiæ subscripsi.
Cæsarius Episcopus civitatis Arces subscripsi.
Theodolus Episcopus Ariddelon subscripsi.
Letoius Episcopus Lybiadis subscripsi.
Aristocritus Episcopus Olympi subscripsi.
Theodorus Episcopus Aridelon subscripsi.

Expliciunt Episcoporum nomina qui interfuerunt synodo contra Nestorium numero CXCIII.

Cyrilli Episcopi Alexandrini apologeticus adversùs orientales.

QUi suam mentem Deo sancto devovere festinant, & veritatis cupiunt inhærere dogmatibus, aspernantur quidem sceleratorum hæreticorum profanos novosque sermones, intendentes autem intestinum arcanumque oculum mentis divinæ scripturæ, atque inde eam sententiis bonis armantes, illis qui recta depravant constanter exurgunt, propè exclamantes: *Zelo zelati sumus pro Domino.* Nestorio igitur 3. *Reg.* 19.
multas diversasque blasphemias profundente in Christo omnium salvatore & quasi funditus evertente magnum & venerabile incarnationis mysterium, existimavimus ingens esse periculum de his tantis talibusque reticere. Itaque eum sæpenumero monuimus ab hujusmodi blasphemiis abstinere. Sed postquam nihil omnino profecimus, necessariò studuimus defendere dogmata pietatis. Notavimus igitur quædam capitula ex ipsius blasphemiis, & ea utiliter anathematizavimus & eos qui eadem cum illo sentiunt, obtemperantes beato Paulo dicenti: *Si* *Gal.* 1.
quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit. Sed etsi nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præter id quod accepistis, anathema sit. Sed nescio quomodo hoc quidam molestè tulerunt, vel ejusdem amentiæ socii & consimiles, vel dissimulantes quidem eadem cum ipso sentire, adjuvantes verò eum omnibus modis, & eos qui pro Christo loqui velint odio

dignos conantes efficere. Sed hoc illos consequens fuerat cogitare, quòd si magis doctores pravos objurgassent, id ipsum illis Christi dilectionem benivolentiamque comparasset. Nunc verò id egerunt quod eos gerere minimè oportebat. Eos enim infestos sibi esse dixerunt quorum si fuissent imitatores, cum his ipsis capita sua corona sempiternæ gloriæ redimissent. Reprehenderunt igitur anathematismos quasi non rectè factos. Deinde etiam singulis opposuerunt suæ mentis inventa & nescio quas ineptias, sperantes imperitis posse subripere & eis qui incuriosè eorum verba accipiunt. Fuit igitur necesse etiam nosmetipsos illis opponere veritatem & criminationem inanissimam propulsare & probare illos maledicos & reprehensores magis quàm scrutatores esse totius veritatis. Præpositis igitur singulis anathematismis, subjectis etiam quæ sunt ab illis objecta, nostra subjunximus, peritos sanctæ scripturæ judices facientes, & eorum rectum suffragium expetentes qui habent scientiam veritatis.

Anathematismus primus.

Si quis non confiteatur Deum verè esse Emmanuel, & propterea sanctam virginem esse Θεοτόκον, (peperit enim carnaliter carnem factum Dei verbum) anathema sit.

Reprehensio hæreticorum.

Et quis carnem factum Dei verbum, carnaliter natum esse confiteatur? Nam si carnaliter

peperit, quomodo jam virgo est? Deinde ubi ponamus dictum illud, *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi innumbrabit tibi*, siquidem carnaliter juxta ipsum & non divino modo virgo sancta peperit? Et quomodo eam stella miris modis apparens indicabat, & magi ex Perside, stella duce, adventabant quærentes eum qui fuerat natus; quo invento offerebant dona & intelligibili & visibili convenientia, angeli verò de cælo descendentes, generationem ipsius pastoribus mixti cantabant dicentes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis?* Carnalisne an divinæ hæc sunt magis generationis indicia? Alioquin, si incuriosè & inconsideratè ipsas voces acceperimus, conversionem verbi & mutationem in carnem factam esse consideramus, ac sic & peccatum & maledictionem ipsum factum esse existimabimus, nisi & ea quæ sequantur & ea quæ antecedant in libris & ipsam scripturæ consuetudinem inspiciamus, & natum esse verbum carnaliter inhabitationem in carne accipiamus juxta evangeliorum sensum.

Luc. 1.
Matth. 2.
Luc. 2.

Responsio orthodoxi.

Carnalis dispensationis unigeniti filii Dei mysterium sapientissimus Iohannes evidenter ostendit dicens: *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Hæc rectè intelligentes beatissimi patres qui tunc temporis Nicæa congregati sunt, ipsum dixerunt ex Deo & patre natum verbum, per quem & cum quo omnia fecit pater, lumen de lumine, Deum verum de Deo

Ioan. 1.

vero, incarnatum, & hominem factum, id est, conjunctum esse carni habenti animam rationabilem, & hominem factum, Deum tamen remansisse. Quòd verò inconvertibiliter & inconfusè adunatio illa facta sit, nulli esse dubium potest, cùm Dei verbum id quod antè fuerat remansisset, licèt factum sit caro. Nam id quod dicitur incarnari, non in naturam convertitur carnis, sed aliud quiddam intelligitur præter carnem, carni tamen conjunctum. Id sentientes beati patres sanctam virginem Θεοτόκον nominaverunt. Crediderunt enim quòd incarnatum & hominem factum peperit filium, per quem omnia fecit pater. At verò Nestorius novarum blasphemiarum nobis inventor huic opinioni repugnat, & vituperat quasi non verè dici debeat Θεοτόκος; qui ita dicit. *Interrogavi*, inquit, *ipsos sæpe: A sancta virgine deitatem dicitis natam? Fugiunt statim responsionem. Et quis, aiunt, adeò blasphemator est ut in illa quæ peperit templum dicat ab spiritu Deum creatum? Deinde ubi ego adjecero, Quid ergo nos absurdum facimus persuadentes hanc vocem vitare & venire potiùs ad communem significationem duarum naturarum, tunc illis blasphemia videtur esse quod dico. Aut ergo apertè confitere deitatem natam esse ex sancta virgine, aut si hanc vocem quasi blasphemam fugis, cur eadem mecum sentiens, simulas non sentire?*

Illo igitur violenter agente, immo potiùs scelerarè sollicitante eos qui sanctam virginem appellant Θεοτόκον ut confiteantur carnis fuisse germen deitatis naturam & substantiæ initium ex muliere habuisse Deum verbum, nos probare volentes quòd ab hujusmodi opinione pror-

abhorreamus, (neque enim adeo deliramus ut tam nefariè sentiamus) peperisse diximus virginem carnem factum Dei verbum juxta scripturas, hoc est, hominem, peperisse autem carnaliter, hoc est, secundùm carnem. etenim Deus & pater divino modo peperit ex sese Deum filium. Sed quoniam id quod ex carne nascitur, *Ioan. 3.*
caro est, peperit virgo, quasi caro, carnaliter. Non interimo generationis miraculum, neque abnego sancti spiritus operationem, per quam in vulva finxit id quod natum est; sed magis demonstro quia quemadmodum Deus parit divinè & ut decet Deum, juxta suam naturam, sic etiam homo humanè & caro carnaliter. Cùm sit igitur Deus natura verbum, licèt factum sit caro, prodivit divinè & ut verum decuerat Deum. Solus enim habuit matrem innuptam, & eam virginem reservavit quæ eum carne pepererat. Atque illud admiror, quòd cùm pigeat ipsos sanctam virginem dicere θεοτόκον, divino modo ipsam perhibent peperisse. Neque enim divinè nascitur homo communis.

Deinde dona à magis aiunt oblata & intelligibili & visibili convenientia. Dividunt porrò in duos post conjunctionem unum Deum Iesum Christum. Intelligibilis enim factus est visibilis, non conversione naturæ, sed conjunctione corporis quod visibile est. Et certè spectatores ipsos & ministros verbi fuisse sanctos Apostolos sacræ litteræ docuerunt; cùm sit omnibus planum, incorporale & intractabile esse Dei patris verbum. Sed audio dicere sanctos discipulos: *Quod erat ab initio, quod audivimus, quod vidimus,* *1. Ioan. 1.*
quod inspeximus oculis nostris, & manus nostræ con-

trectaverunt de verbo vitæ. Convenientia igitur dona uni, id est, Christo. Est enim in uno Deus simul & homo. Denique nato ipso, chori angelorum & agmina spirituum salvatorem eum liberatoremque clamabant.

Sed quoniam evangelista dicente, *Verbum caro factum est*, vereri se aiunt ne cùm suam significationem servet τὸ ἐγένετο, conversio quædam intelligatur facta in divina verbi natura, laudo quidem timorem, illud autem admiror, quòd excipientes dictionem & veram & necessariam significationem, ita aiunt *verbum factum est caro* ut dicitur factum maledictio & peccatum. Deinde quare non videantur sibi esse sagacissimi, cùm beatus evangelista dicens ἐγένετο, omnem opinionem conversionis interimat adiciens statim : *&* *habitavit in nobis?* Præterea absurdum est tantum audere & dicere sic factum esse carnem verbum ut dicitur factum maledictio & peccatum. Neque enim verè & propriè maledictio factum est & peccatum; sed justus inter iniquos reputatus est ut peccatum destrueret, & vocatus est maledictum qui benedicit creaturam, ut maledictionem solveret nostram, & liberaret pœna credentes in ipsum. Non fuit ergo verè maledictio & peccatum; sed utrumque vocatus est ut maledictionem destrueret & peccatum. Igitur si simili modo factus est caro, destruxit & carnem, sicut maledictionem videlicet & peccatum; & neque factus est homo, neque incarnatus est verè, sed in δοκήσει tantùm mysterium & in nudis vocabulis incarnationis ratio invenietur & modus.

Gal. 3. *2. Cor. 5.* *Marc. 15.* *Isai. 53.*

Tollitur autem penitùs etiam resurrectionis spes. In cujus igitur mortem baptizati sumus? Vbi

Vbi eſt verbum fidei quod prædicamus? Confitentes enim quòd Dominus eſt Ieſus, & credentes quòd Deus eum à mortuis ſuſcitaverit, ſalvamur. An in unum ſimilem noſtri & communem hominem fides eſt noſtra, ac non magis in humana forma propter nos factum verbum adoramus? Non ergo accepit ſervi formam liber, id eſt, Deus. Non humiliavit ſeſe qui deitatis faſtigiis eniteſcit, & qui eſt in æqualitate patris & forma. Non ſe immiſit in exinanitatem qui ex ſua plenitudine creaturæ omnia bona diſpertit.

Rom. 6. Rom. 10. Philipp. 2.

Apage iſtam dementiam. Aliter nos erudivere beatiſſimi patres. Incarnatum enim & hominem factum verè dixere Dei patris verbum inconvertibiliter & inconfusè. Arcanus certè eſt ineffabiliſque diſpenſationis modus. Teſtes verò dictorum meorum vocabo ſermones ipſorum.

Petri martyris & Epiſcopi Alexandriæ.

Vnde evangeliſta aſſerit veritatem dicens: Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. *ex illo tempore ſcilicet quo angelus ſalutavit virginem dicens:* Ave gratia plena, Dominus tecum. *Dominus enim tecum dixit Gabriel pro eo quod eſt Deus verbum tecum. ſignificat enim id eſt naſci in vulva & carnem futurum, juxta id quod ſcriptum eſt:* Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi inumbrabit tibi; ideo quod naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei.

Ioan. 1. Luc. 1.

Athanaſii Epiſcopi Alexandriæ.

Vnde etiam cùm caro ipſius naſceretur ex Maria

Θεοτόκῳ, ipse dicitur natus qui præstat ut alii nascerentur, ut nostram in semetipsum generationem transferret.

Ejusdem de epistola ad Epictetum.

Quomodo autem vel dubitare ausi sunt qui dicuntur esse Christiani, nisi Dominus, qui processit ex Maria, filius quidem sit Dei substantia & natura, secundùm carnem verò ex semine David, ex carne sanctæ Mariæ, qui porrò adeo audaces fuerunt ut dicerent Christum, qui carne sit passus & crucifixus, non esse Dominum salvatorem & Deum & filium patris? Vel quomodo se volunt nominari Christianos qui dicunt in hominem sanctum quemadmodum in unumquemque prophetarum supervenisse verbum, ac non magis ipsum hominem factum, corpore sumpto ex Maria, vel alium esse Christum, aliud verbum, quod ante Mariam & ante secula erat filius patris? Aut quomodo possunt esse Christiani qui dicunt alium esse filium & aliud Dei verbum?

Hanc nos sanctorum patrum opinionem sequimur & fidem. Sin verò est qui diversa doceat & novas voces inducat, extra rectam conculcatamque semitam videtur errare. Quòd verò non sit inusitatum nec insolitum sanctis patribus dicere carnaliter eum natum, sed magis hæc dictio sit frequens & sæpius usurpata nihilominus infrascripta dicta monstrabunt, quæ se ita habent.

Iconii Episcopi.

Nam nisi ille fuisset carnaliter procreatus, tu nunquam fuisses spiritaliter recreatus; & nisi ille su-

nuiſſet formam ſervilem, tu nunquam fuiſſes adoptionis gloriam conſecutus.

Hic quoque carnaliter poſitum eſt pro eo quod eſt ſecundùm carnem; quemadmodum etiam divinè, id eſt, ſecundùm divinitatem.

Athematiſmus tertius.

Si quis in uno Chriſto dividat ſubſtantias poſt unitatem, & conjunctione ſola conjungat ſecundùm vel dignitatem vel auctoritatem vel dominationem, ac non magis conventione quadam quæ eſt facta per ἕνωσιν naturalem, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Rurſus ipſum ſuorum admonebimus verborum, convincentes ipſum duas ſubſtantias in his quæ ſcripſit in primo tomo, hoc modo: *Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non ſolum ipſum per ſe ſanctificatum eſt verbum Dei patris. Sin verò eſt qui credat eum qui eſt natus ex ſancta virgine unctum eſſe & ſanctificatum ſolum ipſum per ſe, & propterea Chriſtum fuiſſe nominatum.* Quomodo igitur, oblitus ſuorum, in unam ſubſtantiam contrahit, confundens naturas, divinam ἕνωσιν naturalem vocans? Et quis unquam accipiat naturalem divinam ἕνωσιν in diſpenſationis myſterio? Nam ſi eſt ἕνωσις illa naturalis, ubi eſt gratia, ubi divinum myſterium? Naturæ enim, ſicut edocti ſumus, ſemel à Deo conſtitutæ neceſſariis legibus ſerviunt. An erit iterum per ἀνακύκλησιν & legem naturæ diſpenſationis ratio juxta fabuloſa illa χιλιονταετηρίδες, id eſt, mille annorum, Apollinaris inventa?

Cap. 1. antiquæ verſionis Concil. Epheſ. pag. 394.

Responsio orthodoxi.

Divinus Paulus quemadmodum factum sit homo unigenitum Dei verbum planum omnibus faciens, utpote dispensator mysteriorum Dei, & ipsum habens in se loquentem Christum, *Non* Hebr. 2. *enim angelos apprehendit*, inquit, *sed semen Abraham apprehendit. Unde debuit in omnibus adsimilari fratribus, ut misericors fieret & fidelis pontifex ad Dominum.* At nos id dictum rectis suffragiis coronantes, sanctam scripturam ubique sequentes, & divinorum magistrorum voces admirantes, immo verò leges esse eas sanctissimas arbitrantes, non sanctorum angelorum neque suam naturam apprehendere dicimus Dei verbum & patris; sed ut placitum est divinis litteris, credimus inumbrasse sanctæ virgini, quippe cùm sit virtus patris altissimi, & finxisse sibi corpus ex, ea operatione tamen spiritus sancti, & factum esse hominem, & nuncupatum filium Abrahæ & David, cùm non desiisset esse verè filius Dei & patris, sed mansisset in sua natura & majestate & gloria deitatis, licèt factum sit caro. Inconvertibilis enim Deus est & omni conversione valentior. Est igitur unus atque idem filius & Dominus & ante incarnationem & post incarnationem. Et dividere unum in duos & veram ἕνωσιν labefactare & separare in partes, & seorsum dicere hominem, seorsum Deum, impietatis est crimen ingentis.

Verùm his omnibus contemptis, Nestorius ausus est ista verba proferre. *Hoc autem sentite in* Vide suprà pag. 204. *vobis quod & in Christo Iesu: qui cùm in forma Dei esset, se exinanivit, formam servi accipiens. Non di-*

xit : Hoc sentite in vobis quod & in Deo verbo ; quod cùm in forma Dei esset, formam servi accepit. Sed ubi dixit Christum, quasi duarum naturarum appellationem, sine periculo eum & formam servi quam accepit nominavit & Deum, cùm ea absque peccato dicantur de naturarum duplici & separabili ratione. Et rursus in alio tractatu : *Vt in nomine*, inquit, *Iesu omne genu flectatur cælestium & terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Propter illum qui portavit, eum qui portatus est colo ; propter invisibilem veneror apparentem. Nunquam ab eo qui apparet Deus separatur. Ideo nec ego honorem separo. Separo naturas, sed unam facio venerationem.* Et rursus in alio tractatu : *Dic eum qui assumpsit, quia Deus est ; dic eum qui assumptus est, quia servus. Adde conjunctionis deinde dignitatem, quia duorum auctoritas communis est ; quia duorum eadem dignitas, manentibus naturis, confitere dignitatis unitatem.*

Vide suprà pag. 114. 205.

Vides eum naturas ubique separare, unam verò facere, ut ipse ait, venerationem, & communem auctoritatem dicere & solam dignitatis ἑνότητα. Quicquid autem commune est, non uni potest esse commune, sed vel duobus certè vel pluribus separatim & seorsum intelligendis. Pro qua igitur causa criminati sunt sermonem quia hæc anathematizamus ? Quod tantum crimen admisimus, si profanis & novis Nestorii fabulis pietatis dogmata opponentes, tuitionis fratrum competentem habuimus rationem ? Sed quoniam aiunt me meis adversari sermonibus, & ad probationem hujusce rei recitant partem epistolæ meæ quæ est ad sanctos monachos scripta, decere

existimavi ad hoc quoque verbis me competentibus respondere. Aiunt enim duas & me dixisse substantias, & hoc sibi ad probationem sufficere arbitrantur. Posita igitur parte epistolæ, inferam mox ea quibus mendaces ubique & vaniloqui convincantur. Habet epistola : *Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non sanctificatum est solum ipsum per se Dei verbum. Sin verò est qui existimet eum qui est natus ex sancta virgine unctum fuisse & sanctificatum solum ipsum per se, proptereaque Christum esse nominatum, procedat in medium, & probet quòd unctio sola sufficiat eum qui ungitur declarare gloriæ patris consimilem ejusdemque sedis esse cum Deo, qui est omnibus eminentior.* Nam quia Dei verbum seorsim nominatum Christum Nestorius novarum blasphemiarum novus inventor affirmat, seorsum autem & separatim Christum alium, qui est natus ex virgine, nos hujusmodi ipsius opinionem, tamquam minùs aptam & incongruam & extra terminos positam veritatis, vituperamus; & neque Dei patris verbum solum ipsum per se & seorsum unctum esse oleo lætitiæ affirmamus, neque porrò seorsum & solum ipsum per se ut hominem, & alium esse filium verbum Dei patris præter illum qui est natus ex virgine, sed unum magis Christum oportere affirmamus ab omnibus nominari incarnatum & hominem factum unigenitum Dei verbum. *Unus enim Dominus, una fides, unum baptisma.* Nulli igitur volenti recta sentire obscurum est illos depravare eorum quæ à me sunt scripta sententiam, & hic quoque calumniam facere veritati. Id autem etiam ob aliam causam rectum est & procul ab omni vituperatione summotum. Novimus enim

C. I. antiquæ versionis Concilii Ephes. pag 394.

Ephes. 4.

videlicet quia alia quædam est caro proprietate naturæ suæ præter verbum quod est natum ex patre, aliud porrò ratione naturæ suæ unigenitum Dei verbum. Verùm id ita esse scire, non est dividere naturas post unitatem.

Verùm si quis velit vim mysterii perspicaci mentis oculo intueri, ex eo ipso facilè intelligat quod & à principio diximus, quia non suam naturam apprehendit Deus verbum, sed semen Abrahæ. Nec verò est verbo Dei in substantia simile sanctum corpus, quod est ex semine Abrahæ: quo sumpto ex beata virgine, processit homo, ut fratribus assimilaretur, & nuncuparetur primogenitus qui est unigenitus. Sed tametsi alterius naturæ sit corpus præter verbum Dei patris, attamen unus & Christus & filius & Deus & Dominus, licèt factus sit caro. Et veræ unitatis rationem labefactare periculosum est, & secernere in duas partes substantias, & eas diversas quidem esse dicere inter se & separatas proprietate sua, solam autem habere conjunctionem extrinsecus & honorariam. Si verò dicamus naturalem ἕνωσιν, veram dicemus; & maximè cùm divina scriptura hac dictione tam frequenter utatur. Scribit enim alicubi beatus Paulus: *Et eramus natura filii iræ, sicut & ceteri.* Ephes. 2. Nemo est autem qui dicat iram divinam *natura* habere substantiam, ita ut etiam ipsius filii dicantur esse peccantes. Nam si ita dixerimus, erimus nempe Manichæorum furori consimiles; sed *natura* posuit pro eo quod est *veritate*. Ergo non confundentes naturas, nec, quemadmodum adversarii commemorant, inter se eas commiscentes, naturalem dicimus ἕνωσιν factam, sed ex duabus rebus dissi-

milibus, id est, ex deitate & humanitate unum factum esse Christum, filium, & Dominum ubique affirmamus. Apollinaris verò dogmata nulli omnino causæ sunt nobis. Eos etenim qui semel tamquam veritatis corruptores damnati sunt convenit aversari.

Anathematismus quartus.

Si quis personis duabus sive substantiis voces quæ sunt in evangelicis vel apostolicis scriptis dispertiat, quæ vel de Christo à sanctis dicantur, vel ex ipso de se ipso, & has quidem ut homini qui præter Dei verbum seorsum intelligitur deputet, has verò, ut divinas, soli Deo verbo, anathema sit.

Reprehensio hæreticorum.

Hic quoque ipsum suorum dogmatum convenit admonere, in quibus ait: *Et si audieris quòd proficiebat ætate & sapientia & gratia, ne*
Luc. 2. *profectus sapiens fuisse Dei verbum putaveris, sed ne illud quidem ausus fueris dicere quòd profectum ætatis & sapientiæ & gratiæ homini assignemus.* Sed etsi negent scripturæ testimonium docentes, quòd juxta visibilem carnem Domini profectus fiebat, non est tamen tempus modò nobis ipsum convincendi ad capitulum propositum festinantibus. Vt enim probemus ipsum duas substantias dicere & sibimetipsi repugnare, posuimus ea quæ antè dixerit. Personis autem duabus vel substantiis duabus vel filiis sejungentes ἕνωσιν sive unum filium, voces aptare non convenit. Indi-

vidua enim & inseparabilis summa illa ἕνωσις, & unus est filius omni ratione & omnibus modis. Servata igitur unitate, & uno filio & Christo & Domino demonstrato, uni eidemque filio ea quæ dicuntur oportet aptare. Non dividere autem voces evangelicas, vel quæ ab ipso Domino de se ipso dicantur, vel quæ in litteris apostolicis positæ sunt, furoris ingentis est. Nam si voces non dividamus, quibus oculis inspiciamus Eunomianos vel Arrianos, qui omnia quæ dicuntur in unam solent conferre naturam & humiles humanitatis voces ad divinitatis referre fastigium? Vel quomodo intelligamus Domini voces, qui propter carnis naturam visibilem dixit: *Non veni meam voluntatem facere.* & illud: *Ioan. 6.*
Mandatum accepi quid dicam & quid loquar. &: *Ioan. 12.*
Ego ex me nihil facio. &: *Ascendo ad patrem* *Ioan. 8.*
meum & patrem vestrum, & Deum meum & Deum *Ioan. 20.*
vestrum? & cetera hujusmodi. Nam si individuæ sunt voces sicut & naturæ, erit ipsius per se unigeniti Dei Deus pater, minister verò & internuntius mandatorum patris filius juxta deitatem. Et si humiles voces in naturam deitatis referamus, cui adscribamus: *Ego & pater unum* *Ioan. 10.*
sumus. &: *Quòd eadem faciat ipse quæ & pater.* *Ioan. 5.*
&: *Quemadmodum enim pater suscitat mortuos, ita & filius quos vult vivificat?* Sed est certè juxta ipsius Domini vocem pater Deus quidem carnis quæ novissimis temporibus ex semine David facta est, pater verò verbi quod ex ipso castè impassibiliterque semper est natum, filietate uno modo servanda & manifesta. Quomodo enim accepimus, *Amen amen dico vobis, ante-* *Ioan. 8.*
quam Abraham esset, ego sum, & *Omnia per ip-* *Ioan. 1.*

ſum facta ſunt, ſi voces ſint individuæ? Adſcribemuſne vocem naturalem illi quæ noviſſimis temporibus ex ſemine David facta eſt, antequam Abraham eſſet & David eſſet, ipſam fuiſſe, & omnia per ipſum facta? An magis pietatis intuitu, naturis inconfusè manentibus, & unitate indiviſa, voces ſecundùm vim conjunctarum naturarum, ſicut ſuprà dictum eſt, imputemus, in unum filium & Dominum & Chriſtum, non in unam naturam, omnia conferentes, ſicut & ex uno nomine naturam utramque intelligimus propter ἕνωσιν ſummam & nobis in
Ioan. 3. intelligibilem; ut: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui de cælo deſcendit, filius hominis qui eſt in cælo.* &
Ioan. 6. porrò: *Si videritis hominis filium aſcendentem ubi erat antea.* nonne ex appellatione filii hominis & illum qui inconfusè & inſeparabiliter eſt ei conjunctus accipimus? Nam ſi & dominum hominis diceret propter aſſumptæ & viſibilis carnis naturam, Deum ſe tamen factis oſtenderet,
Heb. 2. & porrò *Ieſus Chriſtus per quem omnia*, & porrò
Heb. 13. *Ieſus Chriſtus heri & hodie, idem ipſe & in ſecula.* Si heri & hodie, quomodo per ipſum omnia? Et ſi per ipſum omnia, quomodo heri & hodie? Sed & quòd *omnia per ipſum* verum eſt, & quòd *heri & hodie* credendum eſt, & quòd *idem & in ſecula* certiſſimum eſt, ſi ſecundùm diverſitatem naturarum inconfusè inſeparabiliterque conjunctarum voces aptaverimus, intelligentes ſecundùm quod viſibile eſt *heri & hodie*, ſecundùm intelligibile *in ſecula*, ſecundùm verò filietatis conjunctionem unum eundemque.

Responsio orthodoxi.

Videlicet hæc est intentio eis qui inconsideratè & temerè objurgare contendunt, anathematismos quos tam utiliter, & necessariò fecimus, nihil prorsùm rectum nec sentire nec dicere, sed se tantùm maledicos & obtrectatores ostendere. Nam si suæ mentis oculum scriptis diligenter voluissent intendere, certè cognoscerent se magis anathematismum suis suffragiis comprobare & ex his quæ ipsi accusant evidenter ostendere non eum imperitè esse à nobis factum.

Vir bonus Nestorius cùm in Ecclesia prædicaret, hoc dixit: *Ut id evidentius clariusque omnibus faciam, & Arrianis & Eunomianis & Apollinaristis & omnibus qui sunt ejusdem gregis studium est dicere* Θεοτόκον, *quasi commixtionem quandam factam & naturis minimè dividendis voces humiles non de humanitate accipere, ut locum inveniant adversùs deitatem, tamquam omnia quæ dicuntur, de uno eodemque dicantur.* His ita dictis, commodissimè anathematismus à nobis est factus, non concedens in duas personas dividi vel in duas substantias unum Dominum Iesum Christum. Quòd verò ipsi quoque dictis nostris assentiant conspicuum est ex his quæ & sentire ipsi & scribere studuerunt, quæ se ita habent: *Personis autem duabus vel substantiis vel filiis duobus unitatem dividentes sive unum filium voces aptare non convenit. Individua enim & inseparabilis summa illa* ἕνωσις, *& unus est filius omni ratione & omnibus modis. Servata igitur summa unitate, &*

Cyrill. lib. 1 adversùs Nestorium.

uno filio & Christo & Domino demonstrato, uni eidemque filio ea quæ dicantur oportet aptare. Cæterùm, juxta vim naturarum conjunctarum, uni filio aptare quæ dicuntur oportet. Ergo si summa illa ἕνωσις servanda est, quæ jam divisionis ratio possit interrumpere? Et si quis dividere audeat, procul à recta semita videtur errare & à pietatis dogmatibus abhorrere.

Quid igitur ita anathematismus? *Quisquis dividat voces hoc modo, ut has quidem tamquam homini qui præter Dei verbum seorsus intelligatur deputet, has verò tamquam divinas soli Deo verbo, anathema sit.* Et si hi qui dividunt & separant in hominem seorsum & in Deum verbum seorsum, non dividunt unum Christum, nec duos filios dicunt, meritò mihi succenseant objurgatores. Sin verò ita sentire planè divisio est, quamobrem meos objurgaverint sermones, cùm præsertim ipsi quoque ex his quæ dicant individuum & unum per unitatem summam confiteantur esse Emmanuel? Voces quidem singulas quæ sint dictæ de Christo, vel quæ ab ipso probatæ sunt, sapienter accipiendas esse & ipse laudans assentio, & omnes qui solent recta sentire. Aliæ enim divinæ sunt, aliæ carnis dispensationi magis convenientes. Sed quoniam unus idemque est Deus simul & homo, propterea nunc divinè loquitur, nunc humanè. Vnius tamen Iesu Christi & hos & illos affirmamus esse sermones, neque divinitate nudantes templum quod est natum ex virgine, nec sine carne dicentes esse verbum Dei & patris post arcanam & ineffabilem unitatem.

Illud autem admiror, quòd cùm videantur

mea curiosè rimari, &, quemadmodum ipsi existimant, subtiliter meas scrutentur epistolas, illa quidem quæ sunt in ipsis utilia & necessaria & ad probationem rectorum dogmatum pertinentia consultò prætereunt, invadunt verò satis agiliter & impigrè si quid illis visum fuerit vel tenuissimam habere suspicionem per quam possint calumniam nobis inferre. Meminero autem meorum dictorum. Scripsi enim in epistola ad Nestorium hoc modo : *Voces autem salvatoris nostri quæ sunt in evangeliis neque duabus substantiis nec duabus personis dividimus. Neque enim duplex & unus est & solus Christus, licèt ex duabus rebus diversis intelligatur in unam inseparabilemque unitatem fuisse conlatus; sicut etiam homo, licèt ex anima intelligatur & corpore, non ideo duplex est, sed unus ex utroque. Sed humanas voces, necnon etiam divinas, ab ipso prolatas esse rectissimè confitemur. Ubi enim ut Deus de se dicit*, Qui me videt, videt & patrem meum, *&*, Ego & pater unum sumus, *divinam ipsius intelligimus arcanamque naturam, per quam est ad patrem suum, propter substantiæ similitudinem, imago & figura & lumen gloriæ ipsius. Ubi verò humanitatis mensuram non inhonorans Iudæos alloquitur*, Nunc me quæritis interficere hominem qui veritatem vobis locutus sum, *nihilominus ipsum qui est in similitudine & æqualitate patris Deum verbum ex mensura humanitatis ipsius agnoscimus. Nam si necesse est credere quia cùm sit Deus natura, factus sit caro sive homo animata carne anima rationabili, quare quemquam pudeat vocum ipsius, si humano more sint dictæ? Si enim fugiat sermones qui videntur homini convenire, quis eum coëgit fieri hominem similem*

Extat infrà post epistolam Nestorii ad Cælestinum.

Ioan. 14.

Ioan. 10.

Ioan. 7.

noſtri? Qui verò ſe propter nos miſit in voluntariam exinanitatem, quam ob cauſam fugiat competentes exinanitati ſermones? Uni igitur perſonæ voces omnes evangelicas dedicandum eſt & uni ſubſtantiæ
1. Cor. 8. *verbi incarnati. Unus enim Dominus Ieſus Chriſtus, juxta ſcripturas.* Igitur non oſtendimur ignorare diſpenſationem quæ unicuique voci conveniat, ſed magis non permittere ψυχικοῖς & Chriſtum non habentibus duos filios nominare vel dicere, dividentibus à ſeſe ſubſtantias poſt inſeparabilem unitatem.

Sed quoniam breviſſimam partem noſtræ epiſtolæ in principio ſuorum poſuere dictorum, interminantes ſe quodam nos tempore convicturos quaſi non mediocriter delinquentes in verbum Dei & patris, & naturæ ipſius inconſultiſſimè aſcribentes id quod carni convenit incrementum, age, etiam ſuper hoc quoque quæ ſunt reſpondenda dicamus, illam omnem partem epiſtolæ apponentes. Timentes enim illi ſcilicet veritatem & ſubripere auditoribus feſtinantes, partem illam tantummodo poſuerunt quæ ipſis utilis videbatur, per quam poſſent ratione coloratam calumniam nobis inferre. Ita autem ſe habet ſcriptum: *Et ſi audieris quòd proficiebat Ieſus ætate & gratia & ſapientia, ne ſapiens ex profectu fuiſſe Dei verbum exiſtimaveris, meminero autem potiùs ita ſcribentis beatiſſimi Pauli: Chriſtus*
1. Cor. 1. *Dei virtus & Dei ſapientia. Sed nec illud temerè auſus fueris dicere quòd profectum ætatis & ſapientiæ & gratiæ homini aſſignemus. id enim nihil aliud eſt niſi dividere in duas partes unum Chriſtum. Sed, ut dixi dudum, cùm ante ſecula ſit filius, noviſſimis temporibus filius fuiſſe dicitur Dei, carnis ſuæ*

generationem dispensatoriè propriam faciens; ita etiam cùm sit sapientia genitoris, proficere sapientia dicitur qui est perfectissimus, utpote Deus, humanitatis propria propter summam ἕνωσιν in se familiariter accipiens. Pro qua igitur causa (Deo dicente: *Iudicium justum judicate*) veritatem ipsi cor- *Deut. 1.*
rumpunt? Neque enim divisionem substantiarum post ἕνωσιν asserimus, neque deitatis naturam incremento & profectu dicimus eguisse, illud autem magis, quòd per dispensationem sua fecerit ea quæ sunt carnis propria, utpote caro factus juxta scripturam. Quòd verò tali fidei & opinioni sanctorum etiam patrum chorus assentiat probabo, apposita parte tractatus habiti à beatæ memoriæ Attico, qui ita se habet. *Hodie Christus Dominus clementiæ generatio-* *Vide suprà*
nem suscepit. Nam divinæ dignitatis jam antè ha- *pag. 184.*
buerat. Et adjecit porrò Clementiæ. Verbum exinanitur, quod natura inexinanibile est. Se enim *Philipp. 2.*
exinanivit formam servi accipiens. Incarnabilis in carne fit. Nam verbum caro factum est. Qui tracta- *Ioan. 1.*
ri non potest propter incorporalem naturam, contrectatur. Qui initium non habet, fit sub initio corporali. Perfectus crescit, invertibilis proficit, dives in cœnaculo fit. Qui comprehendit nubibus cælum, pannis involvitur. Rex reponitur in præsepe.

Quòd verò dividere substantias post unitatem sit grande peccatum, immo magis evertat venerabile incarnationis mysterium, scibimus nihilominus si inspexerimus dicta subjecta Iulii & Felicis, qui Romanæ Ecclesiæ præfuerunt.

Iulii Episcopi Romæ.

Prædicatur autem ad consummationem fidei &

Vide suprà pag. 178. *incarnatus ex virgine Maria Dei filius, qui habitavit in nobis, non in homine operatus. Hoc enim de Prophetis est & Apostolis. Perfectus Deus in carne, perfectus homo in spiritu. Non duo filii, sed unus; quidem naturalis filius, qui assumpsit hominem; alter verò mortalis assumptus à Deo; sed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra Deus.*

Felicis sanctissimi Episcopi & martyris Roma.

Suprà pag. 178. *De incarnatione verò verbi & fide, credimus in Dominum nostrum Iesum Christum natum ex virgine Maria. Hic enim est filius Dei æternus & verbum, & non homo à Deo assumptus ut sit alius præter ipsum; sed cùm esset Deus perfectus, factus est simul & homo perfectus, incarnatus ex virgine.*

Anathematismus septimus.

Si quis ut hominem operatione Dei verbi adjutum filium dicat, & gloriam unigeniti ut alii præter ipsum assignat, anathema sit.

Reprehensio hæreticorum.

Operatione adjutum ab spiritu Dominum nostrum Iesum Christum ut hominem simpliciter aut ut prophetam aut ut Apostolum nemo est qui confiteatur. Apostolicas verò voces de ipso dictas propter naturam carnis visibilem nec negare possumus nec delere modò dicentes, *Secundum operationem principatus virtutis ipsius, quam operatus est in Christo, suscitans ipsum à mortuis.* & rursus: *quem Deus suscitavit à mortuis, solvens dolores mortis*

Ephes. 1.

Act. 2.

mortis. & rursus : *virtute Dei exaltatus.* & quæ sunt horum similia. Sed licèt hæc ita dicantur propter id quod apparet, nemo tamen existimet eum ut hominem simpliciter operatione adjuvari, aut ut sanctum, aut ut prophetam, aut ut Apostolum. Ergo divinas voces neque delemus neque negamus, aut imperitè & per blasphemiam anathematizamus voces dictas & positas propter visibilem carnis naturam; neque ut hominem simpliciter, aut ut sanctum, aut ut prophetam, aut ut Apostolum operatione adjutum dicimus. Neque enim diceret : *Hæc dicit Dominus*; sed ut filius legislator : *Ego dixi vobis.* Matth. 5.

Responsio orthodoxi.

Nunc quoque nobis nihilominus iisdem verbis eademque ratione respondendum est. Vnus enim est certè Dominus noster Iesus Christus, qui quidem esse creditur & verbum quod est ex Deo patre sempiternum & ante secula, & qui novissimis seculi temporibus homo est factus, quique præcipuam habuit inæstimabilemque generationem secundùm carnem ; sed unus filius & Deus & Dominus operatus signa virtutesque supra hominem demonstrans, licèt factum caro, nihilominus sic quoque se esse Deum verum & patris virtutem. Neque enim homo factus desiit esse quod fuerat. Denique implebat mirabilia, modò objurgans dæmonia, modò contundens Satanam, cœcis lumen immittens, mortuos suscitans, mare gurgitibus sæviens uno sopiens verbo, non ut hominem nescio quem & alium præter se Christum clarificans, quemadmodum unum-

quemque Prophetarum & Apostolorum, sed sibi gloriam pariens, ut Deus natura esse ab omnibus crederetur, licèt factus sit homo.

Nonne igitur flagitiosissimum est pati Nestorium dicentem: *Communes enim sunt trinitatis operationes, & tantummodo substantiis dividendæ. Vnigeniti verò præclara gloria aliquando patri assignata est, aliquando spiritui, aliquando Christi virtuti.* Aut probent igitur objugatores alium esse Christum seorsum & separatim intelligendum, cui suam virtutem imposuit unigenitum Dei verbum, quasi alius seorsum filius præter se ipsum; aut si non est alius, sed unus atque idem & ex patre unigenitus & ex muliere homo secundùm carnem, quam ob causam nos melius fuerat reticere, ac non magis deliramentis illius vim opponere veritatis & splendorem veritatis dogmatum declarare? Erat quidem & est Deus filius; sed quoniam humanitatis mensuram semel suscepit, nec inhonoravit dispensationem, sed omnia propter exinanitatem voluntarius nostri causa sustinuit, ideo cùm juxta suam naturam ipse sit vita, ex patre dicitur vivificari, & cùm sit gloriæ dominus, gloriam dicitur accepisse. Ait enim Hebræus ex Hebræis, legislator verè, & ex tribu Benjamin: *Paulus Apostolus, non ex hominibus, neque per homines, sed per Iesum Christum & Deum patrem, qui eum suscitavit à mortuis, gloriam dans ei.* Sed etsi dicatur à patre gloriam accepisse, quia hoc ad incarnationis mensuram pertineat, scit tamen se, quòd Deus est, habere dignitatem quæ modum totius creaturæ transcendit. Ait enim. *Omnia mihi tradita sunt à patre meo; & nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit*

Vide suprà pag. 206.

Gal. 1.

Matth. 11.

nisi filius, & cui filius voluerit revelare.

Dicat aliquis cupiens discere: Si omnia tibi à patre tradita sunt quasi gloriæ egenti & qui habere debueras in omnes dominationem propter humanum modum, quare dicis impossibile esse hominum mentibus te posse noscere sicut & patrem? Non, inquit, visibilibus tantùm cognitio de me continetur. Sum Deus enim in carne & sanguine, secundùm carnem noscendus; secundùm divinitatis naturam & gloriam par similisque Deo patri, & omnem cogitationem supervolans ac sermonem.

Ergo, ut ad propositum redeamus, neque apostolicas evacuamus voces, absit, nec secùs quàm oporteat sentientes, ἐνανθρωπήσεως rationi repugnamus; sed sacras magis litteras ubique sequentes, & divinorum doctorum dicta firmantes, illis exsurgimus qui Ecclesiæ recta dogmata pervertunt.

Quòd verò pater à mortuis dicatur suscitasse Dominum Iesum Christum, videlicet cùm ea res erga carnem ipsius impleretur, nulli esse dubium potest. Ipse verò, cùm sit vivifica & efficax virtus patris, templum suum vivificabat, juxta illud: *Solvite templum istud, & in triduo reædificabo illud.* Erat igitur corpus illud vivificandum non alienum, nec unius hominum nostri similium, sed ipsius proprium verbi.

Anathematismus octavus.

Si quis dicere audeat assumptum hominem coadorari oportere cum Deo, & conglorificari & connuncupari Deum, tamquam alterum cum

altero, ac non magis una veneratione colit Emmanuel, & unam ipsi glorificationem deputat, eò quòd verbum caro sit factum, anathema sit.

Responsio hæretici.

Coadorari & conglorificari ut de personis, aut de substantiis, aut duobus filiis non dicimus, tamquam si carnaliter veneratio fiat, & Deo verbo aliter, sed magis unam venerationem & cetera ut uni filio offeramus, ita positum est sicut ipse etiam in primo tomo dicit: *Cùm consederet enim ut verbum suo patri, & ex ipso sit & in ipso per naturam, rursus audiebat dicentem cum carne:*
Psal. 109. *Sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ita etiam adorarari ipsum dicimus tam à nobis quàm à sanctis angelis.*

Ad hæc igitur hoc dicimus, quòd valdè doctè peritèque objurgavit eos qui cum carne adorari unum eundemque filium volunt, tamquam si longè diversa sint inter σὺν καὶ μετὰ, quod ipse ita posuit ut suprà memoratum est, dicens cum carne adorari oportere, abnegans verò coadorari carnem cum deitate.

Responsio orthodoxi.

Acutissimos nos divinus Paulus effecit dicens:
2. Cor. 13. *Vosmetipsos probate si estis in fide.* Humanus etenim sensus etsi quadam jactantia & amore sui extra rectam semitam feratur & à veritatis dogmatibus abhorrentem habeat motum, suas novas ineptasque cogitationes ipse sentire formidat, se tamen facillimè emendabit, sanctorum pa-

trum ſcrutatus labores & ſcripta qui propter rectiſſimam dogmatum ſcientiam memorabiliter ab omnibus conlaudantur, tumque ſuam fidem bene probabit. Propoſitum eſt enim omnibus qui mente ſunt ſana ſequi opiniones illorum: quoniam quidem ipſi quoque ſuum ſenſum apoſtolicæ & evangelicæ traditionis implentes, & fidei rationem rectè & irreprehenſibiliter ex ſacris litteris concipientes, lumina erant in mundo, verbum vitæ habentes, ſicut ſcriptum eſt. *Philip. 2.*

Scribit igitur ſempiternæ memoriæ pater noſter Epiſcopus Athanaſius de omnium ſalvatore Chriſto: *Confitemur & eſſe ipſum filium Dei & Deum ſecundùm ſpiritum, & filium hominis ſecundùm carnem, non duas naturas unum filium, unam adorandam, & alteram non adorandam, ſed unam naturam verbi incarnatam & adorandam cum carne ipſius una veneratione, neque duos filios, alium quidem filium Dei verum & adorandum, alium autem ex Maria hominem non adorandum, gratia filium Dei factum ſicut & homines.* Porrò poſt alia: *Qui igitur ex virgine Maria natus eſt, filius eſt Dei natura & Deus verè, non gratia nec participatu, ſecundùm carnem natus eſt homo ex Maria, ſecundùm ſpiritum verò ipſe filius Dei & Deus.* Et rurſus: *Si quis autem contra hæc ex ſacra ſcriptura docet alium dicens filium Dei & alium natum ex Maria gratia filium factum ſicut nos, & ſunt duo filii, unus natura filius Dei ex Deo, & unus gratia, homo ex Maria, aut ſi quis Domini noſtri carnem deſuper dicit, ac non ex virgine Maria, aut converſam deitatem in carnem, aut confuſam aut commutatam aut paſſibilem Domini noſtri deitatem, aut non adorandam Domini noſtri carnem ut hominis, ac* *Lib. de incar. Verbi tom. 2.*

non adorandam ut Domini & Dei carnem, eum anathematizat sancta & catholica Ecclesia, obtemperans
Gal. 1. *divino Apostolo dicenti: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.*

Hæc ita illo sentiente & scribente nobis, gloriæ Christi hostis & rebellis Nestorius, effrænatam in eum linguam solvens, ita ait: *Confiteamur eum & qui est in homine Deum. Colamus divina conjunctione cum Deo verbo coadorandum hominem.* Nonne planè hominem θεοφόρον nominat Christum, & conjunctionem tantùm hominis factam esse dicit ad Deum, secundùm illud fortasse quod est Pauli voce memoratum: *Qui adhæret Domino, unus est spiritus.* Atqui illud est verum, ipsum eundemque fuisse magis Deum simul & hominem, & non hominem nescio quem separatim & seorsum intelligendum & tantùm conjunctione Deo adhærentem. Nam post illam ineffabilem adunationem, sive quis dixerit Deum Emmanuel, hominem factum & incarnatum Dei verbum oportet accipere, & si hominem nominaverit, scimus tamen cum hoc esse etiam verbum patris. Est igitur aliud unum dicere filium Dei patris verbum cum carne conjuncta, & aliud dicere ei in homine esse Deum quemadmodum etiam in prophetis fuit sive in nobis ipsis per spiritum sanctum. Sine periculo autem & inreprehensibiliter, ut opinor, hoc dixeris, quòd incarnatum Dei verbum, cùm sit unus filius, non sine propria carne sed cum ipsa est potiùs adorandum; quemadmodum etiam omnis anima in suo corpore honoratur, & appellatione una, quod ex duobus est, ut unum animal nominatur. Cùm tu igitur de Christo om-

Vide suprà pag. 206.

1. Cor. 6.

nium ſalvatore ſermonem faciens dividas unum in duo, & hominem ſcorſum & ſeparatim intelligendum pronunties, deinde eum coadorari oportere & connuncupari Deum audias dicere, tamquam ſi alius ſit præter ipſum filius Dei, quis eſt qui ferre poſſit & tantam linguæ petulantiam ſilentio præterire? Oportuerat enim magis dicere: Colamus Deum verbum, quod factum eſt homo, & nuncupatur Deus, & in humanitate adoratur, quia & natura Deus eſt & ex Deo patre natus.

Sed dixerint è diverſo: Tu quoque reus eris ſcribens in epiſtola quòd filius patri cum ſua carne conſederit. Deinde quare reprehendis dicentem quòd oporteat coadorari hominem cum Deo verbo & connuncupari Deum? Tantumdem eſt enim & σὺν dicere & μετά. Redarguamus ipſos vim ignorantes dictorum & naturam rerum minimè intuentes. Quotiens enim in una perſona & natura una ſive ſubſtantia ſermo explanans ea ex quibus ſit compoſita naturaliter ipſa perſona, adiciat τὸ σὺν, ſive τὸ μετά, ſervat ſignificationem unitatis, & non in duas partes diviſam eſſe definit. Quotiens autem ſubſtantiis in duas partes antè diviſis, ad ſignificandam utramque ſeparatim & ſeorſum τὸ σὺν dicitur, ſive τὸ μετά, tunc certè duorum aut plurium & non unius per compoſitionem ſignificatio eſt; ut ſi fortè dixero coadorari cum ſuo corpore hominis animam, ſi quis fortaſſe honor delatus fuerit homini qui eſt ex utroque compoſitus, aut ſi quis dixerit animam unum eſſe animal cum ſuo corpore, non certè in duos homines unum dividit, ſed apparet illum non ignoraſſe magis

ea ex quibus vel ſit vel compoſitus ſit. Sin autem dixero, Petrus & Iohannes connuncupantur homines, vel ſi dixero, Cum Petro Iohannes aſcendebat in templum, τὸ σὺν jam, ſive τὸ μετὰ, non unius ſignificationem habet. Neque enim compoſitus eſt Petrus cum Iohanne; ſed nec pro uno homine ambo æſtimantur.

Cur igitur veritatem corrumpunt, unum Chriſtum in duos per imperitiam dividentes? Aut ſi putant quòd nos conſedere patri dicentes filium cum ſuo corpore, duos intelligi dederimus filios, exquirant diligentiùs an non unum dicentes filium, uno etiam conſeſſu eum dicimus honorandum, non duobus; ita ut unus quidem & ſeorſum corpori deſtinetur, alter vero iterum verbo. Sed nunquam hoc probare poſſunt. Vnum enim cum ſua carne filium, Deum ſimul & hominem, eundem uno conſeſſu cum patre aſſerimus honorandum. Cohonorari autem dicere & connuncupari Deum planè eſt confiteri duos eſſe cohonorandos & connuncupandos. Verùm id dementiæ plenum eſt & à rectis veritatis dogmatibus alienum.

Factus eſt igitur anathematiſmus in eos qui uſquequaque & omnibus modis dividunt Emmanuel, ſeorſus in hominem, & ſeorſus in Deum verbum. Vnum etenim ipſum nobis divinarum rerum prædicavere doctores & ſincera & incorrupta ſacrarum ſcientia litterarum.

Anathematiſmus nonus.

Si quis dicat unum Dominum Ieſum Chriſtum glorificatum à ſpiritu virtute ipſius quaſi aliena

uti & ab ipſo accipere ut poſſet operari adverſùs immundos ſpiritus & implere hominibus ſigna divina, ac non magis ipſius eſſe proprium ſpiritum, per quem operatus eſt ſigna divina, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Rurſus ea quæ ipſe antè dixit in medio proferamus, & ipſum ſuorum forſan oblitum admoneamus. Neque enim tantummodo Dominum ſigna in ſpiritu dixit implere, verùm etiam ipſum mortuum vivificatum eſſe per ſpiritum. Ait enim in primo tomo: *Si igitur non eſt paſſus, eò quòd mortuus eſt carne juxta ſcripturas, neque vivificatus eſt ſpiritu.* Conſiderare autem oportet quàm ſibi ipſe contraria loquatur in anathematiſmis ſuis negans Dominum in ſpiritu Dei dæmonia eicere & alia ſigna facere, & illam vocem Domini quæ in evangeliis poſita eſt falſam faciens dicentis, *Sin autem in ſpiritu Dei ego dæmonia eicio*; cùm nos Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum & propria virtute & operatione ſpiritus implere mirabilia confiteamur; nec quia non habet ipſe propriam virtutem, ut virtute etiam ſpiritus ſancti indigeat.

Cirill. in cap 1. antiq. verſ. Concil. Epheſ. pag. 399.

Matth. 12.

Qui verò non accipit ſpiritum, negat ſanctas ſcripturas. Nam & ſicubi dicat ſcriptura divina mirabilium opera patrem implere, (ſicut ait: *Pater manens in me & ipſe facit opera quæ ego facio*) & filius eſt qui facit, omnia enim quæ ſunt Patris, filii ſunt; & ſi ſpiritum dicat facere, (ſicut ait: *Sin autem ego in ſpiritu Dei eicio dæmonia*) Dominus eſt qui facit in ſpiritu. neque

Ioan. 14.

Matth. 12.

enim alienus est filius à patre vel spiritu. nec divisæ nec seorsum positæ sunt trinitatis operationes, sed propria trinitatis est uniuscujusque substantiæ operatio quæ in scriptura memorata est; sicut & omnem creaturam modò filii opus fuisse scriptura commemorat dicens, *Verbo Domini cæli firmati sunt*, modò spiritus sancti, adicit enim, *& spiritu oris ejus omnis virtus eorum*; sed non quia non possit pater omnia facere, operatur & filius, verum est enim quòd omnia per ipsum facta sunt; sed ut trinitatis eandem substantiam, eundem honorem, eandemque virtutem scriptura nobis exprimeret, modò ait à patre, modò à filio, modò à sancto spiritu esse facta. hoc enim modo etiam sub una substantia pendere omnia intelligimus. Nam sicut verbum ἐνούσιον ἀνυπόστατον unigenitum ex ipsa impassibiliter natum est, sic spiritus ex ipsa exiit, qui est & ipse in sua substantia, ita ut una οὐσία in tribus substantiis designetur, & nulla à sese juxta rationem substantiæ aliena esse noscatur, sed tantummodo proprietatibus demonstrantibus sive discretionibus singulæ substantiæ declarentur. Quo igitur modo propria est operatio quorum substantia & virtus & voluntas communis est? Quibus enim ista communia sunt, eorum certè una est operatio.

Psal. 32.

Ioan. 1.

Responsio orthodoxi.

Opusne mihi erit testium vocibus ad probandum adversarios frivolas ineptasque velle fabulas exercere & inconsideratè nos maledictionibus lacerare? At id opinor & ipsorum sola verba posse monstrare.

In propoſito anathematiſmo affirmavimus planè proprium eſſe filii ſpiritum ſanctum, & per ipſum implere eum ſigna divina. Adverſarii verò, qui tam frequenter meorum memetipſum obliviſci commemorant, in tantum ipſi ſtoliditatis ac dementiæ ceciderunt ut exiſtimarent me dicere non per ſpiritum eicere dæmonia filium. Nonne igitur hæc aperta calumnia eſt? Nam ſi non dignantur confiteri ejectionem dæmoniorum ad ſigna referri divina, dicant ſanè quæcunque ipſi voluerint, & me modis omnibus criminentur quòd non dixerim hæc non eſſe ſigna divina. Sin verò inter cetera mirabilia ejectio etiam dæmoniorum annumeranda eſt, cur, tamquam grande aliquid damnum, veritatem vitantes, loquacitatis ſuæ morbum in honorem maximè ponunt, nec aſpernantur potiùs rem & apud Deum & apud homines odioſam? Obliti autem mihi videntur Chriſti dicentis: *Quomodo dicis fratri* Matth. 7. *tuo, Frater, ſine eiciam feſtucam ex oculo tuo, & ecce trabem non vides in oculo tuo. ὑποκριτὰ, eice primùm trabem ex oculo tuo, & tunc vides eicere feſticulam de oculo fratris tui.*

Quòd quidem divinitas una ſubſtantia ſit, pari virtute & operatione, non ex veſtra oratione comperimus, ſed id ita eſſe ex divina magis ſcriptura credimus. Quòd vero fidei rectæ rationi nihil obſit ſed proſit magis anathematiſmus propoſitus, videre nullus eſt labor. Eis enim qui dividunt unum Dominum Ieſum Chriſtum & ſeparant, ut ſæpe diximus, ſeorſus in hominem & ſeorſus in Deum verbum, ut duæ ſcilicet intelligantur eſſe perſonæ & duæ ſubſtantiæ, id facere non permittit, nec concedit dicere ut

unum hominem communem ſpiritus operatione adjutum fuiſſe filium ut mirabilia poſſet implere. Nam ſi ita eſt, nihil differt à ſanctis Apoſtolis vel Prophetis, qui Dei manſuetudine donationibus divinis oppleti dixerunt videlicet: *Gratia ſumus id quod ſumus.* Sed ſanctis quidem viris, in quibus divinarum donationum diſtributio eniteſcit, vox iſta rectè conveniat, Chriſto autem minimè. Proprius etenim ipſius eſt ſpiritus ſanctus, ſicut & Dei patris; & ſicut pater per ſpiritum, ita etiam ipſe per ſpiritum operatur. Denique dicens Iudæis, *Multa opera bona vobis oſtendi à patre meo*, &, *Non ex me loquor, pater autem qui manet in me, facit opera*, ipſe dicebat rurſus, *Sin autem ego in ſpiritu Dei eicio dæmonia*, operationem per ſpiritum ſibi aſcribens & patri propter eandem ſimilemque ſubſtantiam. Et ingens quidem longiſſimuſque tractatus ſuper his fieri poſſit, ſed aptioris eſt temporis hæc latiùs propagare. Igitur non ut aliena virtute dicimus Emmanuel adjutum eſſe per ſpiritum, ſed uſum eſſe magis ut ſua divinè & propriam habere virtutem ſubſtantiæ ſpiritus. Beati enim diſcipuli ſigna facientes dicebant: *Viri fratres, quid nos intuemini, quaſi noſtra virtute aut pietate fecerimus ambulare ad ſpecioſam portam ſedentem claudum?* Chriſti verò proprius eſt ſpiritus ſuus.

1. Cor. 15.

Ioan. 10.

Ioan. 14.

Matth. 12.

Act. 3.

Verùm illis qui noſtra vituperare feſtinant hoc dicam, ſi non videtur horridum menti ipſorum dividi individuum filium, & ut communem hominem dici Ieſum adjuvari per ſpiritum, nos ab ita credentibus abhorrere. Sin verò Chriſtum unum & filium & Dominum confitentur eundem eſſe Deum ſimul & hominem,

credant nobiscum quòd non adjuvetur quasi aliena præter se ipsum & meliore virtute spiritus, sed ipse magis operetur signa divina per suum spiritum, in quo etiam omnium nascentium virtus est. Hoc enim modo desinent aliquando nobis sine causa detrahere & dentibus contra nos livoris infrendere.

Anathematismus decimus.

Pontificem & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum divina scriptura commemorat. Obtulit autem ipsum se pro nobis in odorem suavitatis Deo & patri. Si quis igitur Pontificem & Apostolum nostrum factum esse dicat non ipsum verbum Dei, tunc scilicet cùm est caro factum & homo juxta nos, sed ut alium præter ipsum seorsum hominem ex muliere, aut si quis dicat pro se obtulisse ipsum oblationes, ac non magis pro nobis tantummodo, neque enim eguit sacrificio qui peccatum non noverat, anathema sit.

Reprehensio hæreticorum.

Si Pontifex est Deus verbum, cui Deo suo vel quale sacrificium offert? Sed oblitus est beati Pauli dicentis: *Neque enim habemus Pontificem qui non possit condolere infirmitatibus nostris, tentatum in omnibus absque peccato.* Quis igitur tentatus est? Deus verbum, an natura magis humana, semen David? Et rursus: *Non sibi quisque sumit honorem, sed qui vocatus est à Deo.* Quemadmodum ergo Aaron, sic etiam Christus se pontificatu voluit clarificare. Quis est ergo qui cum Aaron comparatur in sacerdotii dignitate, & cum eo qui non

Heb. 4.
Heb. 5.

ſibi honorem ſumit, ſed vocatus à Deo, & cum eo qui in ſacerdotii gradum aſcendit? Divina natura, quæ eſt coæterna cum patre, quæ omnia quæ ſunt patris, propria habet. Et in quam dignitatem, quæ ſe ipſa eſſet altior, aſcendebat? Sacerdotiumne dicamus divina natura eſſe glorioſius, in quod, non per ſe, ſed vocatus à Deo, ut ille ait, aſcendebat, & per id glorificabatur? An magis illa natura quæ ex ſemine David facta & præfinita eſt, cui etiam juravit Deus, ſecùndum pſalmiſtam, daturum ſe in æternum ſacerdotium. *Iuravit* enim, inquit, *Dominus, & non pænitebit eum: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm*
Pſal. 109. *ordinem Melchiſedech.* Divinitaſne unigeniti pollicitationes cum jurejurando accipiebat à Deo ſe in æternum ſacerdotium accepturam, & per id ſe glorioſam futuram? Et quis nos ferat vel ſentientes iſta vel dicentes, ac non magis culpet memorantes Deum ordinari Pontificem & promiſſiones cum jurejurando accipere & vocari in ſacerdotii dignitatem, ac non per ſe honorem accipere, ſed in eum vocari, & comparari cum eo qui ſacerdotium primus acceperit? Et porrò, *ſicut & alibi*, inquit, *dictum eſt: Tu es ſacerdos in æter-*
Heb. 5. *num ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Quis porrò eſt qui Melchiſedech ſacerdotio aſſimilatus eſt? Idne poſtulat ratio pietatis ut Deum verbum exiſtimemus an magis carnem quæ ex nobis aſſumpta eſt, quæ ipſi inſeparabiliter & inconfusè conjuncta eſt? Et porrò inquit: *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum qui potens eſt eum ſuſcitare à morte cum clamore valido & lacrymis.* Deus verbum preces ſuplicationeſque cum clamore ad alium quendam, qui potens eſt ipſum

ſervare, offerens exauditus eſt pietate, & didicit ex quibus ipſe paſſus eſt & conſummatus?

Sed ne mens veſtra terreatur audiens de eo qui paſſus eſt, & eum qui impaſſibilis manſit. Neque enim ſeparatim & ſeorſus ille qui eſt ex ſemine David, filius nominatus eſt, ſicut nec divinitas poſt unitatem ſine carne viſibili filius appellata eſt. Filietas enim poſt ἕνωσιν communis eſt utriuſque naturis non ſeparandis à ſe. Neque enim poſt ἕνωσιν ulla eſt inſecuta ſejunctio, manet autem illa ἕνωσις ſempiterna. Similiter in paſſionibus etiam carnis, deitas inſeparata, ſed impaſſibilis remanebat, & rurſus per carnem implebantur ſigna divina. Vnde unum eundemque filium confitemur, inconfuſis manentibus naturis, non alium & alium, abſit, ſed unum eundemque dicentes. Pontificem quidem noſtrum & Apoſtolum factum eſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſecundùm divinas ſcripturas nemo eſt qui non confiteatur, non ſejunctum tamen ſeorſus ex muliere hominem á Dei patris verbo ut eſſet id quod ex ſemine David factum eſt, conjunctum inconfusè inſeparabiliterque cum Deo verbo, Pontificem tentatum in omnibus abſque peccato, edoctus ex quibus paſſus eſt obaudientiam, offerentem autem non pro ſe, ſed tantummodo pro nobis propriam carnem Deo & patri. Neque enim vnigeniti deitatis Deus eſt pater, ſed pater. *Vide infrà pag. 258.*

Reſponſio orthodoxi.

Rurſus adverſariis opportunè dicatur à nobis: Quouſque claudicabitis utroque pede? Oportet enim illos ſanum & rectum ſenſum habere ad ſcripturæ ſcientiam, & non tamquam duplici ani- *Reg. 18,*

ma claudicantem & nimis invalidum & rectis uti vestigiis recusantem. *Omnes enim bilingues inconstantesque viis suis omnibus inquietantur, nec quicquam à Domino impetrabunt.* Hæc autem dico, adversarios nimiùm admiratus hunc etiam anathematismum tam impudenter petulanterque increpare; quippe id faciunt, nolentes verbum Dei & patris nominari à nobis Apostolum & Pontificem confessionis nostræ tunc cùm homo sit factum. Qui enim generationi ipsius secundùm carnem calumniari conantur & audent quasi novam rem repudiare fugientes sanctam virginem dicere θεοτόκον ut facilè negent dispensationis videlicet rationem, audient igitur per vocem Esaiæ: *Nisi credideritis, non intelligetis.* Divinus quidem Iohannes evangelista magnum aliquid & præcipuum exclamavit in orbem terrarum, verbum dicens carnem esse factum. Hi autem vim veritatis furantur, & ita eum dicunt carnem factum ut si dicatur & maledictio & peccatum. Et de his quidem satis jam antè diximus, ea quæ probare possent, hunc eorum de his infirmissimum esse sermonem.

Iac. 1. *Isaia 7.*

Ad objurgatores verò hoc in præsentia dicimus: Discite audire contribulati: percipite secundum Christum mysterii fundamenta, dispensationis principes causas, & ipsum, ut ita dicam, ejus superventum credite nobiscum; immo potiùs sacris litteris date suffragium veritatis, confitentes quòd unigenitum Dei verbum, quod est in sinu patris, per quem sunt & in quo omnia, factum sit caro, non conversionem aut confusionem passum, sed magis manens per naturam semper id quod erat & est & erit. Factum est autem caro,

generationem

generationem passum à sancta virgine, secundùm carnem dico, & nuncupatus est filius hominis, & similiter ac nos communicavit carni & sanguini. Id ita credentibus & venerabilem verissimamque fidem tenentibus omnia quæ insequuntur erunt planissima, & nihil ex his videbitur arduum nec obscurum. scriptum est enim: *Plana omnia sunt intelligentibus, & recta invenientibus cognitionem.* *Prov. 8.*

Oportere autem existimo causas ob quas anathematismus sit factus exponere. Qui enim ima summis miscuit, qui & omnia confudit ille Nestorius, tale quiddam alicubi dixit de Christo omnium salvatore: *Missus est denuntiare captivis remissionem is qui fidelis Deo factus est pontifex. factus est enim hic, non antè semper hic qui paulatim & gratia, ô hæretice, proficiebat in pontificis dignitatem.* His & alia eandem ejus impietatem & germanam audaciam indicantia intulit multa. Quis igitur esset qui cùm ejusmodi verba audiret, non omnia melius perpeti se duceret quàm in his rebus invisum Deo tenere silentium? Mortuus est pro nobis Christus; injuria omni contempta, patibulum & secundùm carnem mortem sustinuit. At nos salvatori nostro vicem ne verborum quidem remuneratione solvemus, sed alto silentio dormiemus, tam nefandas blasphemias audientes? An non magis hujusmodi criminum erimus nos quoque participes?

Quid ais: *In pontificem paulatim proficiebat?* Atqui cùm Deus sit, exinanivit se, servi formam qui est natura liber accepit; humiliavit se qui omnem natum transcendit & deitatis fastigiis gloriatur. Et si proficiebat quoniam exinanitus

est, modò se ipsum humiliavit, honorisne ei & gloriæ exinanitatem causam fuisse dicamus? Deinde quomodo jam exinanitas esse possit? Ipsum, inquit, Dei patris verbum factum est Pontifex, Quisnam est major ipso & obsequio sacerdotii honorandus? Ergo (dicam enim porrò) crede quòd cùm sit Deus natura & in forma patris filius, non rapinam arbitratus est ut esset æqualis Deo, sed exinanivit, formam servi accipiens. Si factus est homo, & si servi formam accepit, non arbitratus vile esse & dispensationi incongruum & Apostolum se & Pontificem nuncupari, hic qui non desprevit humanitatis nostræ mensuram quonam modo humana despernat?

Est quidem non arduum nec nobis difficile verbis pluribus progredi & hujus rei argumenta ponere prolixiore tractatu. Verùm, hoc interim omisso, proponam verba quæ ipsi fecerunt. Scripserunt enim hoc modo: *Sed nec mens vestra terreatur de eo audiens qui passus est, & eum qui impassibilis mansit. non enim separatim & seorsus illud quod est ex semine David, filius nominatus est, sicut nec divinitas post* ἕνωσιν *sine carne visibili filius appellata est. Porrò autem unde unum eundemque filium confitemur inconfusis manentibus naturis, non alium & alium dicentes, absit, sed unum eundemque. Pontificem quidem & Apostolum nostrum factum esse Dominum nostrum Iesum Christum secundùm divinas scripturas nemo est qui non confiteatur, non sejunctum tamen seorsum hominem ex muliere à Dei patris verbo.*

Vide suprà pag. 255.

Si igitur unum dicunt filium, non dividentes in duo id quod est ex semine David & Dei patris verbum, lædunt mysterium, dividentes dispen-

ſationem inter Deum & hominem ac non magis unum eundemque & Deum eſſe dicentes & hominem, ut omnia eſſent ipſius & divina pariter & humana? Nam ſi quid divinum de divinitate ipſius dicatur, id veriſſimum eſſe omnino credimus. Novimus enim eum Deum eſſe, etſi humanum aliquid huic item aſſentiemus. Confitemur enim Deum eſſe in carne & ſanguine, & humanitatis menſuram per humana cognoſcimus. Mille enim millia ſanctorum miniſtrant ipſi & divinam ipſius ſedem circumſtans ſeraphim. Sed quoniam factus eſt homo, etiam Pontifex nuncupatus eſt; non ut ſacrificium majori Deo offerat, ſed ſibi & patri fidei noſtræ confeſſionem, magis & patri. Si dixeris non eſſe Deo dignum ſacerdotio miniſtrare, aio ego quoque id: Si ſolum & abſque carne eſſe verbum diceres, rectè; ſed quoniam homo factus eſt, adtende ipſum & miniſtrantem propter humanitatem. Conſedet enim ut Deus. Quid enim ait beatus Paulus: *Talem habemus Pontificem qui ſedit ad dexteram ſedis magnitudinis in excelſis.* Scientes igitur quia cùm ſit Deus, factus eſt caro, & eſt unus atque idem, ipſi, ut uni, omnia tribuemus, & diſpenſationis non ignorabimus modos, vim ſententiarum ſapienter & artificiosè ad ipſius ſemper obedientiam referentes.

Anathematiſmus undecimus.

Si quis non confitetur carnem Domini vivificam eſſe ipſius Dei verbi propriam, ſed alterius cujuſpiam, conjunctam quidem ipſi per dignitatem ſive per ſolam divinam habitationem, ac non

magis vivificam, ut antè dixi, eò quod fuerit propria verbi, quod omnia [vivificare potest, anathema sit.]

Reprehensio hæreticorum.

Propriam fuisse verbi carnem dominicam per ἕνωσιν confitendum est; sciendum tamen ex nobis eam fuisse adsumptam. Supervacuum est autem inferre *& non alterius cujuspiam præter ipsum*, nisi fortè neget eam ex nobis fuisse adsumptam. Tam enim frequenter propriam dicere negantis est dominicam carnem esse nostræ naturæ. Et ubi gloriatio nostra? Per quem dicit Paulus: *Conresuscitavit nos simul & consedere fecit?* Cujus enim hominis sua caro alterius est? Nonne unusquisque nostrum communem quidem habet carnem simili substantiæ ratione, propriam verò eò quòd unuscujusque caro non sit alterius, sed illius cujus est? Quid igitur vult propriam quasi non unum aliquid dicens? Nam si intelligit dominicam carnem extra nostram carnem fuisse adsumptam, ita ut uniuscujusque caro ejus est propria cujus est, non alterius, quid, quasi novum dicens, propriam fuisse commemorat? An scilicet per obtentum negat eam ex nostra natura fuisse adsumptam, sicut in primo suo tomo evidentiùs dicit? *Et puer*, inquit, *erat*, *non juxta nos*, *id est*, *non in nuda*, *nec in sola nostri similitudine*, *sed in humanitate quidem propter carnem*, *divinus verò quasi supra nos & de cælo.* Et item in secundo tomo ait: *Corpus enim erat*, *non alterius juxta nos*, *sed proprium magis ipsius Dei patris verbi*, *quod erat natum ex ipso.*

Ephes. 2.

Cyrillus Alex hom. 17. *Paschali.* Cap. 1. antiquæ versionis Concilii Ephes. pag. 397.

Quis enim dixit unquam cujuſpiam priorum hominum carnem fuiſſe dominicam, aut Abel, aut Noë, aut Eliæ, vel alterius neſcio cujus ſuperiorum? Neque ſolùm dominicam carnem dicimus non fuiſſe cujuſpiam alterius ſuperiorum hominum, ſed ipſius magis Domini propriam & inconfusè & inſeparabiliter cum Deo verbo conjunctam. Verùm nec uniuſcujuſque noſtrum caro facta eſt unquam, ut ſuprà diximus, cujuſpiam alterius niſi ejus cujus ſit caro. Cùm hoc igitur traditione Eccleſiæ comprobetur, quare tam crebrò propriam dicit; niſi fortè neget eſſe eam noſtræ naturæ.

Quare autem negat dici oportere *conjunctam ipſi ſecundùm dignitatem & auctoritatem*, cùm ipſe in primo tomo dicat: *Ita enim paupertate ipſius divites facti ſumus, cùm natura humana in ipſo ſublevata ſit in divinam dignitatem?* *Cyrill homil. 17.* At nos etiam contraria ſibi ponenti dicamus. Si naturæ manent inconfuſæ, manet autem ἕνωσις, & dicimus venerationem & dignitatem uni filio offerri debere, naturis in unitate manentibus inconfuſis, oſtende quid aliud deeſt quod poſſit ἕνωσιν comprobare, & adſentiemus & dabimus, ſine tamen confuſione naturarum. Sed ſcilicet ad probationem ſummæ ἑνώσεως nihil ei ſatis eſt quod non confundat naturas. At nos naturas quidem inconfuſas ſervamus, & ſummam divinamque unitatem & nobis intelligibilem confitemur, omnia ad ipſius glorificationem ut Deo & filio offerentes, dicentes ad eum beati Petri voce: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi.* *Matth. 16.*

Responsio orthodoxi.

Instigabantur aliquando in furores impios miserrimi Iudæi, telis invidiæ animum sauciantes. Sed cùm ad hoc manus etiam sceleratas inferrent Christo omnium salvatori, tantæ eorum audaciæ & facinorum causas ipsos reddere jubebat dicens : *Multa & bona opera facio vobis à pa-* Ioan. 10. *tre meo. Ob quod eorum factum me lapidatis?* [At ii ad tantam temeritatem & impietatem cogitationum venerunt] ut ei etiam blasphemiarum crimina obicere conarentur dicentes : *De bono facto non lapidamus te, sed de blasphemia, quia tu, cùm sis homo, facis te Deum.* Ait autem ad ipsos salvator : *Non est scriptum in lege vestra:* Psal. 81. *Ego dixi : Dii estis? Si illos dixit deos ad quos verbum Dei factum est, & non potest solvi scriptura, quem pater sanctificavit & misit in hunc mundum vos dicitis quòd blasphemat, quia dixi : Filius Dei sum.*

Nos verò inquirentes apostolatus modum per quem ad nos venisse dicitur, ex sacris literis cognitionem captamus. Dixit enim ipse per vocem Isaiæ : *Spiritus Domini super me; prop-* Isai. 61. *ter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, denuntiare captivis remissionem & cæcis recreationem oculorum.* Missum autem dicimus filium à Deo & patre factum hominem. Convenit enim rectissimè exinanitatis mensuræ ratio apostolatus & nomen. Missum verò est, ut antè dixi, non nudum & sine carne Dei patris verbum, sed generationem passum secundùm carnem. sive ex sancta Maria corpus accipiens,

idque ineffabiliter & inconfusè sibi adjungens, ut sæpissime dictum est, inluxit nobis Deus Dominus juxta scripturas. *Psal.* 117.

Proprium ergo verbi fuisse corpus dicimus, non hominis nescio cujus specialiter & seorsum alterius præter ipsum, qui intelligitur Christus & filius. Quemadmodum autem uniuscujusque nostrum corpus, ejus specialiter esse dicitur cujus est, sic etiam de uno Christo intelligendum est. Nam licèt sit nostris corporibus consimile & cognatum, quippe factum ex muliere, attamen ipsius proprium, ut antè diximus, & intelligitur & vocatur. Sed quoniam vita est naturaliter Dei patris verbum, vivificam suam carnem effecit, hocque modo facta est nobis vivifica benedictio. Denique dicebat Christus: *Amen amen dico vobis. Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi, & vitam dans mundo.* Et porrò: *Si quis manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in ipso.* Adtende quomodo ubique corpus ex muliere suum nominat propter summam ἕνωσιν. *Ioan.* 6. *Ibidem.*

Cùm ita se habeat mysterii ratio, rursus in suo tractatu Nestorius. *Audite*, inquit, *& scripta diligenter attendite: Qui manducat carnem meam. Memento quod de carne est quod dicatur, & non à me fingatur nomen carnis, ne videar illis aliud pro alio interpretari. Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum. Numquid dicit: Qui manducat deitatem meam, & bibit deitatem meam? Sed: Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso. Mementote quod de carne est quod dicatur: Sicut misit me vivus pater, me qui appareo. Sed fortè aliud* *Vide suprà pag.* 115. 209.

pro alio interpretor. Audiamus quid ſequitur: Sicut miſit me vivus pater. Ille dicit deitatem, ego dico humanitatem. Videamus quis ſit pravus interpres: Sicut miſit me vivus pater. Dicit hæreticus quòd deitatem hic dicat, id eſt: Miſit me Deum verbum vivus pater, juxta illos, & ego vivo Deus verbum propter patrem. Deinde infert: Qui manducat me, & ille vivet. Quid manducamus? Deitatem, an carnem?

At de his quidem quæ tam flagitiosè petulanterque dixerit longiorem habuimus certè ſermonem. Quid verò eſt quod velit intelligere non Deum verbum miſſum eſſe dicens, ſed incarnatum & hominem factum, ſeponens in parte & ſeorſus, ut ipſe ait, eum qui apparet, videre non poſſum, immo perſpicuum eſt magis præſenſque commentum. Rationem enim labefactat ἑνώσεως ut Chriſti corpus commune videatur, non verè proprium ejus qui omnia vivificare potens eſt.

Parvula quidem & perexigua Deo verbo omnia videntur humana. Quatenus verò dictum eſt noſtra cauſa exinanitatem mundo ſaluberrimam ſuſtinere, etſi dicatur miſſum eſſe denuntiare captivis remiſſionem, cœcis receptionem oculorum, hoc magis glorificatur quaſi perpeſſum carnalis diſpenſationis humilitatem; nec quiſquam ſapientum reprehendat ſuſtinuiſſe ipſum noſtra propter nos. Nonne igitur ut alium quendam filium & Chriſtum præter Deum verbum eum eſſe qui apparet adfirmans, cui etiam ſoli apoſtolatus officium & nomen attribuit, hominis manducationem noſtrorum dicit eſſe myſterium, in perditas cogitationes ſceleratè convertens animos auditorum, & humanis ra-

tiocinationibus ea subiciens quæ & inexquisita fide creduntur. Neque enim quòd deitas non manducatur, ideo sanctum Christi corpus dixeris esse commune.

Scire autem necesse est, ut sæpe diximus, proprium esse corpus verbi omnia vivificantis; sed quoniam corpus est vitæ, vivificum est. per id etenim mortalibus nostris corporibus immittit filius vitam, & destruit mortis imperium. vivificat autem nos simili modo etiam sanctus spiritus Christi. Spiritus enim est qui vivificat, *Ioan. 6.* juxta ipsius salvatoris vocem. Nihil autem impedit, ne solus videar corpus verbi proprium dicere, etiam sanctorum patrum in medium exempla proferre; ut cognoscant adversarii se sine causa in nos inclamasse, qui ubique sequamur voces illorum. Ait igitur memoratissimus pater noster & Episcopus Athanasius in libro de sancta trinitate : *Et ostendebatur quòd non per* *Vide infrà pag. 272.* *phantasiam sed verè habeat corpus. Decuerat autem Dominum induentem carnem humanam, totam cum passionibus suis induere; ut quemadmodum ipsius proprium fuisse dicimus corpus, sic etiam corporis passiones propriæ ipsius esse dicantur, & propter deitatem ipsum non tangerent passiones.* Et rursus : *Hæc necessariò antè tractavimus, ut si videamus ipsum per suum corpus tamquam per instrumentum divinè facientem vel dicentem, cognoscamus quòd ut Deus hæc operetur.* Et hæc quidem beatus pater noster Athanasius.

Ceterùm etsi proprium corpus verbi dicatur, attamen est ex muliere, eò quòd esse intelligitur caro. Beatus quidem Paulus, *Primus homo*, inquit, *de terra, de limo; secundus de cælo.* Ipse *1. Cor. 15.*

Ioan. 3. autem Christus: *Nemo ascendit in cælum*, inquit, *nisi qui de cælo descendit filius hominis.* Dicimus autem quòd non de cælo corpus conjunctum sibi deferens verbum hæc dicit, corpus sibi adjunctum ineffabiliter, inæstimabiliter, inconvertibiliter, inconfusè, ideo quia de cælo ait se esse etiam tunc cùm factum est filius hominis.

Cum rectè igitur & procul omni culpa habita sit nostra oratio, quæ objurgatoribus maledicendi fuit occasio, siquidem anathematismus quorundam blasphemiis adversatur, opponens mendacio veritatem, opinor autem me nullo cernere deliquisse si Christum esse dixerim supra nos natum. Etsi Deus verbum factus sit homo, est tamen sic quoque non tantummodo supra nos, sed & supra omnem scilicet creaturam. Neque enim homo tantùm intelligitur esse juxta nos, sed idem etiam de cælo.

Anathematismus duodecimus.

Si quis non confiteatur quòd Dei verbum passum sit carne & crucifixum carne & mortem gustaverit in carne, & factum primogenitum ex mortuis, eò quòd sit & vita & vivificans, anathema sit.

Reprehensio hæreticorum.

Rursus ipsum suorum nunc quoque admonuimus, quòd impassibilem omnino dixerit dixerit divinam naturam in primo tomo. Ait enim ita: *Unus ergo, qui est omnibus dignior præstantiorque, suam pro omnibus animam posuit, &*

C. 1. antiquæ versio Concilii Ephes. pag. 398.

dispensatoriè parumper carnem deprimi morte concessit, & mortem, utpote vita, destruxit, non sustinens contra naturam suam aliquid pati. Dicamus igitur ipsi dicenti sibi contraria : Quomodo is qui carnem parumper deprimi morte concedit, & qui mortem destruit, utpote vita, non sustinens contra naturam suam aliquid pati, nunc, ut ipse ais, patitur carne? At verò non passus est Deus carni conjunctus, sed caro magis, quæ erat Deo verbo conjuncta, concessu ipsius patiebatur ea quæ sua sunt. Nequaquam enim, ipso non concedente, aut mors aut passio accidisset. Nam si, præsente anima, mors intervenire non possit, quomodo Deo præsente, nec præsente tantùm simpliciter, sed conjuncto summa quadam & ipsi soli nota conjunctione, inquietare ipsius templum poterat aut mors aut passio, nisi ipsius sanè concessu? Sed non deitas passa est carni conjuncta, sed, deitatis concessu, caro patiebatur quæ sua sunt.

Quod vero malitiosè posuerit carne passum & ad simpliciorum deceptionem hinc potest intelligi. Neque enim servabit impassibilitatem divinæ naturæ qui dixerit carne passum. Qui enim ait carne passum, id scilicet dicit ipsum passum fuisse cum carne. Licèt ergo cum carne sit passus, passibilis demonstratur. Aut enim cùm pati posset, præ natura sua passus sit aut contra naturam; & si præ natura passus est, erit & pater passibilis, qui est similis filii. Necesse est namque omnia inesse genitori quæ insunt ei qui natus est. Confitemur ipsum quidem passum esse habentem patiendi naturam, patrem verò pati non posse. At si ita dixerimus, eadem cum hæreticis sentie-

mus dicentibus unigeniti deitatem esse passibilem, patrem vero pati non posse. Vnde etiam ἑτερούσιον aiunt, id est, alterius esse substantiæ. Si verò contra naturam passum esse dicent, dicemus: Et quæ passio divina natura possit esse validior, ut in se deprimeret eum qui est impassibilis per naturam? Dicet ille: Hoc ipsius voluntatis est. Dicemus: Ipsius voluntas impassibilis est. Quærimus autem passionem quæ impassibilem naturam in suam passibilitatem transtulit. Alioquin & voluntas divina vult quæ ipsam deceant. Et quid decentius, inquit, quàm servare hominum genus? Quomodo servari hominum genus posset, ipsam impassibilitatem transiens, quæ divinam etiam impassibilemque naturam in passionem transtulerit? Certè enim, ut validior, in suum passibile transtulit id quod est impassibile. Et quod erit emolumentum passibili, si id quod impassibile est, fuerit commune passibile; Hæc enim adjectio magis est mali quàm interemptio. Res enim nulli tollitur cùm est simili addita, sed augetur.

Quæ igitur salus est passionis, ut diximus? Non impassibilis cum passibili communio; sed passibilis ad passibilem magis migratio. Quod fecit etiam Dominus Christus, qui non ipse secundùm deitatem in passionem deductus est, sed & humanitatem omnem per carnem sanctam in altitudinem sublevavit, & humi jacentem erexit ad cælum, & obnoxiam antè in adoptionem conferre dignatus. Quis verò propter inobedientiam mortem debet? Humana sanè natura, non divina, quam reddere oportebat inobedientiæ mortem.

Responsio orthodoxi.

O magnam certè vim mirabilemque veritatis, quam negotia ipsa testantur. Neque enim mihi opus erit longiore sermone qui satisfacere possit eis qui decepti sunt & opinati nos dixisse divinam naturam verbi esse passibilem, cùm ipsi adversarii sponte concesserint & planissimè confessi sint nos ab hujusmodi criminibus longissimè esse submotos. Sed quoniam rem sine ullo argumento per dementiam, ut ipsis libuerit, proponentes, & acribus sensuum utentes inventis, sagacitatem suam acrimoniamque probare contendunt, agunt autem satis argutè, impassibile secundùm suam naturam Dei verbum esse dicentes, audiant à nobis quòd sine causa depugnent & auras verberent, cùm nemo contrà è diversa parte nitatur, nec sentiat contraria nec diversa. Quid ergo frustra desudant? Quid sine causa contendunt? Quis adeo stupidus est, quis ita attonitus ut excellentissimam omnium naturam dicat esse passibilem & eam audeat ponere inter infirmitates creaturæ quæ incorporalis est & omni superior creatura?

Sed quoniam mysterii ratio hominem factum esse cognoscit dispensatoriè unigenitum Dei filium, & proprium ipsius esse affirmamus ex beata Maria sanctum corpus adsumptum, ideo perrectè, propter proprietatem dispensatoriam, carnis ipsius esse dicimus passiones, servantes ubique naturæ ipsius impassibilitatem. Deus est enim qui de Deo natus est.

Quotiens igitur passus esse dicitur carne, non

ipſe natura intelligitur paſſus, ſed ſuas magis faciens paſſiones ipſius. Ipſius enim factum eſt corpus quod eſt ipſi conjunctum, ut dudum dixi. Ideoque divinus Paulus ipſum per quem & in quo omnia fecit pater, primogenitum ex mortuis dicit fuiſſe, qui ita ſcripſit: *Gratias agimus patri, qui dignos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem, remiſſionem peccatorum, qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ, quia in ipſo condita ſunt univerſa in cælis & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus. Omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt; & ipſe ante omnes, & omnia in ipſo conſtant; & ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, ut ſit in omnibus ipſe principatum tenens; quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem habitare, & per ipſum reconciliare omnia, in ipſum pacificans per ſanguinem crucis ejus ſive quæ in terris ſive quæ in cælo ſunt.* Attende quemadmodum per eum omnia facta eſſe commemoret viſibilia & inviſibilia, thronos & principatus, ipſum datum eſſe dicat caput Eccleſiæ, & primogenitum ex mortuis fuiſſe adfirmet, conciliata eſſe omnia per ipſum, pacificaſſe per ſanguinem crucis ipſius ſive quæ in terris ſive quæ in cælis. Quis ergo eſt qui poſſit ulteriùs dubitare aut quis vereatur ne fortè paſſibilem filii naturam myſterii ratio oſtendat, ſi carne paſſus eſſe dicatur? Paſſiones enim corporis ſui, ut antè dixi, ſuas exiſtimat paſſiones.

Col. 1.

Hoc ita ſentire & beato Petro placebat dicenti: *Chriſto ergo paſſo pro nobis carne.* Aliud autem no-

1. Pet. 4.

bis est dici carnem passam, & aliud dici, passus est deitatis natura. Quoniam enim idem est & homo simul & Deus, impassibilis quidem quantum est ad deitatis naturam, passibilis verò humanitate, quid mali vel novi est si ea parte passus dicatur quæ & pati posset, cùm ea quæ pati non posset impassibilis permansisset? Quòd verò hujusmodi fide beatorum patrum enituerit chorus, ex his iterum cognoscemus quæ ipsi scripserunt, salvatoris secuti mandatum. Meminerant enim eum dixisse: *Gratis accepistis, gratis date.* *Matth. 10.*

Gregorii beatissimi Episcopi Nyssæ.

Hoc, inquit, *sentite in vobis quod etiam in Christo filio, qui cùm esset in forma Dei, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo, sed exinanivit se ipsum, formam servi accipiens. Quid in Deo servi forma pauperius? Quid in Rege humilius quàm ad participatum nostræ naturæ pauperrimæ voluntariè devenisse? Rex regnantium & dominus dominantium tributum pensitat; Dominus creaturæ deducitur in speluncam. Qui omnia comprehendit, cænaculi non invenit locum, sed in præsæpe mutorum animalium projicitur. Mundus & sincerus humanæ naturæ patitur sordem, & per omnem nostram gradiens paupertatem, usque ad experimentum pervenit mortis. Videtis modum voluntariæ paupertatis. Vita mortem gustare dignatur, judex adducitur in judicium vitæ, omnium dominus subiit suffragium judicantis, Rex cælestium principatuum manus carnificum non repellit.*

Vide suprà pag. 183.

Philipp. 2.

Basilii sanctissimi Episcopi Cæsareæ.

Neque tantùm cælum & terra & æquorum altitudo,

& quæ in aquis vivunt, nec terrestria animalia, nec stellæ, nec arbores, nec aër, nec horæ temporum, & elementorum varia diversaque ordinatio, virtutis ipsius majestati improbare possunt quantum quòd potuerit Deus, qui capi non potest, absque carnis passione conjungi cum morte, ut nobis passione sua impassibilitatem donaret.

Athanasii beatissimi Episcopi Alexandriæ.

Vide suprà pag. 265. *Et ostendatur quòd non per phantasiam, sed verè habebat corpus. Consentaneum autem erat Dominum induentem carnem humanam, eam totam cum passionibus suis induere, ut quemadmodum ipsius proprium dicimus corpus, sic etiam corporis passiones propriæ ipsius esse dicantur, et si propter divinitatem eum non tangerent passiones. Quòd si corpus alterius est, alterius dicatur & passio. Sin autem verbi est caro, (Verbum enim caro factum est) necesse est ut carnis passiones qui esse dicantur cujus sit etiam caro. Cujus namque passiones sunt, damnatio, flagellatio, sitis, patibulum, mors, & ceteræ corporis passiones, ejus etiam victoria & gratia. Est igitur rectè & decenter ut non alterius, sed ipsius Domini tales passiones esse dicantur, ut ipsius sit etiam gratia, & ne alium colere pro alio videamur, sed vera religione cultores: quippe cùm non communem hominem, sed verè naturaque Dei filium, & hunc factum hominem, nihilomus tamen & Deum salvatorem precemur.*

Satis igitur ad satisfactionem dicta addita opinor esse prudentibus, cùm præsertim lex divina apertè commemoret: *In ore duorum aut* Matth. 18. *trium testium stabit omne verbum.* Si quis igitur

est qui velit ultra contendere, audiat à nobis ipse: Perge tuum iter. At nos, qui sumus dediti veritati, sanctas litteras & sanctorum patrum fidem sequimur. Ita enim supernæ vocationis palmam consequimur in Christo, per quem & cum quo Deo & patri gloria cum sancto spiritu in secula seculorum. Amen.

Cyrilli Episcopi Alexandriæ [responsio ad ea] quæ Theodoretus contra anathematismos dixit.

CYrillus reverentissimo & dilectissimo fratri & consacerdoti Evoptio in Domino salutem. Legi quæ à tua sanctimonia dudum mihi transmissa sunt, & affectum miratus sum & sinceritatem caritatis in Christo. Oportere autem arbitror nunc quoque adtemperatissimè exclamare quod in libro proverbiorum scriptum est: *Frater à fratre adjutus, ut civitas bene munita.* Et *Prov. 18.* mihi videtur caritas divinæ scripturæ maximè fuisse laudibus honorata; & rectè quidem, quippe cùm habeat in se plenitudinem legis, & vir- *Rom. 13.* tutibus sit aliis præferenda, & sanctorum animis videatur esse mirabilis; quam non nudis nec solis impleri verborum vocabulis, sed rebus ipsis dico posse firmari. Quemadmodum enim pretiosissimi lapides, quos Indicos aiunt esse, non si quis de ipsorum pulcritudine commemoraret, sed ipsi pulcri si fuerint, spectantium oculis admirandi sunt, ita ex ipsis exemplis præclarum caritatis decus apparet bonis omnibus comparatum. Hanc reverentia tua plurimi facit, sanctorum solita semper observare

vestigia & probatissimæ vitæ illorum laudes sectari. Accepi igitur, ut tuæ sanctitatis affectum nunc quoque cognoscerem, tomum transmissum quem composuisse dicitur contra anathematismos Theodoretus à Cyro oriundus. Ita enim oppidum illud audio nominari. Quo perlecto, egi gratias maximas Deo, & illud dicere non cessavi : *Domine, libera animam meam à labiis injustis & à lingua dolosa.* Comperi enim ubique & in singulis capitulis mihi calumnias importari. Miratus igitur sum virum non alienum à litteris, ut quidam de eo retulerunt, & sacrarum fortè litterarum non mediocri scientia præditum, in tantum ignorasse vim capitulorum ut esset suspicio eum alienis desideriis suam ignorantiam fuisse gratificatum, scilicet ne videatur temerè nobis & sine aliquo colore detrahere; cùm præsertim nos nihil prorsùs arduum nec obscurum in nostris dictis, nisi fallit opinio, nec quod sit intellectu difficile. Verùm quoniam necesse fuit, quamvis jam super his antea scripserimus, paucis ad eum quoque respondere, ne quis nos credat reticuisse convictos, adgrediar ad responsionem, quantum res patitur, brevitate servata. Decuerat quidem ipsum, maximè cùm scripturarum habeat scientiam divinarum, volentem nobiscum de sanctis mysteriis disputare, sacrarum tantummodo litterarum fecisse mentionem, ac non cariosas fabulas sordidasque proferre. Meos etenim sermones malo discordiæ adsimulare dignatur, & hanc fortasse probationem suæ putat esse doctrinæ. Unde & nos hanc ipsius nimiam sumus admirati scientiam. Apparet enim illum, propter profun-

Psal. 119.

Vide infrà pag. 283.

dam scilicet ingentemque doctrinam, malum non ignorasse discordiæ nec Paridem filium Priami. Verùm nos, his interim missis, proposito insistamus.

Anathematismus primus.

Si quis non confiteatur Deum esse verè Emmanuel, & propterea sanctam virginem Θεοτόκον, peperit enim carnaliter carnem factum Dei verbum, anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Post alia præterea non solùm ipse hæc ita asseruit, verùm etiam nolentes ejus obtemperare blasphemiis anathematizare ausus est, si tamen ipsius sunt ista inventa, ac non magis quidam inimicus veritati tamquam ex illo conscripta projecit in medium, sicut illud quod in fabulis est malum discordiæ, quod flammam accendat. At nos, qui evangelicam traditionem sequimur, non carnem natura factum & in carnem conversum Deum dicimus verbum. Invertibilis etenim & incommutabilis est Deus; de quo etiam David propheta dicit: *Tu autem idem es, & anni tui non deficient.* Quod Paulus veritatis prædicator maximus de filio dictum esse in epistola ad Hebræos asseruit; & alibi per prophetam Deus dicit: *Ego sum, & non commutatus sum.* Ergo si inconvertibilis & incommutabilis est Deus, conversionem & commutationem pati non potest; & si impossibile est ut invertibilis convertatur, non est factum caro Deus verbum conversum, sed adsump-

Psal. 101.
Hebr. 1.
Malach. 3.

sit carnem, & habitavit in nobis, juxta evangeliorum voces. Et ipse id explanans Paulus divinus in epistola ad Philippenses ait: *Hoc sentite in vobis quod & in Christo filio; qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est ut esset æqualis Deo, sed se exinanivit, formam servi accipiens.* Philipp. 2.

Apparet igitur ex dictis quòd Dei forma non sit in servi formam conversa, sed quòd manens id quod erat, servi formam accepit. Ergo si non est factum caro Dei verbum, sed carnem vivam & rationabilem adsumpsit, non ipse natura ex virgine natum est, conceptum, & finctum, & formatum, & inde initium ut esset accipiens quod ante secula est & Deus & ad Deum semper, & patri adhærens, ut cum patre cognoscendus adorandusque secum sibi templum finxisset in utero virginali, adhærebat fincto & concepto & formato & nato. Qua de causa etiam virginem sanctam Θεοτόκον vocamus, non quòd Deum pepererit per naturam, sed quòd hominem conjunctum Deo, qui ipsum formaverat. At si non est homo qui in utero virginis finctus est, sed Deus verbum quod est ante secula, factura ergo sancti spiritus est Deus verbum. Nam *quod in ea natum est*, inquit Gabriel, *ex sancto spiritu est*. Et si increatum est unigenitum Dei verbum, sed ejusdem cum patre substantiæ & coæternum cum patre, non est spiritus sancti factura. Et si non Deum verbum in utero virginis spiritus formavit, superest ut servi formam intelligamus & finctam & formatam & conceptam & natam esse natura. Sed quoniam non tantùm erat servi formæ, sed templum habitatorem habens juxta Pauli vocem, (*Quoniam in ipso*, inquit, *com-* Matth. 1. Col. 1.

placuit omnem plenitudinem deitatis habitare corporaliter) ἀνθρωποτόκον sed & Θεοτόκον sanctam virginem vocamus, ἀνθρωποτόκον propter finctionem & formationem & ἕνωσιν, Θεοτόκον propter ἕνωσιν appellantes; ideoque puer qui natus est, Emmanuel est vocatus, nec Deus humana natura separatus, nec homo deitate nudus. Emmanuel enim significat nobiscum esse Deum juxta evangeliorum voces; nobiscum autem Deus & eum significat qui ex nobis pro nobis adsumptus est, & Deum verbum, quod adsumpsit, ostendit. Ergo puer Emmanuel propter Deum qui adsumpsit; & virgo θεοτόκος propter conjunctionem Dei & formæ servi. Neque in carnem Deus verbum conversum est, sed Dei forma servi formam accepit.

Vide suprà pag. 280

Responsio orthodoxi.

Plurimùm & sæpe incusavimus eos qui recusant confiteri Deum esse verè Emmanuel & sanctam virginem esse θεοτόκον ideo quòd peperit secundùm carnem Dei verbum tunc cùm est factum caro, id est, homo. At verò is qui tam rectè dicta à nobis accusat, si Deum verè esse nescit Emmanuel, si non est natum carnaliter ex sancta virgine caro factum Dei verbum juxta scripturas, cur non magis palam clamaret: Quid agis, vir bone ambrosi? Eructas infandosque sermones, dogmata obteris veritatis. Non est Deus verè Emmanuel, nec virgo sancta θεοτόκος, ut etiam nos hæc ita clamitanti dicentique, ea quæ à divina scriptura dicta sunt sapienter opponentes, & apostolicæ atque evangelicæ fidei traditionem & sanctorum patrum confessionem qui

tunc temporis Nicææ congregati ſunt, perſuaderemus quòd neque rectè nec honeſtè dicta noſtra conetur arguere, immo magis divinæ ſcripturæ reluctari feſtinet.

Sed prudens argutuſque tractator, illis quæ eum oportuerat & neceſſe fuerat dicere prætermiſſis, & cùm nihil horum tetigiſſet, omnino in aliam ſe contulit viam. Dicere enim aggreſſus eſt ſtatim quòd Dei verbum ſit converſione validius, & quòd non in naturam carnis transformatum ſit, tamquam ſi hoc verum eſſe anathematiſmus vel ſentiat vel adfirmet. Audiat igitur hic qui orationi nullius neſcit prorsùs occurrere: Sermones, homo, ſine cauſa vanos exerces, & reluctaris opinioni vel nobis inviſæ. Novimus enim nos quoque quòd nec umbram quidem converſionis divina illa excellenſque natura perpetiatur, & quòd Dei verbum in naturam non commigraverit carnis, deitate depoſita.

Verùm quoniam à Dei forma ſervi formam adſumptam eſſe commemorat, doceat nos ſi ſine ſubſtantiis ſolæ & per ſe ipſæ inter ſe formæ convenerint. At id, opinor, ipſe quoque non ita eſſe confitebitur. Neque enim ſpecies tantùm ſine ſubſtantiis & formæ inter ſe per ἕνωσιν diſpenſatoriè convenerunt; ſed rerum ipſarum ſive ſubſtantiarum conventus eſt factus, ut humanitatis ratio verè facta eſſe credatur. Ergo ſi Dei verbum carnem factum eſſe dicamus, non confuſionem nec commixtionem nec rurſus converſionem aut commutationem ei dicimus contigiſſe, ſed conjunctum eſſe arcana ineffabilique ratione corpori ſancto habenti animam rationabilem. Quicquid enim adunari dicitur, non con-

funditur, ſed aliud ſibi magis adſumit.

Affirmamus igitur Dei patris verbum adſumpſiſſe ſibi ſanctam & animatam carnem & eſſe verè inconfusèque ex ipſa vulva conjunctum, exiſſe quidem hominem, Deum tamen verum ſic quoque remanſiſſe. Ideo & virgo ſancta θεοτόκος eſt. Supervacuum autem eſſe opinor eam etiam ἀνθρωποτόκον vocari. Nam ſi eſſent quidam adeo mente capti ut dicerent naturam verbi ex carne tamquam fontem ſuæ originis habuiſſe & ſuæ ſubſtantiæ inde initium fuiſſe ſortitum, fortaſſe non abſque aliqua ratione facere viderentur qui eam ἀνθρωποτόκον vocari debere oſtenderent. Sed quoniam hujuſmodi opinio omnibus odioſa eſt, nec aliter poteſt intelligi θεοτόκος eſſe virgo ſancta niſi quis priùs crediderit quòd factum ſit caro, id eſt, factum ſit homo Dei patris verbum, (neque enim divinitatem nudam virgo peperit) quod nobis ex hac contentione emolumenti parient hi qui certant etiam ἀνθρωποτόκον eam vocari debere?

Verùm, quantum apparet, locum ſibi adverſùs Chriſtum dicendi excogitaverunt. Non enim patiuntur vel ſentire vel dicere ipſum Dei patris verbum, quod erat ante ſecula filius, noviſſimis temporibus inconfusè inconvertibiliterque adunatum eſſe ex vulva carni habenti animam rationabilem, ac ſic fuiſſe hominem ſimilem noſtri, ſed ſicut unum ſanctorum inhabitantem Deum habuiſſe commemorant, alios etiam ita ſentire ſollicitant, non conſiderantes quòd in nobis quoque per ſanctum ſpiritum ut in ſanctis templis habitet omnium Deus. Scriptum eſt enim: *Neſcitis quòd templum Dei eſtis, & ſpiri-* 1. Cor. 3.

tus Dei habitat in vobis? Si quis ergo templum Dei corrumpit, corrumpet eum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Sed etſi nominati ſumus templa Deum habentes inhabitantem per ſpiritum, ſed tamen ſecundùm Chriſtum myſterii alium novimus modum. Verè enim adunatam eſſe Deo verbo dicimus carnem, habentem ſcilicet animam rationabilem.

Sed libenter eum conſulerem utrum unitatem Dei verbi & humanitatis ſive ſancti corporis rationabiliter animati factam eſſe verè confiteatur, an ipſe quoque nonnullorum exemplo per conjunctionem ſolam ſervilis & ἀνυποστάτου formæ ἐνυποστάτῳ forma divina ſive alio modo & ſola filietatis ὁμωνυμία & æqualitate dignitatis, ſi tamen iſte conjunctionis eſſe ullus legitur modus? Sed fortè ſine cauſa moleſtus ſum, & percunctor non neceſſariò. Habeo enim voces ipſius & apertiſſimam confeſſionem. In primo namque capitulo dixit hoc modo: *Ideo natus puer vocatur Emmanuel, nec Deus à natura ſeparatus humana, nec homo divinitate nudus.* Oportuerat quidem ipſum ſubtilem ex his expoſitionem elimatamque curare. Ceterùm id certè notandum eſt. Ecce enim ipſe unitatem explanans, humana natura Deum non ſeparatum eſſe commemorat, ad hoc unum eſſe Chriſtum unitate ſe ſcire non negat, eundemque videlicet Deum ſimul & hominem. Deinde cur non erubeſcit dicta increpans noſtra, & criminatur immeritò ſecundum anathematiſmum, qui ſe ita habet.

Vide ſuprà pag. 277.

Anathematiſmus ſecundus.

Si quis non confiteatur carni per ſubſtantiam adunatum eſſe Dei patris verbum & unum eſſe Chriſtum cum propria carne, eundem ſcilicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Vnum quidem Chriſtum confitemur, divinis Apoſtolorum traditionibus obtemperantes, & eundem propter ἕνωσιν Deum & hominem nominamus. Verùm ἕνωσιν per ſubſtantiam penitùs ignoramus, ut novam & alienam à divinis ſcripturis & patribus qui eas interpretati ſunt. Et ſi is qui hæc reperit hoc vult dicere ἕνωσιν per ſubſtantiam, quòd commixtio ſit facta divinitatis & carnis, contradicemus omni alacritate, & blaſphemiam convincemus. Neceſſe eſt enim commixtionem confuſio ſequatur; ſecuta autem confuſio adimit naturæ proprietatem. quæ enim miſcentur, id quod erant antè non ſervant. id autem de Deo verbo & de ſemine David dicere flagitioſiſſimum ſit. Oportet autem obtemperare Domino demonſtranti duas naturas & dicenti Iudæis: *Solvite templum iſtud, & in triduo readificabo ipſum.* At ſi commixtio fuiſſet facta, nec Deus remanſiſſet Deus, nec templum cognoſceretur templum, ſed & Deus templum eſſet, & templum Deus, (id enim commixtionis ratio poſtulat) & non rectè Dominus Iudæis dixerit: *Solvite templum iſtud, & in triduo readificabo ipſum.* Oportuerat enim ita dicere: Ioan. 2.

Solvite me, & in triduo resurgam, siquidem verè commixtio confusioque fuisset facta. Nunc autem ostendit & templum solvendum & resuscitaturum Deum. Superflua igitur per substantiam ἕνωσις, qua pro commixtione, ut opinor, utuntur. Sufficit autem ἕνωσιν dicere, quæ & naturarum proprietates ostendit, & unum adorandum præcipit Christum.

Responsio orthodoxi.

Ecce iterum iste barbarus ex minimis fortuitisque causis occasionem maledicendi nobis invenire festinans, reprehendit dictionem, quòd per substantiam dixerimus, & eandem insolitam esse definit, & novo more eam factam esse à nobis adfirmat; nec considerat quòd impiorum hæreticorum argutiis veritatem opponens, convellit id quod videtur obsistere. Nestorio igitur ubique evacuante Dei verbi secundùm carnem generationem & solarum dignitatum unitatem nobis instituente, & dicente hominem Deo conjunctum filietatis ὁμωνυμία fuisse honoratum, necesse fuit ut nos adversùs illius dicta agentes, per substantiam ἕνωσιν factum fuisse dicamus. Hic autem sermo nihil aliud significat nisi quod tantùm verbi natura sive substantia, id est, ipsum verbum humanæ naturæ verè adunatum, absque omni conversione & confusione, ut sæpe diximus, unus intelligitur & est Christus, ipse Deus & homo. Id autem, ut opinor, ἀσωρύτω ipsi videtur dicenti humana natura Deum non fuisse separatum, nec absque deitate humanitatem intelligi. Igitur nec absque substantiis servi

& Dei formas conjunctas dicimus, nec communem hominem æqualitate ſola dignitatis honoratum σχετικῶς conjunctum eſſe verbo definimus; ſed ipſum, ut ſuprà dixi, filium Dei unigenitum, qui verè carnem adſumpſit habentem animam rationabilem, hominem factum, ita tamen ut remaneret & Deus. Sed vehemens oratione & cogitatione acerrimus commixtionem ſignificare hujuſmodi dictionem definit & dicere audet, & ea quæ ex naturarum commixtione contingant proponit in medium, quaſi nos ignoremus. An fortè quadam inſolentia gloriatur, & exiſtimat neminem alium orationem poſſe quantum voluerit propagare, ſi quod à nullo ſit dictum, tamquam verum ſibi propoſuerit, ut aliquid videatur eſſe apud eos qui diſcernere neſciunt qui ſint vaniloqui mendaceſque, & qui rectam viam teneant veritatis, & prudentes exerceant neceſſarioſque ſermones. Opinabar quidem, confiteor, à principio capitulorum vim ipſum minimè ignoraſſe, ſed ſimulare ignorantiam & hoc quibuſdam gratificari. Verùm eum ignoraſſe verè comperi. *Vide ſuprà pag. 274.*

Habet autem ſe ita anathematiſmus tertius.

Si quis in uno Chriſto dividat ſubſtantias poſt unitatem, & conjunctione ſola conjungat ſecundùm dignitatem vel auctoritatem vel dominationem, ac non magis conventione quadam quæ ſit facta per ἕνωσιν naturalem, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Obſcura quidem dictorum caliginoſaque ſen-

rentia, plana verò apud pios ipſorum dementia. Cui enim non ſit perſpicuum quòd conjunctio & conventio nihil differant? Nam & conventio eorum eſt quæ erant antè ſeparata, & conjunctio eorum quæ erant antè diviſa. Sed hujuſmodi verborum prudentiſſimus generator tamquam contraria poſuit verba ſibi convenientia. Non enim oportet, *inquit*, conjungere conjunctione ſubſtantias, ſed complexione & conventione naturali, aut fortè quid ſit quod dicat ignorans, aut ſciendo blaſphemans. Natura enim res eſt quædam imperioſa & cogens quædam agere non voluntate. Eſt autem tale quod dico. Natura eſurimus, non voluntate, ſitientes, ſed neceſſitate; ac, ni ita eſſet, pauperes à mendicitate liberarentur ſua, ut non eſuriant poſſidentes. Naturaliter ſentimus, naturaliter dormimus, naturaliter ſpiritum ducimus. Verùm hæc omnia, ſicut dixi, non voluntate. Nam quiſquis horum aliquid non admittat, neceſſariò vitæ ſentiet finem. Ergo ſi

Vide infrà pag. 287.

naturalis conjunctio facta eſt formæ Dei & formæ ſervilis, compellente quadam neceſſitate, non ſua clementia Deus verbum conjunctum eſt formæ ſervili, & invenietur legiſlator neceſſariis legibus ſerviens. Verùm non ita nos beatus Paulus edocuit, ſed contrà magis quod *ſe exinanivit formam ſervi accipiens*, dicendo *ſe exinanivit*, ſignificat voluntatem. Si igitur ſuo arbitrio & voluntate naturæ ex nobis adſumptæ conjunctus eſt, ſuperflua eſt dictio naturalis conjunctionis. Confiteri enim ſufficit ἕνωσιν. ἕνωσις porro de diviſis accipitur. Nam niſi ſit ulla diviſio, nunquam ἕνωσις fiat; & qui

admittit ἕνωσιν, admittit & divisionem. Quare ergo dicit substantias sive naturas dividi non oportere, sciens maximè quòd perfecta quidem erat Dei verbi substantia, perfecta autem ab ea adsumpta est forma servilis, ideoque substantias dixerit, non substantiam? Ergo si utraque natura perfecta est, & ambæ in unum convenerunt, Dei forma scilicet & formam adsumentis servilem, unam quidem personam & unum filium Christum similiter confiteri pietatis ratio poscit; duas verò substantias adunatas sive naturas dicere non ineptum, sed ex causa magis consequens est. Nam si in uno homine naturas dividimus, & mortalem quidem corpus vocamus, immortalem verò animam, utrumque verò hominem, multò magis adsumentis Dei & adsumpti hominis naturarum proprietates convenit scire. Invenimus etiam beatum Paulum unum eundemque hominem in duos homines dividentem, & modò dicentem, *Quanto exterior homo corrumpitur, tanto interior renovatur*, modò, *Condelector enim legi Dei secundùm interiorem hominem*, & statim in homine inhabitare Christum. Si igitur naturalem conjunctionem ejusdem temporis naturarum Apostolus dividit, quare impietatis arguit eos qui dividunt propria naturarum Dei sempiterni & ejus hominis qui in novissimis temporibus adsumptus est, ille qui commixtionem nos aliis nominibus docet.

2. Cor. 4. *Rom. 7.* *Ephes. 3.*

Responsio orthodoxi.

Animadverte quamvis sapiens, primùm quidem quid obscura dicta nostra esse mentiatur, &

cùm ipſe caliginoſam offuſamque habeat mentem, obſcurum eſſe ait tam planum ſapientibus evidentiſſimumque ſermonem. Arbitratus eſt autem quòd conventionem ac non magis conjunctionem nominari debere noſtra adfirmet oratio. Deinde calliditatem ſuam cupiens oſtentare, unum ait nobis idemque ſignificari, ſive conventionem ſive conjunctionem factam eſſe dicamus. Ego verò hoc quoque loco mentis ipſius acumen admiror. Solus enim fortaſſe didicit quod à nullo eſt unquam ignoratum & quod ſit adeo inculcatum ut eis etiam qui ſunt omnino à doctrina & litteris ſecularibus alieniſſimi notiſſimum videatur, eis etiam qui auditu tantummodo fabularum ad levem incertamque ſcientiam pervenerunt.

Admirans igitur ipſius doctrinam, hoc ad eum dico: Minimùm evigila, velut ex ebrietate aut ſomno, qui tam magnum in nos os aperire contendis; animadverte ſubtiliter acutèque myſterium unitatis quod de Chriſto dicitur. Faciunt quidam calumniam in fœditate & in id quod ipſis libuerit ſacrarum litterarum ſententias transferentes. Aiunt enim diviſas quidem eſſe à ſeſe naturas & à ſeſe ſejunctas, & ſeorſus & in parte ſua eſſe utramque, hominem verò conjunctum eſſe σχετικῶς Deo contendunt ſecundùm ſolam dignitatem ſive auctoritatem & ſecundùm filietatis ὁμωνυμίαν. Huic anathematiſmus opinioni repugnat, & tam prophanis vocum novitatibus reluctatur. Adfirmat etenim adunatum fuiſſe verbum natura, id eſt, non σχετικῶς, ſed veritate, carni habenti animam rationabilem, & nullo modo dividi oportere, ne duos filios intelli-

gamus individuum dividentes. At ille non intelligens quid ſit unquam adunatio naturalis, quod eſt, vera, quæ neque naturas confundat, nec commixtionem faciat, ita ut utraque aliud eſſe quàm quod erat incipiat, infantile aliquid frivolumque adſumit ad probationem eorum quæ bene ſe habere arbitratus eſt.

Denique ait: *Si naturalis facta eſt adunatio, ergo non voluntaria eſt exinanitas verbi, ſed tanquam ex neceſſitate & violentia. imperioſa enim natura.* Ad hoc quilibet ad eum dixerit quòd eſuritio & ſitis & cetera, quemadmodum dixiſti, carnis ſint infirmitates naturales & in nobiſmetipſis habeant motum, quòd ſcilicet naturam paſſionibus habeamus obnoxiam. Divina verò arcanaque verbi natura non neceſſitatis nec paſſionis capax, omnino à nullo coacta eſt, ne à ſe quidem, ut contra voluntatem fieret caro ſive adſumeret humanitatis menſuram & Abrahæ adprehenderet ſemen. *Vide ſuprà pag. 284.*

Quòd verò inconſulta vehementer ſit ipſius oratio non eſt difficile volentibus invenire. Ait enim omnino & procul dubio omnia naturalia neceſſitatis legibus ſubjacere; & ad hujus rei probationem protulit nos contra voluntatem eſurire atque ſitire, ad hoc nos provocante natura, & ſi quis fortè noluerit. Sed erat hominis docti & in his rebus exercitati alias etiam cauſas videre quæ oratione majore requirendæ ſunt. niſi fortè ſit falſum hominem rationabilem eſſe natura. Ergo contra voluntatem coactus eſt rationabilis eſſe. Deinde, dic mihi, Deus ne omnipotens non natura eſt Deus, non natura ſanctus, juſtus, bonus, vita, lumen, ſapientia, & virtus?

Vtrum ipſe quoque contra voluntatem & coactus id eſt quod eſt? Sed ita opinari veſanæ ſtoliditatis eſt certiſſimum argumentum.

Quid igitur nobis prætendit mendacium tamquam inexpugnabile & invincibile munimentum, & tam imbecillis utitur argumentis ut audiens naturalem factam eſſe adunationem, id eſt, veram & converſionis liberam & inconfuſam omnino ſubſtantiarum conventionem, torquere conatus vim ſententiarum, ut parum rectè poſitæ eſſe credantur? Nec horreſcit vir ſtrenuus exemplo noſtro, naturam verbi inevitabili neceſſitati ſubjacere commemorans. Exinanivit ſe, non contra voluntatem, ſed voluntarius unigenitus factus eſt homo; ac non, ut tu ais, adſumpſit hominem, σχετικῶς ei præbens conjunctionem, & filietatis beneficio honorans eum juxta nos. Ergo etſi intelligamus adunatas eſſe ſubſtantias & hominem factum & incarnatum Dei verbum, propterea que videamur aliquo modo dicere adunationem naturalem, quæ illam quæ non eſt verè, ſed σχετικὴν, magis excludat, quam nos etiam habuimus per fidem & ſanctificationem, quòd & divinæ naturæ participes fuerimus, & ſic, ut ait Paulus, 1. Cor. 6. *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*, non tamen neceſſitati & violentiæ naturali impaſſibile & liberum Dei verbum ſubicimus.

Quòd verò poſt adunationem divinam nolumus ea quæ adunata ſunt à ſeſe eſſe ſejuncta, niſi fallor, nec criminoſum omnino nec culpabile videtur, cùm præſertim ipſe vir egregius Theodoretus unum hominem ex nobis exempli cauſa proponens, in duo dividi non ſinat: quamvis

quamvis quàntum ad hominis theoriam pertinet, divisionis patiens esse possit, eo videlicet quòd intelligamus aliud animam esse natura, aliud natura propria carnem. Ergo simili ratione curiosiùs inquirentes adunationem quæ in Christo facta esse intelligitur, secundùm theoriam quidem divinitatis & humanitatis conventionem veram per ἕνωσιν factam esse dicimus, non ignorantes aliud quidem esse præter carnem Dei verbum, aliam verò juxta suam naturam carnem præter verbum. Adunatum verò semel dividere criminosum est, nec in duos filios separare unum Christum & filium & Dominum rectæ rationis permittit intuitus. in hanc enim scientiam nos sancta & divina scriptura deducit. Verùm ille dogmatum veritatis nullam habet penitùs curam, nec laborat discere aliquid necessarium & quod vel mediocriter ipsi prodesse possit, sed id tamquam aliquid quod nocere possit evitat. Veruntamen quòd mendacio glorietur, & calumniandi jactet se habere calliditatem, audiat à nobis: *Quid gloriaris in malitia qui potens es iniquitate?* *Psal. 51.* *Tota die injustitiam cogitavit lingua tua.*

Anathematismus quartus.

Si quis personis duabus sive substantiis voces quæ sunt in evangelicis vel apostolicis scripturis dispertiat quæ vel de Christo à sanctis dicuntur, vel ex se ipso, & has quidem homini qui præter verbum seorsus intelligitur deputet, has verò, ut divinas, soli Deo verbo, anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Cognata hæc quoque ſupradictis. Vult enim, tamquam commixtione facta, nullam eſſe verborum differentiam quæ in ſacris evangeliis ſive apoſtolicis libris dicta ſunt, cùm præſertim Ario & Eunomio & ceteris hæreſeon auctoribus hoſtem ſe eſſe glorietur. Dicat igitur divinorum dogmatum peritiſſimus magiſter quomodo hæreticorum blaſphemiam poſſit arguere, humilia & ſervi formæ verba convenientia Deo deputans verbo. Illi enim hoc facientes, minorem & creaturam & facturam & ſervum & ex nihilo factum filium aſſerunt Dei. Cui igitur nos, qui ab illis diverſa ſentimus, & qui ejuſdem ſubſtantiæ & coæternum cum Deo & patre filium confitemur, opificem omnium & factorem & ordinatorem & gubernatorem & arbitrum ſapientiſſimum & omnipotentem, immo verò ipſum per ſe virtutem, ipſum vitam, ipſum ſapientiam deputemus.
Matth. 27. *Deus, Deus meus, ob quid me dereliquiſti,*
Matth. 26. & illud: *Pater, ſi poteſt fieri, tranſeat à me calix*
Ioan. 12. *iſte.* & : *Pater ſalva me ab hora iſta.* & : *Horam*
Marc. 13. *illam nemo ſcit, nec filius hominis.* & cetera quæ humiliter ab ipſo dicta ſunt & à ſanctis Apoſtolis de ipſo conſcripta ſunt. Cui eſuritionem adſcribamus, cui fatigationem & ſomnum, cui ignorantiam & timiditatem? Quis eſt qui adjutorio eguit angelorum? Si hæc Dei verbi ſunt, quomodo ſapientia ignoravit. Vel quomodo ſapientia nominatur quæ ignorantiæ habeat vitium? Vel quomodo verum dixiſſe videbitur omnia patris ſe habere commemorans, cùm non ha-

beat patris scientiam? *Solus enim*, inquit, *pater scit diem illam.* Vel quomodo imago sit simillima genitoris, qui non omnia habeat genitoris? Et si non mentitur dicens se ignorare hæc quæ de ipso existimentur? Sin verò novit diem, occultare volens ignorare se dicit, vides qualis ex hoc blasphemia contrahatur. Veritas enim mentitur? An scilicet veritas non vocetur quæ contraria habeat veritati? Et si non mentitur veritas, neque Dei verbum ignorat diem quam ipse disposuit, in qua judicaturus est orbem terrarum, sed habet patris scientiam imago simillima, ergo non Dei verbi est ignorantia, sed servilis formæ, quæ illo tempore tanta sciebat quanta inhabitans deitas revelabat. Hæc de aliis similibus potest dici. Quid enim habet rationis Dei verbum dicere ad patrem: *Pater, si potest fieri, transeat à me calix iste. veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ex hoc rursus irrationabilia multa eveniunt; & primum, discordare patrem & filium, & alia velle patrem, alia filium. Ait enim: *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Deinde ingentem rursus ignorantiam in filio esse videbimus. Invenietur enim ignorans dicere: *Si potest fieri, transeat calix.* Hoc autem de Deo verbo dicere impium est & blasphemiæ plenum. Sciebat enim certissimè, qui hujus causa advenit, qui sponte nostram naturam adsumpsit, qui se exinanivit, dispensationis mysterii exitum, propter quem & sanctis prædicabat Apostolis: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur in manus gentium, & flagellabitur, & crucifigetur, & tertia die resurget.* Qui igitur pronuntiavit, & qui Petrum objurgavit, qui deprecatus esset ne fieret, qui pla-

Matth. 24.

Vide infrà pag. 294.

Matth. 20.

nè ſcit omne futurum? Quomodo autem non ſit abſurdum, Abraham quidem ante multa ſecula vidiſſe diem ipſius & gratulatum eſſe, & Iſaiam item præcantaſſe ſalutares paſſiones, & Hieremiam, & Danielum, & Zachariam, & omnem prophetarum chorum, ipſum verò & ignorare & liberationem poſcere & deprecari id quod ſaluti mundi fuerat profuturum? Ergo non Dei verbi iſta ſunt verba, ſed ſervi formæ, quæ pavebat mortem, quia nondum fuerat reſoluta. Sed Deus verbum hæc dicere conceſſit locum timiditati, ut appareret dicti natura, & ne doceſim aut phantaſiam id quod ex Abraham & David factum eſt exiſtimemus ob profanos hæreticos, quorum factio talem blaſphemiam peperit. Ergo ea quæ divinè dicta vel facta ſunt Deo verbo adſcribamus; quæ verò humiliter dicta ſunt, ſervi formæ aptemus, ne Arrii & Eunomii blaſphemias æmulemur.

Reſponſio orthodoxi.

Nonne multò melius, quæſo, fuerat vim perſcrutari dictorum ab odio & præjudicio liberum animum retinentem? Verùm id minimè agere dignatur. Omnia enim ad ſuum convertit arbitrium, & ait: *Cognata & hæc ſupradictis. Vult enim, tamquam commixtione facta, nullam eſſe verborum differentiam quæ in ſanctis evangeliis vel apoſtolicis dictis conſcripta ſunt, cùm præſertim Arrio & Eunomio & ceteris hæreſeon auctoribus hoſtem ſe eſſe glorietur.* Et hæc quidem ille. Verùm tantum abeſt ut ego dicerem naturas inter ſe fuiſſe confuſas & confuſionem & commixtionem quantum

Vide ſuprà pag. 290.

abest ut ille recta sentiret. Sed ne verborum quidem differentiam sustulimus. Scimus enim quidem hæc divinè facta esse, hæc humanè, & quòd hæc excellentissimæ conveniant gloriæ, hæc sint exinanitatis aptiora mensuræ. Oportere autem asserimus ea non personis duabus à se penitùs divisis deputare. Nam si est unus Dominus noster Iesus Christus, una fides in ipsum, & unum baptisma, una erit & unius ipsius certè persona. *Ephes. 4.* Et si erit ipse Deus simul & homo, deceat ipsum certè & divinè simul facere & humanè sermones; cùm neque divina ipsius arcanaque natura nec ex aliqua particula fiat majestate patris inferior, & illa dispensatio cum carne credenda sit, cùm sit Deus, homo etiam juxta nos factus esse prædicetur. Omnia igitur unius Christi sunt, divina atque humana. Nam si non factus est homo Dei patris verbum, nec juxta nos loquatur humanè. Sin autem verum est ipsum similiter ac nos communicasse sanguini & carni, assimilans se per omnia fratribus, nobis scilicet, quare dispensationis reprehendunt rectissimam rationem qui vocem non patiuntur humanam, & qui sermonem propter dispensationem factam, humiliter tamquam alii seorsum filio, servi formæ, ut ipsi aiunt, deputare festinant?

Ineptum est autem eos hæreticorum quidem malignitatem horrere se dicere, rectæ autem fidei traditionem nolle sectari. Præstabilius autem sit & multò doctius voces humanas aptare, non aliæ personæ, quæ intelligatur seorsus filius, & servi formæ, sicut ipsi dicere consuerunt, sed magis humanitatis ipsius deputare mensuræ. Decuerat enim, cùm esset Deus simul & homo, per utrosque eum sermones.

Admiror autem quòd ſimulet quidem ipſe quoque confiteri quòd ſit unus Chriſtus, idem ſcilicet Deus ſimul & homo, deinde, tamquam in oblivionem delapſus eorum quæ rectè habere arbitratus eſt, unum dividat rurſus in duo. Ponit enim ſalvatoris vocem dicentis : *De die autem aut hora illa nemo ſcit, nec angeli cælorum, nec filius, niſi pater.* Deinde ſapientiam eſſe adfirmans Dei patris verbum & omnia futura præſcire, adicit & ait : *Non ergo Dei verbi ignorantia, ſed ſervi formæ, quæ tanta eo tempore ſciebat quanta ei inhabitans divinitas revelabat. Hæc & de aliis ſimilibus dici poſſunt.* Ergo ſi non mendosè dicis unum Chriſtum & Deum filium, eundem Deum ſimul & hominem, quare dividis & duos dicere filios non erubeſcis, niſi fortè non videantur duo eſſe omnino, ſiquidem non idem eſt is qui habet ſcientiam præfinitam & is qui omnia ſciat, & qui particularem accipiat revelationem, & qui ſit perfectus ſapientia, & tanta cognoſcat quanta etiam pater. Siquidem eſt unus & idem propter adunationis veriſſimæ rationem, & non alius & alius diviſè & ſeparatim, ipſius eſt omnino ſcire & videri neſcire. Ergo ſcit quidem divinè, utpote ſapientia patris. Sed quoniam inſcientia humanitatis menſuram ſubit diſpenſatoriè, & hoc quoque cum aliis familiare facit, quamvis, ſicut nuper diximus, nihil prorſùs ignoret, ſed ſciat cuncta cum patre. Proinde quam ob cauſam eſuriſſe dicitur & fatigatus eſſe ex itinere, cùm ſit vita & vivificus, utpote Deus, & cùm ſit ipſe panis vivus qui de cælo deſcendit, & vitam dans mundo, & ipſe ſit idem virtutum dominus ? Sed ut

Marc. 13.

Vide ſuprà pag. 291.

Ioan. 6.

Pſal. 23.

factus fuisse homo verè credatur, familiaria putat humana, nunquam naturæ suæ bonis excedens, sed ea immota retinens in quibus erat semper & est & erit. Qui verò revelationem datam esse commemorat servi formæ à Deo inhabitante, & eam præfinitam, prophetam nobis ostendit Emmanuel & hominem Θεοφόρον, & aliud nihil.

Verùm callidum aliquid se dicere & inexpugnabile arbitratur. *Nam si Dei verbum*, inquit, *est quod exclamavit, Pater, si potest fieri, transeat à me calix iste, primùm quidem à patre discordat, nec rectè recusat bibere calicem, cùm sciat*, inquit, *quòd mundo salutaris futura fuerat passio. Igitur non sint*, inquit, *Dei verbi tales voces.* Audiat igitur contrà super hoc quoque à nobis, qui tam infirmis rationibus nutat & titubat. Ergo quoniam tibi videntur tales voces à Deo verbo removeri debere & soli eas deputari formæ servili, nonne in duos filios unum dividas? Et cui hoc sapientium videtur obscurum? Dixerit enim fortasse aliquis, tuas sequens rationes, quòd nec verisimile nec rationabile sit omnino recusare passionem servi formam & discordare à patre & ab eo quod inhabitaverat verbum, cùm sciret passionem salutarem mundo futuram & vitæ causam illis qui fuerant morte devicti. Oportuerat ergo, inquit, ipsum videri timiditate superiorem & divinis imperiis obtemperantem. Nonne igitur te sentis frustra garrire? Vnde hæc sententiarum vulgaris inventio?

Suprà pag. 291.

Ergo quòd omnia quidem humana Deo verbo parvula & exigua videantur, sane confiteor; sed requiro exinanitas cujus facta esse intelliga-

tur, & qui eam ſuſtinuerit. Nam ſi, ut ipſi aiunt, ſervi forma, ſive id quod erat ex ſemine David, quomodo & qua ratione exinanitum ſit, cùm à Deo adſumptus ſit? Si verò ipſum verbum, quod erat in forma & æqualitate Dei & patris, exinaniſſe ſe dicitur, quomodo rurſus vel qua ratione exinanitum ſit, ſi recuſet exinanitatem? Exinanitas autem Dei verbi eſt ejus quod neſcit pati converſionem agere aliquid vel dicere humanorum propter conventionem diſpenſatoriam carnis.

Sed etſi factus ſit homo, nullo tamen modo naturam ejus myſterii violet ratio. Manſit enim id quod erat, & ſi ad humanitatem propter mundi ſalutem vitamque deſçenderit. Igitur non perſonis duabus, ſed uni Chriſto & filio & Deo, & evangelicas & ſanctorum Apoſtolorum deputabimus voces; neque divinam ipſius naturam & gloriam minorem facientes propter humanam, nec diſpenſationem abnuentes, ſed ipſius verbi ἐνανθρώπησιν propter nos factam eſſe credentes.

Anathematiſmus quintus.

Si quis dicere audeat Chriſtum eſſe hominem θεοφόρον, ac non magis Deum verè eſſe, ut unum filium per naturam, eò quòd verbum factum ſit caro & communicarit ſimiliter ac nos carni & ſanguini, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Communicaſſe quidem ſimiliter ac nos ſanguini & carni & animæ immortali Deum ver-

bum, eò quòd ei sit adunata, confitemur. Carnem verò Deum verbum conversione factum esse non dicimus; sed illos etiam qui id dicunt impietatis arguimus. Quàm autem contrarium id sit jam antè dictis videre licet. Nam si verbum in carnem conversum est, non communicavit carni & sanguini. Sin autem carni & sanguini communicavit, quasi alius præter hæc communicavit. Si verò caro aliud est præter ipsum, non ipsum in carnem conversum est. Ergo nomine communicationis utentes, ut unum quidem filium adoramus, & eum qui adsumpsit, & eum qui adsumptus est; differentiam tamen cognoscimus naturarum. Et θεοφόρον autem hominem, ut à multis sanctis patribus dictus est, non recusamus: quorum unus magnus ille Basilius in oratione ad Amphilochium de sancto spiritu hoc est usus nomine, & interpretatione psalmi quinquagesimi noni. Vocamus autem θεοφόρον, non ut particularem nescio quam divinam gratiam accipientem, sed ut omnem habentem adunatam filii deitatem. Hoc enim explanans beatus Paulus dicebat: *Videte ne quis vos seducat propter philosophiam & inanem gloriam secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Col. 2.

Responsio orthodoxi.

Hic quoque vanas eum fabulas exercere nullus est labor ostendere. Asserimus enim à nullo oportere θεοφόρον hominem nominari Christum, ne juxta unum nescio quem intelligatur fuisse

sanctorum, Deum autem magis verum hominem factum & incarnatum Dei verbum.

Increpat autem iterum quæ rectè sunt dicta, & fallit modis variis & mentitur. Ait enim dicere nos in naturam carnis Dei verbum fuisse conversum; & eruit rationes ex alto, per quas probare contendit Dei verbum non esse vertibile. Quod verò sæpius dixi, dicam nunc quoque necessariò: Cùm nemo sit qui carnem terrenam in divinam immortalemque verbi naturam conversam fuisse dicat, sed inconvertibilem eam omnes confiteantur, parcite jam inanes labores impendere, ut eis qui in nullo decepti sunt possitis ostendere quòd & invertibile sit per naturam & incommutabile Deus verbum. Quis enim adeo stupidus vel mente captus est qui tam dedecorosa & ipsis fortè etiam insipientibus abominanda sentire velit & dicere?

Ego verò vehementer admiror quòd cùm ubique adfirmet Deum esse Emmanuel, prophetæ ei mensuram in his tribuisse convincatur. Hominem enim esse ait ipsum θεοφόρον, ut videatur esse juxta nos, qui habeamus inhabitantem Deum in nobis per sanctum spiritum. Inhabitat enim in cordibus nostris, & sumus templa Dei. Minimè verò tantundem est dicere verbum factum esse hominem & Deum in homine habitare. Nam licèt vera sit beati Pauli vox, *Quoniam in ipso complacuit inhabitare omnem plenitudinem deitatis corporaliter*, attamen unum ait esse patrem & unum Dominum Iesum Christum, per quem omnia.

Coloss. 2.

Dicat aliquis & in hominem inhabitare spiritum ejusdem. Denique scriptum est de quibus-

dam : *Inhabitantes autem domos luteas*; de quibus & nos ex eodem luto ſumus. Attamen unus intelligitur & eſt per compoſitionem à carne & ex anima rationabili. Cur ergo rectam & ſtabilem fidei rationem turbare non ceſſat? Modò enim unum ait Chriſtum & filium & Dominum, eundemque Deum ſimul & hominem; modò inter prophetas eum ponit, hominem ipſum nominans θεοφόρον, neſciſſe autem fortaſſe ipſum æquare vel nobis, ſi quidem non ſit Deus verè, ſed magis templum inhabitante verbo, ſicut & in nobis. Verùm hæc non ita ſe habere divina ſcriptura perdocuit : *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* ne quis arbitretur per converſionem & commutationem in carnis naturam ipſum fuiſſe converſum. Qui autem factus eſt caro ſive homo, non eſt homo θεοφόρος, ſed Deus magis, qui ſe in voluntariam exinanitatem immiſit, & propriam carnem fecit ex muliere, carnem autem non inanimem & abſque ſenſu, ſed animatam & rationabilem. Meminimus autem & templum eum nominaſſe ſuum corpus. Ceterùm non σχετικῶς fecit inhabitationem, ſicut & in nobis, per ſpiritum; ſed unus per adunationem intelligitur Chriſtus & filius & Dominus.

Iob. 4.

Ioan. 1.

Anathematiſmus ſextus.

Si quis dicat Deum vel Dominum eſſe Chriſti vel Dei patris verbum, ac non magis confitetur eum Deum ſimul & hominem, quòd verbum caro ſit factum ſecundùm ſcripturas, anathema ſit.

Reprehensio hæretici.

Beatus quidem Paulus id quod à Deo verbo adsumptum est formam nominat servi. Sed quoniam ante adunationem adsumptio est, de adsumptione autem beatus Paulus disputans servi formam vocavit adsumptam naturam, ideo nullum jam locum habet, adunatione facta, servitutis nomen. Nam si eis qui in ipsum crediderunt beatus Paulus scribens dicebat, *Ergo jam non est servus, sed filius*, & Dominus porrò discipulis, *Non jam dicam vos servos, sed amicos*, multò magis primordium nostræ naturæ, per quod etiam nos adoptionis meruimus gratiam, servili appellatione liberatum est.

Gal. 4. Ioan. 15.

Deum igitur confitemur servi etiam formam propter adunatam ei formam Dei, & adsentimus prophetæ vocanti puerum Emmanuel & magni consilii nuntium & miraculum & consiliarium & Deum fortem & dominantem & principem pacis & patrem futuri seculi. Idem propheta & post adunationem prædicans adsumpti naturam, servum appellat id quod est ex semine Abraham, ita dicens: *Servus meus es tu Israel, & in te gloriabor.* & rursus. *Ita dicit Dominus, qui me finxit ex utero servum sibi.* Et paullò pòst: *Ecce dedi te in testamentum generi in lumen gentium, ut esses in salutem usque ad extremum terræ.* Quod autem in utero fictum est, non est Deus verbum, sed servi forma. Neque enim Deus verbum conversum factum est caro, sed adsumpsit carnem habentem animam rationabilem.

Isai. 7. & 9. Isai. 49.

Responsio orthodoxi.

Mysterium dispensationis unigeniti, quæ cum carne facta est, nostris sermonibus nihilo minùs nunc quoque conveniet, & eos non inrationabiliter habitos facillimè demonstrabit. Qui enim in forma est Dei & patris unigenitus filius, qui per omnia par est æqualisque genitori, ejusdem gloriæ, & liber, servi formam accipiens, nuncupatus est frater eorum qui jugum sufferunt servitutis, id est, nobis. Denique tamquam unus ex nobis didragmum tributorum exactoribus pensitabat, & factus est sub lege ut homo qui est legislator ut Deus. Edocebat autem suos discipulos quòd filius sit verè & in forma servi propter carnem, cùm per suam naturam sit liber, utpote ex Deo, & Deus, veruntamen propriam habens servi formam, propter exinanitatis mensuram tributum exactoribus pensitabat. Ergo etsi quis dixerit servum eum fuisse nominatum prophetarum voce sanctorum, nullo modo debet scandalum pati. Sciebant enim illi, revelante eis spiritu sancto, quòd factum homo ex Deo & patre verbum, erat quidem sic quoque liber filius, non tamen sapientissimæ exinanitatis proiciebat mensuram, nobis, qui sumus sub servitutis jugo, similem capiens formam. Sic & Deum ipsum patrem dicit, cùm ipse natura sit Deus & ex patre & nulla parte majestatis patris inferior.

Nestorio igitur scribente ita de Christo, *Ergo qui passus est pontifex misericors, non vivificus Deus ejus, qui passus est*, & Deum Christi nominante verbum, & his hæc etiam adiciente, *Erat autem*

Vide suprà pag. 206. *ipse & puer & pueri dominus*, non rectè nec competenti modo, sed impietate vehementer hos sermones habitos adfirmamus. Nam si Christus Dei est verbum Dei & patris, duo omnino & procul dubio esse necesse est. Quo autem modo intelligatur idem & puer & pueri dominus? Non ergo dicendus est & Deus suus & Dominus Emmanuel, siquidem est idem Deus simul & homo, quasi homo factum & incarnatum Dei verbum. Quòd verò deitas quidem aliud quiddam sit natura sua, aliud humanitas, nemo possit ambigere. Ceterùm ex utraque est Christus, ex deitate & humanitate, secundùm dispensatoriam adunationem.

Anathematismus septimus.

Si quis ut hominem operatione Dei verbi adjutum filium dicat, & gloriam unigeniti ut alii præter ipsum adsignat, anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Si mortalis est hominis natura, vita enim Dei verbum; & vivificum, suscitavit enim templum quod à Iudæis solutum est & elevavit in cælos, quomodo non glorificata est servi forma per Dei formam? Nam si id quod natura mortale est factum est immortale propter adunationem verbi & Dei, id quod non habebat accepit; accipiens autem quod non habuerit, & glorificatum ex eo qui dedit glorificatum est; propterea que Apostolus clamat: *Secundùm operationem potestatis virtutis ipsius, quam operatus est in Christo, suscitans eum à mortuis.*

Responsio orthodoxi.

Qui Christum nominant, non unum similem nostri communem hominem sed hominem factum & incarnatum Dei verbum audientibus designant. Ergo etsi aliquid mirabilium & divinorum operum dicatur per suum corpus implesse, quod ei instrumenti præbeat officium, nihilominus ipse est qui operatur Dominus principatum, non alii præstans ut operari possit, sicut & beatis discipulis potestatem præbebat adversùs spiritus immundos eos eicere & curare omnem morbum & omnem infirmitatem in populo. Denique beatus Paulus dicebat: *Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Christus verbo & factis in virtute signorum & prodigiorum, in virtute spiritus sancti.* Rom. 15. Gaudentes etiam beati discipuli accedebant aliquando ad Christum dicentes: *Domine, etiam dæmonia nobis subdita sunt in nomine tuo.* Luc. 10.

Adjutos quidem per Christum in spiritu dicimus sanctos, quasi alios præter ipsum. Annon eodem modo eademque ratione & ipsum adjutum Iesum verbo in spiritu intelligimus quasi alium filium præter filium Dei unigenitum? Vnum enim ipsum adunatio nobis ostendit, & in duo dividere recusamus. Nam etsi caro factum sit verbum juxta scripturas, attamen est sic quoque filius unigenitus secundùm adunationem veram quam nemo cogitatione capiat mentis. Ipse igitur unus est solus Christus Iesus, qui per suum corpus, tamquam per instrumentum, operatus est signa divina; ac non ipsum Christum

dicimus operatione adjutum, exemplo sanctorum. Hoc enim impium est & vehementer culpabile. Sed & si suscitavit à mortuis proprium corpus, utpote vita ipse & vivificus, & glorificavit, vivificam suam naturam esse demonstrans, & non alii cuidam præter se in hoc gloriam condonavit. Denique ad cælestem patrem dicebat &

Ioan. 17. Deum : *Pater, glorifica me gloria quam habui penes te priusquam mundus fieret.* Atqui & Deus est, & ex Deo per naturam est gloriæ dominus. Quo igitur modo, quasi gloriæ egenus, quam habebat ante mundum, suam gloriam reposcit? Nam quoniam factus est homo, & per suam carnem gratia Dei pro omnibus mortem gustavit, ut ait

Heb. 2. beatus Paulus, terrenæ injuriæ non recusans opprobrium, prænuntiat resurrectionem, per quam cognoscitur quòd sit & vita & vivificus, utpote Deus, & eo quoque modo à nobis creditur. Glorificavit igitur, non alium quendam, sed semetipsum, templum sibi verè conjunctum designans morte validius. Corpus enim quod est ipsi adunatum, non inanimum nec absque sensu esse credimus.

Anathematismus octavus.

Si quis dicere audeat adsumptum hominem coadorari oportere cum Deo verbo & conglorificari & connuncupari Deum, tamquam alterum cum altero, ac non magis una veneratione colit Emmanuel, & unam ei glorificationem deputat, eò quòd verbum caro factum est, anathema sit.

Responsio

Reprehensio hæretici.

Vnam quidem, ut ſæpe dixi, glorificationem offerimus Domino Chriſto, & eundem Deum ſimul & hominem confitemur. Hoc enim nos adunationis ratio docuit. Naturarum verò proprietates dicere non recuſabimus. Neque enim Deus verbum in carnem converſum eſt, nec rurſus homo id quod fuerat perdidit & in Dei naturam tranſmutatus eſt. Ergo utriuſque naturæ proprietatem dicentes, Chriſtum Dominum adoramus.

Reſponſio orthodoxi.

At nos meliora & magis vera ſentire ſoliti, & ſubtiliores ſenſus tractantes ad certiorem explanationem rectioremque myſterii, juxta litterarum præcepta ſacrarum, & juxta morem patrum ſanctorum, non hominem adſumptum dicimus à Deo verbo & ei conjunctum per σχέσιν extrinſecus intelligendam, ſed hominem magis ipſum factum eſſe definimus. Hujus cauſa eos qui dicere audent adſumptum fuiſſe hominem ducimus eſſe extra terminos dogmatum pietatis, qui adfirmant oportere ipſum, ut alterum cum altero, coadorari debere cum filio Dei. Nam ſi eſt idem Deus ſimul & homo, adoratur magis, ut unus, adoratione una, ac non coadoratur & connuncupatur Deus, ne homo ſimpliciter communis & ſimilis noſtri Emmanuel eſſe credatur, per beneficium divinæ gloriæ particeps factus. Creditur enim magis Deus in carne propter nos verè homo factus, non converſione naturæ, aut

commutatione, sed adunatione dispensatoria.

Anathematismus nonus.

Si quis dicat unum Dominum Iesum Christum, glorificatum ab spiritu virtute ipsius, quasi aliena vi, & ab ipso accipere ut posset operari adversùs immundos spiritus & implere signa divina, ac non magis ipsius esse proprium spiritum per quem operatus est signa divina, anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Hic planè non eos tantùm qui in hoc seculo pietatem servant, sed illos etiam qui antè fuerunt prædicatores veritatis, & ipsos divinorum evangeliorum scriptores, & sanctorum Apostolorum chorum, præterea etiam Gabriel archangelum anathematizare ausus est. Secundùm carnem enim Christum ex spiritu sancto factum esse primus ille & ante conceptionem prædixit, & post conceptionem Ioseph edocuit, ad Mariam
Luc. 1. quidem interrogantem *Quomodo erit mihi istud, quoniam virum non cognosco*, dicens, *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi inumbrabit tibi, propterea quod nascetur sanctum, vocabitur filius Dei*, ad Ioseph verò: *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam. quod enim in ea natum est, ex spiritu sancto est.* Et evangelista: *Desponsatata autem*, inquit, *matre ejus Maria Ioseph, inventa est in utero habens de spiritu sancto.* Et ipse autem Dominus ingressus in synagogam Iudæorum, cùm accepisset Esaiam prophetam, & legisset illum
Luc. 4. locum in quo ait, *Spiritus Domini super me, eo-*

Matth. 1.

ſus cauſa unxit me, & quæ ſequuntur, adjecit: *Hodie impleta eſt ſcriptura hæc in auribus veſtris.* Id autem & beatus Petrus, cùm ad Iudæos loqueretur, dixit: *Ieſum de Nazareth, quem unxit Deus ſpiritu ſancto.* & Eſaias ante multa ſecula præcantavit: *Exiet virga de radice Ieſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſupra ipſum ſpiritus Dei, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & virtutis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis; ſpiritus timoris Dei replebit eum.* Et rurſus: *Ecce filius meus quem dilexi; dilectus meus, in quo complacuit anima mea. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus adnuntiabit.* Id autem teſtimonium etiam evangeliſta in ſuis ſcriptis poſuit. Ipſe autem Dominus in evangeliis ad Iudæos dixit: *Sin autem in ſpiritu Dei ego eicio dæmonia, an pervenit in vos regnum Dei.* Et Iohannes: *Qui miſit me*, inquit, *baptizare in aqua, ipſe mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem & manentem ſuper ipſum, ipſe eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.* Igitur non prophetas ſolos & Apoſtolos, nec ſolum Gabriel archangelum anathematizavit ille divinorum dogmatum diligentiſſimus examinator, verùm etiam in ipſum ſalvatorem omnium protendit blaſphemiam. Oſtendimus enim & ipſum Chriſtum, modò quidem Iudæis, poſtquam recitaſſet, *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me*, dixiſſe, *Hodie ſcriptura hæc impleta eſt in auribus veſtris*, modò ad eos qui dixerant ipſum per Beelzebuth eicere dæmonia dixiſſe, in ſpiritu Dei ſe ejicere dæmonia. Formatum verò à ſancto ſpiritu unctumque non Deum verbum dicimus; quod eſt cum ſpiritu ejuſdem ſubſtantiæ & coæternum, ſed naturam humanam, quæ

Act. 10.
Iſai. 11.
Matth. 12.
Luc. 11.
Ioan. 1.
Luc. 11.

quæ ab ipſo noviſſimis eſt adſumpta temporibus. Proprium verò ſpiritum filii ſi quia ejuſdem naturæ ſit & ex patre exeat dixit, conſentiemus, & ut piam vocem accipiemus. Sin autem quia ex filio vel per filium habeat ſubſtantiam, id ut blaſphemiam & impietatem proiciemus. Credimus enim
Ioan. 15. Domino dicenti *Spiritus qui ex patre exit*, divino
Cor. 2. Paulo item dicenti: *Nos autem non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex patre eſt.*

Reſponſio orthodoxi.

Iam antè dixi quòd Neſtorii vanitatibus immo blaſphemiis & dictis ipſius vehementer incultis capitulorum vis repugnat. Illo enim dicente de ſpiritu ſancto, *Hic qui tantam Chriſto gloriam condonavit, qui eum dæmoniis fecit horribilem, qui adſumptionem ipſi in cælos donavit*, & cùm tamquam de aliquo homine communi ſimili noſtri hæc ita garriret, factus eſt neceſſariò anathematiſmus, non in eos qui dicunt glorificatum eſſe à ſancto ſpiritu Ieſum, id eſt, hominem factum Dei verbum, ſed in illos magis qui impudenter ipſum virtute ſpiritus ſancti tamquam aliena uſum fuiſſe commemorant. Meminimus enim evidenter dicentis de ſancto ſpiritu:
Ioan. 18. *Ille me glorificabit*. Novimus præterea ſancti ſpiritus operatione immundos malignoſque ſpiritus ipſum contundere. Sed non dicimus tamquam unum quempiam prophetarum ut aliena uſum fuiſſe ipſum virtute ſpiritus ſancti. Erat namque ipſius & eſt ſpiritus ſanctus, ſicut & patris. Hoc autem nobis evidentiſſimè deſignavit divinus
Rom. 4. Paulus ita ſcribens: *Qui autem in carne ſunt, Deo*

placere non possunt. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu; si quidem spiritus Dei inhabitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Exit namque ex Deo & patre spiritus sanctus secundùm salvatoris vocem, sed non est à filio alienus. omnia enim habet cum patre. Et id ipse ostendit de spiritu sancto: *Omnia quæ habet pater, mea sunt. ideo dixi vobis quòd ex me accipiet & adnuntiabit vobis.* Glorificavit igitur Iesum spiritus sanctus mirabilia operantem, veruntamen ut spiritus ipsius, nec aliena virtute, nec ipso melior, eò quòd intelligitur Deus. Non blasphemavimus ergo in angelos sanctos, nec in prophetas, ut ausus est dicere qui maledicere didicit tantùm. Verùm quoniam adhuc propositum est ei & similibus ipsius unum Christum in duos dividere, & eum qui glorificatur, & operatione adjuvatur, & eum qui glorificat & operationem adjuvat dicere, reprehendunt insipienter omnem rationem pietatis quæ possit à tam prava opinione seducere. Denique de beato Gabriel mentionem faciens objurgator, *Secundùm carnem*, inquit, *Christum ex spiritu sancto factum fuisse primus ille & ante conceptionem prædixit.* Aliusne igitur Christus secundùm carnem, & alius specialiter Christus ex Deo patre verbum? Vbi ergo adunatio? Et quod erit inde emolumentum, si duo sunt Christi, & seorsum uterque intelligitur & vocatur? Licèt ergo vultum personamque pietatis sibi fingentes, unum Christum dicant, duos verò credentes, audiant à nobis: *Quousque claudicabitis utroque pede?* Melius est enim rectis uti vestigiis, rectam fidem servantes & stabilem

Ioan. 16.

3. Reg. 18.

ac non ineptis cogitationibus vacillantem.

Anathematismus decimus.

Pontificem & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum divina scriptura commemorat. Obtulit autem se ipse pro nobis in odorem suavitatis Deo & patri. Si quis igitur pontificem & apostolum nostrum factum esse dicat non ipsum verbum Dei, tum scilicet cùm est caro factum & homo juxta nos, sed ut alium præter ipsum seorsum hominem ex muliere, aut si quis dicat pro se obtulisse ipsum oblationem, ac non magis pro nobis tantummodo, neque enim eguit sacrificio qui peccatum non noverat, anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Vide infrà pag. 316. Non in carnis naturam inconvertibilis natura conversa est; sed humanam naturam adsumpsit, eamque super communes pontifices constituit, *Heb. 5.* sicut beatus Paulus docet nos dicens : *Omnis namque pontifex ex hominibus adsumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui condolere possit his qui ignorant & errant : quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis.* Et mox id ipsum explanans : *Sicut Aaron, ita etiam Christus.* Deinde ostendens adsumptæ naturæ infirmitatem dicit : *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum qui potens est ipsum servare à morte cùm clamore valido*

& lacrymis offerens, exauditus est pietate. Et quidem cùm esset filius, didicit ex quibus passus est & obedientiam, & consummatus factus est omnibus obaudientibus sibi causa salutis æternæ, appellatus à Deo pontifex secundùm ordinem Melchisedech. Quis igitur virtutis laboribus consummatus est, cùm non est natura perfectus? Quis est qui experimentis didicit obaudientiam, quam ante experimentum nesciebat? Quis est qui cum reverentia vixit, & cum clamore valido & lacrymis supplicationes offerens, & servare se ipsum non valens, sed eum qui servare possit obsecrans, & liberationem mortis expetens? Non Deus verbum, immortale, impassibile, incorporale: *cujus commemoratio*, secundùm prophetam, *lætificatio est & levatio lacrymarum ab omni vultu.* Et rursus propheta: *Memor fui*, inquit, *Dei, & lætatus sum* quòd *coronat pietate præclaros*, quòd *omnia patris possidet*, quòd *est imago simillima genitoris*, quòd *in se patrem ostendit*, sed magis, quod ex semine David à Deo fuerat adsumptum, mortale & passibile, quòd pavit ad mortem, licèt ipsum postea imperium mortis destruxerit, propter adsumentis Dei unitatem, quòd per omnem justitiam ambulavit, quòd ad Iohannem dixit: *Sine modò. Sic enim decet nos implere omnem justitiam.* quòd pontificatus appellationem accepit secundùm ordinem Melchisedech. ipsum enim portabat naturæ infirmitatem, ac non omnipotens Deum verbum. Ideo & dudum beatus dixerit Paulus: *Non enim habemus pontificem qui non possit condolere infirmitatibus nostris, tentatum autem in omnibus ad similitudinem absque peccato* Experta est autem passiones nostras

Vide infrà pag. 317.
Isai. 25.
Psal. 76.
Dan. 13.
Ioan. 16.
Coloss. 1.
Ioan. 14.
Heb. 2.
Matth. 26.
Heb. 2.
Matth. 3.
Heb. 5.
Heb. 4.

absque peccato natura illa quæ ex nobis pro nobis adsumpta est, non qui eam pro salute nostra adsumpsit. Et in principio autem hujus capituli iterum docet : *Considerate*, inquit, *apostolum & pontificem confessionis nostræ Iesum, fidelem ei qui fecit ipsum, sicut & Moyses in omni domo sua.* Facturam autem esse quis unquam dixerit recta sentiens increatum & cum patre coæternum Deum verbum, sed eum qui est ex semine David, qui liber ab omni peccato, pontifex noster fuit, victimam ipse se pro nobis offerens Deo, habens in se certè Dei verbum adunatum sibi & inseparabiliter conjunctum ?

Heb. 3.

Vide infrà pag. 318.

Responsio orthodoxi.

Hieremias propheta, cùm offendisset Deum Israël & eum in iracundiam provocaret, contristatus dicebat : *Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrymarum, ut possim deflere populum hunc dies & noctes ?* At ego opinor voces hujusmodi non illi magis convenire, sed eis qui patulum semper & petulcum os habent in Christum, qui etiam ineffabili detrahunt gloriæ, audaces, petulantesque, juxta quod scriptum est. Fletu autem sunt & lamentatione dignissimi, qui infinita dementia rectam & inculpabilem pietatis in Christum semitam negligentes, distortam orbitam ambagesque sectantur, & cogitationum pravis inventis decus inquinant veritatis. Ergo audiant qui invisa omnibus sentiunt, errantes in scientia scripturarum, nescientes magnum & venerabile incarnationis mysterium. Divinæ enim scripturæ hominem similem nobis

Hierem. 9.

2. Petr. 2.

factum fuisse prædicant Emmanuel & participasse carni & sanguini similiter ac nos verbum Dei & patris. Adfirmant & carnem factum, id est, hominem, non per conversionem aut per commutationem, sed virtute adunationis arcanæ; propterea que unum dicimus Iesum Christum Dominum, & unam fidem, unum item sanctum baptisma.

Hi verò à rectis dogmatibus abhorrentes, & adversùs sacras litteras durum sensum insolentemque opponentes, ad id tantummodo quod ipsis bene habere videtur inspiciunt, & hominem adsumptum à Deo verbo commemorant, juxta illud fortasse quod ab uno prophetarum dictum est: *Propheta non eram, nec filius propheta; sed pastor eram vellicans sycomora, & adsumpsit me Deus ex ovibus.* aut fortè, sicut ait beatus David, *adsumens mansuetos Dominus*; secundum σχέσιν & familiaritatem scilicet spiritalem, quam voluntate & gratia & sanctificatione nos etiam habemus ipsi adhærentes Domino in spiritu, juxta quod scriptum est. Id autem nequaquam significat Deum hominem fuisse factum, neque eum similiter ac nos participasse carni & sanguini, sed magis adsumere hominem, non alio pacto quàm dicatur & apostolos & prophetas & omnes alios sanctos.

Amos 7. *Psal. 146.* *1 Cor. 6.*

Decipitne divinus Paulus sanctificatos per fidem evidentissimè de unigenito dicens quòd cùm dives esset, pauper est factus? Absit. Nunquam enim mentietur veritatis maximus prædicator. Sed quisnam est dives, & quomodo pauper est factus, nunc quoque diligentiùs perscrutemur. Etenim si, ut illi & dicere & sentire confidunt,

2. Cor. 8.

homo est adsumptus à Deo, quomodo is qui adsumptus est à Deo, factus est pauper, qui sublimioribus natura sua dignitatibus illustratus est? Glorificatus est enim. At si id verum non est, reprehendetur ab ipsis adsumptio, quòd in inferius & gloriosius humanitatis dejecerit modum. Verùm ita sentire ineptum est. Ergo non is qui adsumptus est, pauper est factus. Superest igitur ut dicamus Deum verbum, cùm esset dives, ad nostram pauperiem devenisse. Deinde quomodo pauper est factus? Age, necessariò attendamus. Inconvertibilis quidem est procul dubio per naturam, nec sua derelicta, in naturam transiit carnis. permansit id quod erat, id est, Deus. Vbi igitur humilitatem videbimus paupertatis? In eone quòd unum similem nostri Deus adsumpserit, sicut dicere ausi sunt impietatis Nestorii parasiti? Et qui fuit ipsi paupertatis & exinanitatis modus? In eo tantùm ut si fortè voluerit quemquam nostri similem hominem honorare? Nullo enim pacto beneficia præstando Deus omnipotens violatur. Quomodo ergo pauper est factus? Quia cùm esset Deus natura & filius Dei & patris, factus est homo ex semine David, natus est secundùm carnem, & servilem subiit mensuram, id est, humanam, qui est opifex omnium. Homo enim factus, humanitatis non erubescit subire mensuram. Qui enim non recusavit ut esset similis nostri, quomodo ea recusaret per quæ hominem se nostri similem verè factum esse posset ostendere? Si igitur eum ab humanis & rebus & sermonibus submoveamus, nullo pacto differimus ab his qui eum, si fieri posset, sua carne etiam spoliarent; qui scripturæ divinæ non cre-

dunt, evertentes omnino incarnationis mysterium, salutem orbis terrarum, spem, fidem, resurrectionem.

Dicat aliquis Deo verbo parum decorum esse & nullo modo conveniens lacrymari, pavere mortem, calicem recusare, subire officium sacerdotis. Valde ego quoque libens adsentiam hæc divinæ naturæ & gloriæ minimè convenire. Veruntamen in his video paupertatem quam propter nos volens ipse sustinuit. Si tibi gravis videatur exinanitatis injuria, eo plus mirare erga nos filii caritatem? Quod enim tam indecorum dicis & parvum, hoc Deus tui causa sibi fecit amabile. More hominum lacrymavit ut tuas lacrymas ipse conspiceret. Expavit dispensatoriè, permittens carni interdum pati quæ sua sunt, ut nos confidentissimi redderemur. Calicem recusavit ut crux impietatem argueret Iudæorum. Infirmatus esse dicitur secundùm humanitatem ut te infirmitatibus liberaret. Preces supplicationesque obtulit ut tuis etiam supplicationibus aurem facilem redderet, ut tu disceres in tentationibus minimè dormitare, sed animum ad orationes magis arrigere. Denique dormitantes sanctos apostolos incusabat dicens: *Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate & orate ne intretis in tentationem.* *Matth. 62.* Sed enim tamquam reformationem præbens vitæ beatæ, profuit mundo. Ideo humanitatis infirmitates familiares fecit ut etiam verè homo factus esse crederetur, cùm permansisset nihilominus id quod erat, id est, Deus.

Sed nescio quomodo hi qui Christum unum dicere simulant & filium & dominum, eundemque Deum simul & hominem, non Dei verbum

nuncupatum dicunt fuiſſe pontificem & apoſtolum confeſſionis noſtræ tunc cùm factus eſt homo, ſed aut alium neſcio quem ſeorſus hominem ipſum per ſe qui erat ex ſemine David, in id vocatum eſſe adſirmant, forſitan metuentes ne ſi recta ſentiant, ab impietate videantur Neſtorii defeciſſe. Ait enim hoc modo ille: *Hic qui fidelis ad Deum pontifex factus eſt. factus eſt enim hic. non ſemper, fuerat hic qui paulatim in pontificis profecit, hæretice, dignitatem.* Deinde, ut ipſe exiſtimat, ſuas voces veritatem cupiens confirmare dicit: *de quo Lucas in evangeliis clamabat: Ieſus autem proficiebat ætate & ſapientia & gratia.* Et rurſus: *Sed cùm ſit vobis hic ſolus pontifex condolens & cognatus & certus, ab ipſius natura non ſeducamini. Ipſe enim nobis ex promiſſa benedictione & ſemine Abrahæ miſſus eſt, pro ſe ipſo & genere corporis victimam ſecum adducens.*

At dementiæ illius optimus æmulator, vir bonus iſte Theodoretus non erubeſcit dicens: *Humanam naturam adſumpſit, & eam ſuper communes pontifices ordinavit, ſicut & Paulus dicit: Omnis enim pontifex ex hominibus adſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, qui condolere poſſit his qui ignorant & errant, quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate; & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis.* Nonne hominem nobis communem Emmanuel, quantum ad ipſum pertineat, effecit? Nonne ſupramemoratis hæc quoque ſunt germanæ ſententiæ, eandem blaſphemiam parturientes? Quid ais? Metuis ſacerdotii modum in Chriſto omnium ſalvatore, nec conveniens videtur eſſe Deo verbo humano more miniſtrare propter

Vide ſuprà pag. 310.

dispensationem? Detege tuum vultum, persona deposita, & palam denega Dei verbi incarnationem, propter quam & pontifex nominatus est. Immolantemne eum conspicis, tamquam alii & majori Deo & patri sacrificia offerentem, exemplo eorum qui ab hominibus adsumpti sunt, qui condolere possint ignorantibus & errantibus, ideo quòd & ipsi sint in infirmitatibus nostris; nec consideras quod fidem omnium sive fidei confessionem sibi & sancto dedicet patri. Hicne humani ministerii modus est fidem poscere ab his qui in odorem suavitatis oblati sint in spiritu? Animadverte quàm & alio modo Deus sit, licèt humano more propter dispensationem ministrare dicatur. Considet enim Deo & patri, & in sedibus excelsis conspicitur.

Terret te humanitas, nec divinitas liberat metu; nec pateris rebus ipsis inspicere Deum esse simul & hominem Emmanuel; sed tam petulanter & inconsideratè, immo ultra terminos impietatis totius excurrens, ais ipsum consummatum esse laboribus & virtute & profecisse paulatim in pontificis dignitatem. Si profecit, ubi exinanitas, & ubi pauper est factus; Quicquid autem non est in virtute perfectum, culpa & vitio continetur; & quod vitio continetur, in peccato est. Quomodo igitur de ipso scriptum est quòd peccatum non fecit? *1. Pet. 2.*

Ausus es dicere infra scripta: *Quis igitur sacerdos est factus? Quis virtute consummatus est, cùm non esset natura perfectus? Quis tentationibus didicit obaudientiam, quam ante tentationes nesciebat? Quis cum reverentia vixit, & cum clamore valido lacrymans & supplicationes offerens, cùm se* *Vide suprà pag. 311.*

servare non posset, sed eum qui servare posset obsecrans? O audacissimam & sceleratissimam vocem! Quæ lacrymæ tam impiè credentium poterunt abolere peccata? Si adquiescis adunationi, quomodo ignorasti quòd de Deo dicamus qui factus sit homo? Humiliavit se tua causa, & tam impiè exclamas: *Propitius esto, Domine,*

Matth. 16. *nunquam tibi erit istud.* Ergo audies ipsum dicentem: *Vade retro à me, satanas, scandalum mihi es.*

At enim in clausula suorum dictorum dixit: *Ergo is qui est ex semine David, pontifex est, habens in se scilicet Deum verbum sibi adunatum & inseparabiliter conjunctum.* Et quomodo adunatum dicit Deo verbo id quod est ex semine David, si soli ei qui est ex semine David sacerdotium deputasti? Nam si vera est adunatio, non sunt duo omnino, sed unus & solus ex utrisque intelligitur Christus.

Vide suprà pag. 312.

Certum est ergo illos simulatè adunationem confiteri, simpliciorum animos inlectantes. Conjunctionem namque credunt σχετικὴν extrinsecus factam, quam nos etiam habuimus participes divinæ ipsius naturæ facti per spiritum. Accedendum igitur, non illorum vanitatibus, sed rectæ & inculpabili fidei & evangelicis & apostolicis sanctionibus.

Anathematismus undecimus.

Si quis non confiteatur carnem Domini vivificam esse & ipsius Dei verbi propriam, sed alterius cujuspiam, conjuncti quidem ipsi per dignitatem sive per solam habitationem, ac non magis vivificam, ut antè dixi, eò quòd fuerit

propria verbi, quod omnia potens eſt vivificare, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Quantum apparet, obſcuritati ſtudet, ut impietatem ſuam occultet, qui eadem cum hæreticis ſentit. Sed nihil veritate validius, quæ radiis ſuis mendacii poteſt caliginem revelare. Ea illuminati, manifeſtam ejus fidem ἑτερόδοξον faciamus. Primùm quidem nuſquam carnis rationabilis meminit, nec hominem perfectum, qui eſt adſumptus, confeſſus eſt; ſed ubique carnem dicit, Apollinaris ſequens dogmata. Deinde commixtionis opinionem, omnibus eam ſententiis inſerens, aſpergit ſermonibus. Hic enim apertè inanimam dicit domini carnem, cùm ait: *Si quis confiteatur Domini carnem non eſſe propriam ipſius Dei verbi, ſed ut alterius præter ipſum, anathema ſit.* Vnde apparet eum non confiteri Deum verbum animam adſumpſiſſe, ſed carnem tantummodo, ipſum autem eſſe carni pro anima. Nos verò vivificam dicimus animatam & rationabilem Domini carnem propter adunatam vivificam deitatem. Confitetur autem ipſe quoque invitus differentiam naturarum, carnem nominans & Deum verbum, & propriam ipſius dicens fuiſſe carnem. Igitur non Deus verbum in carnis naturam converſum eſt; ſed propriam habet carnem, adſumptam ſcilicet naturam, & vivificam eam adunatione effecit.

Responsio orthodoxi.

Qui rectis & veris cogitationibus per imperitiam delapsi sunt, penè etiam dicunt: *Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio operiemur.* In quemcunque enim ipsis libitum fuerit proferunt inconsideratè sententiam; nec meminerunt divinæ scripturæ dicentis: *Iudicium justum judicate.* & rursus: *Testis falsus non erit impunitus.* Nos etenim vivificum esse dicimus sanctum corpus salvatoris omnium Christi. Est namque non unius simpliciter similis nostri hominis & communis, proprium autem magis verè verbi quod omnia vivificat, proprium autem hoc modo ut si fortè etiam dicatur uniuscujusque nostrum corpus proprium esse dicatur. Hic autem vir bellus verbositatis suæ in nos nullum modum præteriit intentatum, quamvis nostris dictis consentiat. Nominat rursus nobis Apollinaris impietatis infamiam, nec erubescit commemorans me verbis aliis ac dictionibus rem commixtionis sive confusionis occultare & inanimam dicere carnem verbo conjunctam. Sed dixerit ad eum fortè aliquis: O vir optime, iisdem etiam beatum Iohannem criminibus accusabis. Ait enim: *Verbum caro factum est.* Et age cum ipso etiam insolenter, ut dicas animæ eum non meminisse rationabilis, sed inanimam dicere eum Domini carnem. Quid si etiam ipsum dicere audieris Christum omnium salvatorem: *Amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ipsius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* & rursus: *Qui manducat carnem*

Isaia 28.
Zach. 7.
Prov. 19.
Ioan. 6.

nem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso. & rursus: *Panis autem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Insulta, si videbitur, etiam ipsi verbo. Carnem enim nominat tantùm, nec animæ rationabilis in his facit usquam mentionem. At tu, si sagax esses & sapiens, non ignorares quòd plerunque etiam sola carnis mentione animal quod est ex anima & corpore designetur, id est, homo. Scriptum est enim quòd videbit omnis caro salutare Domini. Ergo qui carnem dicit fuisse factum verbum, non ignorat omnino se etiam animæ rationabilis facere mentionem. Sed, quod à principio dixi, in probationibus deficiens, invenit sibi mendacium tegumento, & calumniari conatur ut aliquid dicere videatur. At verò non hominem adsumptum fuisse à Deo sanctis patribus non videtur. Neque enim ita unquam crediderunt; sed ipsum magis Deum verbum hominem factum esse dixerunt, adunatum carni habenti animam rationabilem. Inconfusa autem & absque conversione omnino est adunatio. Inconvertibile est enim Dei verbum, & ita credimus. *Isaia 40.*

Anathematismus duodecimus.

Si quis non confiteatur quòd Dei verbum passum sit carne & crucifixum carne & mortem gustavit carne, & factum primogenitum ex mortuis, eò quòd det vitam, & sit vivificum, anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Passiones passibilis propriæ sunt; impassibilis

passionibus superior est. Passa est igitur servi forma, adhærente ipsi scilicet etiam Dei forma, & permittente quidem pati propter salutem quæ ex passionibus fuerat eventura, suas verò passiones propter adunationem ducente. Ergo non Deus passus est, sed is homo qui ex nobis à Deo adsumptus est. Propterea & beatus Isaias
Isaia 53. ante prænuntians clamat: *Homo in plaga & sciens ferre infirmitatem.* Et ipse autem Dominus Chri-
Ioan. 8. stus ad Iudæos dicebat: *Quid me quæritis occidere hominem qui veritatem vobis locutus sum?* Occiditur verò non ipsa vita, sed qui mortalem habet naturam. Et id alibi docens Dominus ad Iudæos dixit: *Solvite templum istud, & in triduo reædificabo ipsum.* Ergo solutus quidem est qui est ex David; resuscitavit verò solutum unigenitum Deus verbum, quod ex patre impassibiliter ante secula natum est.

Responsio orthodoxi.

Est quidem impassibilis procul dubio verbi natura; & id nulli est hominum, ut opinor, incertum. Neque enim ad tam insanam dementiam quisquam delabetur ut illam arcanam & passionibus superiorem naturam dicat nostris infirmitatibus contineri. Sed quoniam passio mundo futura erat salutaris, porrò autem impossibile erat ut in sua natura verbum Dei aliquid pateretur, dispensationem subiit sapienter. Proprium enim corpus fecit quod poterat pati, ut corpore patiente, ipse passus fuisse dicatur, licèt ipse per suam naturam impassibilis permansisset. Verùm quoniam carne passus est volens;

propterea omnium ſalvator & eſt & nominatur. Vt enim Paulus ait : *Gratia Dei pro omnibus guſtavit mortem.* Teſtatur verò etiam divinus Petrus ſapientiſſimè dicens : *Chriſto ergo paſſo pro nobis*, non deitatis magis natura, ſed carne. Denique quonam modo dominus gloriæ crucifixus eſſe dicitur, quo item modo is per quem omnia & in quo omnia ordinata ſunt, ut ait beatus Paulus, datus eſt à Deo & patre caput corporis Eccleſiæ, factus eſt autem & primogenitus à mortuis, carnis paſſiones familiariter paſſus, dominus autem gloriæ nequaquam fuit homo noſtri ſimilis & communis? Sed fortè dices ſufficere unitatem ad probandum unum eſſe Chriſtum & Dominum crucifixum. Ergo omnia dicantur ipſius, & credatur Dei verbum eſſe ſalvator, permanens quidem impaſſibile ſecundùm deitatis naturam, carne autem paſſum, juxta quod dixit Petrus. ipſius enim erat proprium per veram adunationem corpus quod mortem guſtavit. Denique quomodo ex Iudæis ſecundùm carnem Chriſtus & Deus ſuper omnes & benedictus in ſecula, amen. In cujus morte baptizati ſumus? Cujus reſurrectionem confitentes juſtificamur? Atqui juxta ſuam naturam Deum verbum mortem ſuperiùs paſſum, immò potiùs ipſá vita eſt. In mortemne igitur hominis communis baptizati ſumus? In Ieſum credentes juſtificamur; an magis, quod verius eſt, Dei hominis facti & paſſi pro nobis carne mortem denuntiamus, & confitentes reſurrectionem, onus abicimus peccatorum? Redempti enim ſumus pretio, non corruptibili argento vel auro, ſed pretioſo ſanguine ſicut agni puri & immaculati Chriſti.

Heb. 2. *1. Petr. 4.* *1. Cor. 2.* *Heb. 2.* *Rom. 9.* *1. Cor. 6.* *1. Petr. 1.*

Plura quidem & alia ſuper his commemorare nihil difficile eſt, & ſanctorum patrum exempla proponere. Verùm hæc ſatis fore opinor docilioribus. Scriptum eſt enim : *Da ſapienti occaſionem, & ſapientior erit; adnuntia juſto, & adiciet ad percipiendum.* EXPLICIT.

Prov. 9.

Ejuſdem Theodoreti ex præfatione librorum quinque quos adversùm beatum Cyrillum Alexandrinæ civitatis antiſtitem ſanctumque Concilium Epheſinum, à quo Neſtorius damnatus eſt, diabolo inſtigante conſcripſit, inter cetera.

PRiuſquam conventus apud Epheſum celebraretur, duodecim capitulis ſtrictim apertèque reſtitimus, ut præſcius horum fieret intellectus etiam ſtudiorum & rationis expertibus. Quia verò ſe manifeſtum qui iſta protulit in Concilio declaravit, & plures ex his qui convenerant imperitia potiùs nec ulla dogmatis imbuti notitia, pia hæc arbitrati ſunt, operæ pretium viſum eſt iterum contra niti ſermonemque diſtendere & ſucceſſam blaſphemiam multipliciter confutare, ut ignorantibus evidentiùs approbemus quemadmodum evangelicis dogmatibus declamarentur adverſa quæ nunc ab iſtis maximè proferuntur.

Item ejuſdem ex libro ipſius operis primo.

Idcirco Emmanuel jampridem & ante multa

nativitatis tempora virginis appellatus est parvulus. Emmanuel autem & ejus qui sumpsit & ejus qui adsumptus est naturas insinuat. nobiscum enim Deus interpretatur, hoc est, in nostra natura Deus, in homine Deus, Deus & homo, Deus homo factus, Deus natura hominis incircumscriptè se vestiens, Deus in templo humano, Deus nobiscum, Deus propter unitatem ejus quem ex nobis accepit. Ergo non solùm Deus, sed etiam homo est Emmanuel. Hic ipse verò & Christus appellatus est, & Iesus nominatus est, & salvator vocatus est.

Item in eodem libro primo.

Si permixtio aut confusio fieret, & una ex utraque substantia redderetur, neque Deus mansisset Deus, nec templum existeret templum, sed & Deus templum, & templum natura Deus esset. Id enim operatur admixtio. Et si hoc ita est, non convenienter Dominus ait: *Solvite templum hoc, & in triduo suscitabo illud.* Oportebat enim ut diceret, Solvite me, & in tribus diebus resurgam, siquidem duæ naturæ unam permixtionis temperamento fecissent. *Ioan. 2.*

Item ejusdem ex libro secundo.

Sed & Gabriel evangelizans virgini, sicut Lucas beatus exponit, *Ecce*, inquit, *in utero concipies, & paries filium, & vocabis nomen ejus Iesum. Hic erit magnus & filius altissimi vocabitur, & dabit ei Deus sedem David patris sui, & regnabit super domum Iacob in æternum, & regni ejus non erit fi-* *Luc. 1.*

nis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quia virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Considerate quòd hic etiam cuncta dicantur humanitus. *Erit*, inquit, *magnus*, (non dixit, *est*) & *filius altissimi vocabitur*, (non dixit, *vocatur* aut *est*) & *dabit ei Dominus sedem David patris sui*, (non dixit, *habet sedem David patris sui*, sed *dabit ei Deus sedem David patris sui*) & *regnabit*, (non dixit, *regnat*. Et super quos? *super domum Iacob*,) non dixit, *super angelos & archangelos*. Et iterum, *sanctum*, inquit, *vocabitur filius Dei*. Non dixit, *vocatur* & *est*, sed *vocabitur*. Quid ad hæc dicitis qui veritati passiones proprias præponentes, propter humana certamina Deo prælium parastis inferre? Cui ista conveniunt? Deo, qui semper est, & Domino & Regi, & sancto, & filio Dei, aut ei templo quod ex semine David, sanctum est, & propter unitatem Dei verbi hæc ipsa promeruit?

Itemque ibi post paululum.

Non itaque Deum verbum post nativitatem virginis magnum futurum esse prædixit, sed templum quod ex virgine sanctum est adsumenti unitum, & connuncupatum etiam ipsum filium, non ut duos filios adoremus, sed ut in templo visibili Deum invisibilem contuentes, unam illi venerationis gloriam deferamus.

Ejuſdem ex eodem libro ſecundo.

Cùm inveneris, *Ieſus autem plenus ſpiritu ſancto regreſſus à Iordane*, & iterum, *Egreſſus eſt Ieſus in virtute ſpiritus in Galilæam*, non Dei verbum cooperatione vel auxilio eguiſſe ſpiritus arbitreris; ſed viſibile templum variis ſpiritus ſancti donationibus fruebatur. *Luc. 4.*

Itemque ibidem poſt aliquanta.

Vt autem duarum naturarum diviſionem manifeſtè pervideas, ad doctrinam ipſius Domini veniamus. Acceſſerunt enim ad eum Iudæi dicentes: *Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?* Reſpondit Ieſus & dixit. *Solvite templum hoc*, demonſtrativa voce eos ad viſibile pertrahens, *& in tribus diebus ſuſcitabo illud*, deitatis potentiam audientibus manifeſtans. *Ioan. 2.*

Item ejuſdem in libro tertio.

Hunc Deus auctorem & ſalvatorem exaltavit dextera ſua dare pœnitentiam in Iſrael & remiſſionem peccatorum, & nos teſtes ſumus horum verborum. Quis igitur exaltatus? Non excelſus, ſed ea natura quam deitas excitavit, quam Iudæi interemerunt ſuſpendentes in ligno. Hæc enim exaltata eſt, conjunctione ejus qui ſumpſit eam, & habitavit in ea. *Act. 5.*

Itemque ex eodem in libro tertio.

Manifeſtum eſt, *inquit*, qui die tertia reſur-

rexit, & quis hoc resuscitavit, secundum salvatoris promissionem dicentis: *Solvite templum hoc, & in triduo reædificabo illud.* Ergo qui tertia die resurrexit, hoc suspenderunt in ligno Iudæi, hoc
Act. 10. unxit Deus spiritu sancto & virtute. Non enim Deus verbum unctione vel operatione sancti spiritus eguit, sed templum quod ex semine David adsumens sibimet copulavit, credentibusque tribuit omnibus sanitatem. Et hoc evidenter ostendit Apostolus commemorans nazardit & unctionem quæ à Deo facta est, & sanctum spiritum, à quo unctus est, & virtutem qua fruebatur, & quemadmodum sanitatem operatus est: *Quoniam,*
Marti 6. inquit, *Deus erat in eo.*

Item circa finem libelli tertii capitulum beati Pauli corrumpens ita ponit & dicit.

Hebr. 2. *Paulò minùs*, inquit, *ab angelis minoratum videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum, ut sine Deo pro omnibus gustaret mortem.* Dividit à passione, *ut sine Deo*, inquit, *pro omnibus gustaret mortem.* Hunc etiam & paulò minùs ab angelis asserit minoratum. Verbum autem Deus non minor angelis, sed creator est angelorum & archangelorum & virtutum & dominationum & omnis visibilis & invisibilis creaturæ.

Ibique post paululum.

Vnum, *inquit*, his omnibus adiciens testimonium, sermoni terminum dabo. *Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula.* Quomodo igitur hoc, ô sapientissimi, debemus advertere? Quomodo

idem ipse heri & hodie & in secula, & temporalis & æternus, & in tempore & super tempora? Nam si æternus est, temporalis non est; & si in tempore est, super tempus non est.

Item ejusdem ex libro quarto, post testimonia sanctorum patrum quæ scelestus & impius ad suum nefarium sensum retorquere contendit, post assertionem ei in nonnullorum hæreticorum (nam dico & Theodori) non timuit facere mentionem, quos summis quoque laudibus efferre molitus est, hæc in injuriam sanctorum patrum qui apud Ephesum Nestorium damnaverunt sub exclamatione protulit dicens. VerbaMercatoris.

Audite surdi, & cœci respicite. Et quis est cœcus & surdus nisi qui mente captus est, nec vult intendere veritati, oculos suos claudens, & radiis se luminibus privans? Magistrum ergo veritatis audite jure præcipientem voces evangelicas apostolicasque dividere, & deitati quidem sublimes adscribere, humiles autem humanitati deputare; tandemque desinite huic piæ divisioni resistere, nec metu anathematis pavorem simplicioribus inferatis. Nos enim tamquam purgamenta quæ à vobis formidolosa proferuntur adtendimus, sanctorumque patrum magisteria custodimus. Verba Theodoreti.

His verbis profanus iste tam in Nestorium quàm in ejus similes rectè latam sub anathematis interpositione sententiam, ut æstimat, adtenuare contendit, ne sectatores & complices metu præsentis & futuræ pœnæ dogmata pravitatis abiciant & ad unitatis tramitem venire nitantur. Denique ut nequitia cordis ejus evidenter appareat, in ultima parte quarti libri Theodorum Mamsuestinæ civitatis Episcopum, quem omnes VerbaMercatoris.

ferè catholici hæreticum esse cognoscunt, suis præconiis ita concelebrat.

Verba Theodoreti.

Idcirco, *inquit*, magnum Theodorum propugnatorem pietatis, & evangelicorum defensorem præconiorum, in medium non deduxi, quia & ipse, propter nescio quam, nobiscum impugnatur à vobis, & post sudores quamplurimos & labores loco requisitos, post clara certamina & studia numerosa, non externorum sed suorum sociorumque fidei calumniis appetitur. Oportebat enim eum cum Paulo post gentilium & latronum, etïam falsorum fratrum ejusdemque generis enumerare pericula. Hujus rei gratia tantum virum sponte præterire voluimus.

Item in quinto libro, qui est totius operis ejus extremus.

Verba Mercatoris.

Hanc calumniam sanctæ synodo, quæ Nestorium jure perculit, execrandus iste struere nititur, ut audeat dicere beatos patres qui apud Ephesum convenerunt non recti dogmatis intentione, sed livore potiùs, illam protulisse sententiam, quatenus Apollinaris olim sepulta perfidia per eos renovata esse videatur, hanc autem contumeliam in sanctos Dei pontifices his perfidus verbis exaggerat.

Verba Theodoreti.

Tantum valuit invidia cui vos mancipastis ut quæ olim per unum aut duos, & hos latentes, Apollinaris loquebatur, hæc nunc per multos Ecclesiæ præsules congregationibus Ecclesiarum sacris exhibeat, & letales herbæ per pastores offerantur gregibus, luporumque morsus rectorum ministerio rationabilibus ovibus infligan-

tur; & qui in duabus aut tribus civitatibus extra murorum ſepta paucos alloquebatur, quos etiam variis canticis ſeducebat, nunc iſte per vos in mediis tripudiat urbibus. Ejus enim prædicatis errores, & vocum novitatibus decoramini, reparantes ejus blaſphemiam, quæ jam fuerat conſumpta temporibus.

Qualem unitatem deitatis & humanitatis idem Theodoretus fateatur, per hæc quæ ſcripſit neceſſaria declaratur his verbis. Verba Mercatoris.

Quod, *inquit*, Dominus de viro & uxore ait, ut jam non ſint duo, ſed una caro, naturis procul dubio conſtant ſub diſcretione manentibus; & ſicut ibi nihil obeſt duorum numerus, quomodo una caro dicatur, (certum eſt enim qualiter una dicatur) ita & hic perſonæ unitas nihil obeſt differentię naturarum. Denique cùm naturas diſcernimus, Dei verbi naturam integram dicimus & perſonam ſine dubitatione perfectam, (Nec enim ſine perſona fas eſt aſſeverare ſubſtantiam) perfectam quoque naturam humanam cum ſua perſona ſimiliter confitemur. Cùm verò ad conjunctionem reſpicimus, tunc demum unam perſonam meritò nuncupamus. Verba Theodoreti.

Item ejuſdem ex capitulo quinto decimo.

Hæc, *inquit*, Apollinaris arguunt vanitatem, qui pro ratione vel mente Deum verbum in adſumpta carne aſſerit habitaſſe. Nam ſi non habuit humanam mentem adſumpta natura, Deus quidem erit qui contra diabolum decertavit, Deus etiam qui victoriam operatus eſt. Deo autem operante victoriam, ego quidem de hac victoria Verba Theodoreti.

nihil utilitatis accepi, velut qui nihil huic inferre potuerim; sed & lætitia quæ ex hac re contigit privor, super triumphis alienis exultans. Tripudiat autem diabolus & extollitur & superbit atque gloriatur, quasi cum Deo luctatus sit. Magnum namque est illi etiam à Deo superari.

Item ejusdem ex capitulo sexto decimo.

Convenienter, *inquit*, diabolus Deo dicere poterat: Ego, Domine creator universorum, non contra te certamen adsumpsi. Scio namque dignitatem tuam, intelligo potestatem, cognosco dominationem, fateor servitutem, quamvis refuga esse cognoscar; victoriam verò cedo & angelis & omni cælesti multitudini, ex quibus aliquando & ego infelix extiteram; contra hunc autem suscepi certamen quem de limo formasti & ad imaginem tuam fecisti & ratione honorasti & paradisi civem constituisti & terræ marisque dominum demonstrasti. Hunc seductione, non necessitate, decepi; hunc usque in hodiernum diem superare, deicere, ac morti tradere non cesso, persevero hunc ad stadium perducens; & mecum luctari percipiens, ipse spectator adsiste; & si vis etiam arte qua athletæ instituuntur ostende luctari, demonstra & instituta certaminis, ungue ut voles; tantum ne luctanti auxilium præbeas. Non enim sic audax ego & mente privatus ut adversùm te factorem certare pertentem. Hæc ad salvatorem Christum justè diabolus diceret, si non esset homo sed Deus qui pro homine decertaret.

Ejuſdem ex capitulo triceſimo.

Dei filius homini inſeparabiliter adjunctus eum diſciplinam ſummæ virtutis edocuit, & à peccatorum jaculis inlæſum cuſtodivit, & integrum & ſuperiorem diabolica fraude monſtravit, mortemque ad breve tempus guſtare permittens, protinus ab ejus tyrannide liberavit, & participatum ei propriæ vitæ contribuit, ad cælos evexit, & ad dexteram ſedere magnitudinis fecit & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, dignitatem ſuam eidem conferens, & appellationem naturæ ejus adſumens.

Item epiſtola ejuſdem ſceleratiſſimi Theodoriti directa Neſtorio jam in exilio pro ſua perfidia conſtituto, qua ſatisfacit, non honoris amore, ſed ipſa veritate compulſus, probaſſe ſe dogma beati Cyrilli, quem vocat Ægyptium, in damnationem verò ejuſdem Neſtorii nullo modo præbere conſenſum.

DOmino meo verè Dei amantiſſimo & venerando ſancto patri Neſtorio Epiſcopo Theodoritus in Domino ſalutem. Quòd urbana me converſatio & obſequium gloriaque non ſuperet, nec excelſis indigeam ſedibus, arbitror tuam cognoſcere ſanctitatem. Nam etſi nihil aliud, ſaltem ſolitudo civitatis, cujus diſpenſationem videor eſſe ſortitus, hanc me philoſophiam ſufficienter edocuit, quam conſtat ad ſo-

litudinis cumulum etiam turbas habere causarum, quæ retardare plurimos valeant, etiam qui rebus talibus nimis exultant. Nullus igitur tuæ persuadeat sanctitati quòd ego præsul esse desiderans, clausis oculis, velut recta dogmata, Ægyptia scripta susceperim. Nam per ipsam fateor veritatem, sæpius ea revolvens & diligenter examinans, ab hæretica pravitate libera deprehendi, & alio quam illis imponere maculam formidabilis approbetur velut qui toto mundo causa perturbationis extiterit; & spero me nullis delictis pro hac re in die judicii subjacere, quia judex justus explorat propositum singulorum. His autem quæ contra tuam venerationem injustè atque iniquè patrata sunt, nec si mihi utramque manum quis absciderit, potero præbere consensum, divina procul dubio mihi cooperante gratia & infirmitatem animæ sublevante. Hoc autem etiam his qui hæc exigunt certum litteris feci, & tuæ sanctitati quid eis à me rescriptum sit exempla transmisi, quatenus agnoscat quòd nullum tempus nos per divinam gratiam commutavit, nec polypodas aut chameleontas ostendit, quòd illi quidem petras, ii verò folia juxta colores proprios imitentur. Omnem quæ cum tua veneratione est in Domino fraternitatem ego & qui mecum sunt plurimùm salutamus.

Ejusdem Theodoriti ex epistola quam pro consolatione Nestorianorum Constantinopolim destinavit, in qua dicit quòd duas quidem naturas & cetera pietatis dogmata confiteatur Ægyptii, de iniquitate verò quæ in Nestorium commissa est nulla sit correctio subsecuta, post alia.

1. Cor. 10.

Fidelis, *inquit*, Deus, qui non patietur neque nos neque vos tentari super id quod possumus, sed faciet cum tentatione etiam exitum ut tolerare possimus, & mendacium quidem redarguet: quamvis & nunc assertio probetur mendacii confutata & veritatis ostensa potentia. Ecce enim qui salvatoris Christi naturas impia ratiocinatione confuderant, & unam naturam ausi fuerant prædicare ac deitati passiones adjungere, propterea etiam sanctissimo & venerando summo Dei pontifici Nestorio resultarunt, velut quodam chamo & fræno, secundùm prophetam, maxillis omnino confractis, & à pravis ad recta perductis, veritatem iterum addidicerunt, utentes ejus assertione qui pro veritate bella sustinuit. Pro una namque natura duas in præsentiarum confitentur, anathematizantes eos qui permixtionem aut confusionem prædicant, & deitatem Christi in passibilitate venerantur, & carnis esse differunt passiones, & evangelicas dividunt voces, & deitati quidem sublimes & Deo dignas adscribunt, humiles autem adsignant humanitati. Talia namque nunc ab Ægypto scripta delata sunt. Psal. 31.

Item epistola ejusdem Theodoriti quam misit Andreæ Samosateno Episcopo, lectis sancti Cyrilli pontificis Alexandrini litteris à Beræa directis.

Magnificus vir Aristolaus ab Ægypto magisterianum cum litteris Cyrilli destinavit, quibus anathematizat Arrium, Eunomium, & Apollinarem, eosque qui deitatem Christi passibilem dicunt, & qui confusionem atque permixtionem duarum asserunt naturarum. Et super hoc quidem gavisi sumus, quamvis propositionem nostram ille diffugerit. Exigit autem subscriptionem factæ dudum damnationis & ut anathematizetur sancti Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra sanctitas quòd si quis indiscretè doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur. Oportet ergo, si omnino compellimur, eos anathematizare qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos filios unum Dominum nostrum Iesum Christum dividunt, & qui ejus abnegant deitatem. & cetera.

Item ejusdem Theodoriti ad Alexandrum Hierapolitanum Syriæ præsulem adseverantis nunquam se in damnatione Nestorii præbere consensum.

Existimo præ omnibus maximè satisfactum esse domino meo sanctissimo & venerando Iohanni

ni Episcopo quòd nullatenus adquiescam in damnationem Domini mei & venerandi Nestorii Episcopi præbere consensum quæ in Tarso & Chalcedone & Epheso facta est. Meminit enim & eorum quæ nuper apud Antiochiam post nostrum regressum à nobis sæpe deprompta sunt. Nullus igitur tuam decipiat sanctitatem quòd ego adquiescam hoc aliquando facere, Deo procul dubio mihi cooperante & confortante.

Ejusdem Theodoriti ex epistolà quam direxit Himerio Episcopo Nicomediæ, inter alia.

Intentionem nostram certam tuæ facimus sanctitati, quòd lectis ex Ægypto litteris destinatis & apud nos sæpe discussis, invenimus eas doctrinæ quidem congruentes Ecclesiæ, duodecim vero capitulis contrarias esse probavimus quæ usque in præsentiarum impugnare perstitimus. Placuit igitur nobis ut si sanctitas vestra receperit Ecclesias divinitus sibi commissas, Ægyptiis quidem & Constantinopolitanis communicemus aliisque qui contra nos cum eis militasse monstrantur, quia nostram fidem, magis autem Apostolorum, se habere professi sunt, damnationi verò venerandi & sanctissimi Nestorii quæ facta dicitur non præbere consensum. Iniquum namque verè & impium comprobamus si iisdem criminibus quibus & socius ejus reus extiterat, illi quidé veniam largiri, huic autem ostium pœnitentiæ claudere. Multò igitur magis iniquum & magis impium est innocentem morti tradere. Sciat sanctitas vestra quòd non priùs eis communicandum esse censemus quàm vestras recipiatis ecclesias.

Hæc autem non ſolus ego, ſed omnes ſanctiſſimi noſtræ regionis Epiſcopi habito conſilio decreverunt.

Ejuſdem Theodoriti ad Alexandrum Hierapolitanum.

Et antè jam tuæ ſanctitati prædixi quia ſi domini mei venerabilis & ſanctiſſimi Epiſcopi Neſtorii fuerit dogma damnatum, nec ego his qui hoc faciunt communicabo. Quòd ſi tuæ ſanctitati placuerit id ipſum litteris inſerere quæ Antiochiam diriguntur, hoc fiat. Ne ergo differatur obſecro tuis hærendo veſtigiis.

Ejuſdem Theodoriti ad eundem Alexandrum poſtquam reſcivit Iohannem Antiochenum Epiſcopum anathematizaſſe dogma Neſtorii, poſt alia.

Non, *inquit*, tuam lateat ſanctitatem quòd poſtea quàm legi epiſtolam quæ Imperatori directa eſt, nimis animo dolui; quia manifeſtè cognoſco quòd is qui hanc ſcripſit, idipſum ſentiens, indiſcretè atque iniquè damnavit eum qui nihil præter doctrinam ſanam novi aliquid docuit. Sed anathematiſmus inſertus, licèt idoneus ſit ampliùs quàm conſenſus damnationis ejus turbare lectorem, tamen quia non indiſcretè, ſed ſub quadam conſideratione poſitus eſt, ſolatium præſtitit. Nec enim dixit: *Anathematizamus doctrinam ejus*, ſed *quæcunque aliter dixit aut ſenſit quàm doctrina apoſtolica continet.*

Item ex gestis quæ contra Domnum Antiochenum Episcopum conscripta sunt, in quibus accusatur idem Domnus quòd eo præsente palam in Ecclesia ausu sit idem nefandissimus Theodoretus post obitum sanctæ recordationis Cyrilli Alexandrini pontificis, insultans beatæ dormitioni ejus, ita proferre.

Nemo jam neminem blasphemare compellit. *Concil. V. collat. 5.* Vbi sunt qui dicunt quia Deus est qui crucifixus est? Non est crucifixus Deus. Homo crucifixus est Christus Iesus. Deus autem templum suum ex David suscitavit, sicut idem David antè prædixit. Homo generat hominem. Natura verò Dei filius Deus verbum. Christus autem filius est David, sed Dei filii templum est. Contentio ultrà jam non est, sub uno jugo Ægyptus & Oriens convenerant, mortua est invidia, & consepulta illi est hæresis. Iam quiescant qui passum prædicant Deum.

Constat hunc Theodoritum per hæc scripta sua cum Nestorio ac Theodoro jure damnari. Cujus autem perfidiæ sit etiam præfatus Theodorus, ex scriptis ejus quæ de Græcis transtulimus approbemus. Verba Mercatoris.

Theodori Mamsuesteni Episcopi de secundo codice libri quarti, folio decimo, contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum & Adam per transgressionem mortalem factum catholicè disserentem.

Tantis extantibus quæ demonstrent Adam sic

ex terra formatum ut mortalis prorsùs existeret, erga cibum proprium voluit occupare sermonem, nec exinde valens advertere veritatem, pro dogmate vero, seductorio ex mendacio, advoca-
Genes. 2. tionem jungens. Non ait, *Mortales eritis*, sed *Morte moriemini*, prorsùs existentibus natura mortalibus inferre mortis experientiam comminatus, quam etiam juxta morem propriæ benignitatis ad effectum perducere distulit. Sicut enim cùm di-
Genes. 9. cit, *Qui effuderit hominis sanguinem, sanguis ejus pro eo fundetur*, non hoc dicit quia qui occiderit hominem, erit mortalis, sed quia dignus est hujusmodi morte damnari, sic & in præsentiarum dixit, *Morte moriemini*; non quòd tunc mortales fierent, sed quòd digni essent qui mortis sententiam pro transgressione referrent. Sed & divinam sententiam quam post peccatum Deus Adæ inferre videtur adverte. Sic enim dicit:
Genes. 3. *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno de quo præceperam tibi de hoc solo non comedere, ex eo comedisti, maledicta terra in operibus tuis, in tristitia comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ, spinas & tribulos proferet tibi, & comedes fœnum agri, & in sudore vultus tui comedes panem tuum donec revertaris in terram.* Hoc autem per hæc omnia comminatus est, quòd ærumnosam vitam habiturus esset, cum labore deinceps fructus de terra sumpturus quibus aleretur atque subsisteret, nequaquam habens, ut pridem, tantam propositam largitatem quanta ex paradisi copia fruebatur. Non enim operari terram pro supplicio dedit Deus, quasi ex immortali natura in mortalitatem
Genes. 2. homines transferens, quandoquidem & paradisum ei, ut operaretur & custodiret, indixit. pro

tanta verò pristina largitate & voluptate paradisi, ærumnosam ejus fore sustentationem de terræ fructibus comminatur. Nam prorsùs ut mortalis factus, & tunc paradisi fructibus indigebat sicut nunc terræ fructus inquirit, & pro supplicio pristinis fraudatus deliciis, hac ærumnosissima laboriosissimaque conversatione multatur. Vnde ad postremum consequenter adjecit, *quia terra es, & reverteris in terram*, hinc etiam mortalitatem naturæ significans. Non enim immortali & nunc primùm incipienti sententiam mortis excipere, sicut sapientissimi defensores peccati originalis, immo potiùs patres peccati mirabiles, adseverant, vocabulum huic terræ composuit; sed ut ab exordio naturaliter effecto mortali appellationem hanc congruere judicavit divina scriptura, hoc de hominibus vocabulum ad ostensionem corruptibilis & resolubilis eorum naturæ sæpius adsumens. Nam *recordatus est*, inquit, *quia pulvis sumus: homo, sicut fœnum, dies ejus, & sicut flos agri, ita florebit, quia spiritus pertransivit in eo, & non erit ampliùs locus ejus.* Vult autem dicere quòd corruptibiles & resolubiles omnes sumus in modum fœni parumper florentis pereuntisque post paululum. Nam ad breve quidem tempus vitam ducimus; ad non existendum verò deinceps omnimodo pervenimus. Sic & Abraham, *Ego sum*, inquit, *terrena & cinis*, pro eo ac si diceret: Non sum dignus cum tanto Deo conloqui, homo factus è terra, & omnimodis hoc futurus. Magis ergo dicere debuit, *quia terra eris, & in terram reverteris*: siquidem nunc primùm fieret natura mortalis.

Genes. 3.

Psal. 103.

Ejusdem Theodori ex secundo codice, libro tertio, ante quatuor folia finis libri.

Sed nihil horum prospicere potuit mirabilis peccati originalis assertor, quippe qui in divinis scripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec ab
2. Tim. 3. infantia, juxta beati Pauli vocem, sacras didicerit litteras. Sed sive de scripturæ sensibus, sive de dogmate sæpe declamans, multa frequenter inepta propriè communiterve de ipsis scripturis dogmatibusque plurimis impudenter exprompsit. Nam potentiæ metus nullum contrà sinebat effari, sed tantummodo taciti, qui divinarum scripturarum habebant notitiam, detrahebant. Novissimè verò in hanc dogmatis recidit novitatem qua diceret quòd in ira atque furore Deus Adam mortalem esse præceperit, & propter ejus unum delictum cunctos etiam necdum natos homines morte multaverit. Sic autem disputans non veretur nec confunditur ea sentire de Deo quæ nec de hominibus sanum sapientibus & aliquam justitiæ curam gerentibus unquam quis æstimare tentavit. Sed nec illius divinæ vocis recordatus est, *quòd*
Ezech. 18. *non diceretur ulteriùs ista parabola in Israël: Patres manducaverunt uvam acerbam, & filiorum dentes obstupuerunt, quia hæc dicit Adonai Dominus: Dentes eorum qui manducaverunt uvam acerbam obstupescent.* ostendens per hæc quòd alterum pro altero, juxta quorumdam errorem, Deus omnino non puniat, sed unusquisque pro delictis suis redditurus est rationem. His consona beatus
Rom. 2. quoque Paulus adnectit. *Deus*, inquit, *qui reddet unicuique secundùm opera sua.* & : *Unusquisque no-*

strum onus suum portabit. & : *Tu quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? omnes enim adstabimus ante tribunal Christi.* Sed vir mirabilis propter unum peccatum de tanto furore commotum arbitratus est Deum ut illum atrocissimæ pœnæ subderet & ad universos omnes posteros ejus parem sententiam promulgaret, & inter quos quanti justi fuerint non facilè numerare quis poterit. Ex quibus eum maximè considerare convenerat quòd valde videretur incongruum Noë, Abraham, David, Moysen, & reliquos innumerabiles justos obnoxios pœnæ redditos ob ejus delictum & unum atque ex gustu arboris adprobatum, & quòd sic ultra modum justitiæ iram suam Deus extenderit ita ut tot justorum virtutes cunctas abiceret, eosque propter unius peccatum Adæ tanto supplicio manciparet.

Gal. 6.
Rom. 14.

Nam etsi nihil aliud, saltem de Abel mente perpendens convenienter æstimare debuerat; qui primus justus existens, primus mortuus est. Et siquidem mortem Deus ad pœnam statuerat hominum, quomodo non impietatis erat extremæ vivere quidem eum qui fuit causa peccati, vivere etiam cum illo & Evam malitiæ repertricem, (Prætermitto autem diabolum in immortalitate hactenus perdurantem) primum verò justum repertoremque virtutis primumque divini cultus curam gerentem ante omnes penè peccantium fuisse perculsum? Oportebat autem sapientissimum virum & de Enoch, qui non est mortuus, diligenter expendere. Non enim tanta virtute vel pietate præditus fuit ut melior omnibus existeret, Moyse dico & Prophetis

Apostolisque vel reliquis omnibus de quibus ait
Heb. 11. beatissimus Paulus, *quibus dignus non erat mundus*, ita ut, illis mortuis, ipse solus sine mortis experientia perduraret. Sed jam ab initio Deus hoc habuit apud se definitum, ut primùm quidem mortales fierent, postmodum verò immortalitate gauderent, sic ad utilitatem nostram fieri ipse disponens. ET POST PAVLVLVM. Manifestiùs, *inquit*, hæc eadem Deus ostendit cùm transfert Enoch & immortalem facit. Nam si per peccatum causa supplicii Deus intulit mortem, nec olim definitum hoc habuit apud se, ineffabiliter pro nobis juxta propriam sapientiam cuncta dispensans, nequaquam Enoch quidem immortalis existeret, Dominus autem Christus ad mortis experientiam perveniret. ET POST PAVLVLVM. Idcirco, *inquit*, Dominus auctor omnium bonorum hominibus factus est ut sicut Adam primi & mortalis status extitit inchoator, ita & ipse secundi & immortalis status initiator existens, primitus Adæ prioris naturalia custodiret, dum nascitur ex muliere, dum pannis involvitur, & paulatim ætatis incre-
Luc. 2. menta sortitur, (*Iesus enim*, inquit, *proficiebat ætate & sapientia & gratia coram Deo & hominibus*) dum circumcisionem suscipit, dum juxta legalem consuetudinem Deo adstitit in templo, parentibusque subicitur, & conversationi legitimæ mancipatur. Sic etiam, ad expletionem reliquorum, & mortem, utpote naturæ tributum, postremò suscipit; ut secundùm legem humanæ naturæ moriens, & à mortuis divina virtute resurgens, initium cunctis hominibus qui mortem secundùm propriam naturam suscipiunt fie-

ret ut à mortuis surgant & ad immortalem substantiam commutentur. Sicut enim conformes Adæ secundùm statum præsentem sumus omnes effecti, sic Christo Domino juxta carnem conformes efficiemur in posterum. Transfiguravit *Philipp. 3.* enim corpus humilitatis nostræ conformes fieri corporis gloriæ suæ; & qualis terrenus, tales *1. Cor. 15.* & terreni, & qualis cælestis, tales & cælestes; & sicut portavimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem cælestis; ostendens quòd primi status Adæ participes facti, necessariò etiam secundi Adæ Christi Domini secundùm carnem futuri status participium consequimur; utpote qui ex hac eadem natura constet exortus, & cuncta quæ fuerant naturæ susceperit, & ideo sustinuerit mortem, ut mortem naturæ suscipiens, & à mortuis resurgens, naturam liberam morte perficeret. Et mortem quidem propterea suscepit, peccatum verò nequaquam, sed ab hoc immunis omnino permansit. Quod enim erat naturæ, id est, mortem, indubitanter assumpsit: peccatum verò, quod non erat naturæ, sed voluntatis, nullo pacto suscepit. Quòd si fuisset in natura peccatum juxta sapientissimi hujus eloquium, peccatum in natura prorsùs existens necessariò suscepisset.

Ejusdem Theodori de codice secundo, ex libro tertio, folio decimo octavo.

Si, *inquit*, peccaturum Deus nesciebat Adam, sit horum sapientia sapientissimorum & ista responsio, quòd hoc insanissimum est vel in cogitatione percipere. Manifestum est quòd & pecca-

turum eum noverat & propter hoc procul dubio moriturum. Quomodo ergo non est extremæ dementiæ credere quòd primitus eum mortalem in sex horis fecerit, (nam tantæ fuerunt à conditione ejus usque ad commissionem, quandoquidem sexto die factus è terra, & comedens contra divinum mandatum, de paradiso pulsus est) mortalem verò post peccatum monstraverit? Certum est enim quia si eum immortalem esse voluisset, nec intercedens peccatum Dei sententiam commutasset: quia nec diabolum fecit ex immortali mortalem, & quidem cunctorum malorum existentem principium.

Ejusdem Theodori, secundo codice ex libro tertio, folio vigesimo quinto.

Non enim, *inquit*, his qui ab Adam usque ad adventum Christi Domini in tantis fuerunt impietatibus & iniquitatibus quantas beatus Paulus propriis verbis expressit, ut in superioribus ex ejus declaratum vocibus, tamquam magnum quiddam resurrectionis collaturus est præmium, si eos suppliciis quibusdam sine fine & sine correctione tradiderit. Nam ubi jam loco muneris resurrectio computabitur, si pœna sine correctione resurgentibus inferatur? ET POST PAVLVLVM. Quis, *inquit*, ita demens ut tantum bonum credat materiam fieri resurgentibus infiniti supplicii, quibus utilius erat omnino non surgere quàm tantorum & talium malorum post resurrectionem sub infinitis pœnis experientiam sustinere?

Ejusdem Theodori ex octavo sermone catacismi, folio septimo.

Nec enim, *inquit*, si duas dicimus in Christo naturas, necessariò fiet ut duos filios aut duos dominos asseramus; quia hoc arbitrari extremæ probatur amentiæ. Omnia enim quæcunque secundùm aliquid duo sunt, secundùm aliquid unum, non interimunt per unitatem utriusque divisionem. *Ego enim & pater unum sumus.* Sed *Ioan. 10.* non quia unum, neganda est utriusque proprietas. Et alibi de viro & uxore pronuntians ait: *Iam non sunt duo, sed una caro.* Sed non quia una *Matth. 19.* caro vir & uxor, jam non sunt duo, sed una caro. manent enim duo juxta quod duo sunt & unum juxta quod unum. Secundùm hunc modum & hic duo sunt natura, sed unum conjunctione: duo natura, quia multa naturarum diversitas; sed unum conjunctione, quia indivisam venerationem quod susceptum est cum suscipiente sortitur, velut templum ejus individuum perseverans. Omnia enim quæcunque duo dicuntur, tunc duorum continent usum quando alterum alteri indifferens creditur, juxta quod duorum vocabulum connumerationemque sortitur. verbi gratia. Quatuor bestias divina scriptura comme- *Dan. 7.* morat, ursum, pardum, leonem, & aliam quæ has immanitate præcellat; & ideo sunt quatuor quòd unaquæque bestia nihil minus juxta substantiam reliquis bestiis existere comprobatur. *Duorum*, inquit, *hominum testimonium verum est*, *Ioan. 8.* quia hoc uterque natura quod alter est. Sic & illud, *Nemo potest duobus dominis servire*, quia *Matth. 6.*

præbenti servitium tamquam domino nihil minùs uterque est dominus, ita & hic, si uterque secundùm substantiam esset filius & dominus, possent aliquo modo duo filii & domini nuncupari secundùm numerum personarum. Quoniam verò hic quidem secundùm substantiam filius existit & dominus, hic autem secundùm essentiam nec filius nec dominus approbatur, conjunctione verò quæ ei facta cum illo est, hisdem participasse cognoscitur, idcirco unum filium & dominum dicimus, principaliter quidem intelligentes eum filium & dominum qui secundùm substantiam utrumque verè esse creditur & vocatur, comprehendentes autem cogitatione & illum qui inseparabiliter ei conjungitur & per ineffabilem cum eo copulam filii & domini particeps æstimatur. Itaque sicubi filium hunc qui sumptus est divina scriptura commemorat, relatione suscipientis juxta unitatem dicimus eum
Rom. 1. filium nuncupari. Cùm enim dicit *de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundùm carnem,* nondum verbum dicat, sed formam servi susceptam. non enim Deus est secundùm carnem, nec Deus ex semine David factus est, quem filium beatus Paulus evidenter appellat. Intelligimus autem eum filium, non quòd per se dicatur filius, sed quòd illa conjunctione quam habet cum eo qui verè est filius, taliter nuncupetur. Misertus est creator perditæ creaturæ, & sine commixtione format infantem, perducit ad ætatem virilem, incrementorum quidem processu naturæ similitudinem pro modo credulitatis insinuans, occultè verò eidem copulatus existens, non aberat cùm formaretur, non divi-

debatur cùm nasceretur, loquenti conjunctus & præsens, in ejus actibus perseverans, atque ibi suam connexionem sine peccato custodiens.

Diodori Tarsensis Episcopi dividentis deitatem Christi ab ejus humanitate.

Iesus, inquit, *proficiebat & ætate & sapientia.* *Luc. 2.*
Hoc autem de verbo Dei non potest dici, quia Deus perfectus natus est de perfecto, sapientia de sapientia, virtus de virtute. Ipse igitur non proficit. nec enim imperfectus est ut ad perfectionem incrementis indigeat. Non enim ei mox formato vel edito omnem propriam sapientiam deitas contulit, sed hanc particulatim corpori tribuebat.

Ejusdem Diodori.

Dicite, inquit, *eis : Prophetam vobis suscitabit* *Deut. 18.*
Dominus Deus vester ex fratribus vestris tamquam me. Ex fratribus non est Deus verbum. Propheta namque est qui gratiam spiritus accipit & futura prædicit, ministrans spiritui ad pronuntianda ea quæ ventura sunt. Deus igitur verbum cui ministerium præbuit, aut cujus propheta monstratus est? Vides ergo quia divina scriptura cautè pronuntiat.

Item ejusdem Diodori.

Precor, *inquit*, adtendite. Dicunt ad nos: Vt quid separatis ergo vos? Respondete qui non separatis. Numquid Deus verbum in novissimis est temporibus? Qui aiunt putasne hoc dicunt?

Nequaquam, ſed ante ſecula eſt. Et ſi ante ſecula eſt quod eſt ex ſemine David, multò magis ipſe David, ex quo eſt ſemen. Sed non eſt David ante ſecula. Nam multis hominibuus probatur eſſe poſterior, & poſt viginti octo generationes à David, id quod eſt ex ſemine David. Si autem ante ſecula eſt quod in vulva formatum eſt, non eſt ex ſemine David, & divina ſcriptura mentitur.

Item ejuſdem Diodori.

Homo ungitur Ieſus Dominus noſter, verbum non ungitur. Verbum namque majus eſt Chriſto, quia Chriſtus per ſapientiam magnus effectus eſt. Verbum enim de ſurſum eſt, Ieſus autem Chriſtus homo hinc eſt. Maria non peperit verbum, (nec enim erat Maria) ſed hominem nobis ſimilem genuit, meliorem verò per omnia, quia de ſpiritu ſancto.

Item ejuſdem Diodori.

Ad diligens cautumque dogmatum vos examen evehimus. Laboramus propter vos, ne rationem Domino reddamus pro noſtro ſilentio. Perfectus ante ſecula filius perfectum eum qui ex David probatur adſumpſit, filius Dei filium David. Dices ergo mihi: Duos filios prædicas. Non dico duos filios David. Numquid Deum verbum filium David aſſerui? Sed nec duos filios Dei ſecundùm ſubſtantiam dico. Numquid enim duos filios aſſero de Dei ſubſtantia genitos ante ſecula? Dei autem verbum habitaſſe dico in eo quod ex David ſemine comprobatur.

Item ejuſdem Diodori.

Non ſic, *inquit*, in eo qui eſt ex ſemine David ſicut in prophetis habitavit Deus verbum. Illi enim particulari quadam & modicata quantitate ſancti ſpiritus gratia fruebantur; hic autem in his quibus interdum erant illi jugiter permanebat, & gloria verbi ac ſapientia replebatur, alter intelligendus procul dubio præter eum & ſuſtinens propriè filius ac ſeorſum. Non enim verbum ſemetipſum ſapientia replebat & gloria, ſed alteri potiùs hęc quę ſunt inſignia cōferebat. Adoramus purpuram propter indutum & templum propter habitatorem, formam ſervi propter formam Dei, agnum propter pontificem, aſſumptum propter aſſumentem, formatum in utero virginali proppter omnium conditorem. His confeſſis rebus, unam offer venerationem. Non nocebit adoratio una, ſi res fueris ante confeſſus. Vnam dicis venerationem, ſed per unam venerationem introducis blaſphemiam, ut ſi una eſt adoratio, ſit & una ſubſtantia.

Blaſphemiæ Ibæ Edeſſenorum Epiſcopi.

Non, *inquit*, invideo Chriſto cùm factus eſt Deus. quod enim ipſe factus eſt, ego factus ſum, quia meæ naturæ eſt.

Item ejuſdem Ibæ cùm populum alloqueretur in Paſcha.

Hodie Ieſus factus eſt immortalis. ET ITERUM. Quando, *inquit*, acceſſit ad eum Maria poſt re-

ſurrectionem, dicit ei: *Noli me tangere.* Æſtimabat enim illa ipſum Dominum eſſe qui fuerat; & neſciebat quia poſt reſurrectionem perfectus fuerat factus.

EUTHERII HÆRETICI *reprehendentis ſanctorum patrum doctrinam, & maximè beati Cyrilli Alexandrini pontificis, quam de Chriſto protulit dicens: Paſſus eſt impaſſibiliter. Quæ ſententia catholicæ veritatis auctoritate munita hoc aſſerere nititur, ut unus idemque Dei filius ſecundùm carnem paſſibilis eſſe credatur; ſicut & ſanctus Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus in libro de incarnatione Chriſti his ediſſerit verbis:* Idem enim patiebatur & non patiebatur, moriebatur & non moriebatur, ſepeliebatur & non ſepeliebatur, reſurgebat & non reſurgebat, quia corpus proprium ſuſcitabat. *Sed Neſtorii ſectatores unum in duos filios dividentes, alterius paſſiones & alterius voluntates ſeparantes, nec credunt natum Deum de virgine ſecundùm carnem, nec dicunt Deum ſecundùm carnem crucis injuriam pertuliſſe; ſed hominis has contumelias aſſerentes, arcanum ſalutiferæ diſpenſationis à verbo Dei ſecernunt; ac ſic ingrati tantis ejus beneficiis approbantur. Sed jam ſupradicti Eutherii verſuta pravitas & nihil apud fideles ulteriùs valitura pandatur.*

O, *inquit*, inconſiderata ſapientia, ô luſoria diſciplina ædificans ſimul & deſtruens, ſicut infantes ludere in arena conſpicimus. *Paſſus eſt impaſſibiliter.* Priuſquam audiam quòd paſſus eſt, intelligentiam quòd paſſus eſt fugit. Inlatum namque

que impaſſibiliter non ſinit manere quod paſſus eſt impaſſibiliter. Si paſſus eſt, quomodo impaſſibiliter? Si impaſſibiliter, quomodo paſſus eſt? Fabulemur ineffabiliter, ut ſentiatur inſenſibiliter. Quis unquam vidit ruentem ſine ruina, reſurgentem ſine reſurrectione, dolentem ſine dolore, ſapientem ſine ſapientia, juvantem ſine adjutorio, ſolventem inſolubiliter, ut admittam paſſum impaſſibiliter? ET POST PUSILLUM. Paulus, *inquit*, in tertium cælum conſcendens, & ineffabiles in paradiſo ſermones audiens, nihil tale protulit, forſitan iſtis expoſitionem ſublimiſſimam derelinquens. Hic enim non dixit, *Paſſus eſt impaſſibiliter*, ſed, *Didicit*, inquit, *ex his quæ paſſus eſt ſubjectionem.* & : *tentatus per omnia juxta ſimilitudinem abſque peccato.* atque ita procul abſtulit talium deliramenta verborum. Qui enim per omnia tentatus eſt juxta ſimilitudinem, ſi paſſus eſt, impaſſibiliter paſſus eſt, ut per omnia ſimilitudo ſervetur; aut certè alii monſtrentur impaſſibiliter paſſi, ut cuſtodiatur eorum ſimilitudo quam geſſit. Itaque aut ſalvatorem paſſum veraciter confitendum eſt, aut alios quoque credendum impaſſibiliter paſſos ad quorum tentatus ſimilitudinem Dominus prædicatur. Quæ autem patientiæ erit oſtenſio, ſi paſſus eſt impaſſibiliter? Quomodo prædicabitur patientia Chriſti, ſi dolorem patiendo non ſenſit? Quomodo etiam monſtrabitur ineffabilis & incomparabilis erga homines dilectio Chriſti, ſi paſſio ejus ſine dolore peracta eſt? Quis non eligat pati, non ſolùm pro amicis, ſed etiam pro inimicis, ſi pati impaſſibiliter liceat? Cur autem & Dominus aiebat, *Spiritus promptus, caro autem infirma*, ſi paſſionem in-

Heb. 5.
Ibid. 4.
Matth. 26.

cipiebat ſine dolore perferre? Quare & ad patrem clamabat: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Propter quid etiam preces ad eum ſupplicationeſque cum clamore valido & lacrymis offerebat, qui eum de morte poſſet eripere?

Hebr. 7.

Verba Mercatoris.

Hæc interim curſim, ne modum libri ſupergredi videamur, expreſſimus, plurimorum virulenta contagia ſimplicitatem fidelium ſimpliciter fallentium congruo tempore, favente Deo, diffuſiùs prodituri. Sed nunc hanc ipſam Neſtoriam perfidiam licet in hujus operis fine nonnullis exemplis arguere. Dic, hæreſis ingrata, crudelis, & impia, cui Chriſti Dei noſtri voluntaria pro nobis exinanitio probroſa eſt & humilitas divinæ dignationis indigna: quæ cum Iudæis & gentilibus crucem Chriſti ſcandalum & ſtultitiam reputas, nec Deum factum hominem tuliſſe paſſiones impaſſibiliter confiteris. Si Nilus Ægypti in ſua natura perſiſtens fuit Ægyptiis ſanguis, Hebræis autem aqua potabilis, ſi dies lumen Iſraelitis exhibuit, tenebras hoſtibus, quas merebantur, effudit, ſi fornax Babylonia tres pueros rore fovit, Babylonios incendio concremavit, cur tibi aut indignum aut impoſſibile videatur ut eum eundemque filium propter utramque naturam pro nobis impaſſibiliter fuiſſe perpeſſum credas? Si hanc vim creaturæ potentiamque conceſſit, id ipſum creator implere non potuit, *qui omnia quæcunque voluit fecit in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis?*

Exod. 7. Exod. 10. Sap. 18. Dan. 3. Pſal. 134.

Sed ne ſolita calumnia Neſtorii ſectatores & Euticianos criminentur qui ſuo dogmati nefario reluctantur, (Eſt enim hoc hæreſibus utriuſque

concretum ut contra quamlibet earum catholicus disputator adsurgat, neutri crimen suspicionis effugiat, dum nos Euticianam refellentes insaniam Nestorianos appellare non desinant, & è contrà Nestorii complices catholica veritate convicti refutatores suos Euticianos existere mentiantur) necessarium profectò credidimus utramque pravitatem sua per plurimos ignorantia serpentem beatissimi patris Iohannis Thomitanæ urbis Episcopi provinciæ Scythiæ sermonibus prodere.

Ad Cælestinum Papam Nestorius Episcopus Constantinopolitanus.

DIdici honestissimum Cyrillum Alexandrinæ urbis Episcopum propter libellos contra eum nobis oblatos exterritum, ac sibi venantem latebras, ad evitandam sacram synodum propter hos ipsos libellos futuram quasdam alias interea cogitationes excogitare verborum, & amplecti verbum quod est Θεοτόκος & Χριστοτόκος; quorum alterum admittit, alterum verò modò quidem de evangeliis eximit, modò verò rursus admittit, hoc est, Χριστοτόκος, secundùm quandam, credo, prudentiæ nimietatem. Ego autem ad hanc quidem vocem, quæ est Θεοτόκος, nisi secundùm Apollinaris & Arrii furorem ad confusionem naturarum proferatur, volentibus dicere non resisto; nec tamen ambigo quin hæc vox Θεοτόκος illi voci cedat quæ est Χριστοτόκος, tamquam prolatæ ab angelis & evangeliis. Et nisi hæc ad venerationem tuam scientem dice-

rem, opus mihi foret longo multoque de hac ipsa causa sermone. Sed & sine hoc illud quoque omni modo beatitudini tuæ notum est, quia si æstimemus duas sectas contrarias sibi stare, & harum altera hanc vocem proferat solam Θεοτόκος, altera verò illam solam ἀνθρωποτόκος, & utraque secta ad suam confessionem trahat, aut si hoc non impetraverit, periclitetur de Ecclesia cadere, necesse erit jactatæ huic rei deputatum, habentem pro utraque secta curam, mederi periculo utriusque partis ex voce ab evangeliis tradita, quæ utriusque naturæ significatrix sit. Horum enim, sicut dixi, assertionem vox illa, quæ est Χριστοτόκος, quia & blasphemium Samosateni removet, quod est dictum de omnium domino Christo tamquam puro homine, sed & Arrii & Apollinaris malitiam fugat. Hæc autem ipsa etiam honestissimo Alexandrinorum Episcopo scripsi, sicut potest beatitudo tua cognoscere exemplaribus quæ his meis litteris adjunxi, vel quæ ad nos ab eo scripta sunt. Placuit verò Deo adjuvante etiam synodum inexcusabiliter totius orbis terrarum indicere propter inquisitionem aliarum rerum ecclesiasticarum. Nam dubitatione verborum non æstimo habituram inquisitionem difficultatum nec impedimentum esse ad tractatum divinitatis Domini Christi.

Epistola synodica sancti Cyrilli Alexandrini Episcopi directa Nestorio quondam Constantinopolitanæ urbis Episcopo, duodecim continens anathematismi capitula.

RELigioso & Deo amabili sacerdoti Nestorio Cyrillus & quæ convenit apud Alexandriam synodus ex Ægyptia diocesi in Domino salutem. Cùm salvator noster apertè pronuntiet, *Qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus, & qui diligit filium aut filiam super me, non est me dignus*, quid nos patiemur, qui deposcimur à tua religione ut te super Christum salvatorem omnium diligamus? Quis enim nobis in die judicii proderit? aut quam satisfactionem reperire poterimus, ita diuturnum silentium de prolatis à te contra eum blasphemiis continentes? Et siquidem te tantummodo læderes docens ista vel sentiens, sollicitudo nobis minor existeret. Cùm verò totam scandalizaveris Ecclesiam, & fermentum insolitæ pravitatis & novæ hæresis miscueris in populis, nec tantùm ibidem positis, sed ubique consistentibus, (nam tuarum expositionum libri per cuncta vulgati sunt) quæ super nostro silentio ratio ultra vel excusationis sermo sufficiat? aut quomodo non necesse sit meminisse Christi Domini sic dicentis: *Non putetis quòd venerim pacem mittere in terram, sed gladium. Veni enim separare hominem adversùs patrem suum & filiam adversùs matrem suam.* Nam cùm læditur fides, parentum reverentia velut

inutilis & periculosa despicitur, & amor erga filios fratresque vitatur. Ad postremum etiam super ipsam vitam mors potiùs à piis viris eligitur, ut meliorem resurrectionem, sicut scriptum est, consequantur. Ecce itaque te simul cum sancta synodo quæ apud amplam urbem Romam congregata est præsidente sanctissimo & venerandissimo fratre & consacerdote nostro Cælestino Episcopo his scriptis jam tertiò convenimus, consilium dantes ut à pravis abstineas distortisque dogmatibus quæ & sentire cognosceris & docere, recipias verò fidem rectam Ecclesiis per beatissimos Apostolos & evangelistas ab initio traditam, qui & oculis inspexerunt, & ministri verbi fuisse monstrantur. Quòd si hoc religio tua facere distulerit, juxta dilationem litteris præfinitam sanctissimi & venerandissimi consacerdotis nostri Romanæ præsulis Ecclesiæ Cælestini scias te nullam sortem habere nobiscum nec locum aut conloquium cum Dei sacerdotibus & Episcopis obtinere. Non enim est fas contemnere nos Ecclesias ita turbatas & scandalizatos populos, fidemque rectissimam violatam, dissipatum quin etiam gregem, quem custodire debueras, siquidem juxta nos amator recti dogmatis exstitisses, sanctorum patrum vestigia pia consectans. Omnes itaque quos propter fidem tua religio à communione removit aut ab ordine suo deposuit, laicos & clericos, in nostra communione recipimus. Non enim justum est eos tuis decretis opprimi qui noverunt recta sentire, quin etiam benefacientes tibi prudentissimè restiterunt. Hoc idem namque in epistola quam misisti ad præsulem amplæ Romæ san-

ctum & coëpiscopum nostrum Cælestinum significare curasti. Non autem sufficit tuæ religioni solummodo fidei symbolum confiteri quod expositum est per idem tempus sancti spiritus largitate à venerando & magno Concilio apud Nicæam congregato, (Hoc enim nec intellexisti, nec rectè interpretatus es, perversæ licèt sono vocis eadem verba protuleris) sed nec consequens est & jurejurando fateri te quòd anathematizes quidem tua polluta & prophana dogmata, sentias autem & doceas quæ nos universi sive per orientem seu per occidentem Episcopi & magistri præsulesque populorum credimus & docemus. Epistolis autem ab Alexandrina tuæ religioni directis Ecclesia consensum prębuit tam ea quæ apud urbem Romam convenit sancta synodus quàm etiam nos omnes, velut recte irreprehensibiliterque conscriptis. Subdidimus autem his nostris litteris quæ te sentire oporteat & docere, & à quibus abstinere conveniat. Hæc est enim fides catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ, cui cuncti consentiunt orthodoxi per orientem occidentemque Pontifices.

CREDIMVS *in unum Deum patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium conditorem, & in unum Dominum Iesum Christum, filium Dei, natum de patre unigenitum, hoc est, de substantia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, homousion patri, hoc est, unius cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt in cœlo & in terra, qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, passus est, & resurgens tertia die ascendit in cœlos, unde venturus*

est judicare vivos & mortuos. Et in spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt, Erat tempus quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & quia ex nullis extantibus factus est, aut ex alia substantia vel essentia, dicentes esse aut convertibilem & commutabilem filium Dei, anathematizat catholica & apostolica Ecclesia.

Sequentes itaque per omnia sanctorum patrum confessiones, quas loquentes in eis sancto spiritu protulerunt, & intentioni quæ est in eorum intellectibus æquis vestigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium, profitemur quòd ipsum unigenitum Dei verbum Deus natus ex ipsa patris essentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt, sive in cælis sive in terra, salutis nostræ causa descendens, ad exinanitionem sese dignatus est inclinare, incarnatus autem & homo factus, id est, carnem de virgine sancta suscipiens, eamque propriam faciens, nativitatem nostram ex vulva sustinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abiciens. nam licèt factus sit in assumptione carnis & sanguinis, tamen etiam sic quod erat, Deus natura scilicet & veritate persistens. Nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis esse conversam, nec in substantiam carnis ineffabilem Dei verbi essentiam commutatam. Inconvertibilis etenim est & incommutabilis idemque ipse juxta scripturas jugiter permanens. Visus est autem & parvulus; sed positus adhuc in cunabulis, & in sinibus genitricis virginis constitutus, universam creaturam replebat ut Deus, genitori suo indivisus existens. Quod divinum est enim, sine quantitate & sine mole cognoscitur, nec ullis terminis continetur. Vnitum

ergo carni verbum ſecundùm ſubſiſtentiam confitentes, unum adoramus filium Dominum Ieſum Chriſtum, non ſeorſum ponentes & determinantes hominem & Deum velut invicem ſibi dignitatis & auctoritatis unitate conjunctos, (hoc enim novitas vocis eſt, & aliud nihil) nec item Chriſtum ſpecialiter nominantes Deum verbum, quod ex Deo eſt, nec alterum ſimiliter Chriſtum ſpecialiter qui de muliere natus eſt, ſed unum ſolummodo Chriſtum Dei patris verbum cum propria carne cognoſcimus. Tunc enim etiam juxta nos unctus eſt, quamvis ſpiritum dignis ipſe contulerit, & non ad menſuram, ſicut beatus evangeliſto Iohannes aſſerint. Sed nec illud dicimus, quòd Dei verbum velut in homine communi qui de ſancta virgine natus eſt habitarit, ne Deum homo Chriſtus habitatorem poſſidere credatur. Quamvis enim verbum habitaverit in nobis, & dictum ſit in Chriſto habitare omnem plenitudinem deitatis corporaliter, attamen intelligimus quòd caro factus non ſicut in ſanctis habitare dicitur, nec talem in ipſo habitationem factam definire tentavimus; ſed unitus juxta naturam, nec in carnem penitùs commutatus, talem ſibi fecit habitationem qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus. Vnus igitur eſt Chriſtus filius & Dominus, non velut conjunctionem quamlibet & in unitate dignitatis & auctoritatis hominis habentis ad Deum. non enim poteſt unire naturas ſola dignitatis æqualitas. denique Petrus & Iohannes æqualis ſunt alterutrum dignitatis. propter quod & Apoſtoli & ſancti diſcipuli eſſe monſtrantur. veruntamen uterque non unus eſt, nec juxta collationem vel connexionem modum con-

junctionis advertimus. hoc enim ad unitatem non sufficit naturalem. nec secundùm participationis effectum, sicut nos etiam adhærentes Domino unus cum eo spiritus sumus. Immo potiùs conjunctionis nomen evitamus, tamquam non existens idoneum quod significet unitatis arcanum. Sed neque Deum aut Dominum Christi verbum Dei patris adserimus, ne iterum manifestiùs in duo dividamus unum Christum filium & Dominum, & in crimen sacrilegii recidamus, Deum illi se ipsum facientes & dominum. Vnitus quippe, sicut superiùs diximus, Deus verbum carni secundùm substantiam, Deus quidem est omnium & dominator universitatis; veruntamen nec servus est sibi ipse nec dominus, quia ineptum est vel potiùs impium hoc sentire vel dicere. Quamvis enim Deum suum patrem dixerit, cùm Deus sit etiam ipse natura & de illius essentia, tamen nullatenus ignoramus quòd manens Deus, homo quoque factus sit, qui sub Deo juxta debitam legem naturæ humanitatis existeret, ipse verò sibi quomodo vel Deus poterit esse vel Dominus. Ergo sicut homo, quantum decenter exinanitionis mensuræ congruit, sub Deo se nobiscum esse disseruit, hoc etiam modo sub lege factus est, quamvis ipse promulgaverit legem & legislator ut Deus extiterit. Cavemus autem de Christo dicere: *Propter adsumentem veneror adsumptum, & propter invisibilem adoro visibilem.* Horrendum verò super etiam illud adicere: *Is qui susceptus est, cum eo qui suscepit nuncupatur Deus.* Qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Christos eum qui unus est, hominem seorsum in parte & Deum similiter in parte constituens. Evidenter enim de-

negat unitatem secundùm quam non alter cum altero coadoratur aut connuncupatur Deus, sed unus intelligitur Christus Iesus filius Dei unigenitus, una servitute cum propria carne venerandus. Confitemur etiam quòd idem ipse qui ex Deo patre filius natus est unigenitus Deus, licèt juxta naturam suam expers passionis extiterit, pro nobis tamen secundùm scripturas carne perpessus sit, & erat in crucifixo corpore propriæ carnis impassibiliter ad se referens passiones. Gratia verò Dei pro omnibus gustavit mortem, tradens ei proprium corpus, quamvis naturaliter ipse vita sit & resurrectio mortuorum. Nam ut mortem ineffabili potentia proculcaret, ac primus in sua carne primogenitus ex mortuis fieret & primitiæ dormientium, viamque faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recursum, gratia Dei, sicut suprà dictum est, pro omnibus gustavit mortem, & tertio die resurgens spoliavit infernum. Idcirco quamvis dicatur quòd per hominem facta sit resurrectio mortuorum, tamen intelligimus hominem factum verbum, quod ex Deo est, & per ipsum mortis imperium fuisse destructum. Veniet autem temporibus præfinitis sicut est unus filius & Dominus in gloria patris, ut judicet orbem terrarum in æquitate, sicut scriptura testatur. Necessariò igitur & hoc adicimus. Adnuntiantes enim secundùm carnem mortem unigeniti filii Dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionem ejus & in cælis ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Ecclesiis sacrificii servitutem. Sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur participes sancti corporis & pretiosi sanguinis Christi om-

nium nostrum redemptoris effecti; non ut communem carnem percipientes, quod absit, nec ut viri sanctificati & verbo conjuncti secundùm dignitatis unitatem, aut sicut divinam possidentis habitationem, sed ut verè vivificatricem & ipsius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter ut Deus existens, quia propriæ carni unitus est, vivificatricem eam esse professus est. Et ideo quamvis dicat ad nos veniens, *Amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem*, non tamen eam ut hominis unius ex nobis æstimare debemus, (Quomodo enim juxta naturam suam vivificatrix esse caro hominis poterit?) sed ut verè propriam ejus factam qui propter nos filius hominis & factus est & vocatus. Eas autem voces quas salvator noster in evangeliis protulit non in duabus subsistentiis aut personis omnino partimur. Non enim duplex est unus Christus & solus, quamvis ex duabus diversisque rebus ad unitatem cognoscatur individuam convenisse; sicut homo quoque ex anima constans & corpore, non duplex potiùs, sed unus est ex utroque. Humanas ergo & divinas insuper voces ab uno Christo dictas animadvertentes rectè sentimus. Cùm enim Deo dignissimè loquitur de se ipso, *Qui me videt, videt & patrem*, &, *Ego & pater unum sumus*, divinam ejus intelligimus ineffabilemque naturam, secundùm quam unum est cum patre suo propter unam eandemque substantiam, imago & character splendorque gloriæ ejus existens. Cùm verò humanæ naturæ mensuram nullatenus inhonorans Iudæos alloquitur, *Nunc me quæritis occidere hominem qui veritatem vobis locutus sum*, item non minùs eum qui in similitu-

dine & æquitate patris est Deum verbum etiam in mensuris humanitatis ejus agnoscimus. Si autem necessariò creditur quòd natura Deus existens factus sit caro, immo potiùs homo animatus anima rationali, quæ causa est ut in eis quilibet vocibus erubescat, si eas homine dignas effatus est? Quòd si sermones homini congruentes abicit, juxta nos hominem fieri quis coëgit? Cùm verò se propter nos ad exinanitionem spontaneam misericorditer inclinaret, quam ob causam dignos exinanitione sermones effugerit? Vni igitur personæ cunctas ejus in evangelio voces adscribimus, uni subsistentiæ verbi scilicet incarnati, quia unus est Dominus Iesus Christus, ut scriptum est. Appellatum verò Apostolum & Pontificem confessionis nostræ, tamquam sacrificantem Deo & patri fidei nostræ confessionem, quæ à nobis ipsi & per ipsum Deo & patri incessanter offertur, iterum eum dicimus qui ex Deo est secundùm naturam filius unigenitus, nec homini præter eum alteri sacerdotii nomen & officium deputamus. Factus est enim mediator Dei & hominum & reconciliator ad pacem, semetipsum Deo & patri pro nobis offerens in odorem suavitatis. Ideoque dicebat: *Sacrificium & oblationem noluisti, holocausta & pro peccato non tibi placuerunt; corpus autem perfecisti mihi. Tunc dixi: Ecce venio, in capite libri scriptum est de me ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* Obtulit enim proprium corpus, non pro se, sed pro nobis, in odorem suavitatis. Nam pro se oblatione vel sacrificiis non indiget, ab omni peccato liber, ut Deus, existens. Quòd si omnes peccaverunt & egent gloria Dei, secundùm hoc quod sumus ad mutabilitatis excessum

proniores effecti, & peccatis ægrotavit humana natura, ipse verò non ita, ideoque nos gloria ejus egemus, cur erit ultra jam dubium quòd agnus verus propter nos & pro nobis sit immolatus? Qui dicit autem quia semetipsum tam pro se quàm pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiet, cùm nihil prorsùs iste deliquerit, nec ullum fecerit omnino peccatum. Qua igitur egeret oblatione, nullo suo extante facinore pro quo, si esset, satis admodum convenienter offerret? De spiritu quoque cùm dicit, *Ille me glorificabit*, hoc rectissimè sentientes unum Christum & filium, non velut alterius egentem gloriæ, confitemur ab spiritu sancto gloriam consecutum; quia spiritus ejus nec meliot nec superior ipso est; sed quia mira opera faciens ad demonstrationem suæ deitatis, virtute proprii spiritus utebatur, ab ipso glorificari dicitur, quemadmodum si quis de hominibus adseveret quòd virtus sua vel disciplina quælibet unumquemque clarificet. Quamvis enim in sua sit subsistentia spiritus, & ejus intelligatur in persona proprietas, juxta id quod spiritus est & non filius, attamen alienus non est ab illo. Nam spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est. Vnde & ab isto similiter sicut ex Deo patre procedit. Denique hic ipse spiritus etiam per sanctorum manus Apostolorum miracula gloriosa perficiens, Dominum glorificat Iesum Christum postquam ascendit in cælum. Nam creditus est Christus, natura Deus existens, per suum spiritum virtutes efficiens. Ideoque dicebat: *De meo accipiet & adnuntiabit vobis.* Nequaquam verò participatione alterius idem spiritus sapiens

aut potens dicitur, quia per omnia perfectus est, & nullo prorsùs indigens bono. Nam paternæ virtutis & sapientiæ, id est, filii spiritus creditur; & ideo ipsa re & subsistentia virtus & sapientia comprobatur. Igitur quia Deum carni unitum juxta subsistentiam sancta virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei genitricem esse profitemur; non quòd verbi natura existendi principium de carne sortita sit, (Erat enim in principio verbum, & Deus erat verbum, & verbum erat apud Deum, & ipse est conditor seculorum, patri coæternus, & universitatis creator) sed quòd, ut superiùs diximus, juxta subsistentiam sibimet uniens humanam naturam, nativitatem sustinuerit ex ipsa vulva corpoream; non quòd eguerit necessariò propter suam naturam nativitate ista, quæ est in extremis seculi facta temporibus; sed ut ipsas benediceret substantiæ nostræ primitias, & dum eum carni unitum mulier edidisset, illa quæ adversùs omne genus humanum maledictio fuerat prolata desineret, nec jam morti nostra corpora destinaret, illud quoque quod dictum est, *In tristitia paries filios*, ipse dissolvens, verum esse monstraret quod Prophetæ voce prædixerat: *Absorpta est mors in victoria.* & iterum: *Abstulit Deus omnem lachrymam ab omni facie.* Propter hanc etenim causam dicimus eum dispensatoriè & ipsas benedixisse tunc nuptias cùm in Cana Galilææ cum sanctis vocatus Apostolis adesse dignatus est. Hæc sapere sumus edocti à sanctis Apostolis & evangelistis & ab omni scriptura divinitus inspirata, necnon & à beatis patrum confessionibus veritate subnixis. His omnibus etiam tuam re-

ligionem concordare & præter aliquem dolum conſentire jam convenit. Quæ verò religionem tuam anathematizare neceſſe eſt, huic epiſtolæ noſtræ ſubjecta ſunt.

I. Si quis non confitetur Deum eſſe veraciter Emmanuel & propterea Dei genitricem ſanctam virginem, peperit enim ſecundùm carnem carnem factum Dei verbum, anathema ſit.

II. Si quis non confitetur carni ſecundùm ſubſiſtentiam unitum Dei patris verbum, unumque eſſe Chriſtum cum propria carne, eundem ſcilicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

III. Si quis in uno Chriſto dividit ſubſtantias poſt unitatem, ſola eas connexione conjungens ea quæ ſecundùm dignitatem eſt vel etiam auctoritatem aut poteſtatem, ac non potiùs conventu qui per unitatem factus eſt naturalem, anathema ſit.

IV. Si quis perſonis duabus vel ſubſiſtentiis eas voces quæ in apoſtolicis ſcriptis continentur & evangelicis dividit, vel quæ de Chriſto à ſanctis dicuntur vel ab ipſo etiam de ſe ipſo, & has quidem velut homini qui præter Dei verbum ſpecialiter intelligatur aptaverit, illas autem tamquam dignas Deo ſoli Dei patris verbo deputaverit, anathema ſit.

V. Si quis audet dicere Chriſtum hominem theophoron, id eſt, Deum ferentem, ac non potiùs Deum eſſe veraciter dixerit, tamquam unum filium per naturam, ſecundùm quod verbum caro factum eſt & communicavit ſimiliter ut nos carni & ſanguini, anathema ſit.

VI. Si quis dicit Deum eſſe vel Dominum Chriſti Dei patris verbum, & non magis eundem

dem ipſum confitetur Deum ſimul & hominem, propterea quòd verbum caro factum eſt ſecundùm ſcripturas, anathema ſit.

VII. Si quis velut hominem Ieſum operatione Dei verbi dicit adjutum, & ei unigeniti gloriam tamquam alteri præter ipſum exiſtenti tribuit, anathema ſit.

VIII. Si quis audet dicere adſumptum hominem coadorandum Deo verbo & conglorificandum & connuncupandum Deum, tamquam alterum cum altero, (nam *cum* ſyllaba ſemper adjecta hoc cogit intelligi) ac non potiùs una ſupplicatione veneratur Emmanuel, unamque ei glorificationem dependit, juxta quod verbum caro factum eſt, anathema ſit.

IX. Si quis unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum glorificatum dicit ab ſpiritu ſancto, tamquam qui aliena virtute per eum uſus fuerit & ab eo acceperit efficaciam contra immundos ſpiritus & poſſe in hominibus divina ſigna facere, ac non potiùs proprium ejus ſpiritum dicit, per quem divina ſigna complevit, anathema ſit.

X. Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe Chriſtum divina ſcriptura commemorat. Obtulit autem ſemetipſum pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & patri. Si quis ergo Pontificem & Apoſtolum noſtrum dicit factum non ipſum Dei verbum, quando caro factum eſt & juxta nos homo, ſed velut alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere, aut ſi quis dicit & pro ſe obtuliſſe ſemetipſum oblationem & non potiùs pro nobis ſolis, non enim eguit oblatione qui peccatum omnino neſcivit, anathema ſit.

XI. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem esse & propriam ipsius verbi Dei patris, sed velut alterius præter ipsum conjuncti eidem per dignitatem, aut quasi divinam habentis habitationem, ac non potiùs, ut diximus, vivificatricem esse, quia facta est propria verbi cuncta vivificare prævalentis, anathema sit.

XII. Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, & mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis secundùm quod vita est & vivificator ut Deus, anathema sit.

Cyrilli Episcopi Alexandrini scholia de incarnatione unigeniti.

QVID EST CHRISTVS?

I. CHristi nomen nec definitionis vim obtinet, nec cujuspiam substantiam, qualis sit, significat, sicut fortè homo, aut equus, aut bos, sed rei magis quæ in aliquo agatur habet significationem. Oleo namque unguebantur quidam superiorum, juxta quod Deo tunc temporis placebat, & signum regni illis erat unctio. Vnguebantur autem & prophetæ insensibiliter spiritu sancto, ut inde quoque nominarentur Christi. Denique beatus David psallit ex persona Dei, &
Psal. 104. ait: *Nolite tangere Christos meos, & in prophetis*
Hab. 3. *meis nolite malignari.* Ait autem & propheta Ha-
juxta LXX. bacuc: *Existi ad salutem populi tui, ut salvares Christos tuos.* In Christo autem omnium salvatore unctionem quidem factam esse dicimus, cete-

rùm neque ſymbolicam, quaſi oleo factam, nec quaſi in gratia prophetica, ſed nec illam quæ intelligitur fieri ad perfectionem alicujus hujuſmodi negotii qualem factum eſſe dicimus & ſub Cyro Perſarum & Medorum Rege. Contra Babylonios enim ille duxit exercitum, inſtigante ipſum in id Deo omnipotente. Dictum eſt enim: *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus prehendi dexteram.* Isai. 45.
Atqui ille vir, cùm eſſet idolorum cultor, nominatus eſt Chriſtus, ideo quòd quaſi unctus eſt in regnum cæleſti ſuffragio & ordinatus eſt à Deo ut Babylonem vehementer expugnaret. Illud autem magis de Chriſto. Quoniam enim propter Adæ prævaricationem regnaverat ſupra omnes peccatum, & ſpiritus ab humanitate diſceſſerat, ob eamque cauſam in malis omnibus illa verſabatur, opus autem erat ut rurſum Dei miſericordia in priſtinum revocata ſpiritum mereretur, homo factum eſt unigenitum Dei verbum, & cum terreno corpore terrenis apparuit. Fuit etiam liber à peccato, ut & ipſo & in eo ſolo innocentiæ laudibus natura hominis coronata, ſpiritu ſancto ditaretur, ac ſic reformaretur ad Deum per ſanctificationem. Tranſit enim ad nos quoque gratia cœpta à Chriſto, qui eſt in nobis primogenitus; idque nos docens beatus David pſallit ad filium: *Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem. Ideo unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ.* Rom. 5. Gen. 6. Psal. 44.
Vnctus eſt igitur exemplo filius innocentiæ laudibus, ut antè dixi, in ipſo natura hominis illuſtrata & digna jam ſortiri ſpiritum ſanctum, non diſceſſurum jam, ſicut antea, ſed manſurum magis in ipſa. Ideoque ſcriptum eſt quòd deſcendit quidem in eum ſpiritus, manſit autem ſuper ip- Ioan. 1.

ſum. Dicitur ergo Chriſtus Dei verbum, quòd propter noſtri ſimilis homo eſt & factum eſt in ſervi forma; & unguitur quidem humanè ſecundùm carnem, unguit autem divinè ſuo ſpiritu eos qui in ipſum credunt.

QVALITER INTELLIGI DEBEAT Emmanuel.

II. EMmanuel nominatur Deus verbum, quod
Hebr. 2. Abrahæ ſemen adprehendit, & ſimiliter ac nos participavit carni & ſanguini. Interpretatur autem Emmanuel, nobiſcum Deus. Confitemur autem fuiſſe Dei verbum, non localiter, (in quo enim loco non eſt Deus, qui implet omnia?) nec quòd adeſſe nobis conſpicitur auxilii
Ioſ. 1. ratione (dictum eſt enim hoc modo ad Ieſum: *Et ſicut eram cum Moyſe, ita ero & tecum)* ſed quòd factum eſt in noſtris, id eſt, in humanitate, non derelicta ſua natura. inconvertibile eſt enim natura Dei verbum. Ceterùm quam ob cauſam cùm planè dicatur ad Ieſum quòd *ſicut eram cum Moyſe, ſic ero tecum*, non eſt tamen nominatus Emmanuel, ipſa autem ratio ſit, etſi cum alio neſcio quo ſanctorum fuiſſe dicatur, ergo nobiſcum factum eſſe dicimus Deum verbum eo tempore
Baruch. 3. quo, juxta quod dicit Baruch, *in terra viſus eſt, & inter homines converſatus eſt, & omnem viam inveniens diſciplinæ, & dans eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto à ſeſe. ipſe eſt enim Deus noſter, & non comparabitur alius ad eum.* Et quantum quidem ad Dei naturã pertinet, non erat nobiſcum. Multum enim intereſt inter deitatem & humanitatem; & ingens eſt nimis differentia naturarum. Denique

etiam divinus David ad proximitatem myſticam, ſcilicet Deum verbum, quod nondum ad nos venerat, vocabat dicens in ſpiritu: *Ob quid, Domine, diſceſſiſti longè?* Diſceſſit, ſed nobiſcum fuit; qui cùm manſiſſet id quod erat, adprehendit Abrahæ ſemen, ut dixi; accepit autem etiam ſervi formam, & conſpectus eſt homo in terra. Chriſtus verò & Emmanuel eundem nobis filium deſignant, partim quia unctus eſt more noſtro, humanæ hominis naturæ ſpiritum accipiens, ut in ſe ipſo & primo, (Poſitus eſt enim primordium generis) ſecundùm ipſe ungens, ut Deus, ſpiritu ſancto eos qui in ſe credunt; partim quia fuit nobiſcum ſecundùm quas modò reddidi rationes, & in eo nos facit certos Eſaias propheta dicens: *Ecce virgo in utero accipiet, & pariet filium,* *Iſai. 7.*
& vocabitur nomen ejus Emmanuel. Cùm enim ſancta virgo ex ſpiritu quidem ſancto prægnans eſt facta, peperit autem ſecundùm carnem filium, tunc etiam Emmanuel dictus eſt. Fuit enim nobiſcum per carnalem generationem incorporalis, & id erat quod per vocem David ſignificabatur. *Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & non reſilebit.* & illud opinor: *Ipſe qui locutus ſum, præſto* *Pſal. 49.*
ſum. Locutus enim per Prophetas, ut incorporale adhuc verbum, advenit etiam corporaliter.

QVID EST IESVS?

III. VI quidem intentionum, qua oporteat à nobis unum dici filium Dei, tantundem eſt & Chriſtus & Emmanuel & Ieſus. Itidem verò quaſi ex re nomen eſt factum. *Ipſe enim*, inquit, *ſalvabit populum ſuum à peccatis*

suis. Quemadmodum enim τὸ Emmanuel significabat per generationem ex muliere nobiscum factum fuisse Dei verbum, & Christus porrò, quia factus homo, unctus dicitur juxta nos humanè, ita etiam Iesus, quòd salvavit nos suum populum. quod maximè eum demonstrat verè & natura omnium dominum. Neque enim hominis communis creatura esse dicatur; deceat autem magis omnia dicere esse unigeniti, etsi factus sit homo.

Dicet fortè aliquis: Atqui Moysis dictus est populus Israel. Ad hoc dicemus quòd Dei quidem populus nominatus sit, & id erat verum. Verùm quoniam ad defectionem deductus est, & vitulum fecit per desertum, inhonoratus est à Deo. Non enim jam suum nominare populum dignabatur, sed eum jam homini destinavit. At nos non ita. Proprii enim sumus filii, eò quòd & Deus sit & per ipsum creata sint omnia. Ita
Psal. 49. enim ait David: *Quoniam ipse fecit nos, & non ipsi nos; nos autem populus pascuæ ejus, & oves manus ejus.* Denique etiam ipse de nobis dixit:
Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me.* Et rursus: *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me congregare, & fiet unus grex & unus pastor.* Mandabat autem etiam beato
Ioan. 21. Petro: *Simon Iohannis, amas me? Pasce agnos meos, pasce oves meas.*

QVAM OB CAVSAM HOMO dictum sit Dei verbum.

Heb. 2. IV. HOmo nominatus est, cùm sit natura Deus, Dei patris verbum: quoniam

ſimiliter ac nos ſanguini communicavit & carni. Sic enim terrenis apparuit, non amittens humanitatis naturam in ſua ratione perfectam. Veruntamen & in humanitate Deus manſit & omnium dominus, utpote qui natura & veritate ex Deo natus & patre. Et id nobis evidentiſſimè ſapientiſſimus Paulus oſtendit. *Primus enim*, inquit, *homo ex terra de limo, ſecundus è cælo*. Atqui virgo ſancta peperit templum verbo unitum; ſed è cælo dicitur, & rectè quidem Emmanuel. deſuper enim & ex ſubſtantia Dei & patris natum eſt verbum ipſius; deſcendit verò ad nos tunc cùm factum eſt homo; tamen ſic quoque deſuper eſt. Teſtatus eſt autem Iohannes de eo dicens: *Qui de ſurſum venit, ſupra omnes eſt*. Et ipſe autem Chriſtus ait ad populum Iudæorum: *Vos deorſum eſtis, ego deſuper ſum*. Et rurſus: *Ego non ſum ex mundo*, licèt pars mundi ſicut homo nuncupatus ſit; ſed erat cum hoc quoque ſupra mundum ut Deus. Meminimus enim planè dicentis: *Et nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo filius hominis*. Deſcendiſſe autem dicimus de cælo filium hominis per unitatem diſpenſatoriam, verbo tribuente propriæ carni gloriæ ſuæ & divinæ majeſtatis claritudinem.

1. Cor. 15.
Ioan. 3.
Ioan. 8.
Ioan. 14.
Ioan. 3.

QVAM OB CAVSAM exinanitum dicitur Dei verbum?

V. PLenum ſecundùm naturam & ex omni parte perfectum Deum verbum, & diſtribuens ex ſua plenitudine bona ſua creaturæ, exinanitum dicimus, nihil in natura propria violatum, nec, ut aliter ſe haberet, commutatum, nec in-

ferius ex ulla parte factum. inconvertibile enim & immutabile est ipsum quoque sicut & generator ipsius, & nunquam passionis fiet unquam capax. Quòd verò factum sit caro, id est, homo
Isai. 44. ex eo quòd ait, *effundam de spiritu meo super omnem carnem*, humanitatis paupertatem propriam facit, primum quia semel homo sit factus, etsi remanserit Deus; deinde, quòd servi formam accepit qui secundùm suam naturam liber est, utpote filius; & cùm sit ipse gloriæ dominus, gloriam dicitur accipere; cum sit ipse vita, vivificari videtur, & in omnes accipit potestatem; cùm sit ipse Rex omnium cùm Deo simul & patre, obediens fuit, crucem est passus, & cetera. Verùm hæc quidem humanitatis mensuræ conveniant; tamen ea familiaria ducit esse cum carne, & implet dispensationem manens quod erat.

QVOMODO VNVS CHRISTVS?

1. Cor. 18. VI. Divinus Paulus scribit: *Etsi sunt dii multi & domini multi in cælo & in terra, sed nobis unus Deus pater, ex quo omnia, & nos ex eo, & unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per eum.* At verò sapientissimus Iohannes de Deo verbo dixit quòd omnia
Ioan. 1. per ipsum facta sunt, & absque eo factum est nihil. Evangelizabat autem beatus Gabriel sanctæ virgini dicens: *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Iesum.* Cùm
Matth. 1. igitur per Christum Iesum omnia divinus Paulus facta esse commemoret, confirmet autem vim sententiæ & opificem omnium fuisse Deum evangelizet rem veram dicens evangelista divinus,

deſignet autem etiam angeli vox verè ex ſancta virgine natum eſſe Ieſum Chriſtum, nec abſque humanitate intelligimus Deum verbum, ſed unum dicimus ex ambobus effectum, ut Deum hominem factum, eundem ex patre & verbum, natum divinè, & ex muliere humanè, ut hominem, non tamquam in ſecundum ſubſtantiæ initium vocatum tunc cùm ſecundùm carnem dicitur natus, ſed natum quidem ante omnia ſecula, inſtante tamen tempore quo debuerat implere diſpenſationem, natum etiam ex muliere ſecundùm carnem. Ergo, etſi alii ſimili appellatione vocati ſunt Chriſti, unus tamen eſt, per quem omnia, Ieſus Chriſtus; non quòd homo ſit factus opifex omnium, ſed quòd Deus verbum, per quem omnia facta ſunt, ſimiliter ac nos participarit carni & ſanguini, & nuncupatus ſit homo, non tamen perdiderit eſſe quod erat. Ita enim & in carne factus intelligitur meritò opifex omnium. *Heb. 2.*

QVOMODO VNVS EST Emmanuel?

VII. SEmel noviſſimis ſeculis Dei verbum homo eſſe dicitur factum, &, ſicut ait divinus Paulus, per ſacrificium ſuum manifeſtatus eſt. Et quodnam eſt ſacrificium? *Suum enim corpus obtulit pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & patri, & intravit in ſancta ſemel, non per ſanguinem hircorum aut taurorum, ſed per ſuum ſanguinem. Sic enim credentibus in ſe remiſſionem in æternum comparavit.* Ergo plurimi quidem ante ipſum ſancti fuere; ſed nemo eorum Emma- *Heb. 9.* *Epheſ. 5.* *Heb. 9.*

nuel nominatus est. Quam ob causam? Nondum enim venerat tempus quo deberet esse nobiscum, id est, in nostram venire naturam per carnem, is qui est omni superior creatura. Vnus igitur Emmanuel. Semel enim factus est homo unigenitus tunc cùm per sanctam virginem generationem carnalem perpessus est. Dictum est
Iosue 1. enim & ad Iesum *quòd ero tecum.* At non erat ille Emmanuel. Fuit etiam cum Moyse; sed nec ille Emmanuel nominatus est. Igitur quotiens audimus nomen filio datum esse *Nobiscum Deus*, sapienter intelligamus non ita ipsum fuisse nobiscum novissimis temporibus sicut dicitur aliquando fuisse cum sanctis. Illis enim erat tantùm adjutor; nobiscum autem fuit, id est, factum est similis nostri, cùm suam non amisisset naturam. Est enim inconvertibilis, ut Deus.

QVAM ESSE DVCIMVS adunationem?

VIII. ADdunatio multis modis impletur. Sejuncti enim nonnulli affectu fortè vel voluntate, & discordantes inter se, adunari dicuntur per reconciliationem socialem, deposita simultate. Adunari autem dicimus & quæ sibi conglutinantur sive modis aliis conferuntur, aut per compositionem, aut mixtionem, aut temperationem. Quotiens igitur adunatum esse nostræ naturæ Dei verbum dicimus, omni humana cogitatione adunationis ejus modus videtur esse superior. Neque enim per suprascriptos modos facta est arcana illa & nulli penitùs nota nisi ei cui omnia nota sunt. Et nihil mirum si

in hujuſmodi cogitatione vincamur, cùm res noſtras, quomodo ſe habeant, inquirentes, ultra modum noſtræ mentis inventionem eſſe confiteamur, quonamque modo animam hominis ſuo corpori adunatam eſſe putavimus, quis eſt qui id poſſit exprimere? Sed ſi oportet eos qui parva ea vix intelligere ſoleant, immo & eos qui valeant intelligere, tam ſubtiles res & omnem rationem tranſcendentes conjectare, dicimus quòd deceat cogitare (quamvis minor ſit oratio ad veritatem) talem eſſe adunationem Emmanuel qualem quis intelligat animam hominis ad ſuum corpus habere. Anima enim omnia quæ ſunt corporis eſſe reputat ſua, licèt per naturam propriam expers ſit paſſionibus corporis & naturalibus & quæ extrinſecus accedant. Movetur enim corpus in concupiſcentias naturales, & conſentit anima, nullo tamen modo participans, concupiſcentiæ tamen exitum delectationem propriam ducit. Et ſi fortè à ſuo corpore deprimatur aut torqueatur, condolet quidem quòd ſuum corpus patiatur, ipſa verò in ſuam naturam nullum patitur omnino tormentum. Tamen ſuper hæc quoque dicimus eſſe adunationem quæ eſt in Emmanuel facta. Erat enim neceſſe cum ſuo corpore adunatam ei animam dolere; ut dum timebat paſſiones, ſubditam cervicem Deo ſubmitteret. De Deo autem verbo, condolere paſſionibus nefas eſt dicere. Impaſſibilis enim Deus eſt & noſtrarum rerum longè diſſimilis. Sed adunatus quidem erat carni habenti animam rationabilem, qua patiente, ipſe impaſſibilis ea quæ animæ contingerent cognoſcebat; & contundebat quidem ut Deus car-

nis infirmitates, suas tamen eas tamquam sui corporis esse ducebat. Itaque esuriisse dicitur, fatigatus esse, passus fuisse pro nobis. Ergo verbi adunatio, quæ est cum humanitate facta, non inrationabiliter rebus nostris comparetur. Nam sicut corpus alterius est naturæ præter animam, unus tamen ex utroque homo efficitur & vocatur, ita etiam ex perfecta Dei verbi substantia & ex humunitate perfecta unus est Christus, idem in eodem Deus simul & homo. Et sua quidem ducit Deus verbum, ut antè dixi, ea quæ sunt carnis propria, quia ipsius est corpus, non alterius. Communes autem facit tamquam cum sua carne divinæ suæ majestatis operationes, ut posset etiam vivificare mortuos & sanare infirmos.

DE CARBONE.

IX. AT si convenit exemplis etiam divinæ scripturæ quasi per figuram adunationem demonstrare, age, dicamus ut possumus.
Isai. 6. Beatus Esaias. *Missus est*, inquit, *ad me unus ex Seraphim, & in manu habebat carbonem, quem forcipe accepit ab altari, & dixit ad me: Ecce tetigit hoc labia tua, & adimet iniquitates tuas, & peccata tua depurgabit.* Carbonem autem dicimus figuram & imaginem nobis exhibere verbi hominis facti: quod si labia nostra tetigerit, id est, si fidem in id confessi fuerimus, tunc nos ab omni peccato puros efficit & pristinis criminibus liberat. Ceterùm tamquam in imaginem licet in carbone conspicere adunatum quidem humanitati Dei verbum, non tamen projecisse quod fuerat,

transformasse autem magis adsumptam naturam in suam gloriam & operationem. Quemadmodum enim ignis ligno adfixus & id penetrans comprehendit quidem ipsum, & quamvis lignum esse non desinat, in vim tamen suam speciemque transmutat, & omnem se confert in lignum, & cum ipso jam quasi unum aliquid æstimatur, intellige de Christo. Adunatus enim inæstimabiliter humanitati Deus servavit quidem ipsam in eo quod fuerat, & ipse permansit quod erat, semel tamen adunatus, quasi unus jam cum ipsa putatur, ea quæ sunt illius sua faciens, conferens autem ei etiam ipse naturæ suæ operationem.

QVOD INCORPORALIS divinitatis corpus fuerit caro habens animam rationabilem, & quòd si ea à sese dividere voluerimus, procul dubio labefactabimus dispensationem quæ in Christo intelligimur.

X. IN cantico canticorum ipse nobis introductus dicens Dominus noster Iesus Christus: *Ego flos campi & lilium convallium.* Quemadmodum ergo odor res quidem est incorporea, habet autem quasi proprium id in quo inest, tamen unum ex utroque intelligitur lilium, corrumpetur autem ipsius unius rei discessu, in subjecto enim corpore odor est, ita etiam de Christo intelligimus divinitatis naturam, quæ suam excellentissimam majestatem, ut odorem suavissimum, mundo dispergat tamquam in subjecto esse corpore humanitatis, & id quod incorporale est per naturam, per adunationem dispensato- *Cant. 2.*

riam penè dicam factum fuisse corporale, propterea quòd voluit sese cognosci per corpus. in eo enim divina signa operatus est. Igitur id quod incorporale est, tamquam in suo corpore intelligatur; quemadmodum etiam odor in flore subjecto, lilium tamen jam & odor & flos nominatur.

QVOD ET ADVNATO VERBO verè humanitati, inconfusæ tamen substantiæ permanserunt.

XI. ERectum est secundùm Dei voluntatem sanctum tabernaculum per desertum, & in eo multis modis formabatur Emmanuel. Dixit Deus omnipotens ad divinum Moysen: *Et* Exod. 25. *facies mihi arcam testimonii ex lignis imputribilibus, duorum cubitorum & dimidii longitudine; & inaurabis eam auro puro, extra & intra inaurabis eam.* Sed lignum quidem imputribile sit figura corporis incorrupti. imputribilis enim cedrus. aurum verò, quasi materies aliis pretiosior, divinæ nobis indicat substantiæ majestatem. Adtendite igitur quoniam arca tota inaurata sit auro puro extra & intra. Adunatum quidem fuerat sanctæ carni Deus verbum, ut & id est, ut opinor, arcam fuisse extra inauratam. Quòd verò & animam rationabilem, quæ corpori inerat, propriam fecerit ex hoc apparet quòd & intra arcam præceperit inaurari. Quòd autem naturæ suæ substantiæ inconfusæ manserunt hinc scimus. Aurum enim superpositum ligno mansit id quod erat; & ornabatur quidem lignum auri decore, tamen lignum esse non desiit. Quòd verò arca in Christi accipiatur

imaginem pluribus poſſit probationibus declarari. Præambulabat enim his qui ſunt ex Iſrael, quærens ipſis requiem. Ait enim alicubi & Chriſtus: *Ibo, & parabo vobis locum.* *Ioan. 14.*

QVOD CVM ESSET DEVS verbum, factus ſit homo ſimpliciter, nuda conjunctione honoratus, vocatus ſit ad parem dignitatem Dei verbi ſive auctoritatem, ſicut quibuſdam videtur.

XII. Divinus Paulus magnum quidem ait eſſe myſterium pietatis. Et verè ita ſe res habet. Manifeſtatus eſt enim in carne cùm ſit Deus verbum; juſtificatus eſt autem in ſpiritu. Nullo enim modo noſtris videtur infirmitatibus contineri, licèt juxta nos homo ſit factus. Non enim fecit peccatum. Apparuit autem & angelis. Neque enim generationem ipſius ſecundùm carnem ignoraverunt. Prædicatus autem & gentibus, quaſi Deus homo factus; ita autem creditus eſt in mundo. Probavit autem divinus Paulus ita ſcribens: *Propter quod memores eſtote quòd aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea quæ dicitur circumciſio in carne manufacta, qui eratis illo tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in mundo.* Erant ergo gentes in mundo ſine Deo, cùm abſque Chriſto eſſent. Verùm quoniam agnoverunt eum & verè naturaque Deum eſſe cognoverunt, ipſæ quoque ab eo agnitæ ſunt, fidem confitentes, & ipſe adſumptus eſt in gloriam, certè divinam,

1. Tim. 3.

Epheſ. 2.

Psal. 46. Psallit enim beatus David: *Ascendit Deus in jubilo.* Ascendit enim certè cum corpore, nec in nuda deitate. Deus enim erat incarnatus. Credimus igitur, non in unum nostri similem deitate per gratiam honoratum, ne cultores esse hominis detegamur, sed in Dominum magis, qui in servili forma comparuit, & qui fuit verè nostri similis, & in humanitate tamen Deus mansit. Deus enim verbum, carne adsumpta, non deposuit quod erat. intelligitur tamen idem Deus & homo. Et fidei quidem ratio ita se habet, & rectè quidem. Sed si fortè aliquis dicat, Quid mali est si intelligatur homo similis nostri adprehendere deitatem, ac non magis Deus homo fieri, respondebimus mille esse quæ è contrario possunt opponi & penè etiam nutu significantia nos oportere reniti constanter nec credere ita esse. Age enim ante alia. Dispensationis quæ cum carne facta est modum cernamus, & nostrarum rerum naturam subtiliùs perscrutemur. Periclitata est hominis natura, & depressa est malis extremis, maledictione & morte damnata, & peccati laqueis irretita errabat & erat in tenebris, Deum nesciebat eum qui est natura & veritate, præter creatorem coluit creaturam. Quomodo igitur hujusmodi malis poterat liberari? An illud dicemus, quòd fas erat humanitati divinam naturam adprehendere, quæ nesciret omnino qualis esset dignitas naturæ cælestis, cùm esset ignorantia & tenebris occupata & peccati sordibus inquinata? Quomodo poterat fieri ut adprehenderet sanctam naturam & acciperet gloriam quam nemo inveniat nisi acceperit? Concedamus enim quòd cognoverit fortasse & scierit adprehendere

duntaxat. Quis eſt qui docuerit? Quomodo enim credent, niſi audierint? Ceterùm non id eſt adprehendere deitatem & convenientem ei gloriam capere. Ergo decentius ſit, & rectè quidem, ita ſentire, quòd ſervare volens id quod perierat deſcendens ad nos Deus, per quod omnia, & in id ſe quod non erat immiſit ut & hominis natura id quod non erat fieret, & divinæ majeſtatis dignitatibus per adunationem pateſcens, quæ ſublevata eſt magis ultra naturam quàm deicit infra naturam invertibilem Deum, conveniens erat ut incorruptibilis natura adprehenderet corruptibilem, ut eam à corruptione liberaret. Conveniens erat qui peccare non noverat, cum peccatoribus conformari, ut peccata compeſceret Quemadmodum enim ubicunque lux fuerit, caligo interit tenebrarum, ita etiam immortalitate præſente, omnis certè peſtis fugitiva diſcedit; & præſente eo qui peccatum non novit, qui etiam proprium corpus effecit quod eſt in peccato, cedet omne peccatum. Rom. 10.

Quòd verò verbum, cùm eſſet Deus, factum ſit homo, & non magis homo τεθεοποιημένος intelligitur Chriſtus, etiam ex ſacris litteris enitor oſtendere. Ait igitur beatus Paulus de unigenito: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt ut eſſet æqualis Deo; ſed exinanivit ſe, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit ſeſe factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Propterea & Deus ipſum ſuperexaltavit, & donavit ei nomen quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu Chriſti omne genu flectatur cæleſtium & terrenorum & infernorum, & omnis lingua confiteatur quòd Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris.*

Quem igitur dicemus in forma esse & in æqualitate patris, se hæc non rapina arbitratum, sed descendisse magis in exinanitatem & in formam servi, & se humiliantem, & in similitudinem nostram fuisse factum? Si hominem factum ex muliere nudum & solum, quomodo habebat plenitudinem ut intelligatur exinanitus? Vel in qua antea positus celsitudine, semet humiliasse dicitur? Vel quomodo in similitudinem hominum factus est qui id erat & antea per naturam, etsi non factum esse fortè dicatur? Ubi autem magis exinanitus est adsumens plenitudinem deitatis? Vel quomodo non sit factus altissimus, qui in gloriam supernam ascenderit?

Igitur non hominem Deum factum dicimus, factum autem esse magis in exinanitate propter humanitatem Dei verbum, quod erat in æqualitate patris & forma. Exinanitum est enim hoc modo propter similitudinem nostram, cùm esset plenus ut Deus. Humiliatus est propter carnem, ut à divinæ majestatis fastigio non descendat. sedem enim habet altissimam. Factus est in similitudine hominum, cùm sit ejusdem formæ cum patre, & cujus est figura substantiæ. Verùm quoniam semel factus est juxta nos, ascendisse dicitur & cum carne in gloriam deitatis, quam patentem quidem habet quasi propriam, alio tamen pacto in ea fuit propter humanitatem. Dominus enim omnium esse creditur & cum carne. Flectitur autem ipsi omne genu, & id non ad dolorem vel contumeliam patris, sed magis ad gloriam. Gaudet enim & glorificatur dum ab hominibus filius adoratur, licèt factus sit similis nostri. Scriptum

Hebr. 2. est autem rursus: *Non enim angelos adprehendit,*

ſed ſemen Abrahæ adprehendit, ut debuit per omnia fratribus adſimilari. Ecce ſemen Abrahæ adprehendit verbum quod Deus eſt, & non homo neſcio quis noſtri ſimilis deitatem adprehendit, & ipſe nobis adſimilatur, & nuncupatur frater ut homo, non quantum eſt ad deitatis naturam. Et rurſus: *Quoniam pueri communicaverunt ſanguini & carni, & ipſe ſimiliter participavit eis, ut per mortem deſtrueret eum qui imperium obtinet mortis, id eſt, diabolum, & liberaret eos qui timore mortis per omnem vitam natura continebantur ſervitute.* Ecce iterum ipſe ſimiliter ac nos participavit ſanguini & carni, & ea res cauſam habet conjunctam ſtatim ac proximam. Scriptum eſt enim: *Nam quod impoſſibile erat legis, in quo infirmabatur in carne, Deus filium ſuum miſit in ſimilitudine carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.* Rom. 3.
Adtende iterum quòd non homo affectans divinam naturam oſtenditur & ad ejus dignitatem aſcendens, ſed mittens magis ſuum filium Deus & pater in ſimilitudine carnis peccati, ut deſtrueret peccatum. Ergo verbum, cùm Deus ſit, ſe in exinanitatem homo factus immiſit, & non homo ſimpliciter divinam gloriam adfectans Chriſtus videtur.

QVOD CHRISTVS IESVS vocetur homo factum Dei verbum.

XIII. DIſpenſationis incarnati unigeniti myſterium ſubtiliùs conſiderantes, id adſerimus, fidem rectam ſervantes ut veram, quòd ipſum patris Dei verbum, qui eſt Deus verus ex Deo vero & lumen de lumine,

incarnatum ſit & homo factum & deſcenderit, paſſum ſit, ſurrexerit autem etiam ex mortuis. Ita enim definivit fidei ſymbolum ſynodus ingens & ſancta. Perquirentes autem & nos & diſcernere cupientes quid ſit unquam incarnatum eſſe & hominem factum Dei verbum, cernimus quòd non hoc eſt hominem adſumere tamquam in conjunctione quæ fiat per æqualitatem dignitatis ſive auctoritatis vel per ſolam filietatis ὁμωνυμίαν, magis autem fieri juxta nos hominem, ita tamen ut nulla converſio vel commutatio ſubſequatur, & ſublevare pariter cum ſua natura eum qui in adſumptione fuit carnis & ſanguinis diſpenſatoriè. Vnus igitur eſt qui ante incarnationem quidem à divina ſcriptura nominatur unigenitus & verbum & Deus, imago & lumen & figura ſubſtantiæ patris, vita, gloria, ſplendor, ſapientia, virtus, magnificentia, Dominus ſabaoth, & aliis talibus nominibus quæ verè conveniunt deitati. Poſt incarnationem verò Chriſtus, Ieſus, propitiator, mediator, primitiæ dormientium, primogenitus à mortuis, ſecundus Adam, caput corporis Eccleſiæ, cùm eum etiam nomina priſca ſequantur, omnia noviſſimis facta temporibus. Vnus igitur eſt & ante incarnationem Deus verus, & qui in humanitate manſit id quod erat & eſt & erit. Non diſcernendum igitur unum Dominum Ieſum Chriſtum in hominem ſeorſus, & ſeorſus in Deum, ſed unum eundemque Ieſum Chriſtum eſſe dicimus, non ignorantes differentiam naturarum, ſed eas inconfuſas inter ſeſe ſervantes. Quotiens igitur littera ſacra commemorat quòd in Chriſto inhabitavit omnis ple-

Col. 2.

nitudo divinitatis corporaliter, non ideo dicimus tamquam in alio Christo, in homine seorsus inhabitasse Deum verbum, nec porrò dividentes ea quæ unita sunt, duos intelligimus filios; illud autem magis, quòd Christum nominat littera sacra & ex parte nonnunquam humanitatem Dei verbi, quam propriam habens in locum posuit templi. Scriptum est autem & de animabus humanis: *Inhabitantes autem domos luteas.* Humana corpora nominat, adfirmat autem in his animas habitare, in duos homines unum hominem dividemus? Atqui non inrationabile omnino sit in homine spiritus suus inhabitare dicatur. Ergo si per hujusmodi modos orationis figura procedat, quæ aliter fieri non possit, non tamen ideo rerum corrumpi naturas oporteat, sed magis eas recto veritatis tenore servari. Quotiens igitur quæpiam, quæ dissimilem sunt inter se sortita naturam, collecta in adunationem per compositionem videantur, deinde alterutrum ex his in altero habitare dicatur, non dividendum in duo, adunationis conventione minimè violanda, licèt suis nominibus per sese ea quæ adunata sunt nominentur à nobis. Dicitur namque, ut antè dixi, & in homine habitare spiritus suus, veruntamen homo dicitur & seorsus spiritus suus, seorsus & corpus. Quid igitur à nobis hujusmodi nobis divinus Paulus obliqua significatione commemorat: *Nam etsi exterior noster homo corrumpitur, sed interior renovatur de die & dies.* Si quis igitur dicat interiorem nostrum hominem in exteriore homine inhabitare, verum quidem memoravit, in duo tamen unum dividere non videbi-

Iob. 4.

tur. Ait autem alicubi etiam propheta Esaias:
Isai. 26. *De nocte vigilat spiritus meus ad te, Domine.* Vtrumne tamquam aliàs præter ipsum spiritus ipsius ad Deum dicitur vigilare? Nonne id ineptissimum videatur? Ergo scire quidem necesse est orationis figuras, non tamen ab intellectu discedere competenti, sed referre magis sententiarum vim ad sensum qui unicuique rei conveniat.
Luc. 2. Et si dicatur proficere Iesus ætate & sapientia & gratia, dispensationis id ratio est. Deus etenim verbum humanitatem more suo proficere permittebat, & quasi paulatim divinitatis suæ volebat gloriam declarare, & cum corporis ætate etiam suam extendere. Neque novum videatur, idque nonnullos nimia novitate perterreat, cùm præsertim sic quoque dicerent:
Ioan. 7. *Quomodo hic litteras scit, cùm non didicerit?* Ergo corporale quidem est augmentum, & profectus gratiæ & sapientiæ humanitatis magis mensuræ conveniat, ipsum verò Deum verbum per suam naturam perfectissimum confitemur, non egenum profectus, non sapientiæ, non gratiæ. Ipsum enim creaturæ & sapientiam & gratiam & bona omnia impertit. Et si Iesus passus esse dicatur, passio quidem erit dispensationis; ipsius tamen dicitur, & rectè quidem, quia corpus passum est, & quòd erat in corpore patiente ipse qui pati non poterat. impassibilis est enim ut Deus. quantum tamen ad conviciatorum petulantiam pertinuit, passus esset si pati posset. Ergo quoniam nostri similis factus sit unigenitus, quotienscunque homo nominatur à divina scriptura, intuentes dispensationem, Deum ipsum natura sic quoque confiteamur.

EXEMPLA DIVINÆ scripturæ quòd Dei verbum & homo factum manserit Deus.

XIV. Ait alicubi Deus ad pontificem Moysen : *Et facies propitiatorium* Exod. 25.
impositioni auri puri duorum cubitorum & dimidium longitudinem, & cubitum unum & dimidium latitudinem. Et facies duos Cherubin aureos ornatos, & impones illos ex utroque latere, [Cherub unus de latere] hoc est & Cherubin unus de latere isto propitiatorii. Et facies duos Cherubin super duo latera. Erunt Cherubin extendentes pinnas sursum, superobumbrantes pinnis suis super propitiatorium; & vultus eorum adinvicem respicientes propitiatorio erunt vultus Cherubin. Ænigma certissimum id sit, Deum verbum etiam in humanitate Domini mansisse & in sua gloria ac majestate, etsi propter dispensationem factus sit similis nostri. Pro- Rom. 3.
pitiatorium namque per fidem factus est nobis Emmanuel. Id autem nobis comprobabit sapientissimus Iohannes dicens : *Filioli, hæc scribo* Ioan. 2.
vobis, ut non peccetis; sed si quis peccaverit, consolatorem habemus apud patrem Iesum Christum justum; & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Necnon etiam Paulus : *quem proposuit*, inquit, *Deus* Rom. 5.
propitiatorem per fidem in suo sanguine. Ceterùm cerne Cherubin circumstantia propitiatorium & superobumbrantia quidem pinnis, conversa autem ad propitiatorium, & penè nutui dominico oculum intendentia. Ad Dei enim voluntatem tantùm respicit sancta cælestium spirituum multitudo, & nunquam Dei satiatur aspectu. Ita

Isai. 6. filium propheta Isaias vidisse se dicit in sede altissima & eminentissima, circumstantibus Seraphin & obsequentibus ei ut Deo.

ALIUD.

XV. DEstinabatur aliquando divinus Moyses ut Israel ab Ægyptiorum violentia liberaret. Verùm quoniam necesse erat eos qui sub jugo essent servitutis insolitæ priùs docere quòd eis Deus jam esset reconciliatus, prodigia eum facere imperabat. plerunque enim miraculum nos adducit in fidem. Ait igitur Moyses ad Deum omnipotentem: *Sin autem non crediderint mihi, neque obaudierint vocem meam, dicentes, Non apparuit tibi Deus, quid dicam illis? Dixit deinde Dominus: Quid hoc est quod est in manu tua? Respondit: Virga. Et ait illi: Proice illam in terram; & facta est serpens, & fugit Moyses ab ea. Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam, & adprehende caudam ejus. Et extendens manum adprehendit caudam, & facta est virga in manu ejus. Et dixit illi: Ut credant tibi quia apparuit tibi Dominus Deus patrum ipsorum, Deum Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.* Animadverte in his natura & veritate filium Dei, quam quasi quædam virga sit patris. Virga autem insigne est regni. *In filio enim habet omnium potestatem.* Denique etiam divinus David: *Thronus tuus*, inquit, *Deus in seculum seculi; & virga æquitatis, virga regni tui.* Sed eam projecit in terram, id est, corpore terreno circumdedit, sive per humanitatem misit in terram. Tunc enim tunc & in similitudine factus est maligno-

Exod. 4.

Ioan. 17.

Psal. 44.

rum, hominum ſcilicet. Malignitatis autem ſignum eſt ſerpens. Quòd autem verum ſit hinc ſcibis. Ipſe enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus, imagine & figura diſpenſationis ſancta cum carne, pro ſerpente accipitur æreo quem erexit Moyſes ut ſerpentum morſus arceret. Ait enim: *Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnes qui credunt in ipſum, non pereant, ſed habeant vitam æternam.* Quemadmodum enim ſerpens factus ex ære ſalutis erat periclitantibus cauſa, (ſanabantur enim in eum reſpicientes) eodem modo etiam Dominus Ieſus Chriſtus eis qui eum vident quidem in ſimilitudine malignorum, eò quòd factus ſit homo, non ignorant tamen quòd Deus ſit vivificus, cauſa erit vitæ, & dat poſſe animalia venenoſa vitare, id eſt, contrarias poteſtates. Id quoque hujus rei figura ſit, quòd Moyſeos virga virgas alias devoraverit, quas in terra magi projecerant. Igitur virga quidem in terra projecta eſt, non tamen ſerpens remanſit. Reſumpta autem iterum fuit quod erat. Nam licèt facta ſit, ut antè dixi, in ſimilitudine noſtra patris virga, id eſt, filius, per quem habet omnium poteſtatem, attamen impleta diſpenſatione revolavit in cælum, & fuit iterum tamquam in manu patris virga æquitatis ac regni. Sedet enim ad dexteram genitoris ſui in propria majeſtate, ſedes altiſſimas obtinens & cum carne.

Num. 21.

Ioan. 3.

Exod. 4.

Pſal. 44.

ALIVD.

XVI. *Dixit autem ad eum Deus Dominus iterum: Infer manum tuam in sinum* Exod. 4.
tuum. Et intulit manum in sinum suum, & protulit manum de sinu suo, & facta est manus ejus tamquam nix. Et dixit iterum: Infer manum tuam in sinum tuum. Et intulit manum suam in sinum suum, & protulit eam de sinu suo, & iterum restituta est in colorem carnis ejus. Manum & dexteram Dei & patris verum filium ejus divina scriptura nominat. Induxit enim ipsum dicen-
Isaia 4. tem: *Ego manu mea firmavi cælum.* nec non etiam
Psal. 32. David divinus cantat: *Verbo Domini cæli firmati sunt.* Cerne igitur in sinum quidem Moysei adhuc manum ejus occultari & nondum factam leprosam, prolatam verò, statim leprosam factam, deinde mox inlatam, & rursus prolatam, & de cetero non leprosam: *Restituta est enim*, inquit, *in colorem carnis ejus.* Ergo quandiu quidem erat in sinu patris Deus verbum, divinitatis nitore fulgebat. Verùm quoniam aliquo modo
Rom. 8. extra fuerat per incarnationem sive ἐνανθρώπησιν,
Isai. 53. factus est in similitudine carnis peccati, & inter iniquos reputatus est. Ait enim divinus Paulus:
2. Cor. 5. *Eum qui peccatum non noverat, pro nobis peccatum*
Levit. 13. *fecit ut nos fieremus justitia in ipso.* Hoc existimo lepram significare. Immundus enim secundùm legem leprosus. Sed quoniam iterum in sinum fuerit patris, (adsumptus est enim in resurrectionem à mortuis) prolata iterum manus videbatur munda. Adveniet enim adveniet per tempora Dominus noster Iesus Christus in sinceritatem divinitatis & gloriam, quamvis similitudinem

nostram non projecerit. Ait enim & beatus Paulus de Christo *quia semel mortuus est ad multorum exhaurienda peccata, secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.* Ergo quotiens nobis sacra littera nominat Christum Iesum, ne hominem seorsum putaveris, non verè adunato ipsi Deo verbo; sed existimaveris magis ipsum esse ex Deo & patre verbum Iesum Christum, cùm factus sit homo. Heb. 9.

QVOD NON ERAT HOMO Theophorus Christus, nec simpliciter in homine inhabitarit Dei verbum, sed magis caro sit factum, sive homo perfectus secundùm scripturas.

XVII. QVi fidem habent in Christo immaculatam & rectis omnibus suffragiis comprobatam, dicant videlicet quòd ipsum ex Deo patre verbum in exinanitatem descenderit, formam servi accipiens corpus quod est natum ex virgine, quòd factum sit nostri similis & nuncupatus sit filius hominis. Est autem Deus quidem secundùm spiritum, homo autem idem secundùm carnem. Denique divinus Paulus Iudæorum populum alloquebatur dicens: *Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissimis diebus istis locutus est nobis in filio.* Et quonam modo intelligatur locutus fuisse Deus & pater novissimis diebus in filio? Locutus est enim antiquioribus per sese legem. Idcirco etiam ipse filius suos dicit esse sermones, per sapientissimum Moysen. Ait enim: Heb. 1.

Matth. 5. *Nolite putare quia veni ſolvere legem aut prophetas. Non veni ſolvere, ſed implere. Dico enim vobis, iota unum aut unus apex non tranſibit legem donec omnia fiant. Cælum & terra tranſibit, verba autem mea non tranſibunt.* Ad hoc etiam prophetæ vocem:
Iſaiæ 25. *Ipſe qui loquor, præſto ſum.* Ergo cùm factus eſt
Heb. 1. in carne, tunc locutus eſt nobis pater in ipſo, ſicut ait beatus Paulus, noviſſimis diebus. Sed ne parum credamus quòd ipſe ſit ille, & ante ſe-
Ibidem. cula filius, intulit ſtatim, *Per quem fecit & ſecula.* Splendorem etiam gloriæ & figuram ſubſtantiæ patris eſſe commemorat. Homo igitur factus eſt verè is per quem fecit & ſecula Deus & pater, & non, ut nonnulli exiſtimant, in nomine fuit, ut tamquam homo intelligatur à nobis Deum habens inhabitantem. Nam ſi hæc rectè ſe habere verè confidunt, ſupervacaneus videbitur eſſe beatus evangeliſta Iohannes dicens: *Et verbum caro factum eſt.* Vbi enim opus eſt ἐνανθρωπήσεως? Aut quare incarnatum dicitur Deus verbum, ſi non factus eſt caro? Similem noſtri eum factum eſſe ſignificat, & vis ἐνανθρωπήσεως ſimilem noſtri factum eſſe declarat, manſiſſe tamen ſic quoque ipſum ſupra nos, immo ſupra univerſam etiam creaturam. Oportere autem exiſtimo ea quæ dixi exemplis etiam comprobare & perſuadere quòd factus ſit homo unigenitus & ſit Deus etiam cum carne, ac non magis inhabitarit in homine, theophorum ipſum & faciens tamquam alios qui divinitatis ipſius fuere participes.

INTELLECTVS SIVE COGITATIONES.

XVIII. Ait alicubi Deus de nobis: *Inhabitabo in ipsis, etiam inambulabo, & ero ipsis Deus, & ipsi erunt mihi populus.* Necnon etiam ipse Dominus noster Iesus Christus: *Ecce ego venio; & si quis mihi aperuerit, intrabo ego & pater, & mansionem apud eum faciemus, & apud eum cœnabimus.* Nominati sumus etiam templa Dei. *Vos enim*, inquit, *templa Dei estis vivi.* Et rursus: *Nescitis quòd corpora vestra templum est spiritus sancti, qui est in vobis, quem habetis à Deo.* Verùm si ita aiunt & ipsum esse Emmanuel tamquam unumquemque nostrum, inhabitantem in sese Deum habuisse apertè confiteantur; ut cùm ipsum adorari conspiciunt tam à nobis quàm ab angelis, in cælo pariter & in terra, erubescant tamquam diversa sentientes & litterarum sacrarum propositum nescientes nec habentes in se fidem quam nobis tradiderunt qui in principio & viderunt & ministraverunt verbo. Sin autem dicant quòd propterea Deus sit ut Deus glorificetur, quia in eo tantùm inhabitavit Dei patris verbum, ac non propterea quia factus sit homo, audient rursus à nobis: Qui inhabitantem in se Deum habuerint, satis est ut idcirco verè dii esse possint, & ab hominibus adorentur, omnes sint dei & adorandi. Inhabitat enim in sanctis angelis. Habuimus autem & nos & ipsum in nobis per spiritum. Sed non sufficiat hoc natura deos ostendere & adorandos eos qui habent spiritum. Igitur non propterea Deus est & adorandus Emmanuel quòd inhabitarit in eo tamquam in homi-

Apoc. 3.
Ioan. 14.
1. Cor. 3.
1. Cor. 6.

ne communi & seorsus intelligendo & in parte Deum verbum, sed quòd factum sit caro, id est, homo. Mansit enim ideo & Deus & adorandus.

DICTA APOSTOLICA in quibus Deus nominatus sit Christus.

XIX. DE mysterio dicens secundùm Christum: *Quod aliis*, inquit, *generationibus non est agnitum filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis ejus, quibus voluit revelare divitias gloriæ mysterii hujus in gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ, quem nos annuntiamus.* Si igitur est theophorus, ac non Deus verè, quomodo ipse est divitiæ gloriæ mysterii quod adnuntiatur gentibus? Vel quomodo omnino Deus adnuntiatur?

Ephes. 3.

ALIUD.

Col. 2.

XX. V*Olo enim vos scire qualem solicitudinem habeam pro vobis & pro his qui sunt Laodiciæ & quicunque non viderunt faciem meam in carne, ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Christi.* Ecce mysterium Dei mysterium nominat Christi, & plenè intelligere quosdam vult in agnitionem ipsius. Quo igitur intellectu opus erat volentibus Christi mysterium discere, si fuerant audituri quòd inhabitaret in homine Deus? Opus est enim nimio intellectu ut scias contrà quòd verbum, cùm sit Deus, factus est homo.

ALIVD.

XXI. *A Vobis enim sonuit sermo Domini, non solùm in Macedonia & Achaia, sed in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, exivit.* Ecce iterum in Deum fidem factam esse commemorat, cùm etiam Christus dicat: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Sermonem autem prædicationem dicit de se ipso. *1. Theſſ. 1. Ioan. 7.*

ALIVD.

XXII. *IPsi enim scitis introitum nostrum apud vos, quoniam non inanis fuit; sed antè multa passi, & contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, confisi fuimus in Deo colloqui ad vos evangelium Dei.* Ecce loquens in Deo, Dei evangelium memoravit qui prædicat gentibus Christum. *1. Theſſ. 2.*

ALIVD.

XXIII. *REcordamini, fratres, laborem nostrum & ærumnam; nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus evangelium Dei inter vos.* Et iterum: *Propterea & nos gratias agimus Deo sine intermissione; quoniam cùm percepissetis à nobis verbum, auditus Dei excepistis, non ut verbum hominum, sed sicut verè verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.* Nonne evidenter evangelium Dei & Dei verbum prædicationem de Christo commemorat? Quippe id omnibus manifestissimum est. *Apparuit enim gratia Dei salvatoris omnibus, eru-* *Ibidem. Tim.*

diens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & justè & piè vivamus, in hoc seculo, expectantes beatam spem & adventum gloriæ magni Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Ecce Deus & magnus plenissimè nominatus est Dominus noster Iesus Christus. Ipse est enim cujus adventum gloriæ expectantes, sobriè vivere, & inreprehensibiliter festinamus. Sed si est homo theophorus, quomodo sit & magnus Deus? Vel quomodo beata spes in eum? Siquidem verus est profectò Hieremias dicens: *Maledictus qui spem suam ponit in homine.* Neque enim Deum ipsum possit efficere, ut antè dixi, Deum portare. Denique doceant nos quid impediat alios etiam omnes deos esse & adorandos qui in se habuerint Deum? Deum autem & magnum & beatum, habentem inluminationem Christum nominat beatus Paulus, qui invenitur dicens de Iudæis & Emmanuel: *Quorum patres & testamentum & promissiones, & ex quibus Christus secundùm carnem, qui est super omnia benedictus in secula seculorum. Amen.* Quòd verè secundùm divinam revelationem faciebat prædicationem perspicuum sit, ipso dicente: *Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam cum Barnaba, adsumpto etiam Tito. Ascendi autem secundùm revelationem, & exposui eis evangelium quod prædico in gentibus, seorsum autem his qui videbantur, ne fortè in vacuum currerem aut cucurrissem.* Christum prædicans gentibus ut Deum, divinum nominat ipsius ubique mysterium. Ascendit per revelationem Hierosolymam, & exposuit his qui videntur, id est, sanctis Apostolis, sive discipulis, ne fortè in vacuum currat.

Ierem. 1.

Rom. 4.

Gal. 2.

At

At cùm verò ab Hierosolymis descendisset, & rursus gentium gregibus interfuisset, emendavitne aliquid ex prioribus? Nonne perseveravit Deum confitens Christum? Atque scribit quibusdam: *Miror quòd sic citò transferimini ab eo qui vos vocavit in aliud evangelium, quod non est aliud, nisi aliqui sunt conturbantes vos & volentes convertere evangelium Christi.* Ait autem iterum: *Sed etsi nos aut angelus de cælo evangelizaverit vobis præter id quod accepistis, anathema sit.* Pro qua igitur causa alios omnes omittens, licèt Deum inhabitantem habuerint, solum prædicabat Iesum sicut Deum? Gal. 1.

ALIVD.

XXIV. SCriptum est de Christo: *Cùm autem esset in Hierosolymis in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat se illis, quòd ipse sciebat omnes, & quòd non necesse habebat ut aliquis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid erat in homine.* Si homo esset theophorus, quomodo non decepti sunt multi qui Hierosolymis in nomen ejus crediderunt? Vel quare solus cognoscit quæ sunt in homine, cùm præsertim nemo alius sciat? Finxisse enim dicitur Deus corda nostra singillatim. Vel quare solus remittit peccata? Ait quia potestatem habet filius in terra remittere peccata. Quare solus præter alios adsessor est Dei & patris? Quare soli obsequuntur angeli? Et nos quidem docuit communem putare patrem qui est in cęlis, sibi autem eum specialiter scribebat. Ioan. 2. Psal. 32. Matth. 9.

Sed fortè dices quòd hujuſmodi voces inhabitanti verbo deputandæ ſint. Nonne igitur eum oportebat juxta prophetas convenientem menſuram ipſum quoque dicere : *Hæc dicit Dominus.* Verùm ea quæ ſupra legem ſancire vellet, adſumens ſibi convenientem legiſlator auctoritatem aiebat : *Ego dico vobis.*

Matth. 5. Quomodo liberum ſe ait & non obnoxium Deo? Ideo quia eſt filius in veritate. Et ſi eſſet homo theophorus, eſſetne etiam liber ſecundùm naturam? Hujus enim Deus liber atque ſolutus eſt. Solus enim quaſi tributa omnium exigit, & tamquam loco debitorum ab omnibus recipit religionem. Etſi exitus legis & prophetarum Chriſtus eſt, eſt autem homo theophorus, nonne dicere liceat quòd propheticarum prædicationum exitus ἀνθρωπολατρείας nobis crimen induxerit? Deinde lex quidem prędicabat : *Dominum Deum tuum adorabis, & ei ſoli ſervies.* Qua nos eruditione perduxit ad Chriſtum quaſi ad agnitionem illis qui in umbris fuerant potiorem. Spernenteſne igitur Deum adorare, adorabimus hominem habentem Deum inhabitantem? Vbi enim præſtabilius erat Deum intelligi, in cælo an magis homine, in Seraphim an in terreno corpore? Si erat homo theophorus, quomodo propemodum ac nos participavit carni & ſanguini? Nam ſi quia inhabitarit, hoc ei ſufficit ut noſtri ſimiliter ac nos participaret, & ita his participare id eſt hominem factum eſſe, inhabitavit & in multis ſanctis, homo igitur non ſemel, ſed ſæpiſſime factus eſt. Quare ergo ſemel in conſummatione ſeculorum, in deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam di-

Deut. 6.

Heb. 2.

Heb. 9.

citur apparuisse? Quomodo autem unum nobis verbi adventum prædicant divinæ scripturæ, si theophorus erat homo? Templum scilicet & ipse factus est Dei. Quomodo in nobis etiam Christus est? Sicut templumne in templis, an ut Deus magis in templis per spiritum? Si theophorus erat homo, cur est solius ipsius corpus vivificum? Oportuerat enim aliorum etiam corpora esse talia in quibus habitavit Deus omnipotens.

Scripsit autem alicubi etiam divinus Paulus: *Irritam faciens quis legem Moysi, sine ulla miseratione duobus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit & sanguinem testamenti pollutum duxerit?* Heb. 10. Atquin divina erat lex, & mandata dicta per angelos. Quomodo igitur dignus erit deteriore supplicio qui pollutum duxerit sanguinem Christi? Vel quomodo potior est religione quæ est secundùm legem fides in Christum? Sed, ut jam antè diximus, est non similis aliorum sanctorum homo theophorus, sed Deus magis verè, & omni mundo celsiorem possidet gloriam, quòd cùm Deus sit natura Dei verbum, factum est caro sive homo perfectus. Animatum enim & rationabile esse quod adunatum est ei credimus corpus, & verè omnino est adunatio.

QVOMODO OPORTET intelligere Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, *& quomodo mittitur verbum quod Deus est, & quomodo proprium ipsius dicitur corpus.*

Heb. 2. XXV. SEmen Abrahæ adprehendere verbum Dei unigitum beatus Paulus commemorat, necnon etiam quòd propemodum ac nos participavit carni & sanguini. Memores autem sumus etiam Iohannis. Ait enim: *& verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Idne igitur fuit propositum viris spiritalibus docere quòd Dei verbum conversionis sit patiens, aut quòd eum fas sit commutationem quæ magis creaturæ conveniat sustinere, adeo ut & id quod non erat, forsitan aut id sua sponte deveniat, aut ut alius contra ipsius voluntatem ad aliam naturam impellatur. absit. Manet namque idem, à sua natura commutationem omnem excludens, conversionis umbram nesciens pati. Fixa est enim semper in suis superna illa cælestisque natura. Quomodo igitur verbum caro factum sit videre est. Primùm quidem divina scriptura carnem plerunque nominat, & quasi ex parte animalis totius significa ionem facit, necnon etiam à sola anima intercedum tantundem agit. Scriptum est enim quòd
Luc. 3. videbit omnis caro salutare Dei. Et ipse divinus
Gal. 1. Paulus, *Non consensi*, inquit, *carni & sanguini.* Allocutus est autem eos qui sunt ex Israel pontifex Moyses: *In septuaginta & quinque animabus*
Deut. 10. *descenderunt patres tui in Ægyptum.* Sed non id-

circo dixeris quòd nudæ & ſine carnibus animæ in Ægyptum deſcenderint, nec porrò quòd inanimis corporibus & ſolis carnibus ſalutare ſuum Deus indulſerit. Quotiens igitur audimus carnem factum eſſe verbum, hominem intelligamus ex anima & corpore. Factum eſt autem verbum, cùm ſit Deus, homo perfectus, corpus accipiens animatum & rationabile, idque ſibi verè adunavit, (quomodo, ipſe ſciat. noſtris enim ſenſibus hujuſmodi cogitationes omnino cerni non poſſunt) & nuncupatus eſt filius hominis. Sed ſi oportet tamquam in ſpeculum intuentes dicere, conjectat aliquo modo ſenſus humanus adunatum fuiſſe verbum corpori habenti animam rationabilem qualiter etiam hominis animam ſuo corpori, ipſam quidem diverſæ naturæ, ſortitam tamen communionem adunationemque cum corpore, ut penè videatur non eſſe alia præter corpus, eò quòd per compoſitionem ex utroque animal unum efficiamur, manente tamen ipſa, ut antè memoravi, in ſua natura. Ergo non per commutationem aut converſionem hominem factum Dei dicimus verbum, nec prorsùs quòd Deus eſſe deſierit, ſed quòd carnem accipiens ex muliere, & ei ex utero adunatus, exiit homo idem ſimul & Deus, neque Dei & patris generationem proiciens, ſuſtinuit arcanam ex muliere, inde initium ut eſſet accipiens. Permittebat autem carni propriæ ſuæ naturæ legibus naſci, nativitatis ratione duntaxat. Ceterùm habet in ſe aliquid ab humana natura diſſimile: Natus eſt enim ex virgine, & ſolus habet matrem innuptam. Factum autem ipſum etiam carnem & in nobis inhabitaſſe commemorat, ut utroque comprobaret &

factum fuisse hominem & suum non perdidisse: mansit enim quod erat. Intelligitur namque certè tamquam aliud in alio inhabitare, id est, divina natura in humanitate, non perpessa commixtionem aut confusionem aut commutationem, ut esset quod non erat. Quicquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum fit tale quale est id in quó habitat, sed aliud in alio magis intelligitur. At verò in verbi natura & humanitatis solam nobis differentiam designat diversitas naturarum. Vnus enim ex utroque intelligitur Christus. Ergo inconfusione, ut antè dixi, servata, inhabitasseverbum ait in nobis. Scit enim unum esse filium unigenitum carnem factum & hominem. Cerne autem mihi divinum evangelistam totam sapienter naturam hominum coronare. Ait enim verbum habitasse in nobis, non alterius, ut ego opinor, gratia incarnationem verbi factam esse commemorans nisi ut etiam nos participatu ipsius per spiritum sanctum locupletati adoptionis beneficium lucraremur. Igitur in Christo unitatem summam veramque credimus factam. Sin autem in nobis inhabitare dicatur, σχετικῶς ipse faciet inhabitationem. Inhabitavit namque in eo omnis plenitudo divinitatis corporaliter, non per participatum, vel σχέσιν simpliciter, quasi sole inlucente, aut igni insitum sibi calorem aliis immittente, sed, ut ita dicamus, ipsam divinam sinceramque naturam intelligendam id quod est, inhabitationem sibi faciente per veram, ut antè diximus, unitatem in templo quod est natum ex virgine. Ita enim unus & est & intelligitur Christus Iesus. Quòd verò in expressionum summa noster sermo vincatur, non

negabo; sed non idcirco Christi mysterium non credatur, sed magis sit meritò mirabilius. Quanto enim omni est mente superius & sermone, tanto magis ultra omnem admirationem ponendum est. Carnem verò factum verbum, id est, hominem perfectum, non dicimus mensura corporis comprehendi, (id enim ineptissimum est) sed implere sic quoque credimus, sicut solet, cælum & terram & quæ inferiùs posita sunt. Omnia etenim plena sunt Deo, & omnia ipsi parvula sunt. At quomodo & singulis & in omnibus totus sit, intellectumque dictumque difficile est, immo verò etiam impossibile. Id autem, ut opinor, eò possidet quòd incorporeus sit & indispertibilis. Proprium autem verbi corpus dicitur à nobis, non quemadmodum proprius est homini risus, vel equo hinnitus, sed quòd factum per adunationem veram instrumenti ei præbens officium ad exequendum ea quæ more solito operatur absque solo peccato. Sin vero Deus verbum etiam missum fuisse fortè dicatur, ne quis vestrum terreatur, illud cogitãs: Quò perget incorporeum, vel quò cedet is quo plena sunt omnia? Sciat autem magis quòd sit & alius missionis modus, non ut locum de loco qui mittitur mutet, sed ut ministerium magis sacrum suscipiat. quod etiam discipulis injunctum esse discimus à Christo omnium salvatore. Denique etiam divinus Paulus ait de Christo: *Ergo, fratres sancti, vocationis cælestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Iesum.* Animadverte autem quantum eum ministrantem hominum more ostendit, licèt natura sit Deus, tunc ei etiam officium apostolatus attribuit. Nihil autem, ut antè Heb. 3.

diximus, absurdum est si Deus verbum mitti etiam dicatur à patre. Implet namque certissimè omnia, & nulli loco penitùs deest. Nos verò humanis vocibus divina interpretantes, figurationibus corporis immortalis naturæ dispensationem solemus intelligere. Denique cùm sanctus spiritus omnia impleat, scribit beatus Paulus & dicit: *Quòd autem estis filii, misit Deus spiritum filii sui in corda nostra, in quo clamamus: Abba pater.* Ait autem & ipse salvator: *Expedit vobis ut ego eam. nam si non abiero, paraclitus non veniet ad vos.* Oportet igitur ad rationem pietatis omnia referentes, certa cogitatione sectari. Id enim facientes nobismetipsis maximè profuerimus.

Gal. 4.

Ioan. 16.

QVOMODO INTELLIGITVR *Theotocos virgo sancta.*

XXVI. NAtum est quidem inæstimabiliter verbum Dei & patris; & hæc generatio omnem sensum cogitationemque transcendit, & est incorporali naturæ conveniens. Veruntamen id quod natum est, proprius partus intelligitur genitoris & ejusdem cum eo substantiæ; ideoque etiam filius nominatus est, nomine scilicet indicante quasi veram sinceramque progeniem. Sed cùm sit vivus in æternum pater, necesse est eum quoque vivere in æternum propter quem est pater. Erat igitur in principio verbum & Deus, & erat etiam verbum apud Deum, ut sapientissimus evangelista commemorat. In consummatione autem temporum propter nos homines & propter nostram salutem incarnatum est

& homo est factum, non amittens quod erat, sed retinens inconvertibilem suam naturam & semper divinitatis fastigiis conlocatam, subiens autem propter nos dispensatoriè exinanitatem, nec inhonorans pauperiem quæ humanæ mensuræ conveniat. Nam cùm esset dives, pauper est factus, sicut scriptum est, ut nos paupertate ejus divites essemus. Factum est igitur homo, & generationem ex muliere passum dicitur. Igitur quòd ex sancta virgine verè sibi adunatum corpus acceperit, unde etiam Θεοτόκον esse dicimus virginem sanctam, quia id humanè sive secundùm carnem peperit, licèt haberet ante secula generationem ex patre. Opinari autem nonnullos verbum tunc initium fuisse sortitum cùm homo sit factum, impietatis furorisque plenissimum est. Eos etenim insipientissimos esse monstravit ipse salvator de se dicens: *Amen dico vobis, antequam Abraham esset, ego sum.* Quomodo enim ante Abraham erat qui multis pòst temporibus secundùm carnem natus est? Satis autem ipsos, ut opinor, redarguet divinus Iohannes dicens: *Hic erat de quo ego dixi: Post me venit vir qui ante me factus est, quia prior me erat.*

2. Cor. 8.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

Prætermittentes igitur in re tam frivola sine causa certare, ad illud magis veniamus quod etiam emolumenti aliquid possit adferre, ne molestè ferant nonnulli audientes esse sanctam virginem θεοτόκον, nec incredulitatis Iudaicæ suas oppleant mentes, immo verò etiam paganicæ impietatis. Iudæi etenim aggrediebantur Christum dicentes: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasmia, quòd cum sis homo, facis te Deum.* At verò filii paganorum Ecclesiæ dogmata derident au-

Ioan. 10.

dientes ex muliere Deum esse progenitum. Sed illi quidem suæ dementiæ exedent fructus, & audient à nobis : *Stultus stulta loquitur, & cor ipsius vana intelliget.* Nostri enim mysterii oratio, licèt Iudæis sit scandalum, gentibus autem stultitia, nobis tamen, qui id scimus, verè est admirabile & salutare & dignissimum credi ; & si esset omnino quisquam qui dicere auderet hanc carnem terrenam nudæ divinitatis fuisse genitricem & ex ea creatura omni superiorem natam fuisse naturam, insania id esset & furor. Neque enim ex terra divina est facta natura, nec corruptibile incorruptionis radix unquam fiet, nec mortalitas pariet vitam, nec corporis tractabilis incorporale fit germen, nec increatum à creato nascitur, nec quod absque initio est ab eo quod habet initium.

Verùm quoniam Dei verbum juxta nos factum esse adfirmamus & nostris corporibus corpus sumpsisse consimile, idque sibi verissimè adunasse arcana inenarrabilique ratione, & sic hominem factum carnaliter natum, quid absurdum est vel quod credi non debeat, cùm præsertim hominis anima, ut sæpissime diximus, cùm sit naturæ alterius præter corpus, nascatur tamen cum ipso, cùm sit ei adunata, nec quisquam arbitretur naturam corporis animæ initium præbere substantiæ; sed immittit quidem ipsam inæstimabiliter Deus in corpus, & cum ipso etiam nascitur; unum tamen ex utroque animal definimus, hominem scilicet. Igitur verbum quidem Deus erat, factum est autem & homo, & quia natum est secundùm carnem, propter humanitatem necessarium est ut quæ ipsum peperit sit θεοτόκος.

Nam ſi non peperit Deum, certè nec dicetur Deus qui eſt ab ipſa progenitus. Sin verò Deum ipſum divinæ ſcripturæ nominant, peperit ipſa Deum hominem factum, ſiquidem homo aliter fieri non poſſet niſi per generationem ex muliere. Quomodo igitur non ſit, quæ ipſum peperit, Θεοτόκος. Quòd autem Deus ſit verus qui natus inde eſt, ex divina ſcriptura diſcimus.

DICTA DE CHRISTO.

XXVII. *ECce virgo in utero accipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel.* Quomodo ergo id quod natum eſt ex ſancta virgine Emmanuel nominatur, cùm Emmanuel, ut antè dixi, ſignificet in noſtra natura propter carnem fuiſſe verbum, quod eſt Deus verus de Deo, ſed & Emmanuel? Exinanivit enim ſe, generationem noſtram & ſimilem paſſus, ac ſic nobiſcum converſatus eſt. Ergo Deus in carne, & Θεοτόκος verè quæ eum carnaliter ſive ſecundùm carnem generavit. *Iſaia 7.*

ALIVD.

XXVIII. *QVoniam omnes ſtolam dolo congregatam & veſtimentum cum commutatione deponent, & volent, ſi fuiſſent igni combuſti; quoniam verè natus eſt nobis & datus eſt nobis, cujus principatus factus eſt in humero ejus, & vocatur nomen ejus magni conſilii nuntius.* Audis quòd puer nominatus ſit, quòd generationem ſit noſtræ ſimilem paſſus. At eum puerum cælum per ſtellam clariſſimam indicavit, magi ado- *Iſaia 9.*

raverunt ex ultimis terræ limitibus adventantes, angeli pastoribus evangelizabant salvatorem natum esse dicentes, & pacem necnon etiam patris bonam voluntatem. Est autem magni consilii nuntius. Manifestavit etenim nobis patris voluntatem, qui in eo complacuit orbem salvare terrarum, & per ipsum & in ipso mundum sibi conciliare. Christo enim reconciliati, Deo sumus reconciliati. Deus est enim & verè filius Dei & patris. Quòd igitur sit patris consilium, cujus
Ioan. 3. nobis fuerit nuntius, ipse docebit dicens: *Ita enim dilexit Deus mundum ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Filius autem unigenitus ille sit qui ex sanctâ virgine procreatus. Ipsum enim est verbum homo factum quod fuit Deus in carne, ac sic terrenis apparuit. Denique
Ioan. 6. dicebat: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Quòd verò per ipsum & in ipso credamus patri
Ioan. 12. explanavit dicens: *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* & : *Qui vidit me, vidit eum qui misit me.*

ALIVD.

Isai. 49. XXIX. A*Vdite me insulæ, & intendite gentes. Post multum temporis stabit dicens Dominus. Ex utero matris vocabunt nomen meum.* Cùm Deus sit verbum, non ignoravit quòd generationem patietur ex muliere incarnatus propter nos. Sciebat autem quòd vocabitur Christus Iesus Deo & patri, omnibus novum filii nomen prædicans, quod est benedictum in terra. Observa autem quam propriam nominet

matrem, quæ ſuum peperit corpus. Ergo ſi Deum verum ſe eſſe cognoſcit, illa quæ eum carnaliter peperit, θεοτόκος dicitur, & rectè quidem. Sin verò non eſt Deus, idque audacter immo potiùs ſceleratè nonnulli ſentiunt, privent ipſam virginem ſanctam hoc nomine, ne Θεοτόκος eſſe dicatur.

QVOD DEVS NOMINATVR & homo apparens unigenitus.

XXX. SAlomon ait orans: *Et nunc, Domine Deus Iſrael, credibile fiat verbum tuum, quod locutus es puero tuo David. Quòd ſi verè habitavit Deus cum hominibus in terra?* Animadverte quàm miretur verbi incarnationem. Res enim incredibilis videbatur. Habitavit namque cum hominibus in terra tunc cùm homo eſt factum. Ceterùm quomodo id præcipuum quiddam ſit, vel quomodo id miratione dignum, ſi Deus ab his quæ ipſe creaverit non diſcedat, fovens ea ſcilicet, & continens quidem ea quæ jam facta ſunt, ea verò quæ nondum facta ſunt creans. Miraculum autem verè præcipuum, quòd in terra cum hominibus habitarit homo factus Deus juxta promiſſiones jam antea datas divino David. Scriptum eſt enim: *Iuravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eum.* Quid autem juravit? *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* Et verò ille, quamvis crediſſet quòd nunquam abneget promiſſionem Deus omnipotens, & ipſum generationis locum curioſiùs inquirebat. Denique dicebat: *Si aſcendero ſuper lectum ſtratus mei, ſi dedero ſomnum oculis aut palpebris meis*

2. Paralip. 6. — *Pſal. 131.*

dormitationem aut requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Deinde cùm id quoque per ſpiritum comperiſſet, & carnalis generationis unigeniti locum cognoviſſet, evangelizabat & dicebat: *Audivimus eam in Eufrata*, id eſt, in Bethleem, *invenimus eam in campis ſylvæ.* Quod verò dicens Eufrata ſignificet

Mich. 5. Bethleem propheta comprobavit: *Et tu Bethleem domus Eufrata.* Obſerva autem quoniam eum quem crediderat creatum juxta nos in Eufrata, Deum Iacob nominet, cujus inhabitatio fuit in tabernaculo. Ibi enim peperit Ieſum ſancta virgo. Nominat autem eum & alibi Deum Abra-

Pſal. 46. ham dicens: *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham.* Penè enim mentis ſuæ oculis illuminatione ſpiritus ſancti futurorum ſcientia eruditus, principes populorum, id eſt, ſanctos Apoſtolos, in Domini noſtri Ieſu Chriſti cernebat obſequio. Cùm igitur Deus Abraham & Deus Iacob, qui eſt natus ex muliere, nominatus ſit, quare non ſit virgo ſancta Θεοτόκος?

ALIUD.

XXXI. PRopheta Habacuc: *Domine*, inquit,

Habac. 3. *inaudivi auditum tuum, & timui. Conſideravi opera tua, & expavi. In medio duorum animalium cognoſceris. In adventum temporis, oſtenderis in eo. Dum conturbata fuerit anima mea, in ira miſericordiæ memor eris. Deus de Theman veniet, & ſanctus de monte Pharan.* Quomodo in medio duorum animalium cognoſcetur? Nam cùm natus eſſet ex muliere, & vixiſſet uſque ad tempus pretioſæ crucis, gratia Dei, ſicut ait beatus Paulus, per ſuum corpus pro omnibus

gustavit mortem. Sed quoniam natura erat Deus, resurrexit denuo in sempiternam vitam. Cognitus est igitur hic qui pro nobis pretiosam sustinuit crucem in medio duorum animalium. Nam ipse alicubi ait ad Iudæos: *Cùm exaltaveritis filium hominis, tum cognoscetis quia ego sum.* Quomodo autem & Deum ipsum nominans, ex Theman venturum & ex Pharan monte pronuntiat? Interpretatur autem Theman auster. Apparuit enim Christus, non à regionibus aquilonis, sed ab australi Iudæa, in qua etiam Bethleem est. Cùm igitur is qui Dominus & Deus nominatus est, ex Iudæa venerit australi, natus est enim Bethleem, quomodo non sit sancta virgo Θεοτόκος? *Heb. 2.* *Ioan. 8.*

ALIUD.

XXXII. IN Genesi scriptum est: *Subremansit autem Iacob solus, & luctabatur homo cum ipso usque ad mane, Vidit autem quòd non prævaleret ad ipsum, & tetigit latitudinem femoris ejus cùm luctaretur cum eo, & dixit ei: Dimitte me, ascendit enim ortus. Ille autem dixit: Non te dimitto, nisi benedixeris mihi.* ET POST ALIA: *Benedixit autem eum ibi, & vocavit nomen loci illius faciem Dei. Vidi enim*, inquit, *Deum facie ad faciem, & salva est anima mea; ascendit autem locum, & transiit facies Dei. Ipse autem titubabat femore suo.* Mysticus quidem est scripturarum sensus. Subindicare enim videtur Iudæorum obluctationem, qua utebantur penè cum ipso luctantes: qui tamen superati sunt, & ipsi autem impetraturi benedictionem ipsius, si per fidem ad eum novissimis temporibus convertissent. Attamen illud cerne. Homo erat qui luctabatur, *Gen. 32.*

&eum tamen Iacob Dei faciem nominabat. Neque id solum. Nam sciebat eum Deum esse veritate. *Vidi enim*, inquit, *Deum facie ad faciem*, *& salvata est anima mea.* Deus namque est natura Em-
Heb. 1. manuel. Dicitur autem etiam facies Dei. Nam est figura substantiæ patris, & ita se vocabat apud
Ioan. 5. Iudæos cùm diceret de Deo & patre: *Neque faciem ejus vidistis, & verbum ejus non habetis in vobis manens; quòd quem misit ille, huic vos non creditis.* Quòd verò Deus sit verus homo ille qui luctabatur cum Iacob, sacra iterum littera faciet fi-
Gen. 35. dem. Dixit enim: *Inquit Dominus ad Iacob: Surge, ascende in locum Bethleem, habita ibi, & fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi cum fugeres à facie fratris tui Esau.* Revertens enim ex Mesopotamia, deinde timens Esau, traicit Iacob pueros
Gen. 32. & omnia vasa sua. Subremansit autem solus, & luctabatur homo cum eo.

ALIVD.

Dan. 7. XXXIII. Beatus Daniel horribilem visionem nobis exponens, *Videbam*, inquit, *in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniens, & usque ad vetustum dierum pervenit, & in conspectum ejus adduxerunt eum, & ipsi datus est honor & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient; potestas ejus potestas in æternum, quæ non transgredietur, & regnum ejus non corrumpetur.* Audis quemadmodum non hominem simpliciter se vidisse commemoret, ne unus ex nobis & juxta nos Emmanuel esse credatur, sed quasi filium hominis. Cùm
Philipp. 2. enim verbum natura sit Deus, in similitudine tamen

tamen hominum factum fuit, & inventum est habitu ut homo, ut in eodem utrumque intelligatur, & neque homo nudus, nec verbum absque humanitate & carne, tamen ei principatum & honorem, quæ semper habeat, data esse commemorat. Ait enim quòd omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient. Cùm igitur etiam in humanitatem positum unigenitum Dei verbum servientem habeat creaturam & patris principatum & suum, peperit autem secundùm carnem ipsum sancta virgo, quomodo non intelligitur sancta virgo Θεοτόκος?

DE CHRISTI PASSIONE; & quòd utile sit quòd secundùm aliud & aliud de uno eodem dicitur, nec dividimus in duo.

XXXIV. SAnctus Paulus salutarem passionem nobis exponit. Ait namque: *Nunc gratia Dei pro omnibus gustavit mortem.* necnon etiam: *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm scripturas, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die.* Ad hoc etiam sapientissimus Petrus, *Christo*, inquit, *passo pro nobis carne.* Cùm unum igitur credamus Dominum nostrum Iesum Christum, id est, in humana forma conspectum sive hominem factum juxta nos Deum verbum, quonammodo & passionem ipsi deputemus & impassibilem ut Deum? Ergo passio dispensationis erat, sua quidem ducente Deo verbo ea quæ sunt propria carnis propter inenar-

Heb. 2. *1. Cor. 15.* *1. Petr. 4.*

rabilem unitatem, manente verò extra passionem, quantum ad ipsius naturam pertinet. Impassibilis enim Deus est. Neque id mirum, cùm & ipsam hominis animam videamus, si quid corpus passum fuerit, extra passionem quidem manentem, quantum pertineat ad naturam, attamen non extra passionem esse intelligi, eò quòd proprium sit corpus ipsius quod patitur, licèt incontigua sit omnium salvatori. Vtar autem exemplis quæ quasi per ænigma nobis possint ostendere quòd communicarit quidem passioni unigenitus, quantum pertineat ad familiaritatem corporis sui, manserit autem passionis expers ut Deus. Itaque Deus omnipotens prodigia sapientissimo Moysi jubebat efficere, ut credat ei Israel quòd non esset missus à Deo, & ut violentiâ liberentur. Ait

Exod. 4. autem: *Et accipies aquam de flumine, & effundes super terram, & erit aqua quam accipis à flumine sanguis super terram.* Inquimus quòd aqua quidem figura sit vitæ, & quòd sit per naturam vita filius, ex patre tamquam ex flumine exiens, ejusdem substantiæ ratione. Itaque omnia vivificat. *Sed cùm aquam*, inquit, *effuderis super terram, erit sanguis.* Ergo cùm factus est caro de terra, id est, quando à terra carnem sibi circumdedit, tunc in ea mortem nostræ similem dicitur passum, licèt per naturam sit vita.

Levit. 13. & seq. In Levitico pollutum quidem & immundum leprosum esse significat. Itaque eum de castris eici præcipit oportere, & si sanatus fuerit morbus, hoc eum pacto purgari. *Et accipient purgati duos pullos mundos & lignum cedrinum & netum coccinum & hyssopum; & præcipiet sacerdos? & occidat pullum unum in vas fictile in aqua viva, & pul-*

lum qui vivit accipiet illum, & lavabit in sanguine pulli occisi in aqua viva, & asperget super eum qui purgatus est à lepra septies, & mundus erit. Reddit quidem nos mundos & pollutionum sordes abluit & carnalis concupiscentiæ mortalitatem repellit sanguis pretiosissimus Christi & purgatio baptismatis sacrosancti. Ceterùm illud aspice. Omittentes enim scriptorum vim subtiliter examinare, cùm mysterio expediat; in præsentia memorabimus. Pullis duobus comparatur Christus; non quòd duo sint filii, sed quòd unus potiùs ex duobus, ex divinitate & humanitate in unitatem conlatis. Mundi autem pulli. Neque enim fecit peccatum Dominus noster Iesus Christus, sed erat verbum sanctum & divinitatis & humanitatis. Volucribus verò comparatur, quòd quasi in sublimi sit supra terram, & è cælo desuper. E cælo enim homo est Christus, licèt carnem sancta virgo peperit. Quomodo igitur desuper & de cælo? Deus enim verbum, quod est desuper & ex patre, carnem ex virgine sancta accipiens, & eam suam propriamque existimans, tamquam si eam desuper & de cælo detulisset, dicebat: *Nemo ascendit in cælum nisi qui de cælo descendit filius hominis.* Ea enim quæ sua sunt propriæ carni semper adtribuit; adunatum verò semel, jam cum ipsa unum scilicet æstimatur. Ceterùm vide, occiso uno pullo, lavari quidem alterum in ejus sanguine, tamen non emori, & quid hoc sit? Vivebat enim verbum, licèt sua caro fuisset emortua, & communem passionem esse dicebat propter adunationem & familiaritatem quam habebat cum carne. Igitur quidem ipse vivit, ut Deus; corpus verò tamquam proprium faciebat, & sic in Ioan. 3.

ſe familiariter accipiebat corporis paſſiones, cùm ipſe nihil in natura propria pateretur. Prodeſt igitur & neceſſarium eſt, ſi in uno Chriſto id accipiamus quod ſecundùm aliud & aliud de uno eodemque conſtituatur, & quod in duo dividi non permittat, licèt diverſa inter ſe & minimè convenientia actu eſſe dicantur.

Eſt autem tale quod dico. Natum eſſe ſecundùm carnem ex muliere Deum dicimus verbum, quamvis omnibus ipſe præbeat naſci & ad nativitatem quæ nondum nata ſunt vocet. Secundùm aliud natum eſt, eò quòd homo noſtri ſimilis intelligatur. Vocat autem ad nativitatem omnia, eò quòd natura ſit Deus.

Luc. 2. Scriptum eſt autem de ipſo: *Puer proficiebat, & confortabatur, & implebatur ſapientia & gratia.* Cùm natura ſit perfectus, ut Deus, & ex ſua plenitudine ſpiritalia ſanctis impertiat, & ipſe ſit ſapientiæ dator & gratiæ, quomodo proficit puer & ſapientia impletur & gratia? Secundum aliud & aliud. Cùm ſit enim ipſe idem homo ſimul & Deus, propter unitatem quidem propria ducit humana. Eſt autem perfectus, & ſapientiæ & gratiæ dator, ut Deus.

Nuncupatus eſt enim & primogenitus & unigenitus. Sed ſi quis vim ipſam ſcrutari voluerit dictionum, primogenitus eſt qui eſt inter fratres plurimos primogenitus; unigenitus verò, ut unigenitus, non jam primogenitus, nec inter plurimos fratres. At eſt ipſe & hoc & illud. Quomodo ergo? Secundùm aliud & aliud. Primogenitus enim, ut inter plurimos fratres, propter humanitatem; unigenitus porrò idem, ut ſolus ex ſolo patre natus & Deus.

Sanctificatus fuisse dicitur per spiritum, cùm ipse sanctificare soleat accedentes; baptizatus secundùm carnem qui in sancto spiritu baptizabat. Quomodo igitur idem & sanctificat & sanctificatur, baptizat & baptizatur? Secundùm aliud porrò & aliud. Sanctificatur enim humanè, sicut etiam baptizatur; sanctificat autem divinè, & baptizat in spiritu sancto.

Cùm ipse suscitet mortuos, resurrexit; & cùm sit per naturam vita, vivificari dicitur. Hoc quoque quonam modo? Secundùm aliud nempe & aliud. Ipse enim resurrexit quidem à mortuis, & vivificari dicitur secundùm carnem; vivificat autem & suscitat à mortuis, utpote Deus. Patitur & non patitur, secundum aliud & aliud. Patitur quidem humanè carne, eò quòd homo sit; impassibilis autem divinè manet, ut Deus.

Adoravit ipse nobiscum. *Vos enim*, inquit, *adoratis quod nescitis; nos adoramus quod scimus.* & est etiam adorandus. Flectitur enim ipsi omne genu. Hoc quoque secundùm aliud & aliud. Adorat enim, quia naturam adsumpserit quæ debeat adorare; adoratur autem porrò idem quasi major adorante natura, eò quòd intelligitur Deus. Adoratione verò non est dividendum in hominem seorsus & seorsus in Deum. Nec verò tamquam Deo conjunctum æqualitate dignitatis, divisis substantiis, cum ipso adorari dicimus hominem, (id enim extremæ impietatis plenissimum est sed unum adorandum hominem factum) & incarnatum Dei verbum, ita tamen ut credamus corpus ei adunatum animam juxta nos habuisse rationabilem. Neque enim Deus omnipotens duos primogenitos præcepit oportere tam à

Ioan. 4.

Philipp. 2.

nobis quàm à sanctis angelis adorari. Vnus est
Heb. 1. enim qui est introductus in orbem terrarum. Et si introductionis modum curiosiùs perscrutemur, carnalis dispensationis mysterium invenimus. Introductus est autem in orbem terrarum tunc cùm factus est homo, licèt natura sua distare ab orbe longissimè videatur & in divinitatis eminentia verè esse credatur. Alius est enim præter elementa creator ipsorum. Ergo supra ea quæ ipse condidit secundùm naturam est, quòd natura sit Deus. Vnus tamen, ut antè dixi, adorandus est & tunc cum in multis fuerit fratribus. Tunc enim propterea dictus est primogenitus.

Ioan. 9. Vnum filium adoravit cæcus à nativitate sua, cùm præcipuo mirabilique modo sanatus est. Nam cùm *invenisset eum in templo Iesus, dixit: Tu credis in filium Dei? Ille autem dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum?* Christus verò ei se ipsum cum corpore demonstrabat: *Et vidisti quidem eum, & qui loquitur tecum, ipse est.* Vides quòd singulari numero utatur, non permittens Deum & hominem seorsus intelligi. Immo verò & si quis hominem nominaverit Emmanuel, minimè quidem communem hominem significaverit, sed Dei verbum adunatum nostræ naturæ, sicut unum hominem adoravere beati discipuli, cùm cum videntes miris modis inter aquas ambulare, ado-
Matth. 14. ravere dicentes: *Verè Dei filius es.*

Si verò hominem cum Deo coadorari dixerimus, divisionem spatiosissimam inducemus. *Co* enim semper, (quod Latinè est *cum*) nisi in simplici ratione unitatis quæ est per compositionem punatur, duo omnino coget intelligi. Quemadmodum enim nemo sibi convivere dicatur,

neque concænare, aut coadorare, aut coambulare, (duarum enim personarum significationem, inducit præpositio verbo præposita) ita etiam si quis coadorari hominem cum Deo dixerit, duos planè filios dicit & à sese disjunctos. Vnitatis enim ratio, si in sola dignitatis æqualitate sive auctoritatis intelligatur, non esse vera convincicitur; idque à nobis jam pluribus antè probatum est.

AD ILLOS QVI AIVNT quòd sola relatione Deum verbum deceant humana.

XXXV. GArriunt nonnulli de carnali dispensatione unigeniti, & venerabile & magnum ac supernis spiritibus amabilissimum mysterium, per quod etiam salvati sumus, ad sensus fragiles deferentes, decus contaminant pulcritudinemque veritatis; cùm eos oporteat, non si quid ipsis rectè habere videatur, roborare conari, sed inspicere magis subtili acutoque mentis oculo sacrarum propositum litterarum, atque rectum ita iter ingredi sectantes ea quæ patres sanctissimi examinaverunt, qui sancti spiritus illuminationibus eruditi, sanxere nobis symbolum fidei ipsum dicentes quod ex patris substantia inæstimabiliter natum est Deum verbum, per quod omnia facta sunt quæ in cælo & quæ in terra, propter nos homines & nostræ salutis causa descendisse, carnem factum, hominem factum, passum, ascendisse in cælum, venturum per tempora judicare vivos & mortuos.

Verùm nonnulli sunt, doctos se esse scientes

atque opinantes, & supercilio & tumore sufflati, qui si hæc verba audierint, derident, & ea quæ tam rectè sunt dicta, deliramenta magis existimant; cùm præsertim credamus inluminatione spiritus sancti patuisse sanctis patribus scientiam veritatis. At illi, tamquam si soli possint meliora sentire, non ipsum existimant unigenitum Dei filium, quod est ex substantia ejus, Deum verbum passum esse sua carne pro nobis humanè, licèt eò quòd Deus intelligatur, in sua natura habeat ut pati non possit; hominem autem seorsus & separatim eum ponentes qui est ex sancta virgine procreatus. Deinde ei, quantum ipsis videtur, modum gloriæ tribuentes, adunatum fuisse dicunt verbo Dei patris; & rationem adunationis exponentes, donatam esse ipsi dicunt à Deo æqualitatem dignitatis sive auctoritatis, & ut simili appellatione & Christus & filius dicatur & Dominus. Sin verò etiam passus esse aliquid dicatur homo qui ab ipsis excogitatur, oportere aiunt in ipsum Deum verbum referri, eò quòd conjunctum sit ipsi æqualitate dignitatis, cùm, naturis divisis, unusquisque id sit quod est.

Explanabo autem vim sententiarum quantum ipse valuero, sacrarum litterarum exempla proponens. Esuriit Christus, itinere fatigatus est, dormivit, ingressus in naviculam, pulsatus est à ministris verberibus, à Pilato flagellatus est, sputamina militum excepit, qui lancea latus pungentes, acetum mixtum felle ori ejus obtulerunt; gustavit autem & mortem, crucem passus, & alia convitia Judæorum. Hæc omnia homini quidem contigisse commemorant, referri verò

in filii veri personam. At nos credimus; sicut in unum Deum patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem, ita etiam in unum Dominum Iesum Christum filium ejus. Dividere verò seorsus in hominem Emmanuel recusamus & seorsus in verbum. Scientes autem quòd factum sit juxta nos verbum & homo, verè ipsum eundemque dicimus Deum de Deo, humanè verò hominem juxta nos ex muliere. Adfirmamus autem porrò propter familiaritatem, carnis quidem cum infirmitates fuisse perpessum, servasse verò naturæ suæ impassibilitatem, eò quòd non homo erat solùm, sed idem cum hoc etiam Deus natura; & quemadmodum proprium erat corpus ipsius, ita etiam naturales corporis & inculpabiles passiones, necnon etiam ea quæ ei inlata sunt petulantia nonnullorum. Patiebatur autem impassibiliter, quia non idcirco se humiliavit ut esset tantùm similis nostri, sed quia, ut antè dixi, id naturæ suæ uti sit omnibus superior reservarat. At si diceremus quòd per conversionem vel commutationem naturæ suæ in naturam transierit carnis, necesse erat omnibus modis nos, invitos etiam, confiteri arcanam divinamque naturam fuisse passibibilem. Sin autem manserit incommutatus, licèt juxta nos homo sit factus, & est proprium cælesti naturæ ut pati non possit, deinde per adunationem ipsius factum fuerit corpus passibile, patiatur corpore patiente, eò quòd ipsius fuisse dicitur proprium; manet verò ipse impassibilis, eò quòd ipsius porrò proprium ut pati non possit. Et si glorificatus est Emmanuel per passionem, ut ipse dixit, cùm

Joan. 31. pro nobis pretiosam crucem esset passurus, *Nunc glorificatus est filius hominis*, cur passionis gloriam homini tribuentes solam habenti conjunctionem cum eo in æqualitate dignitatis non erubescunt? Nam, sicut ipsi existimant, conjunxit sibi secundùm voluntatem patris & complacitum hominem simpliciter, & eum suæ gloriæ parem effecit, & concessit ut simili appellatione Christus & filius & Deus nominatus sit & Dominus.

Ergo neque incarnatum est verè verbum, nec prorsus homo est factum. Et fortè etiam falsos mendacesque dicere doctores sanctos mundi totius nullum pariat detrimentum? Aut enim dicant, immo magis procedant in medium probaturi quòd conjunctionis qui ab ipsis inducitur modus incarnationis habeat vim & id est verbum hominem factum. Aut si ea non ita habere existimant, quare conjunctionis nobis inconjunctæ modum excogitant, veritate neglecta, cùm deceat eos dicere humanitati nostræ adunatum fuisse Dei verbum & patris? Ita enim carne quidem propria intelligatur passus humana. Quantum verò pertinet ad divinitatis naturam, molestiæ omnis expers, ut Deus.

Quòd verò relationem nominantes, quæ nescio quomodo ab ipsis reperta est, gloriæ detrahant Emmanuelis, quòdque eum vix unum sanctorum efficiant prophetarum, & quòd inter mensuras constituant plurimorum, in eo quòd procul dubio capiantur, probabo porrò, divinæ scripturæ ponens exempla.

Murmurabat aliquando in deserto adversùs
Exod. 16. Moysen & Aaron populus Israel dicens: *Utinam*

mortui essemus percussi à Domino in Ægypto, cùm sedebamus ad ollas carnium, & edebamus panes usque ad satietatem. Dicit deinde sapientissimus Moyses: (erat enim consequens tam temerè impatientes confutare) *Nos autem quid sumus? Neque enim adversùs nos est murmuratio vestra, sed adversùs Deum.* Regnabat enim per illa tempora etiam Deus omnipotens per sanctos prophetas in populo Israel. Illi autem in hoc etiam pusillanimes accedebant ad divinum Samuel dicentes: *Ecce tu senuisti, & filii tui non ambulant* *1. Reg. 8.*
in viis tuis; & nunc constitue super nos Regem qui judicet nos, sicut cetera gentes. Molestè quidem nimis ferebat propheta. Ait autem Deus omnipotens: *Audi vocem populi, sicut locutus est ad te; quia non te spreverunt, sed me spreverunt, ut non regnem super eos.* Dixit autem alicubi etiam Christus sanctis Apostolis: *Qui recipit vos, me* *Luc. 9.*
recipit. Necnon etiam misericordes pro tribunali suo allocuturum se pollicetur: *Venite be-* *Matth. 25.*
nedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum à constitutione mundi. Probitatis verò ipsorum mores familiariter agnoscens de his quibus bene consultum fuerat ab ipsis, *Quandiu feceritis*, in- *Ibidem.*
quit, *uni horum minimorum, mihi fecistis.*

Ecce in his relationis modus qualis sit cognoscitur evidenter. Murmurabat adversùs Moysen & Aaron populus Israel. Et res quidem habebat relationem in Deum. Erant tamen homines Moyses & Aaron similes nostri. Eodem pacto etiam in aliis intelliges quorum nuper fecimus mentionem. Sed erant quidem, ut antè dixi, sancti & admirabiles homines, homines tamen similes nostri. Hoc igitur modo etiam

homo Deo verbo conjunctus, ſicut illi aiunt) relationem in id ſuarum habeat paſſionum? Et quomodo jam non ſit homo communis & ſeorſus & aliud nihil? Ergo non eſt verè Deus Emmanuel, non unigenitus filius, non Deus ſecundùm naturam.

Deinde quam ob cauſam nemo aliorum à Deo verbo honoratus eſt æqualitate dignitatis ſive auctoritatis, ſolum autem hunc paria omnia ſortitum fuiſſe contendunt, maximè cùm Deus ſalvator omniûm non judicat ad perſonam, ſed juſtum judicium, ſicut ipſe commemorat? Quare ergo conſidet ſolus? Quomodo veniet judex, obſequentibus angelis? Quare autem ſolus tam à nobis quàm à ſupernis ſpiritibus adoratur? Sed valde, inquit. te enim quoque id agere invenimus. paſſum enim ipſum confiteris, quatenus ei carnis adtribuas paſſiones, licèt impaſſibilem ſerves ut Deum. At nos, vir optime, cùm prius adunaverimus verbum & hominem, carni quidem paſſiones tribuimus, impaſſibilem verò ut Deum ſervavimus. Nam licèt factus ſit ſimilis noſtri, attamen ſcire debemus cæleſtium dignitatum & divinæ ejus eminentiæ majeſtatem.

Præmiſſâ igitur unitate eaque quaſi aliquo fundamento fidei præjacto, carne paſſum eſſe confitemur, manſiſſe verò extra paſſiones, quippe cùm in ſe habeat ut pati non poſſit; ſin verò in parte ponamus Deum & hominem, naturas à ſeſe dividentes, & ſecundùm ſolam relationem dicamus verbum ſua duxiſſe ea quæ corpori contigerunt, Moyſi nempe & Aaron modum habebit is qui eſt ex ſacra virgine procrea-

tus Emmanuel, quod est interpretatum Nobiscum Deus.

Ergo etsi per Prophetas sanctos dicat, *Dorsum meum posui in flagella, maxillas autem meas in palmas, faciem meam autem non averti à confusione sputorum*, porrò, *Infoderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea*, & porrò, *Dedere in cibum meum hyssopum, & in sitim meam obtulerunt mihi acetum*, ipsi omnia hæc unigenito adtribuimus quæ pro nobis dispensatoriè carne passus est secundùm scripturas: *Vibice enim ejus nos sanati sumus, & infirmatus est propter peccata nostra ipse.* Impassibilem verò eum natura esse cognoscimus. Nam si, ut dudum dixi, idem homo est simul & Deus, sunt quidem certè humanitatis ejus passiones, porrò Dei proprium ut impassibilis intelligatur.

Isai. 50. *Psal. 21.* *Psal. 68.*

Hæc ita sentientes servabimus pietatem, & per rectas cogitationes euntes & sensus, ad cælestis vocationis palmam perveniemus in Christo, per quem & cum quo Deo & patri gloria cum spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

EXPLICIT.

SANCTI AVGVSTINI HIPPONENSIS

EPISTOLA AD MERCATOREM,

excusans cur ad ipsius priores litteras nondum responderit, ostendensque Pelagianos in quæstione de baptismo parvulorum hoc ipso esse propè convictos quòd fatentur parvulos quodam modò credere per eos à quibus baptizandi offeruntur. Deinde eosdem ex Enochi & Eliæ ante obitum translatione, sive ex fidelium vivorum ad Christi adventum raptu, frustra contendere mortem non esse pœnam peccati.

1. DOmino dilectissimo & in Christi membris sincerissima caritate prædicando filio Mercatori Augustinus in Domino salutem. Litteræ dilectionis tuæ, quas priùs abs te missas apud Carthaginem accepi, tanto me affecerunt gaudio ut etiam in posterioribus te succensentem quòd tibi non rescripserim gratissimè acceperim. Ipsa quippe indignatio tua non erat simultatis initium, sed indicium caritatis. Vt autem à Carthagine non rescriberem, non occasio defuit perlatorum, sed alia magis urgentia, donec inde proficisceremur, nos occupa-

tissimos & intentissimos continebant. Cùm verò de digressi sumus, perreximus usque ad Mauritaniam Cæsariensem, quò nos ecclesiastica necessitas traxit; per quas totas terras cùm intentionem nostram huc atque illuc quæ ingerebantur sensibus diversa raptarent, nullius ut tibi rescriberem adfuit admonitoris instantia, nulla occurrit opportunitas perlatoris. Deinde remeans alias apud nostros jam querela exasperatas litteras tuæ sinceritatis inveni, & alium adversùs novos hæreticos librum refertum sanctarum testimoniis scripturarum; quibus lectis excursisque, etiam illis quæ primùm miseras, quia & carissimi fratris nostri Albini Ecclesiæ Romanæ Acolythi opportunissima se offerebat occasio, rescribendum fuit.

II. Ego itaque te, fili dilectissime, scribentem mihi vel ad me consideranda tua scripta mittentem absit ut negligenter accipiam vel superba vanitate contemnam, præsertim cùm mihi de te gaudium tanto majus sit quanto magis inopinatum improvisumque provenit. Fateor enim, tantum te profecisse nesciebam. Et quid nobis esse debet optatius quàm ut abundent qui errores infestantes catholicam fidem & insidiantes infirmis ineruditisque fratribus usquequaque redarguant, & Ecclesiam Christi adversùs profanas vocum novitates acriter fideliterque defendant; quandoquidem, sicut scriptum est, multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum. *Sap. 6.* Inspexi ergo cor tuum in scriptis tuis, quantum potui, & inveni amplectendum & hortandum ut perseverantissima diligentia in anteriora te extendas, adjuvante Domino vires

tuas, qui tibi eas quas nutriret dedit.

III. Non autem parum veritati propinquarunt in quæstione de baptismo parvulorum, quos devios in viam revocare conamur, cùm infantem quamlibet recenti partu matris effusum, tamen per eos à quibus baptizandus offertur credere confitentur. Cùm enim dicunt, sicut scribis, non infantes ita credere in remissionem peccatorum tamquam & illis remittantur quos nullum putant habere peccatum, sed quia ipsi quoque idem lavacrum percipiunt quo fit, in quibuscumque fit, remissio peccatorum, hanc fieri credere in aliis quæ non fit in eis. Cùm ergo dicunt, *Non ita credunt, sed ita credunt*, profectò eos non ambigunt credere. Audiant
Ioan. 3. itaque Dominum: *Qui credit in filium, habet vitam æternam; qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* Quapropter infantes, quia per alios fiunt credentes, à quibus baptizandi offeruntur, per illos utique sunt increduli, si apud tales sunt qui eos, dum nihil prodesse credunt, offerendos esse non credunt: ac per hoc si per credentes credunt & habent vitam æternam, profectò per incredulos increduli sunt & non videbunt vitam, sed ira Dei manet super eos. Non enim dictum est, venit super eos, sed *manet super eos*; quia ex origine erat jam in eis, nec omnino nisi gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum aufertur ab eis. De hac ira legitur etiam in libro
Iob. 14. Iob: *Homo natus ex muliere, brevis vitæ & ple-*
sec. LXX. *nus iracundiæ.* Vnde igitur ira Dei super innocentiam parvuli, nisi originalis sorte ac sorde peccati, de qua in eodem libro itidem scriptum est

est, non esse ab hac mundum nec infantem cujus est unius diei vita super terram. *Ibidem.*

IV. Non ergo in istis nihil egit quod adversùs eos instantissimè disputatur & eorum auribus catholicæ voces hinc atque inde circumsonant, quandoquidem volentes argumentari contra sacramenta Ecclesiæ, confessi sunt tamen parvulos credere. Non eis ergo promittant vitam, etiamsi non fuerint baptizati. De qua enim alia vita dicitur: *Qui incredulus est filio, non videbit vitam?* Nec eos à regno cælorum sic fateantur alienos ut tamen à damnatione defendant. Nam quid nisi damnatio significatur per iram quam Dominus super non credentem manere testatur? Multùm prorsùs accessum est, & sine scrupulosa conflictatione causa finita est. Si enim concedunt parvulos credere, procul dubio sicut eos tenet illa *Ioan. 3.* sententia, *Qui non renatus fuerit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum cælorum*, sic etiam ista, *Marc. 16.* quæ ejusdem Domini est: *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit, qui autem non crediderit condemnabitur.* Quia ergo cùm parvuli baptizantur, fatentur isti eos esse credentes, damnari non dubitent non credentes, & audeant jam dicere, si possunt, à justo Deo damnari nihil mali ex origine trahentes & peccati contagium non habentes.

V. Illud verò quod in litteris tuis commemorasti, objicere nobis Enoch & Eliam quòd mortui non fuerint, sed cum suis corporibus ex ista hominum conversatione translati, quid eos ad hoc unde agitur adjuvet non intelligo. Ut enim omittam quòd ipsi quoque morituri postea perhibentur, sicut plerique exponunt Apocalypsim Iohannis de duobus illis prophetis de quibus, tacitis eorum nominibus, loquitur, quòd isti

duo sancti cum suis tunc corporibus apparebunt in quibus nunc vivunt, ut etiam ipsi quemadmodum ceteri martyres pro Christi veritate moriantur; ut ergo omittam, ista quæstione dilata, quomodolibet sese habeat, quid istos adjuvat quæso te? Neque enim hinc ostendunt non propter peccatum homines secundùm corpus mori. Nam si Deus qui tam multis fidelibus suis donat ipsa peccata, voluit quibusdam etiam istam pœnam donare peccati, qui nos sumus qui respondeamus Deo cur alius sic, alius autem sic?

Apoc. 11.

VI. Dicimus ergo quod apertissimè Apostolus ait: *Corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autem vita est propter justitiam. Si autem spiritus ejus qui suscitavit Christum à mortuis habitat in vobis, qui suscitavit Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum ejus in vobis.* Nec tamen ista sic dicimus ut negemus Deum posse in quibus voluerit nunc facere sine morte quod sine dubitatione credimus in tam multis facturum esse post mortem. Nec ideo tamen illud falsum erit, quòd per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit. Hoc enim dictum est, quia nisi per peccatum mors intrasset, nulla mors esset. Nam & cùm dicimus, Omnes propter peccata mittuntur in gehennam, numquid ideo falsum dicimus quia non omnes homines mittuntur in gehennam? Illud quippe ideo verum est, non quia omnis homo mittatur, sed quia nullus nisi peccatorum meritis mittitur. Talis est è contrario etiam illa sententia, *Per unius justificationem in omnes homines ad justificationem vitæ.* non enim omnes homines pertinent ad justificationem Christi. Sed hoc di-

Rom. 8.

Rom. 5.

Rom. 5.

ctum est, quia nemo justificatur nisi per Christum.

VII. Magis ergo illa quæstio non immeritò movet, cur pœna peccati peccato non remanente remanet; id est, si mors etiam corporis pœna peccati est, ista potiùs aliqua quæstio est, cur moriatur infans cùm fuerit baptizatus quàm cur mortuus non sit Elias cùm fuerit justificatus. Illius enim finito peccato movet cur secuta sit pœna peccati; hujus etiam finito peccato movere non debet si non sequatur pœna peccati. Si ergo illam quæstionem de morte baptizatorum cur facta abolitione peccati sequatur tamen quædam pœna peccati, in libris de baptismo parvulorum, quos tibi scio esse notissimos, quantum potuimus, Domino adjuvante dissolvimus, quanto minùs ista movere nos debet ubi dicitur, Quare justus Elias mortuus non est, si mors pœna peccati est? Quasi diceretur: Quare peccator Elias mortuus non est, si mors pœna peccati est? *Lib. 2. c. 30.*

VIII. Nisi fortè aliud ex alio movent & dicunt: Si Enoch & Elias usque adeo non habebant peccatum ut nec mortem, quæ peccati est pœna, paterentur; quomodo nemo hic vivit sine peccato? quasi non eis probabiliùs respondeatur: Ideo quos finitis peccatis voluit Dominus vivere, non hic permissi sunt vivere, quoniam hic quisquam sine peccato non potest vivere. Sed hæc atque hujusmodi adversùs istos dici potuerunt, si pro certo aliunde convincerent illos nunquam esse morituros. Cùm verò id docere non possint, mel.ùsque illos venturos esse credatur ad mortem, nihil est cur eos velint nobis objicere causæ suæ nulla ex parte aliquid profuturos.

IX. Illi autem de quibus dixit Apostolus, cùm loqueretur de resurrectione mortuorum, *Et nos* *1. Thess. 4.*

viventes, qui reliqui sumus, simul cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aera, & ita semper cum Domino erimus, adferunt quidem aliquid quæstionis, sed per sei psos, non propter istos. Nam etsi non sunt etiam ipsi morituri, quid istos adjuvent omnino non video, cùm talia de his dici possint qualia de illis dicta sunt duobus. Sed revera, quantum ad verba beati Apostoli pertinet, videtur adserere quosdam in fine seculi adveniente Domino, cùm futura est resurrectio mortuorum, non esse morituros, sed vivos repertos, in illam immortalitatem quæ sanctis etiam ceteris datur repentè mutandos, & simul cum illis rapiendos, sicut dicit, in nubibus. nec aliquid aliud mihi visum est quotiens de his verbis volui cogitare.

X. Sed vellem hinc potiùs audire doctiores, ne illis etiam qui putant aliquos morte non præcedente vivificatos ad vitam perpetuam transituros dicere inveniatur Apostolus: *Stulte, tu* 1. Cor. 15. *quod seminas non vivificatur, nisi priùs moriatur.* Nam & illud quod in plerisque codicibus legitur, *omnes resurgemus*, unde fieri poterit, nisi omnes moriamur? Resurrectio quippe, nisi mors præcesserit, nulla est. Et quod nonnulli codices habent, *omnes dormiemus*, multo faciliùs & apertiùs id cogit intelligi; & si quid aliud tale in sanctis litteris invenitur, ad id videtur impellere ut nullus hominum existimetur immortalitatem, nisi mors præcesserit, adepturus. Proinde ubi dixit 1. Thess. 4. Apostolus, *Et nos viventes, qui reliqui sumus, in adventum Domini non præveniemus eos qui antè dormierunt. Ipse enim Dominus in jussu & in voce archangeli & in tuba Dei descendet de cœlo; & mortui in Christo resurgent primi; deinde nos viventes, qui reliqui sumus, simul cum illis rapiemur in nubibus ob-*

viam Christo in aera, & ita semper cum Domino erimus. Vellem, sicut dixi, de his audire doctiores, & si modò potuerint hæc ita exponi ut in eis possit intelligi omnes homines qui vivunt, vel post nos victuri sunt, esse morituros, corrigere quod hinc aliquando aliter sensi. Neque enim debemus indociles esse doctores; & certè meliùs homo corrigitur parvus quàm frangitur durus, cùm iis quæ scripsimus ita nostra vel aliorum exerceatur & erudiatur infirmitas ut tamen in eis nulla velut canonica constituatur auctoritas.

XI. Si enim in his verbis Apostoli nullus alius sensus potuerit reperiri, & hoc cum intelligi voluisse claruerit quod videntur verba ipsa clamare, id est, quòd futuri sint in fine seculi & in adventu Domini qui non exspolientur corpore, sed superinduantur immortalitate, ut absorbeatur mortale à vita, huic sententiæ procul dubio conveniet quod in regula fidei confitemur, venturum Dominum, judicaturum vivos & mortuos; ut non hic intelligamus vivos justos, mortuos autem injustos, quamvis judicandi sint justi & injusti, sed vivos quos nondum exisse, mortuos autem quos jam exisse de corporibus adventus ejus inveniet. Quæ si ita esse constiterit, illa verba excutienda erunt, quomodo sic accipiamus, *Tu quod seminas non vivificatur nisi priùs moriatur*, & *omnes resurgemus*, sive *omnes dormiemus*, ut non adversentur huic sententiæ qua quidam creduntur etiam cum suis corporibus in æternum, non degustata morte, victuri. *1. Cor. 15.*

XII. Sed utrumlibet horum veracior & perspicacior intellectus inveniatur, quid ad causam pertinet istorum, sive omnes debita morte plectantur, sive aliquibus ab hac conditione parca-

tur, cùm tamen constet mortem non solùm animæ, verùm etiam corporis secuturam non fuisse, si peccatum non præcessisset, & gratiæ mirabiliore virtute justos à morte ad æternam beatitudinem reviviscere quàm in mortis experientiam non venire? Hæc propter illos de quibus mihi scripsisti satis dicta sint; quamvis eos jam non existimem dicere, etiamsi non peccasset Adam, fuisse vel corpore moriturum.

XIII. Ceterùm quod adtinet ad quæstionem resurrectionis, propter illos qui creduntur non esse morituri, sed ex hac mortalitate ad immortalitatem sine media morte transituri, inquisitio diligentior adhibenda est; & si quid hinc absolutum ac definitum disputatione rationabili atque perfecta vel audisti vel legisti, vel etiam ipse cogitare potuisti, sive adhuc audire aut legere aut cogitare potueris peto mihi mittere non graveris. Ego enim (quod confitendum est caritati tuæ) plus amo discere quàm docere. Nam hoc admonemur etiam dicente apostolo Iacobo: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum.* Vt ergo discamus invitare nos debet suavitas veritatis, ut autem doceamus cogere necessitas caritatis: ubi potiùs optandum est ut transeat ista necessitas qua hominem docet aliquid homo, ut simus omnes docibiles Dei; quamvis hoc simus cùm ea quæ ad veram pietatem pertinent discimus, etiam quando illa docere videtur homo: quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Cùm itaque, si Deus incrementũ non daret, nihil essent Apostoli plantatores & rigatores, quanto magis ego vel tu vel quilibet hujus temporis homines, quando nobis videmur esse doctores à

Iac. 1.

1. Cor. 3.

FINIS.

STEPHANI BALVZII
TVTELENSIS
NOTÆ
AD MARIVM MERCATOREM.

STEPHANI BALVZII TVTELENSIS

NOTÆ

AD MARIVM MERCATOREM.

MAMSISTENI] Infrà pag 339. *Mamsuesteni.* Ita veteres libri & editio Gerberonii. Atque ita aut *Mompsuesteni* vulgò scribitur istius oppidi nomen in antiquis codicibus manu scriptis, non solùm apud Marium Mercatorem, sed etiam alibi. Verior est tamen lectio quam in hunc locum intulit Garnerius, qui edidit *Mopsuesteni.* Page 1.

FORNICANTVR] Garner. *cornicantur*, optimo sensu, sed contra fidem veterum exemplarium.

RVFINVS NAT. SYRVS] De Rufino Aquileiensi hunc locum interpretatur Gerberonius, Garnerius de Rufino Palæstino Hieronymi discipulo. Page 2.

BRITTANVS] Secuti sumus scripturam librorum manu scriptorum. Sciunt autem eruditi ita ferme scribi hoc nomen in antiquis codicibus.

NOBILIS NATV] Si constaret Hieronymum loqui de Cælestio in prolanationibus libri primi & libri tertii commentariorum in Hieremiam, facilè assentirer Baronio & Vsserio censentibus Cælestium fuisse natione Scotum, præsertim cùm constet magistrum ejus Pelagium fuisse ex Britannia oriundum. Garnerius suspicatur aut Romanum

aut Campanum fuisse, certè oriundum ex provincia Latini nominis.

EVNVCHVS] Infrà pag. 132. *Cælestius quidam eunuchus matris utero editus.*

Pag. 3. AD VALERIVM] Comitem. Meminit autem istius rei Augustinus lib. 2. retract. cap. 53.

TVRBANTIVM] incertæ sedis Episcopum, ut rectè monet Garnerius, *virum magno virtutum fulgore conspicuum*, ut ait Iulianus apud Augustinum in initio librorum quos ipse adversùs eum scripsit. Is Turbantius postea reliquit partes Iuliani, ut sanctus Augustinus testatur his verbis: *Vtinam imiteris Turbantium post illa tua scripta & post has tuas laudes, quibus eum dicis magno virtutum fulgore conspicuum, à vestro errore liberatum.* Et lib 5. cap. 4. *ut vos ad fidem catholicam sicut Turbantium paulò ante vestrum, nunc verò ecce jam nostrum, simili sua operatione atque miseratione convertat.*

FLORVM] occidentalium partium Episcopum, Pelagiani dogmatis defensorem, propterea cum sociis quibus iam suis depositum à Cælestino Papa. Vide epistolas Nestorii & Concilii Ephesini ad eundem Cælestinum in antiqua versione Concilii Ephesini pag. 429. 570. Ei Iulianus dedicavit libros quibus respondit Augustinus, ut etiam adnotatum est à Mercatore.

Pag. 5. SVBNOTATIONIBVS] id est, responsionibus quæ subjectæ sunt verbis Iuliani, sicut fecerat Augustinus.

EXTRA] contra.

Pag. 6. CAP. CXII.] Ita veteres libri & editio Gerberonii. Verùm quia in editione librorum sancti Augustini adversùs Iulianum legitur CXI. Garnerius isthic ita quoque emendavit. Sic etiam paulò pòst pag. 8. reposuit XVI. pro XVII. & alibi.

Pag. 8. EXTRA NATVM] Ita iidem libri & editio Gerberonii. Garnerius reposuit *extra naturam.* Verùm hæc emendatio non erat necessaria, cùm sensus absque ea sit planus.

Pag. 9. OST. EST ERGO] Garnerius posuit: *Ostensum est igitur.* Fatendum est hoc discrimen esse parvi admodum momenti. Adnoto tamen, quia cùm lectio nostra reperiatur in antiquis exemplaribus Mercatoris & apud sanctum Augustinum, nulla ratio erat mutandi vocem *ergo* in *igitur.*

PHILISTION] Hic locus videtur imitatus ex Hieronymo in apologia secunda adversùs Rufinum : *& quasi mimum Philistionis vel Lentuli ac Marulli stropham eleganti sermone confictam* Philistiones duos fuisse observat Ios. Scaliger ad Eusebium, utrumque mimographum, priorem patria Busensem vel Nicæensem, qui vixit Isocratis vel Socratis tempore, alium natione Magnesianum, quem Romæ sub Augusto claruisse testatur Eusebius in chronico. Verùm Garnerius censet unum tantùm Philistionem fuisse, non duos, idque dubium non esse ait. Pag. 108

AMSACTINÆ] Respicit ad locum istius nominis situm in Hirpinis, aquas habentem sulphureas, ita graves, teste Servio grammatico, ut gravi odore juxta accedentes necent. quod etiam testatur Plinius lib. 2. cap. 93. Vide quæ isthic adnotavit doctissimè Garnerius.

AVERNI LACVS] in Campania prope Baias, ex quo, ut heic ait idem Garnerius, exhalationes sulphureæ feruntur sursùm adeo vel pestilentes vel tenues ut prætervolantes aves aut enecent aut sustinere nequeant.

ATABVLVS] ventus Apuliæ peculiaris, frigidissimus, & ob hoc ipsum pestifer. Vide Plinium lib. 17. cap. 24. & Gellium lib. 2. cap. 2 heic à Garnerio citatos.

FLATVS] Quæ paulò antè dicta sunt de Atabulo, ea confirmant lectionem nostram, quam accepimus ex codice Bellovacensi. Aliæ editiones habent *halitus*.

TVRPIO] qui turpia loquitur, ut rectè explicat hunc locum vir doctissimus Carolus Dufresnius Cangius in suo glossario.

DVRIO] qui dura est & perfricta fronte, impudens, ut legitur in eodem glossario.

SANNIO] Mimorum genus, qui & gestu & motu & voce populum excitant ad risum. Vide Ciceronem in libro secundo de oratore.

MEMORIS EPISCOPI] Vulgò putant illum fuisse Episcopum Capuarum. Sed hanc opinionem falsam esse contendit Garnerius, & Eclanensem Episcopum fuisse suspicatur. Ad eum exstat epistola sancti Augustini, in cujus titulo vocatur Memorius.

IVLIANÆ] Illam Garnerius suspicabatur eam ipsam esse viduam ad quam Pelagius scripsit librum consolatorium. Sed postea, re meliùs perpensa, hanc opinionem deseruit ut eam amplecteretur quæ docet viduam ad quam

Pelagius scripsit esse Iulianam Olybrii conjugem. Qua de re nos pluribus agemus infrà ad paginam 140.

SVPPOSITVM] Garnerius & heic & infrà putat subindicari à Mercatore rumorem aliquando sparsum fuisse in vulgus Iulianum fuisse suppositum parentibus suis. Verùm alius, ut ego quidem arbitror, est sensus verborum Mercatoris. Illud enim tantùm ait rhetoricando, ita diversos esse Iuliani mores à moribus parentum ut suspicari liceat suppositum illis fuisse, ut sæpe dicitur factum, aut si id non erit, degenerasse illos in filio.

Pag. 11. THEATRVM] Garnerius heic ait non meminisse se legere aut Petronium aut Martialem comœdias edidisse, itaque hæc verba spectare ad istorum hominum libros, & præsertim ad primum Martialis, qui ab amphitheatro nomen accepit. Rhetoricatur autem heic Mercator, & nomen generale huc transtulit, quo usus est etiam Martialis in præfatione libri primi: *Intret Cato theatrum nostrum.*

PROSATORIBVS] Sic etiam infrà pag. 12. 33. 36.

Pag. 13. LAPSVM] Ita veteres libri & editio Gerberonii. Sed Garnerius reposuit *ipsorum*.

Pag. 14. LOXIAS] Hunc locum, qui valde corruptus est in antiquis exemplaribus Marii Mercatoris, sic rectè emendavit idem Garnerius. Vide Hieronymum epist. 65. ad Pammachium & Oceanum.

Pag. 17. NON ADÆ] Ita nos restituimus auctoritatem veterum exemplarium secuti. Nam in editione Garnerii scriptum est *non animæ*. quam lectionem esse falsam ostendunt verba Mercatoris.

DESTINATVM] Garner. *obnoxium*. Nos revocavimus lectionem veterum librorum.

Pag. 27. ALIQVI BENE] Meliùs in editione Gerberonii, *alioqui bene se habente, ut tibi &c.*

Pag. 28. SED VECORDISS.] Integrum hoc segmentum usque ad vocem tenebrarum exciderat in editione Garnerii.

ITEM IDEM] Certum est hæc esse mendosa. Locus enim statim descriptus non est Iohannis, sed Pauli. Itaque Garnerius isthic reposuit: *Item Paulus.*

Pag. 29. PER QVEM] Bellovac. *per quam.*

QVIA VITAM] Et ista quoque usque ad *ejus est* exciderant in editione Garnerii.

VERSVRAM SOLVIS] id est, fœnus auges, malum malo addis.

TOLLAT LENE] Ita & heic & paulò pòst habet codex Bellovacensis. Pag. 30

TENEAM] Hæc est lectio ejusdem libri Bellovacensis. Garnerius edidit *veniam*, Gerberon. *te ducam*. Quid si legamus *tendam?*

ARMA PLVMBEA] Suprà pag. 4. *pugiones plumbeos.*

Nostri orbis] Garner. *noti orbis.*

EXPECTANDO SOCIAM] In codice Bellovacensi primo scriptum fuit *expectandum sociam*, sed postea emendatum est uti nos reposuimus. Gerberonius edidit, *expectandum socium*; eoque modo lectionem nostram confirmavit. Garnerius edidit *expectandum socia*, nullo sensu. Pag. 32

LEGERE NON POSSUM] Ita codex Bellovacensis. Alii ediderunt, *legi non possunt.*

PRORSVS] Codex Bellovac. & heic & pag. 39. 79. 278. *prossus.* Pag. 35

FRAGORVM] Hanc lectionem constanter proferunt codices Mercatoris. Garnerius reposuit *fragmentorum.* Pag. 38.

NVNC EXPOSITIO] Extat rursum infrà pag. 189. ex diversa versione. Extat etiam in antiqua versione Concilii Ephesini cap. 52. pag. 532. ubi vocatur symbolum transformatum, in Concilio V. sceleratum symbolum impii Theodori. Pag. 41

IN ID QVOD EST] Descripsimus in hoc loco lectionem codicis Bellovacensis. Gerberonius edidit, *cum eo cujus est*. Garner. *cum illo cujus est.*

DEI VERBVM] Ita veteres libri. Sed Garnerius maluit *Deus verbum*, cùm quia ita est in Græco, tum quia sic legitur in vulgatis editionibus istius symboli. Verùm isthic legendum esse *Dei* ostendit etiam refutatio Mercatoris pag. 45. ubi Theodori verba describens legit *Dei verbum*, ut etiam editum est à Garnerio. Infrà tamen pag. 190. scriptum est *Deus verbum.*

QVOD SA. T. ADS. CAPITI] Gerberon. *quod sano adversatur capiti.* Pag. 45

AVDIAT TRABALEM] Garnerius addit *locum.* Gerberon. *audiat clamare.* Pag. 50

ESSE TVTOREM] Hanc lectionem, quam accepimus ex codice Bellovacensi, confirmant sequentia: *confirmandi me prima & summa tutela est.* Item pag. 54. *quanta nostri tutela sit.* Et tamen Garnerius hinc sustulit Pag. 53

vocem *tutorem* ut *creatorem* poneret, Gerberon. *auctorem.*

VERNI TEMPVS] Garnerius quum isthic ederet *vernum*, Gerberonius verò *veris*, non meminerant vernum quoque dici substantivè. Plinius lib 19. cap. 3. ait tubera *tenerrima verno esse.* Vide glossarium Dufresnij.

Pag. 55. NON, VIR OPT.] Vide infrà pag 157.

INCREABILEM] Ita veteres libri. Garnerius verò reposuit *creatorem*, secutus haud dubiè auctoritatem Cassiani, qui sic scribit lib. 7 de incarnatione Domini cap 24. *Et ubi illud tuum: Non potuit creatura parere creatorem. &c. Quod natum ex carne, caro est.*

NE ME INCLINANS] Apparet hunc locum esse mendosum Garnerius scripsit, *nempe inclinans eum.* Gerberonius, *nec me indignans reum levare qui cecidi.* Ego putarem legendum, *nec me inclinans reum levare qui cecidit,* ita ut sic constructa videatur oratio: nec inclinans reum levare qui cecidit, id est, me, vituperatur ille tam quam corruerit.

PROPTER VTENTEM] Vide infrà pag 205. 207. & antiquam versionem Concilii Ephesini pag. 474. 475.

Pag. 56. DOMINICAM ITAQ.] Hunc locum, qui valde corruptus est in aliis editionibus, sic restituimus ex fide codicis Bellovacensis, nostramque emendationem confirmant verba Cyrilli relata infrà pag. 107. Corruptum autem fuisse etiam ævo Cassiani hinc colligitur quòd ipse quoque eum retulit valde mendosum lib. 7. de incarnatione Domini cap. 8 *Formavit Deus dominicam incarnationem Theotoci formam honoremus cum Deo, sicut unam formam deitatis &c.* Vbi illud monendum, vocem *formavit* videri pertinere ad antecedens membrum orationis, tamquam diceret Nestorius: *Sed quoniam in adsumpto, is qui adsumptus est appellatur Deus ex illo qui eum adsumpsit sive formavit. Dominicam incarnationem, theotoci formam honoremus.* Illud præterea monendum, in codice regio scriptum esse *theotocon* pro eo quod editiones Cassiani habent *theotoci*, hincque confirmari eorum sententiam qui heic apud Cassianum legi volunt Θεοδόχον. Vide verba Mercatoris infrà pag. 69.

Τὴν θεοδόχον] Ex his verbis, quæ extant etiam in epistola Cyrilli ad clericos suos Constantinopoli constitutos, quæ verò isthic omisit Garnerius, quia locus iste valde turbu-

lentus est in codice Bellovacensi, ex verbis inquam Cyrilli collegit Garnerius sermonem istum Nestorii aliqua ex parte deficere apud Mercatorem ac plurima in illo deesse, quod verum non est postquam nos hunc locum restituimus.

VNAM] Ita veteres libri & Cassianus. Garnerius maluit *una*, ut legitur infrà pag. 107.

ABSCONDITI IVDICIS] sive occulti, ut legitur infrà pag. 69. pro quo Cassianus vertit *latentis Dei*.

CONTVMELIAS] Mentionem hujus sermonis facit Cyrillus in epistola ad clericos suos infrà pag. 104. ubi refert titulum qui isthic deest.

INFANTVM APINAS] In veteribus libris scriptum est *infantum rapinas*. quod quum Garnerius intelligeret esse admodum mendosum, reposuit *delirantium machinas*. Nobis veram lectionem indicavit R.P. Iohannes Commirius è societate Iesu. Apinas & tricas antiqui dicebant res futiles ac nugatorias, metaphora ducta ab Apina & Trica duabus urbeculis Apuliæ, quas Diomedes delevit. Plinius lib. 3. cap. 11. *Diomedes ibi delevit gentes Moradorum Dardorumque & urbes duas quæ in proverbii ludicrum vertere, Apinam & Tricam*. Martialis lib. 1. epigr. 114.

Quæcunque lusi juvenis & puer quondam,
Apinasque nostras.

Idem lib. 14. epigr. 1.

Sunt apinæ tricæque & si quid vilius istis.

Vide adagia Erasmi.

LAVDA] Ita codex Bellovacensis. Gerberonius edidit *Accedas*, Garner. *Audi*, qui putat orationem tacito nomine converti ad Proclum. Pag. 57.

DVARVM NATVRAR.] Vide infrà pag. 66. 68. & quæ nos diximus ad caput 13. antiquæ versionis Concilii Ephesini pag. 431. Pag. 60.

NEGLIG. E. PASSIONIS] Gerberonius edidit *passiones*. Garnerius putat legendum esse: *Neglectæ enim passiones*. Quid si legamus *pensionis*, ut continuetur metaphora de debito & exsolutione.

POSSESSORES] Hanc lectionem & heic & paulò pòst præferunt veteres libri, quam confirmare videntur hæc verba pag. 63. *primitias massæ suæ natura cùm possedisset*. Garnerius utrobique reposuit *professores*.

POTESTATEM] Garnerius emendavit *posteritatem*, eamque emendationem ego puto esse bonam. Non ausus Pag. 63.

ſum tamen diſcedere à ſcriptura veterum librorum.

Pag. 65. SEPARO NATVRAS] Vide infrà pag. 205. 207.

Pag. 69. SECVNDVM FVTVR.] Hunc locum eſſe perplexum ac corruptum cenſet Garnerius, & pro *futurum* reponi debere *ſcripturam*. Hæc tamen emendatio videtur non eſſe neceſſaria, quia Mercator reſpicere videtur ad id quod paulò antè dixerat, Paulum hunc virum qui viſibilis fuit deſignaſſe Judicem eſſe venturum.

Pag. 70. SI GENTILIS] Quamquam dubium non ſit quin hic locus ſit depravatus, nos tamen maluimus ſic edere quàm quicquam mutare abſque certâ auctoritate.

TRACTATVS ALIVS] Extemporalem fuiſſe putat Garnerius.

Pag. 71. NEMO ENIM QVI SE] Caſſianus lib. 7. cap. 2. hunc locum referens ita vertit: *Nemo anteriorem ſe parit.*

Pag. 73. EPISCOPVS] id eſt, Neſtorius. De ſe ipſo enim loqui etiam ſequentia docent.

EXISTERE] Codex Vatic *præexiſtere.*

Pag. 74. VIII. ID NOV.] Sic nos emendavimus auctoritatem veterum librorum ſecuti, cùm antea legeretur. VII. *Idus.* Quanti autem momenti ſit hæc emendatio dictum eſt in primo tomo novæ collectionis Conciliorum pag. 422. neque ea repeti nunc eſt opus.

DVLCEM NOBIS] Initium iſtius ſermonis refert infrà Mercator pag. 164.

PRÆCEDENS DOCTOR] id eſt, is qui ante Neſtorium fecerat ſermonem ad populum.

Pag. 75. MANICHÆVS] Admonet Garnerius locum hunc eſſe corruptum, & Manichæum pro Marcello ſuppoſitum eſſe hinc conſtare quòd Manichæus nullibi legatur ita ſenſiſſe de Chriſto atque heic dicitur, ſed carnem Chriſti phantaſticam dixit, & non verum veſtimentum, Marcellus autem Galata, ut eſt à veteribus proditum, deliravit aſſumptam fuiſſe ad tempus à Deo verbo humanam naturam, quam depoſiturus ſit poſt factum de hominibus judicium. Sanè infrà pag. 146. Marius noſter diſputans adversùs Neſtorium ait Manichæum non credidiſſe Chriſtum Dei filium fuiſſe verum hominem, ſed phantaſticum. quod etiam colligitur ex iis quæ pag. 178. referuntur ex epiſtola ſancti Athanaſii ad Epictetum.

IN STVPORE] Garnerius annotatione ſua illuſtrans hunc locum, affert fragmentum quoddam ex annalibus Baronii

Baronii in quo ista Nestorius legitur jactasse in Paulum Samosatenum; *Sic pereat Paulus Samosatenus, qui nudam nobis dominicam deliravit humanitatem.* Hinc ergo collegit Garnerius visum esse Baronio codicem Mercatoris Heidelberga allatum in bibliothecam Vaticanam. Sed præterquàm quòd valde diversa sunt verba relata à Baronio ab illis quæ referuntur à Mercatore, codex ille Palatinus nondum allatus fuerat Romam vivente Baronio.

SAGITTIS AVREIS] Dictum istud putat Garnerius adversùs sanctum Cyrillum, quem orientales graviter accusarunt corrupisse muneribus domum imperatoriam, uti pluribus probat idem Garnerius. Qua de re extat etiam insigne testimonium in synodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 41. Pag. 76.

QVID IN ME] Hoc membrum videtur esse delendum, cùm sit tantùm alia versio superioris.

IMPERATOR] Theodosius junior.

REGINÆ] Eudocia uxor Theodosii, & Pulcheria ejusdem soror.

FLAVIANVM] Episcopum Antiochenum.

MELETIUM] Episcopum item Antiochenum.

NECTARIO] Episcopo Constantinopolitano.

IOHANNE] cognomento Chrysostomo Episcopo item Constantinopolitano.

CINERES ADOR. VENERARIS] Vide num is locus utilis esse possit adversùs eos qui negant honorem habendum esse reliquiis sanctorum.

ME EPISCOP CVRA] Idem Nestorius in epistola ad scholasticum eunuchum Theodosii Imper. testatur se parum curare de episcopali honore, adeoque se illum facillimè depositurum, si ea ratione consuli possit confirmationi fidei orthodoxæ. Extat in synodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 16.

SVBRIPIO] Dubium non est quin hæc vox sit corrupta. Verùm eam retinuimus, quia habetur in antiquis codicibus. Garnerius reposuit *sub principio.* Pag. 83.

MISIT DEVS FILIVM] Vide antiquam versionem Concilii Ephesini pag 472.

ÆGYPTIIS] id est, Alexandrinis. Dictum ergo istud adversùs Cyrillum & sequaces ejus. Pag. 85.

DIE DOMINICA] quæ incidit illo anno in diem septimam mensis Decembris; non verò in decimam quar- Pag. 87.

tam, ut putavit Garnerius. Vide novam collectionem Conciliorum pag. 422. 689.

ALIIS IN TERRA] Hic sermo extat ex alia versione in synodico adversus tragœdiam Irenæi cap 3 ubi adnotatum est illum dictum esse à Nestorio dùm tardiùs intrasset ad mensas, id est, ad Missas, ad celebranda mysteria, uti dictum est in tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag. 689 & 1323.

CONSTIPATIONE LABORATIS] In synodico, *constr cti* Refertur autem ad impatientiam auditorum.

DE HIS QUÆ FREQ.] Hæc usque ad hæc verba, *Quæ est autem ista*, non habentur in synodico.

Pag. 89. SINE HUMANITATE] Hinc emenda synodicon, ubi legitur *ex parte humanitatis* pro *expertem*.

QUOD EST GEN. DEI] Deesse heic aliquid & sensus ostendit & synodicon. Garnerius rectè supplevit. Sed nos ausi non sumus discedere à scriptura veterum exemplarium.

Pag. 90. CUM EO QUI GENUIT] id est, cum genitore, ut vertit auctor synodici.

EPISTOLA AD CYRILLUM] Extat ex alia interpretatione in antiqua versione Concilii Ephesini pag. 408. ubi vide notas nostras. Cur enim isthic eas repeterem?

PROUT SUM] Legendum *prout possum*, ut patet ex eadem antiqua versione Concilii Ephesini, & ex ea quæ extat in collatione sexta Concilij V.

Pag. 91. SENEX PAULUS] In Concilio Ephesino, *magnus ille Paulus*.

ABSOLVAM] Hinc colligo rescribendum esse in Concilio Ephesino *liberabo* pro *liberato*.

Pag. 95. AB HIS QUI] id est, à Philippo Presbytero Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quem depositum esse à Nestorio propter accusationem Manichæismi docet commonitorium sancti Cyrilli datum Possidonio eunti Romam ad Cælestinum Papam editum in nova collectione Conciliorum pag. 379.

Pag. 96. GARRIUNT] Hanc epistolam ex alia interpretatione reperies in antiqua versione Concilii Ephesini pag. 404.

Pag. 98. ET HUMANITATIS] Hæc, quæ non extant in codice Bellovacensi, addita sunt ex Vaticano. In Græco textu legitur, θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος.

VENERABILES] Et hæc quoque habetur in antiqua versione Concilii Ephesini pag. 400. Pag. 101.

AD SANCTOS MONACHOS] Ea Cyrilli epistola extat in antiqua versione Concilii Ephesini pag. 387. Ejus porrò varia fragmenta referuntur infrà pag. 227. 230. 249. 260. 266.

PHOTINO] Sic veteres libri. Sed procul dubio reponendum est *Photio*. Pag. 104.

IN CONTVMELIAS] Initium est sermonis qui suprà editus est pag. 56.

QVI DEGENS PRÆEST] Nemo est qui non videat heic designari Nestorium. Pag. 105.

ASPICIO POPVLOS] Hoc fragmentum, desumptum videlicet ex quaternione tertio Nestorii, reperitur in antiqua versione Concilii Ephesini pag. 477.

REFVTABIMVS] id est, recusabimus. Sic in Concilio Chalcedonensi, pro eo quod vetus interpres loquens de causa Flaviani Episcopi Constantinopolitani posuit *Appello à te*, Rusticus Diaconus vertit *Refuto te*, uti adnotatum est in nova collectione Conciliorum pag 1154 Alexander Episcopus Hierapolitanus in synodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 156. *Rogo igitur sanctitatem tuam ne refutes sæpius nos ad præsens instigare certamen.*

ITEM NESTORII] Garnerius excerpta ista in alium locum transtulerat, nimirum post sermones Nestorij & post excerpta synodi Ephesinæ. Nos cùm videremus ea in antiquis libris subjecta esse litteris sancti Cyrilli ad clericos suos, & ex illis elici possit missa ad eosdem fuisse, ea quoque subjeci iisdem litteris. Vide synodicon adversùs tragœdiam Irenæi cap. 6. pag. 694. Extant porrò alia excerpta Nestorii in Concilio Lateranensi Martini Papæ & in actis Concilii sexti. Pag. 109.

DIVINITATIS NATA] Ita omnino veteres libri; pro quo reponendum est *divinitas nata*. Pag. 112.

BLASPHEMIVM] id est, blasphemia. Epistola Episcoporum synodi Sardicensis ad Iulium Papam in vetustissimo codice Saxonico bibliothecæ Colbertinæ: *aut certè serpens diabolus blasphemiorum venenum effunderet.* Hilarius Pictaviensis in libro contra Constantium Aug. jam vita functum: *Orientalium in Seleucia synodum reperi, ubi tantum blasphemiorum est quantum Constantio placebat.* Epistola Cælestini Papæ ad Nestorium in antiqua versione Con- Pag. 114.

cili Ephesini pag 425. *Vnde tibi in has quæstiones verba dirigere quas sit blasphemium cogitasse?* Concilium Chalcedonense in decima actione: *pro mole blasphemiorum.* Sic enim legi in codice Parisiensi nuper monuimus pro eo quod editiones habent *blasphemiarum.* Concilium Lateranense Martini Papæ actione 4. *non utique pertimescentes blasphemium quo dicitur.* Ita vetus codex Ecclesiæ Bellovacensis, cùm editiones habeant, *blasphemiam dum dicitur.* Vide virum eruditissimum Carolum Dufresnium Cangium in annotationibus ad Annam Comnenam pag. 335. & in glossario.

Pag. 115. Cap. XIII. SPES OMNES] Totam hanc postremam partem Garnerius rejecerat ad marginem. Nos revocavimus, auctoritatem veterum exemplarium secuti.

MEMENTOTE] Eadem ferme repetuntur infrà p.118.

SENTENTIAM] Vide num bona sit conjectura Garnerij monentis in margine legendum esse *substantiam.*

PRÆFATIO MARII] Heic necessariò monendus
Pag. 119. est lector hunc titulum à nobis additum esse, quia inscriptio sequentis operis deerat in antiquis exemplaribus.

ITEM EIVSDEM] id est, Nestorij, ut verba ipsa clamant.

DEPOSITVM] Iulianum Episcopum Eclanensem.

CCLXXIV. EPISCOPIS] Nuper in Notis ad Vincentium Lirinensem pag. 451 observatum est varias esse veterum opiniones de numero Episcoporum qui priori synodo Ephesinæ adversùs Nestorium habitæ interfuerunt, illam autem videri veriorem quæ ducentos aut circiter fuisse docet. Contrà Marius Mercator & isthic & infrà pag. 132. eorum numerum profert multò longiùs, Episcopos istius synodi scribens fuisse ducentos septuaginta quatuor aut quinque. Hanc sententiam ut veram amplexus est Garnerius; & ut eam confirmet, utitur lectione veteris codicis Græci relata à Labbeo in tomo tertio Conciliorum pag. 573 ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, ὡσεὶ τριακοσίους ἧττον ἢ πλείω. quem locum sic vertit idem Garnerius: *Sumus hic congregati Episcopi ultra ducentos, ferè plus minùs trecenti.* Sumptus est autem ex epistola Cyrilli Alexandrini ad clerum populumque Alexandrinum, in qua sic reposuerunt editores Romani: ἡμεῖς δὲ οἱ συνελθόντες ἐπίσκοποι ὡσεὶ διακόσιοι ἧττον ἢ πλείους. id est. *Episcopi autem qui convenimus, ducenti circiter eramus, plus minùs.* Quia verò dissimulare neque po-

rerant neque volebant viri doctissimi editum à Commelino fuisse ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, omissis vocibus ἤ πως ἢ πλείους, eam lectionem posuerunt in margine, bonam fidem suam in hoc testati. Destinatum porrò fuit Labbeo retinere varias lectiones marginales superiorum editionum; ex eoque factum est incuria typographorum ut lectio marginalis Romanorum, quæ est Commelini, conjuncta sit cum ea quam Labbeus protulit ex codice veteri bibliothecæ Seguierianæ; sicque formatum est illud monstrum lectionis. Hinc ergo deceptus Garnerius, tum in remotam à vulgari opinione sententiam adductus auctoritate Mercatoris, insuperhabitis ac dissimulatis testimoniis Cyrilli & Episcoporum synodi Ephesinæ, *quibus*, ut ait Baronius de hac ipsa re agens, *magis standum esse nemo non dixerit*, testimoniis inquam Episcoporum synodi Ephesinæ, quæ manifestè docent Episcopos qui ei interfuerunt non fuisse ultra ducentos octodecim, insuperhabitis ac dissimulatis, contendit Episcopos ejusdem synodi fuisse ferè trecentos contra fidem omnium seculorum. Scio lectionem illam cui innititur Garnerius reperiri ex parte in duobus codicibus Græcis bibliothecæ regiæ, in quibus pro ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, quæ est editio Commelini, aut ὡσεὶ διακόσιοι ἤ πως ἢ πλείους, quo modo edidere Romani, scriptum est ὡσεὶ τριακόσιοι ἤ πως ἢ πλείους. Nihilo tamen minùs arbitror illam lectionem esse falsam, quia repugnat omni retro antiquitati, ut Garnerius ipse fatetur, & quia adversatur etiam codicibus Græcis quibus usi sunt Commelinus & editores Romani. Inducta autem est ab iis qui ea exemplaria Concilii Ephesini viderant in quibus Episcoporum numerus excreverat usque ad trecentos aut circiter, iis nimirum similia quæ in manus Mercatoris venere. Ridicula porrò est lectio marginalis quam in editionem Labbeanam intulit incuria typographorum conjungentium lectionem Commelinianam cum nova à Labbeo prolata. Quid enim magis ridiculum censeri potest quàm inducere Cyrillum scribentem Episcopos in hac synodo fuisse supra ducentos, id est, ferè trecentos plus minùs? Nam qui dicit supra ducentos, dicit omnino ferè ducentos, ita ut numerus ille non possit multùm supergredi numerum ducentorum; sicut Plinius lib. 14. cap. 4. dicens vina quæ facta fuerant L. Opimio Consule natali urbis DCXXXIV. durare adhuc ducentis ferè annis, noluit dicere ea durare trecentis ferè annis, cùm

ab anno DCXXXIV. conditæ urbis Romæ usque ad mortem Vespasiani, sub quo scribebat Plinius, intercedant tantùm anni CXCIX. ut cuivis notum est. Eodem modo qui dicit *ferè trecenti plus minùs*, longè post se relinquit numerum ducentesimum, quem certum est comprehendi in trecentesimo. Itaque ut ad id revertamur unde necessariò digressi sumus ad inquirendam veritatem, Episcopos synodi Ephesinæ fuisse ducentos tantùm aut circiter hinc etiam probari potest quòd, ut testatur Baronius, in collectione Cresconiana bibliothecæ Vaticanæ *nominantur & numerantur Episcopi qui Ephesina synodo interfuerunt centum nonaginta*, & quòd idem numerus reperitur in Græco codice bibliothecæ regiæ à nobis laudato in pagina 508. tomi primi novæ collectionis Conciliorum. Adde quòd Marius Mercator cùm descripsisset nomina Episcoporum qui sententiam damnationis tulerunt adversùs Nestorium, ea colligens in pagina 218. ait CXCIII. fuisse Episcopos qui interfuerunt synodo contra Nestorium, qui tamen CXC. tantùm illic reperiuntur. Ex quibus omnibus colligas, ut initio dicebamus, illam sententiam esse veriorem quæ putat Episcopos Ephesini Concilii fuisse ducentos aut circiter.

Pag. 121. INDOLORÆ] Veteres libri habent *indolore*. Sanè in Bellovacensi scriptum est *indolorie*, sed littera *i* expuncta est antiquitus. Indoloriam reperimus apud Sidonium in præfatione epithalamij Polemio & Araneolæ dicti, qui verbum Ciceronis esse ait. Vide ibi Sirmondum & Savaronem.

Pag. 122. VOTIVUM] id est, optabile, ut mox dicitur.

SIMULATICE] Vatic. *simulate*.

Pag. 124. EIUSDEM IN ADAM] Hic sermo tributus olim fuit Chrysostomo, dubiumque postea fuit cujus esset. Tandem Mercator docuit nos verum illius auctorem. Putat autem Garnerius eum in Ecclesia adfuisse cùm diceretur à Nestorio. Quod ubi invenerit nondum potui divinare. Græca porrò extant in editione Savilij to. 7. pag. 301.

Pag. 126. INRETIRE] Garnerius ediderat *irritare*, quia in libro Bellovacensi scriptum est *inritare*. Nos reposuimus *inretire*, quia in Vaticano legitur *inritire*. Nemo autem non videt editionem nostram esse meliorem.

Pag. 129. TEMPORUM] Ita codex Vaticanus. In Bellovacensi scriptum est *tempore*.

EXEMPLVM COMMONITORII] Editum est primò à clarissimo viro Philippo Labbeo in tomo secundo Conciliorum pag 1512. dein ab eruditissimo viro Henrico de Horis lib. 2 historiæ Pelagianæ cap. 6. postea verò cum reliquis operibus Marii Mercatoris à R. P Garnerio. Pag. 132.

ANTE VIGINTI] Ita nos reposuimus, secuti auctoritatem veterum librorum & exemplum duorum priorum editorum. Garnerius existimavit mutandum esse ordinem horum verborum, & ita edidit: *discipulus & auditor Pelagij ante viginti plus minùs annos egressus.*

PAVLINO DIAC.] qui vitam sancti Ambrosij scripsit, ut isthic notat Garnerius.

HABEMVS IN MANIB] Infrà pag. 139. *quorum scriptorum exemplaria habemus in manibus.*

SEPTEM PARIBVS.] Labbeus edidit *exemplaribus.* Ita etiam Garnerius, qui præterea sic locum interpolavit ut ederet: *De quibus omnibus capitulis, ut constat ex suprascriptis exemplaribus.* Norisius retinuit lectionem libri Vaticani, nisi quòd pro *septem paribus* scripsit *insertis partibus.* Nos secuti sumus consensum veterum librorum. Fieri autem potest ut septem paria gesta dixerit Mercator eo modo quo veteres dixerunt Nilum septemgeminum & septemplicem, statuam septempedalem, clypeum septemplicem, & Istrum item septemplicem. Pag. 133.

VASTAT. VR. RO.] Infrà pag 138. *Post Romanæ urbis vastationem in Palæstina degebat Pelagius.* Agitur de vastatione urbis quæ contigit sub Alarico Rege Gothorum anno Christi CCCCX. Pag. 135.

NON PECCAVERVNT] Ita codex Bellovacensis. At Vaticanus & superiores editiones habent *prævaricaverunt.* Sed nos prætulimus lectionem libri Bellovacensis, quia ei convenit cum vulgata versione loci illius Paulini. Pag. 136.

ALITER] Garnerius edidit *acriter.* Sed apud Augustinum lib. 3. de peccator. merit. & remiss. cap. 2. & in Prædestinato, qui hauddubiè accepit ex Augustino, legitur: *Hi qui contra traducem veniunt, ita illam impugnare conantur.* Quod evincit meliorem esse lectionem quam nos protulimus ex codicibus Mercatoris. Pag. 137.

VNVM IMPVTET] Sic edidit Henricus de Horis, ut est etiam in libris antiquis. Labbeus & Garnerius reposuerunt, *non imputet.* Veterum librorum lectionem

confirmat Augustinus epist. 157. ad Optatum, ubi referens hæc verba Pelagij sic scribit: *quia nulla ratione conceditur ut Deus, qui propria peccata dimittit, unum imputet alienum.*

PECCATUM ORIG.] Augustinus lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 9. referens hunc locum, pro his verbis ponit *reatus originalis.*

Pag. 138. TRACTORIA] cujus fragmentum extat in epistola illa Augustini ad Optatum, ut illic rectè monuerunt qui nuper epistolas ejus meliore luce donarunt.

IMPERIALIB. LEGIB.] Honorij nimirum, ut docet Possidius in vita sancti Augustini cap. 18.

STUDIOSIS EPISCOPIS] Erote & Lazaro Episcopis secundæ Narbonensis. Vide illustrissimum virum Petrum de Marca in dissertatione de veteribus collectionibus canonum cap. 14. pag. 329.

Pag. 140. LIVANIAM] id est, Iulianam, ut rectè interpretatur Labbeus. Vide quæ de hoc argumento dicta sunt nuper in tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag 361.

SIMILIÆTATE] Ita omnino veteres libri Sed omnes editiones habent *simili & æquali*, ex conjectura tantùm. Viderunt enim viri doctissimi locum esse mendosum, uti verè mendosus est. Nos arbitrati sumus retinendam esse veterem lectionem, cùm fieri possit ut vocabulum *similietas* ita olim effictum sit sicut efficta sunt ista, *filietas, esurietas, nimietas*, & similia. *Similietate* tamen heic videretur scribendum, licèt repugnantibus antiquis exemplaribus, quo modo scribendum est *filietas*, licèt alicubi in codice Vaticano scriptum sit *filiatatis.*

Pag. 142. DICUNT] Ita veteres libri & editio Labbeana. Garnerius tamen legisse se credidit *dicent* in codice Bellovacensi, & Labbeum reprehendens, qui putaverat his verbis intelligi sanctum Augustinum hostem Pelagianorum acerrimum, hac falsa lectione codicis Bellovacensis utitur ut ostendat hæc verba Mercatoris nullum spectare determinatè, sed indeterminatè quem Pelagiani dicent à sensu catholico deviare.

IN SUPERNIS] id est, *superiùs*, ut ediderunt Labbeus & Garnerius Sic Franciscus Turrianus vocem ἄνωθεν vertit *de supernis* in fragmento Pauli Samosatensis seu potiùs Diodori Tarsensis quod extat apud Leontium Byzantium in libro tertio adversùs Nestorianos.

PIGMENTUM] Ita veteres libri. Sed Garnerius edidit *figmentum*. quod verius videtur. Ferri tamen potest lectio quam vetera exemplaria exhibent. Pag. 148.

RECELARE] id est, imitari, ni fallor. Eam enim struthionum stoliditatem esse ait Plinius lib. 10. cap. 1. ut *in tanta reliqui corporis altitudine, cùm colla frutice occultaverint, latere se existiment*. Omisit autem hanc vocem in sua editione Garnerius. Pag. 150.

MISERANDAS] Ita veteres libri. Sed profectò legendum est *mirandas*. Pag. 152.

ET SUBJUNGIT] Ista & quæ sequuntur usque ad contradictionem Mercatoris delevit Garnerius, tametsi in antiquis libris extent & in vulgatis editionibus sancti Cyrilli, quia non pertinent, ut ille ait, ad contradictionem anathematismi catholici, nec eodem modo concepta sunt quo priora, nec subjectam habent solennem formulam *anathema sit*, nec tandem eorum ullam facit mentionem catholicus contradictor. Pag. 154.

SIGN ASTERISCOR.] Solebant veteres, quod & hodie quoque fit, quibusdam notis signare loca singularia in libris suis; ut plurimùm verò astericis utebantur, ut iis planum est qui libros manu exaratos tractant. Vidi etiam labyrinthos notarum istiusmodi locum tenentes. Unde infrà pag. 164. *signa labyrinthorum apposita lector inveniet*. Pag. 159.

ORRICUM] Garnerius reposuit *hæreticum*. Quid si legamus *horridum*, ut infrà pag. 252. *si non videtur horridum menti ipsorum*.

QUARTAM IN TRINIT.] Vide Cassianum lib. 6. de incarnat. cap. 16. & præfationem nostram ad Concilium Chalcedonense cap. 25. Pag. 164.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ] Incuria correctorum factum est ut editio Garnerij temeretur, cùm in antiquis exemplaribus habeatur ζουαςικόν. Fortassis legendum ζωτικόν, ut verbum Dei dicatur prolativum, vivificum, & potestatis effectivum. Pag. 166.

EJUS PRIORES] id est, antecessores. Garnerius reposuit *participes*.

SYNODUS EPHESIANA] Hanc partem lucubrationum Marij Mercatoris omiserat Garnerius, quamvis inter eas extet in utroque exemplari. Pag. 171.

MUNDANA] id est, universali, ex universo mundo congregata, uti dictum est in nova collectione Conciliorum pag. 611. Pag. 174.

Pag. 176. ATHANASII] Præter codices Vaticanum & Bellovacensem, quibus usi sumus in emendandis Marij Mercatoris operibus, aliud horum testimoniorum exemplar vetus reperi in codice 1868 bibliothecæ Colbertinæ.

ARRIANOS] Colbert. *Arrium.*

Pag. 177. IN SEMET] Idem codex, *in semetipsum.*

FIEREMVS] Idem codex, *fieremur.*

SED NOSTRA] Secuti heic sumus auctoritatem libri Bellovacensis. Vaticanus habet, *sed nostram generationem*; Colbertinus, *sed juxta nostram generationem.*

EX TERRA] Ita codices Vatic. & Colbertinus. Bellovacensis habet *præterita.*

AC NOS MAGIS] Certum est heic legi debere *non.* Retinuimus tamen falsam lectionem, quia eam constanter præferunt omnia vetera exemplaria.

ET ALIVM] Colbert. *non alium.* Sed hæc lectio bona non est.

Pag. 178. DOCESIN] Servavit Mercator vocem Græcam. Δόκησις opinionem significat. Malè in codice Colbertino *diocesim.*

ALITER VERO] Colbert. *& unus homo naturalis adsumptus à Deo.* Vide infrà pag. 240.

MAXIMINVM] Ita codices Vaticanus & Bellovacensis. Colbertinus habet *Maximum.* Quo etiam modo scriptum est in textu Græco & in veteri versione Concilij Ephesini.

Pag. 179. SOMNO] Translativè istud dictum est pro concubitu. Sic Salomon *sapient.* 7. ait se coagulatum esse *in sanguine ex semine hominis & delectamento somni conveniente.*

Pag. 180. QVODQVE] Ita vetera exemplaria Vaticanum & Colbertinum, nisi quod *quoque* legunt pro *quodque.* Bellovacense habet, *Dei quoque filius &c.* Quæ lectio bona non est.

Pag. 181. IN MEA] Colbert. *in ejus.*

Pag. 182. THEOCTONOS] id est, Dei interfectores, ut explicat vetus interpres Concilij Ephesini.

Pag. 184. NAPERPAPOT] Ita codex Bellovacensis. Vaticanus habet ΠΑΡΕΓΓΡΑΠΤΟC. Vetus versio Concilii Ephesini, *parengraphtos, id est, inscriptas.* Textus Græcus, παρεγγράπτοις. quod Peltanus vertit *adscriptitios*, vetus interpres synodi Chalcedonensis *fictos.*

LATITVDO] Infrà pag. 271. *altitudo.*

PENSET, AT] Legendum videtur, *pensat &c.*

HODIE CHRISTVS] Vide infrà pag. 239. Pag. 184.

ACTIO] Hunc titulum nos addidimus. Nullus enim extat in antiquis exemplaribus. Pag. 186.

IVXTA] In iisdem libris legitur *Ius*, mendosè. Hinc nos effecimus *Iuxta*.

ET IN VITAM] Ita codex Vaticanus. Bellovac. *& vitam.* Vide antiquam versionem Concilij Ephesini pag. 531. Pag. 189.

SYMBOLVM NESTOR.] à Theodoro Mopsuesteno compositum, ut legitur suprà pag. 41. & in collatione 4. & 5. Concilii quinti. Vide Facundum lib. 3. cap. 2. & 5.

DISPHILADELPHEVS] Ita vetera exemplaria Marij Mercatoris & heic & paulò pòst. Editiones Græcæ & Latinæ habent simpliciter *Philadelphius.* quibus consentiunt manuscripti codices bibliothecæ regiæ & vetera exemplaria antiquæ versionis Concilii Ephesini. At in antiqua Concilij Chalcedonensis interpretatione Latina & heic & paulò pòst legitur *secundæ Philadelphiæ.* quod ostendit istam lectionem Marij Mercatoris esse antiquam. Vide tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag. 1137. & sequentibus. Hæc Philadelphia fuit in Lydia. Alterius, quæ fuit in Arabia, meminit Ammianus Marcellinus lib. 14. Pag. 194.

EVPREPII] Hanc lectionem confirmant codices manuscripti antiquæ versionis Concilij Ephesini. Verùm in Græcis exemplaribus & in Concilio Chalcedonensi legitur *Eutropij.* Pag. 195.

CERDALIHELI] Hæc est lectio veterum exemplarium Marij Mercatoris. Vetus versio Concilij Ephesini *Cerdali* simpliciter. In Chalcedonensi, *& Daniheli.* Editiones habent *Cerdanepij.*

DISPHILADELPH.] In Græco est δὶς φιλαδέλφου. quod editones Romani verterunt, *per Philadelphum.* malè. Concilium Chalcedonense heic quoque habet *secundæ Philadelphiæ*, itemque in subscriptione Iuliani infrà pag. 199. Pag. 196.

GALLIOPISTRI] Sic habent vetera exemplaria Marij Mercatoris. In Concilio Chalcedonensi legitur *Syrum Caliopium.* Sic etiam in Græco pag. 652. novæ collectionis Conciliorum. Pag. 198.

NAVTA] Hæc est lectio codicum Mercatoris & veteris interpretis Concilii Ephesini. At in Concilio Chalced. *Navatianus*, in Græco Ναυατιανός.

OMNEM HÆRESIM] In Concilio Chalcedonensi additur, *præcipuè autem Novatianorum. Et consentio cum omni domo mea præscriptæ expositioni catholicæ fidei. Et jurans venerabili sacramento sanctam & homousion trinitatem & pietatem & victoriam Dominorum Imperatorum Flavij Theodosij & Flavij Valentiniani perpetuorum augustorum, si autem aliquid horum prævaricatus fuero, subjacere me cum omni domo mea legum severitati. Et perlecta mihi expositione, & complacens, subscripsi manu mea.* Quo loco Rusticus Diacon. p. 1140 adnotat hanc additionem non haberi in codicibus Græcis, in quibus etiamnum hæc tantùm habentur quæ versa sunt à Mercatore. Vide novam collectionem Conciliorum pag. 652.

Pag. 199. ÆGROTANS] In Græco legitur ἀρεσθεὶς, in Concilio Chalcedonensi *complacens*. quod videtur melius.

EVTYCHIVS] In eodem Concilio. *Eutychius Chorepiscopus Aulacæ, princeps Quartodecimanorum hæreseos.*

EPISC. IACOBVM] Ibid. *Chorespiscopum.*

Pag. 200. POETA] Ita codices Marij Mercatoris, nisi quòd Vaticanus habet *poetha*. In Græco est πιθε, nullo sensu. Ex ea tamen aut simili lectione orta est vox quam exhibent exemplaria Mercatoris. In antiqua versione Concilii Ephesini pag. 535. *Pithata*. Codex Iustelli à Labbeo citatus in margine pag. 688. tomi tertij Conciliorum, *potia*. Auctor antiquæ versionis Concilij Chalcedonensis utebatur codice in quo nihil istiusmodi extabat. Fortè legendum est περιοδευτής. De qua voce vide Marcam lib. 2. de concordia cap. 13. extremo.

Pag. 202. CONCEPERIT] Secuti heic sumus exemplar Bellovacense. Nam in Vaticano legitur *peperit*. In Concilio Chalcedonensi & in versione Peltani *suscepit*.

CREATVRA] Ita etiam paulò pòst. Sed in hoc loco codex Vaticanus habet *aut filius*.

Pag. 204. AVDI VTRAQVE] Ita nos emendavimus ope Græci textus & antiquæ versionis Concilii Ephesini. Nam in exemplaribus Marij Mercatoris legitur *Auditumque*. In Concilio Chalcedonensi: *Audi itaque*. Vide novam collectionem Conciliorum pag. 1143.

Pag. 205. OMNIVM] Quamvis legendum heic esse *nominum*

moneant textus Græcus & antiqua versio Concilij Ephesini, nihil mutare voluimus, quia hæc lectio constans est in duobus exemplaribus Marij Mercatoris & in codice Ioliano versionis antiquæ Concilij Chalcedonensis.

FILIETATIS] Hic locus est mutilus. Vide antiquam versionem Concilij Ephesini pag. 474.

INCONFVSAM] Alius Nestorij locus huic similis extat in actione quinta Concilij Lateranensis sub Martino Papa, ubi dicitur sumptus *ex libro secundo quem scripsit Epiphanius Myeseos*, & in actione item quarta Concilij sexti œcumenici, ubi veteres editiones ante Romanam habent *Epiphanius Myseus*. Hæc lectio initium sumpsit in editione Merlini, qui cùm in veteri libro Bellovacensis Ecclesiæ, quo is, ut reor, utebatur, legisset *epifanis mq; es eos*, careretque Græco textu, lectionem consarcinavit quam veteres editiones exhibent. Romani pro *quem scripsit Epiphanius Myseus* reposuerunt *quem inscripsit præclaram initiationem*. Ex textu porrò Græco Concilij sexti emendari potest Græcus textus Concilij Lateranensis. Pag. 206.

EX QVATERNIONE] Ita tantùm in antiquis exemplaribus Marij Mercatoris. Rectè tamen heic quartum numerum addidit Garnerius, cùm & in Græco textu reperiatur & in antiquis versionibus Conciliorum Ephesini & Chalcedonensis. Pag. 209.

SED AD PROCIMENVM] id est, ad propositum, ut est in iisdem antiquis versionibus. Infrà pag. 234. *ut ad propositum redeamus*. Vide to. I. novæ collectionis Conciliorum pag. 1146.

EX QVATERNIONE] Deest in codicibus Mercatoris numerus istius quaternionis. Garnerius addidit numerum XXIII. quia secutus est textum Græcum. Vide quæ dicta à nobis sunt ad antiquam versionem Concilij Ephesini pag. 477. Pag. 210.

THEOGNOSIÆ] θεογνωσίας. quod vetus interpres synodi Ephesinæ vertit *pietatis dogma*, vetus interpres Concilij Chalcedon *divinæ scientiæ*.

ECCE HIC] Hæc verba sunt Petri Presbyteri Alexandrini, ideoque divellenda fuerunt à superioribus. Vide antiquam versionem Concilij Ephesini pag. 477. Pag. 212.

PER NOTARIVM] Hæc non extant in hoc loco in codice Bellovacensi Mercatoris, sed in subscriptione Euthitij. Itaque codicem Vaticanum secuti sumus, cui Pag. 217.

convenit cum antiquis versionibus Conciliorum Ephesini & Chalcedonensis.

Pag. 218. THEODOLVS] Heic nonnulla exciderunt veteribus librariis, quæ sic reponenda sunt.

Theodolus Episcopus Elusæ subscripsi.

Theodorus Episcopus Ariddelon subscripsi.

THEODORVS] Superfluè heic repetitur subscriptio istius Episcopi, cùm jam paulò antè commemorata sit. quod evenisse arbitror illius cura qui animadvertebat illius nomen deesse in hoc loco.

Pag. 219. QVIDAM] id est, Andreas Episcopus Samosatenus & Theodoretus Cyrensis, ut docet Cyrilli commonitorium datum Eulogio Presbytero. Iste Cyrilli apologeticus est adversùs reprehensiones Andreæ. Alio dein libro respondit Theodoreto infrà pag. 273. De his porrò reprehensionibus Andreæ vide quæ nos nuper diximus in tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag. 748.

Pag. 226. AD EPICTETVM] Vide ibid. pag. 466. 596. 599. 606. 757. 922.

ICONII EPISCOPI] id est, Amphilochij Episcopi Iconiensis. Vide ibid. pag 471.

Pag. 236. QVID IGITVR ITA ANAT.] Ita veteres libri. Sed in Bellovacensi præterea additum est quasi pro titulo: *Anathematismus quintus.* Verùm nullus titulus apponendus est, cùm non sequatur reprehensio hæretici.

Pag. 240. ANATH. SEPTIM.] Prætermissus ergo est sextus.

Pag. 244. PRIMO TOMO] id est, in homilia paschali 17. quæ primus tomus Cyrilli nuncupatur etiam infrà pag. 260. & 261. Sed tamen infrà pag. 249. & 266. primus tomus refertur ad epistolam quam idem Cyrillus scripsit ad monachos Ægypti adversùs Nestorium. Fatendum nihilominus est eam vocari secundum tomum in pag. 260.

Pag. 259. SANCTORVM] Si sequi liceret lectionem quam Græcus textus habet, legendum esset isthic *sanctorum angelorum.* Et sanè probabile est vocem *angelorum* excidisse veteri librario.

Pag. 265. QVÆ ET INEXQVISITA] Vaticanus codex mutilus est in hoc loco Bellovacensis habet *quæ ro & inexquisita* Garnerius edidit *quæ unicè & inexquisita* propter Græca ex quibus ista Latina emanarunt, μόνος καὶ ἀζήτητος.

Pag. 272. MAJESATI IMPROBARE] Dubium non est quin legendum sit *majestatis vim probare.* Suprà pag.

283: *virtutis ipsius eminentiam probare.*

ENOPTIO] Episcopo Ptolemaidis, cujus mentio suprà pag. 173 & 216 Porrò istud opusculum Cyrilli ex alia versione editum est anno MDCXVIII in libro cui titulus *Antidotum adversùs hæreses.* Pag. 273.

CARIOSAS] Ita Hieronymus in epistola ad Nepotianum dixit *veni jam cariosis artubus.* Porrò isthic legi debere *cariosas*, non *curiosas*, ut est apud Garnerium, patet etiam ex alia versione, ubi legitur *veteres fabulas.* Pag. 274.

POST ALIA] Garnerius putans hæc verba esse Cyrilli, ea ab hoc loco transtulit ante anathematismum primum, & initium verborum Theodoreti ita posuit: *At nos, qui evangelicam traditionem sequimur.* Nos illa reduximus in locum quem occupant in antiquis exemplaribus. Certum est enim esse Theodoreti, non solùm quia in codicibus Mercatoris dicuntur ejus esse, sed etiam quia eodem loco ponuntur in antiqua illa versione cujus suprà fecimus mentionem, & quia Græcè etiam eodem ordine reperiuntur tomo quarto operum Theodoreti pag. 706. Quod autem Garnerium impulit ad hanc mutationem, istud est, ut opinor, quòd cùm videret verba priora Theodoreti pendere ex aliis, & in procemio Cyrilli mentionem fieri verborum Theodoreti de malo discordiæ, putavit verba illa conjungenda esse cum verbis Cyrilli. Verùm si animadvertisset nonnulla heic deesse ex præfatione Theodoreti, quæ extant in Græco textu & in antiqua illa versione, fecisset Garnerius quod nos fecimus, id est, verba ejus non movisset ab eo loco quem occupant in codicibus Mercatoris.

APPARET IGITUR] Hoc fragmentum refertur ex alia versione in collatione quinta Concilij V. Pag. 278.

VIRGINEM SANCTAM] Hanc partem ex ista versione descripsit Pelagius II. in epistola tertia ad Episcopos Istriæ.

QUI IPSUM FORMAV.] In epistola Pelagij, *quem ipse formavit.* In veteri versione suprà laudata, *qui finxit eum.*

UNUM QUIDEM] Ista habentur ex alia versione in collatione quinta Concilij V. Pag. 281.

BARBARUS] Hæc vox non respondet voci Græcæ *γεννάδας*, qua heic usus est Cyrillus; eamque ob causam Garnerius addidit vocem *generosus* & ita legit: *Ecce iterum* Pag. 282.

generosus iste barbarus. Verùm aut *generosus* simpliciter legendum est aut *barbarus*. Videtur autem Marius Mercator accepisse hæc verba Cyrilli tamquam ironica, & ideo vertisse vocem γεννάδας per vocem *barbarus*, sicut infrà pag. 288. pro eo quod apud Cyrillum scriptum est ὁ θρασύς, quod isthic vertere debuerat *audax* aut *temerarius*, posuit *strenuus*. quod est laudis potiùs quàm vituperij. Isthic pro *barbarus* vetus illa versio cujus antè meminimus habet *fortis*.

Pag. 284. SI NATVRALIS] Segmentum istud refertur in epistola Pelagij II. suprà laudata.

DEI ET FORMÆ] Et hæc quoque extant in eadem epistola. Ex quo colligas rectè illa revocata esse ex codicibus Mercatoris. Exciderant enim in editione Garnerij.

Pag. 289. EVITAT] Hæc est lectio codicis Vaticani. Bellovacensis habet *cudat*. Vetus versio Antidoti, *festinat*.

Pag. 290. DEVS DEVS MEVS] Ista quoque extant ex alia versione in collatione quinta Concilij V.

CVI ESVRITIONEM] In Concilio V. legitur: *Cui esuritionem & sitim applicemus*. Vetus versio Antidoti: *Cui esuriem & sitim adplicabimus*. quod esse melius ostendunt verba Græca.

Pag. 291. ERGO NON DEI VERBI] Et istud quoque habetur in eodem Concilio.

Pag. 297. NOMINE COMMVNICAT.] Ista habentur in eadem epistola Pelagij II.

ET θεοφόρον] Videntur deesse hoc loco nonnulla quæ extant in epistola illa Pelagij, ubi sic legitur: *Theophoron autem dicere portans vel Deum indutus hominem Christum, ut à multis sanctis patribus dictum est, non recusamus.* Verùm in antiqua versione Antidoti eodem ferè modo legitur quo apud Mercatorem.

Pag. 308. IPSIVS VEH. INCVLTIS] In codice Bellovacensi legitur, *ipsius est prædixit alius ne igitur est Christus secundùm carnem vehementer incultis*. Quæ nescio unde huc translata sint si non huc migrarunt ex iis quæ leguntur in pagina sequenti.

Pag. 311. QVIS IGITVR VIRTVTIS] Hæc pars habetur ex alia versione in collatione quinta Concilij V.

Pag. 312. CONSIDERATE, INQVIT] In epistola Pelagij II. *Considerate, inquit Apostolus, pontificem confessionis nostræ Iesum fidelem ei qui fecit illum &c.*

DEVS

DEVM VERBVM] In epistola Pelagij, *& Deum verum.* Sic enim legitur in codice Colbertino, ex quo edita est, pro eo quod editiones habent *& addam verum.* Verùm in versione Antidoti legitur *Deum verbum.* Sic etiam textus Græcus.

OFFERENS] In epistola Pelagij, *obtulit.*

PETVLCVM] Codex Vatic. *petulans.*

ET QVI FVIT] Codex Bellovac. *Et qui fiat.* Pag. 314.

CONSPICERET] Ita veteres libri. pro quo Garnerius reposuit *cohiberet.* quod fortassis est melius. In Græco enim legitur ϖεϛείλῃ. Antiqua versio Antidoti, *ut suam constringeret lacrymam.* Pag. 315.

ARRIGERE] Sic Vaticanus. At in Bellovacensi scriptum est *intendere*, in antiqua versione Antidoti *adsurgere.*

ALEXAN. CIV. ANTISTITEM] Hæc addita sunt ex codicibus manuscriptis & ex epistola tertia Pelagij II ad Episcopos Istriæ. Pag. 324.

DECLAMARENTVR] Ego non dubito quin vera sit emendatio Garnerii, qui *declarentur* heic scripsit. Sed cùm omnes libri consentiant in editionem nostram, ab eorum auctoritate noluimus discedere.

SED ET GABRIEL] Græcum textum hujus loci edidit Garnerius in auctario operum Theodoreti pag. 41. ubi adnotat hunc locum pertinere ad librum secundum pentalogij. Pag. 325.

SPIRITVS SANC.] Hunc quoque locum reperies in epistola tertia Pelagij II. ad Episcopos Istriæ. Pag. 326.

NON ITAQVE DEVM] Garnerius in auctario Theodoreti pag. 42. ista edidit consequenter, cùm tamen Mercator doceat aliqua interjecta fuisse inter hoc fragmentum & illud quod præcessit.

CVM INVENERIS] Et istius quoque segmenti Græcum textum dedit Garnerius in auctario Theodoreti pag. 49. Pag. 317.

IESVS AVTEM] Sic reposuimus ex veteribus libris, cùm Garnerius edidisset *Dominus autem.* Hanc emendationem confirmat etiam epistola Pelagij II.

APOSTOLVS] Petrus in capite decimo Actorum.

NAZARDIT ET] Hæc addita sunt ex codicibus antiquis. Legendum autem videtur, *commemorans Nazaræi unctionem &c.* Respicit enim omnino ad caput decimum actorum apostolicorum. Pag. 328.

IESVS CHR. HERI] Hunc locum refert integrum Pelagius II in epistola mox laudata.

Pag. 329. ITEM EJVSDEM] Integrum hunc locum, qui est magni momenti, descripsimus ex codice Vaticano. Non extat enim in Bellovac. neque in editione Garnerij.

Pag. 330. LOCO REQVISITOS] Ita codex Vaticanus. Bellovac. *loconquisitos.*

LIVORE] Garnerius ediderat *timore.* Nos reposuimus lectionem veterum librorum, quam confirmant verba Theodoreti quæ sequuntur paulò pòst : *Tantum valuit invidia.* Item idem infrà pag. 339. *mortua est invidia. & consepulta illi est hæresis.*

Pag. 331. NATVRAS DISCERN.] Hunc locum descripsit Pelagius II in epistola toties laudata.

HÆC APOLLINARIS] Græcum textum hujus loci edidit Garnerius in auctario Theodoreti pag. 47.

Pag 332. CONVENIENTER] Hujus quoque loci Græcum textum dedit Garnerius ibidem.

Pag. 333. NESTORIO IN EXILIO] Putat Garnerius istud esse intelligendum de secessu ejus in monasterium sancti Euprepij juxta Antiochiam. Verùm iste secessus nullibi vocatur exilium, & proclivius est existimare hanc epistolam à Theodoreto scriptam esse quum Nestorius deportatus fuisset in Oasim. Vide quæ à nobis dicta de eo argumento sunt ad caput 24. synodici adversùs tragœdiam Irenæi.

DOMINO MEO] Hæc epistola extat ex alia versione in eodem synodico cap. 120 & ex alia rursum in collatione quinta Concilij V. ubi dicitur scripta post unitatem inter orientales & sanctissimum Cyrillum factam.

Pag. 334. HIS AVTEM QVÆ] Pelagius II. in epistola toties laudata ad Episcopos Istriæ refert hoc fragmentum.

CHAMELEONTAS] In Concilio V. *versipelliones.*

Pag. 335. EJVSDEM THEODORITI] Garnerius heic ex conjectura censuit hanc epistolam scriptam esse ad Andream monachum Constantinopolitanum, in auctario verò operum Theodoreti pag. 96 istud posuit tamquam rem certam. Illud certum est, scriptam esse ad Constantinopolitanos pro consolatione Nestorianorum, sicut pro eorundem consolatione illas ad ipsos scripsit quæ extant in synodico adversùs tragœdiam Irenæi cap 40. 47.

Pag. 336. ANDREÆ SAMOSAT.] Hæc epistola habetur in-

tegra in synodico cap. 16. pag. 766.

MAGISTERIANUM] Maximum, de quo vide cap. 55. 76. & 106. ejusdem synodici.

ITEM EJUSDEM] Hunc titulum addidimus ex codice Vaticano, cùm deesset in editione Garnerij. Extat quidem in Bellovacensi, sed mutilus, ideoque omissus à Garnerio. Pelagius II. in epistola cujus paulò antè fecimus mentionem: *Ad Alexandrum verò Syriæ Palæstinarum præsulem scribens ait: Existimo &c.* Epistola autem ista Theodoreti ad Alexandrum extat integra in synodico suprà laudato cap. 66. pag. 769.

EXISTIMO] Hoc fragmentum non est ex epistola ad Andream Samosatenum, ut putavit Garnerius, sed ex epistola ad Alexandrum Hierapolitanum, uti jam ostensum est. Quare in auctario Theodoreti pag. 97. disjungendum est ab epistola ad Andream.

PRÆBERE CONSENS.] Garnerius videns hunc locum esse mutilum, sic illum interpolavit: *præbere consensum, nec violare communem promissionem quæ in Tarso &c.* Verùm ex citata Pelagij epistola apparet nihil aliud illic olim fuisse in libris Marij Mercatoris quàm quæ etiamnum à nobis leguntur. Certum sanè est nonnulla deesse in hoc loco, quæ supplenda & emendanda sunt ex synodico ita: *præbere consensum, quia memor est eorum quæ in Tarso & Calcedone & Epheso facta sunt.* Pag. 337.

INTENTIONEM] Epistola ex qua sumptum est hoc fragmentum extat in synodico cap. 71. pag. 773.

SANCTITAS VESTRA] In synodico, *sanctitas tua.* Probat hic locus veram esse lectionem veterum codicum Mercatoris.

DAMNATIONI] Citat hunc locum Pelagius II. in eadem epistola ad Episcopos Istriæ.

MORTI TRADERE] id est, deponere. Vide in nova collectione Conciliorum pag. 886. 899. 1081. 1307.

HABITO CONSILIO] In synodico editum est *concilio.* Pag. 338.

EJUSD. THEODORITI] Heic locus vacuus relictus est in codice Bellovacensi, servatus videlicet ad scribendum titulum. Hinc factum ut Garnerius fragmentum istud existimaverit esse ex epistola ad Himerium. quod iudicium secutum esse miror Christianum Lupum, qui ex capite 99. synodici & ex epistola tertia Pelagij II. ad

Episcopos Istriæ facilè colligere poterat hallucinationem Garnerij. Quare emendandus est locus iste in auctario Theodoreti pag. 97. & secernendus ab epistola ad Himerium.

ET ANTE] Vide integram epistolam ex qua segmentum hoc sumptum est in synodico cap. 99. pag. 806.

NEC EGO HIS QUI] Sic etiam legendum in epistola Pelagij docet vetus codex Colbertinus ex quo illa edita est.

NON, INQUIT] Epistola ista ad Alexandrum Hierapolitanum habetur integra in synodico suprà laudato cap. 148. pag. 849.

EPISTOLAM] Ioannis Antiocheni, ut patet ex synodico.

ITEM EX GESTIS] Istud fragmentum descriptum est in collatione quinta Concilij V. cum hoc titulo: *Et iterum post mortem beati Cyrilli idem Theodoritus in allocutione dicta Antiochiæ præsente Domno, insultans morti ejus, hæc dicit.* Vide præfationem nostram ad Concilium Chalcedonense cap 37.

CHRISTUS IESUS] Postea in Concilio V. additur, *qui ex semine est David, filius Abrahæ. Homo est qui mortuus est Iesus Christus. Deus autem verbum &c.*

DAVID ANTE PRÆD.] Malè in Concilio V. *sicut David est.*

QUI PAS. PR. DEUM] In Concilio V. *theopathitæ.*

THEODORI MAMS.] Ista bis edidit Garnerius, quia pertinent partim ad negotium Pelagij, partim ad causam Nestorij. Eadem edita quoque sunt à doctissimo viro Henrico de Noris in libro secundo historiæ Pelagianæ pag. 59.

Pag. 340. VALENS] Henricus de Noris edidit *volens*, ut est in codice Vaticano, quo is usus est.

ADVOCATIONEM] Idem habet *adminationem*, nimirum, opinor, propter illa quæ sequuntur, *inferre mortis experientiam comminatus.*

PRO TRANSGRESS.] Noris, *per transgressionem*, ut in codice Vaticano.

HOC AUTEM] In codice Vaticano legitur: *Hoc autem per hæc omnia natus est quod ærumnosam vitam habiturus esset.* Ex quibus idem vir doctus hunc sensum elicuit:

Homo autem per hæc omnia natus est, quòd verum mox ambitum habiturus esset. Nos veram lectionem reposuimus ex Bellovacensi. quod sequentia quoque probant.

VT MORTALIS] Ita veteres libri. Garnerius omisit vocem *ut*, Noris eam mutavit in *ita*. Pag. 341.

HINC ETIAM] Noris, *Hæc etiam*. & paulò pòst *significant* pro *significans*. Sed hanc postremam lectionem accepit ex codice Vaticano.

COMPOSVIT] Noris *imposuit*.

ET RESOLVBILIS] Hæc exciderunt in editione ejusdem viri clarissimi.

VITAM DVCIMVS] Idem pro his habet, *ut jam diximus*.

TANTO] Et hæc quoque vox excidit in editione Italica.

PROPRIE COMMVNIT.] Noris, *proposuit, contraria videlicet ipsis scripturæ dogmatibus, quæ pluribus impudenter exprompsit*. Pag. 342.

ÆSTIMARE TENT.] Idem *æstimaret*.

OBSTVPVERVNT] Ita codex Bellovacensis. Vatic. *obstipuerunt*. Noris, *obstupescunt*.

OBSTVPESCENT] Vatic. *obstipescent*.

PECCATVM DE] Veteres libri sic habent uti nos edidimus. Henricus de Noris reposuit: *peccatum Adæ Deum tanto furore commotum arbitratus est ut vellet illum atroc. pœnæ subdere*. Garnerius verò, *peccatum tanto furore commotum arbitratus est ut & illum atrocissimæ*. Pag. 343.

OB EIVS] id est, Adæ, ejus hominis quem Deus formaverat. Hanc lectionem habent omnes libri. Garnerius & Noris reposuerunt *ob unius*.

TOT JVSTORVM] Hæc est lectio exemplaris Bellovacensis. In Vaticano scriptum est *totius quorum*. Ex quo Noris effecit *posterorum*.

PENE] Ita vetera exemplaria. At iidem viri clarissimi reposuerunt *pœna*. quæ emendatio bona fortassis est.

IESVS ENIM] Malè in editione Italica: *Lucas enim*.

ET GRATIA] Hæc exciderunt in eadem editione. Pag. 344.

DEVS NESCIEBAT] Hæc est lectio codicum Marij Mercatoris. Garnerius tamen, qui in prima parte edidit *verè sciebat*, in secunda *nesciebat*, isthic monet in codice Bellovacensi scriptum esse *verè sciebat*. Pag. 345.

EVM MORTALEM] Ego non dubito quin emenda- Pag 346.

tio virorum doctissimorum, qui heic ediderunt *eum immortalem*, bona sit. Verùm omnes libri repugnant.

COMMISSIONEM] Ita codex Vaticanus. At Bellovacensis habet *commixtionem*. Henricus de Noris putans aliquid deesse in hoc loco, addidit vocem *peccati*. Ego facilè crediderim legendum esse *comestionem*.

Pag. 347. EJUSDEM THEODORI] Sequentia non extant in editione Italica. Additus est autem titulus iste ex codice Vaticano, cùm non habeatur in Bellovacensi. Et tamen Garnerius hunc titulum posuit tamquam extaret in antiquis exemplaribus: *Ejusdem Theodori ex alio quopiam libro adversùs Dominum Iesum Christum & ejus incarnationem*. Et mox adnotat libros istos postremos inscripsisse Theodorum περὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, sed quia in his veræ incarnationis ratio non exponitur, sed evertitur, maluisse Mercatorem *adversùs Dominum & ejus incarnationem* scribere. Istud verò verum non esse evincit verus titulus sequentis fragmenti erutus ex codice Vaticano.

CATACISMI] Sive catechismi, ut patet ex Facundo, qui lib. 9. cap. 3. primas lineas hujus fragmenti refert ex alia versione, & sumptas ait ex *libro ad baptizatos*. At in collatione quarta Concilij V. constanter scribitur *ad baptizandos*, non solùm in editionibus, sed etiam in antiquis exemplaribus calamo exaratis. quod melius videtur.

NEC ENIM] Apud Facundum; *Neque enim, si duas naturas dicamus, necessitas nos ulla constringit aut duos dicere filios aut duos homines aut duos Christos, quoniam hoc putare extrema est amentia.* Vbi nemo non videt delendam esse vocem *homines* & reponendum *Dominos*.

VNA CARO VIR] Simile Theodori fragmentum ex libro octavo de incarnatione legitur in collatione quarta Concilij V. & in epistola tertia Pelagij II. ad Episcopos Istriæ.

Pag. 348. CVM ENIM DICIT] Fragmentum istud refertur ex alia interpretatione in primo constituto Vigilij Papæ & in eadem collatione Concilij V. & quidem integrius.

NONDVM] Legendum esse *non Deum* patet ex eodem constituto Papæ Vigilij & ex Concilio V.

MISERTVS EST] Rectè conjecit Garnerius istud quoque fragmentum pertinere ad librum qui inscribitur *Ad baptizatos*, & post ultima verba istius fragmenti sequi debere putat ista, quæ extant in Concilio suprà laudato,

ut multam quidem ejus faceret diligentiam, omnia autem illius propria faceret &c. Habentur etiam in constituto Vigilij.

DIODORI TARSENSIS] Titulus iste, ut & sequentes, additus est ex codice Vaticano. Nam cùm deessent in Bellovacensi, hinc factum est ut Garnerius sequentia ediderit tamquam essent Theodori Mopsuesteni, cùm sint Diodori Tarsensis. Quo factum est etiam ut cùm idem Garnerius sequentia duo priora fragmenta putaret esse Theodori Mopsuesteni, conjecerit desumpta esse ex libro illius decimo de incarnatione. Sed hæc conjectura nunc evanescit. Pag. 349.

DICITE, INQVIT] Istud fragmentum & sequens idem vir doctus suspicatur sumptum esse ex libro XV. ejusdem Theodori de incarnatione.

HOMO VNGITVR] Hunc locum refert Leontius Byzantinus in libro tertio adversùs Eutychianos; sed Paulo Samosateno tribuit, non verò Diodoro. Pag. 350.

VERBVM NON VNGITVR] Postea apud Leontium additur: *Nazaræus ungitur, Dominus non ungitur.*

NEC ENIM ERAT MARIA] Garnerius videns sensum esse imperfectum, ita supplevit: *nec enim Maria erat Deus.* Meliùs Leontius: *nec enim erat ante secula Maria.*

AD DILIGENS] Hoc fragmentum, ut etiam agnoscit Garnerius, Diodoro Tarsensi, cujus esse testatur Marius noster, tribuitur à Leontio, diciturque excerptum ex libro primo contra Synusiastas.

LABORAMVS] Hoc membrum deest in excerpto Leontij.

NVMQVID ENIM] Pro his ista habet Leontius: *Nec enim dico duos ex substantia Dei cùm dico Deum verbum ante secula habitasse in genito ex semine David.*

PROPTER PONTIFICEM] Garnerius putat heic legendum esse *propter pastorem*, ut comparatio subsistat quæ est inter agnum & pastorem. Pag. 351.

BLASPHEMIÆ IBÆ] Et hunc quoque titulum debemus codici Vaticano, cùm deesset in Bellovacensi. Quo factum est ut Garnerius, cùm videret Ibam negasse se ea dixisse quæ mox referuntur, & putaret à Mario Mercatore tribui Theodoro Mopsuesteno, ei credendum putaverit, huc tamen valde inclinans ut faciliùs sentiret esse Pau-

li Samosateni. Re autem vera sunt Ibæ Episcopi Edesseni, ut testatur Marius Mercator. Vide ultimum constitutum Papæ Vigilij à nobis editum in nova Conciliorum editione.

In pascha] Hinc patet hoc fragmentum conjungi posse cum superiore. Ex libello enim Presbyterorum Edessenorum contra Ibam apparet eum superiora de Christo protulisse cùm in Ecclesia secundùm consuetudinem in die sancto Paschæ faceret sermonem. Dicta autem ab eo esse & alia testantur iidem Presbyteri.

Pag. 352. Eutherii] Quoniam in codice Bellovacensi nonnulla desunt ex initio istius tituli, Garnerius ea quæ in manuscriptis codicibus desiderantur, ut ipse ait, conjectura ex antecedentibus & consequentibus facta restituit. Nos, cùm hiatum codicis Bellovacensis supplevissemus ex Vaticano, delevimus supplementum Garnerij.

Eutherii] Episcopi Tyanensis in secunda Cappadocia. Vide to. I novæ collectionis Conciliorum pag. 749. 775. 778. 817. 886. 898.

Lusoria disciplina] Sic restituimus ex codice Vaticano pro eo quod ex Bellovacensi ediderat Garnerius, *luxuria & disciplina*. Sic alibi *lusoria* aliquando scriptum fuisse pro *luxuria* ostendimus in Notis ad caput XXI. Lactantij de mortibus peccatorum. Porrò istam emendationem probant verba Græca istius fragmenti, quæ extant in tomo secundo operum sancti Athanasij pag. 305. & inde in auctario operum Theodoreti pag. 701.

Pag. 353. Fabulemur] id est, loquamur.

Pag. 354. Simpli teste] Ita codex Bellovacensis. At Vaticanus habet *simpliceste*.

Sed ne solita] Ista & quæ deinceps sequuntur usque ad epistolam Nestorij ad Cælestinum exciderunt in editione Garnerij. Exciderunt inquam. Nam ipse in præfatione generali pag. VI. eorum partem refert, & his claudi librum scribit. Sunt autem omnia ista magni momenti.

Euticianos] Hinc colligi potest ista scripta esse à Mercatore aliquantò post tempora Concilij Chalcedonensis.

Sermonib. prodere] Sequebantur ergo postea excerpta ex operibus Ioannis Tomitani, quæ interciderunt.

HÆC AVTEM IPSA] Garnerius existimat heic agi de epistola Nestorij ad Cyrillum, quæ edita est suprà pag. 90. & incipit, *Injurias quidem.* Pag. 356.

EPIST SYNODICA] Extat in antiqua versione Concilii Ephesini pag. 412. & in synodico adversùs tragœdiam Irenæi pag. 679. Pag. 357.

ERGO ETSI] Citat hunc locum ex ista versione Facundus lib. 6. cap. 3. Pag. 374.

ANIMA ENIM] Hoc fragmentum iisdem ferme verbis refert Facundus lib. 11. cap. 7. Pag. 379.

PASSIONIBVS] Facundus, *passionum corporis & naturalium & quæ ex rinsecus accidunt.* quod melius est.

VT DVM TIMEBAT] Facundus, *ut timendo.*

ERECTVM] Et hunc quoque locum ex ista versione citat Facundus in eodem loco. Pag. 382.

QVOD AVTEM NATVRÆ] Hunc quoque locum ex eadem versione citat Facundus ibidem. Citat etiam Leontius Byzantius in fine libri primi adversùs Eutychianos.

DEPRESSA] Ita vetus editio scholiorum Cyrilli & codex Vaticanus. Bellovacensis *deprehensa* Lectionem Vaticanam confirmant ista ex reprehensionibus orientalium adversùs anathematismos Cyrilli suprà pag. 267. *Quomodo is qui carnem parumper deprimi morte concedit &c.* & pag. 268. *ut in se deprimeret eum qui est impassibilis per naturam.* Item in scholio octavo Cyrilli pag. 379. *Et si fortè à suo corpore deprimatur aut torqueatur.* Pag. 384.

MATREM INNVPTAM] id est, quæ viri amplexibus inquinata non fuisset. Nubendi enim vocabulum sæpe reperitur in obscœnis. Hinc illud ex evangelio D. Marci: *Neque nubent, neque nubentur.* Et lib. 6. Capitularium cap. 209. *si ipse tamen innuptus vel innupta permanserit.* Pag. 405.

CERNE AVTEM] Quæ sequuntur usque ad luctam Iacobi cum angelo, ut rectè isthic observavit Garnerius, desunt in editionibus vulgatis horum scholiorum. Pag. 406.

CVM ENIM VERBVM] Hic locus habetur descriptus in libro primo Leontij Byzantini adversùs Eutychianos sub finem. Pag. 416.

EPIST. AD MERCATOREM] Rectè censent viri doctissimi quorum curæ debemus meliorem qua nunc utimur operum sancti Augustini editionem, rectè inquam Pag. 430.

censent hunc Mercatorem non esse diversum à Mario nostro. Hujus autem epistolæ meminit etiam Possidius in indiculo operum ejusdem Augustini, ubi scriptum est: *Ad Mercatorem Episcopum contra eosdem*, id est, Pelagianos. Ita editiones & vetustissimus codex MS. bibliothecæ Colbertinæ, itemque alter monasterij Iurensis à viro doctissimo Petro Francisco Chiffletio conlatus cum editionibus. Garnerius tamen putat mendum heic esse apud Possidium & pro voce *Episcopum* reponendam esse vocem *epistola*. Ceterùm non fuisse Episcopum quum epistola ista ad eum scripta est rectè observat idem vir doctus.

Pag. 431. ECCLES. NECESSITAS] Augustinus in epistola 157. ad Optatum: *quò nos ecclesiastica necessitas traxerat*. Possidius in vita sancti Augustini cap. 4 *flagitante ecclesiastica necessitate*.

ALBINI] Ejus meminit Augustinus in epistola 104. & 105. ad Sixtum & in epistola 62. ad Cælestinum. In epistola 79 Hieronymi ad Alypium & Augustinum legitur: *Sancti filij communes Albinus, Pinianus, & Melania plurimùm vos salutant*. ubi legendum esse *Albina* monuit pridem illustrissimus Cardinalis Baronius. Quo etiam modo scriptum reperi in tribus antiquissimis codicibus MSS. bibliothecæ Colbertinæ. In indiculo operum sancti Augustini, dum commemorantur ejus lucubrationes adversùs Pelagianos, legitur in editione Vlimmerij: *Ad Pinianum, Albinianum, & Melanianum contra quæstiones Pelagianistarum*. At aliæ editiones pro *Albinianum* habent *Albinum*. Vetus verò codex bibliothecæ Colbertinæ *Albinam*. Sic etiam in excerptis Chiffletij ex codice Iurensi.

ILLI AVTEM DE] Reliqua istius epistolæ extant
Pag. 435. in libro sancti Augustini de octo quæstionibus ad Dulcitium, cujus duo vetera exemplaria MSS. reperi in bibliotheca Colbertina signata 908. & 945.

DVOBVS] Codices Colbertini addunt, *Enoch videli-*
Pag. 436. *cet & Helia*. Sic etiam legitur in libro Augustini ad Dulcitium.

LITTERIS] Iidem codices, *libris*.

MORTVI IN CHR] Codex 945. *mortui qui in Christo sunt resurgent*. Sic etiam in editione vulgata sacrorum bibliorum.

FINIS.

INDEX.

B

O

T

ERRATA.

Pag. 19. lin. 9. *auctorem eum mali*
Pag. 22. lin. 22. constitus
Pag. 26. lin. 30. delictis
Pag. 33. lin. 27. nibus simul tempore
Pag. 54. lin. 17. imagine Deus tamquam
Pag. 70 lin. 13. Christi populos his conferre
Pag. 72. lin. 4. amittit
Ibid. lin. 25. Ergo quoniam apud
Pag. 79. lin. 33. uniuscujusque
Pag. 92. lin. 7. dissecentur
Pag. 96. lin. 28. aucupantes
Pag. 111. cap. VI. ista, *Et subjungit*, scribenda fuerunt charactere diverso, quem vocant Romanum.
Pag. 122. lin. 15. alicui amaro
Ibid. lin. 24. & eorum
Pag. 125. lin. 9. mortificationem
Pag. 127. lin. 4. inconvulsa
Pag. 144. lin. 27. evidentissimè
Pag. 154. lin. 17. quidem
Pag. 155. lin. 19. dixisset
Pag. 157. lin. 32. saperet
Pag. 160. lin. 22. quia nec
Pag. 172. lin. 25. *Eutropio Evason*
Pag. 193. lin. 1. Vinici
Pag. 194. lin. 10. subscripsi
Pag. 210. lin. 22. nec Dei verbi
Pag. 219. lin. 10. vant nimis constanter
Pag. 244. lin. 4. *Reprehensio heretici*
Ibid. lin. 12. *dicentem & cum*
Pag. 272. lin. 18. *passiones ejus esse*
Pag. 321. lin. 18. bus videtur.
Pag. 328. in margine dele *Marci* 6. & repone *Act.* 10.
Pag. 344. lin. 30. tributam.
Pag. 361. lin. 14. asseruit.
Pag. 431. lin. 2. inde digressi
Pag. 441. lin. 18. præfationibus

Extrait du Privilege du Roy.

LE Roy par ses Lettres patentes données à saint Germain en Laye le 29. Avril 1679. signées LOVIS, & plus bas, *Par le Roy*, COLBERT, & seellées du grand seau de cire jaune, a permis à Estienne Baluze Prieur de Beauvais de faire imprimer un livre intitulé *Opera Marii Mercatoris*, qu'il a corrigées sur les anciens manuscrits, en un ou plusieurs volumes, & autant de fois que bon luy semblera pendant le temps & espace de trente années, à compter du jour que chacun desdits volumes sera achevé d'imprimer pour la premiere fois; avec defenses à toute sorte de personnes, autres que celuy ou ceux qui auront esté choisis par ledit Baluze, de les imprimer ou faire imprimer, vendre ny debiter pendant ledit temps, à peine de dix mil livres d'amende, de confiscation des exemplaires contrefaits, & de tous dépens, dommages, & interests, comme il est plus à plein porté par lesdites Lettres.

Registré sur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris le 19. May 1679. Signé, COVTEROT *Syndic.*

Et ledit sieur Baluze a cedé ledit Privilege à François Muguet Imprimeur & Libraire ordinaire du Roy, pour en joüir selon sa forme & teneur.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 29. Aoust 1684.

Les exemplaires ont esté fournis.

MARII
MERCAT
OPERA

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm